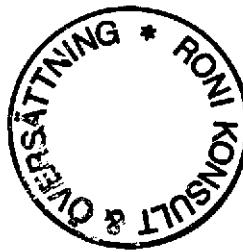

WAN
W4
1002

Kovara Yekîtiya Nivîskarêñ Kurd

www.artmawakurdi.org

Kovara Yekitiya Niviskarên Kurd

Swed

NAVEROK

Kurmancî

- Sisirkê Hesini....Selim BEREKAT (werger: A. Huseyni)
- Hecî Müsa Beg û Guloya Ermêni.....Naci KUTLAY
- Xewneke Şeva Zivistanê.....M. Ali K.
- Mirina Şervanekî.....Mehmet UZUN
- Bêzari.....M. Efîf HUSEYNÎ
- Ev Keleh Keleha Meyafarqinê!.....Rojen BARNAS
- Mixabin Mihemed Eli.....Rojen BARNAS
- Du Laş.....Octavio PAZ
- Wekû Kevirên Destpêkê.....Octavio PAZ
- Bi Qesr-i Şîrin re Axaftin.....Nedim DAĞDEVİREN
- Skala.....Umêd Mehdi HENDİRİN
- Piyase.....Umêd Mehdi HENDİRİN
- Amed.....Royarê AMEDÎ
- Stran di Xwinê de.....Jacques PREVERT
- Hîskirin.....Zeki SEYDA
- Çend Kurteçirokê Kurt.....Jorge SANTANA
- Devoka Kurdên Şêxbizini.....Mahmûd LEWENDÎ
Dimili
- Kilama Sêykekili.....Münzûr ÇEM
- Frensi û Swêdkiya Çend Şîiranê MALMÎSANIJÎ
- Kurêş û Kurêsan Ser o Tayê Vatenî.....Münzûr ÇEM

Redaksiyon

Xebat Arif
Malmisanij
Hesenê Metê
Rizgar Abdula
Ahmed Huseynî
Mahmûd Lewendi

Adress:

WAN
Box 49090
100 28 Stockholm
Sweden

TELEFON: 08/ 652 85 85
TELEFAX: 08/ 650 21 20
POSTGIRO: 79 47 81 - 5

Berga Sorani
J. Miro' - Världens födelse, 1925

Berga Kurmanci
André Breton, Paul Eluard,
Valentine Hugo.
Cadavre Exquis. 1930

HECÎ MÛSA BEG Û GULOYA ERMENÎ

Nacî Kutlay

Li deşta Mûşê berî çend sed salan begên bi nav û deng hebûn. Xelqê ji wan re "Begên Mûşê" û "Begên Bedlîsê" digot. Di nav wan de yên gelek namdar hebûn, wek Şerefxan Beg. Di sedsala 19'an de li Kurdistanê êdî begên gelekî mezin, wek "prensan" tunebûn, di dewsa wan beg û axayênu ku ji berê kêmter bi nav û deng hebûn. Lî belê hejmara wan zêde bûn. Begên mezin winda bûbûn, li ciyê wan beg û axayênu hebûn, hukmê wan li heremên piçûk derbas dibûn. Yanê hejmara axayan zêde bû, lî tesîra wan kêm bû.

Osmanîya jî dixwast ku ew prensenê Kurda yên berê ji holê rabin, ew gelek caran li hemberî Dewleta Osmanî disekeinîn. Lî yên nû dijî hev bûn û hevûdu nedigirtin; quwwet û quddreta wan jî ne zêde bû.

Li deşta Mûşê gundêne Kurd û Ermenîyan hebûn. Ji wan gundan hinek Kurd û hinek jî Ermenî bûn, lî gundêne ku Ermenî û Kurd tê de

tev dijîyan jî kêm nîn bûn. Pir caran Kurd û Ermenî bi hev re baş wek xwişk û bira bûn.

Lî belê di dema nîvê qurna 19'an de Ermenîya xwestin ku bi serê xwe bibin û paşê partiyêni siyasî avakirin. Wek; Taşnak û Hinçak. Hinek dîrokzan Ermenîstan, hinek jî Kurdistan û Ermenîstan, lî Tirkênu nû jê re "Anadoliya Rojhilat" dibêjin, li wir hejmara Kurdan li her derê û her tim ji Ermenîyan zêdetir bû.

Kurd di halê eşîrtiyê de, lî Ermenî di rewşike pêş de bûn. Di gundan de bi zîraet, bax û bostan ve mijûl dibûn, zenetkar bûn. Ticaret û mal firotin hema hema di destê wan de bû. Bi civakî Ermenî pêş û Kurd paş de bûn. Kurd Musulman û Yezidî, Ermenî jî Xiristîyan bûn. Li derî van, xêncî baca dewletê, Ermenîya bac didan axayêne Kurdan jî.

Sultan Evdilhemîd misilmanekî qewî bû. Dixwest ku Ermenî û Kurd li hemberî hev bin. Axa û bgân Kurda nêzî xwe digirt. Ji wan "Alayê Hemîdiyê" da sazkirinê. Hukmê wan axa û began êdî her ku çû zêde bûbû. Wan li ser Kurdan zorbetî dikir, lî belê sed carî zêdetir nepakî li Ermenîyan dikirin. Dest dihavîtin mal û

namûsên wan. Lê hemû axayên Kurdan wilo nedikirin. Wek axayê Dersimê, Muksê, Qoçgiriye û Şêx Tahayê Nehri alîkarîya Ermenîya kiribûn.

Di dawîya sedsala 19'an de li deşta Mûşê yek ji wan axayê nû Mîrze Begê Motkî bû. Yê herî nebaş bû. Kurê Mîrze Begê, Hecî Mûsa tiştîn gelek nebaş kirîye. Hela hê jî serê Kurdan ji ber wan bûyeran berjor nabe. Hemû dîroknasên Ermenî, Tirk, Kurd û Awrûpî qala kîrinê Hecî Mûsa dîkin. Di nav wan zilmên ku Hecî Mûsa kirîye, bûyerek heye ku hê jî di nav xelqê de tê gotin. Kilama "Ez Gulo me" vê bûyerê tîne digihêjîne me.

Hecî Mûsayê Motkî kurê Mîrze Beg e. Ez bi xwe nizanim çend bira û xwişkên wî hebûne. Lê di nav bûyerê de navê sê birayêن wî derbas dîbin. Her sê jî wek Hecî Mûsa li tev zilm û bûyerên nebaş bûne. Ew; Qasim, Cazo (Cazim) û Nûh Beg in.

Li deşta Mûşê, ji mala Garsa Mîro papazekî Ermenî hebû. Keça birayê vî papazî, navê wê Gulê (Gulizer) bû û bi xwe jî pir bedew bû. Di sala 1887'an de Hecî Mûsa Gulo direvîne û dest diavêje namûsa wê. Paşê jî Gulo dide birayê xwe û dixwaze bi birayê xwe re mar bike. Lê dixwaze ku bira Gulo bibe musliman û musilmaniyê qebûl bike. Gulo li hember derdikeve û nabe musliman. Pir işkence û tahde dibîne, ji ber wan lêdan û lêxistinan çavekê wê seqet dibe.

Ev bûyer di nav Ermenîyen deşta Mûşê de tesîrek gelek mezin dike. Li cem rêvebirêن hukmatê, li Mûşê şikayet dîkin. Lê tu kes guh nade wan. Ji Mûşê 58 kes bi rê dikevin diçin Estenbolê ku li cem Sultanê Osmanî û balyozxanên Ecnebiya şikat bikin. Di nav wan de dê, bav û apê Gulo jî hebûn. Gulo jî ji mala Hecî Mûsa direve digihîje wan. Li Estenbolê berê pêşîn kes naxwaze wan guhdarî bike. Lê belyozxanên Ewrûpî û rojnamevanên der, geleki li ser vê bûyerê disekinin. Li gel fotografên wan hevpeyivînên bi wan re kirî, di gelek rojnamên Ewrûpî de tê çapkîrin.

Ew kesên ku ji Mûşê hatibûn, diçin Seraya Evdilhemîd, qîrîn û gazî dîkin, dengê wan bi "merhamet ha merhamet" digihêje ezmana. Sil-

tan û memûrên serayê, Ermenîyen Mûşê qebûl dîkin û bi wan re xeber didin. Mûsa Beg jî ji Mûşê tînin û mehkeme dîkin. Rojnamevanên Osmanî û yê xerîb û balyozxanên welatêñ Ewrûpî jî têne mehkemê û besdar dîbin. Angorî 60 kesen şahîd ku di mehkemê de besdar dîbin, mehkeme qerar dide ku Hecî Mûsa bê sûc e. Lê rojnamevan û Ewrûpî dengê xwe her bilind dîkin û neheqiyê qebûl nakin. Gulo teslîmî dê û bavê wê dîkin. Rismê Gulo, diya wê û papazê apê wê di rojnamên Ewrûpê de têne çapkîrin. Di rojnamên bi tarîxa 13.11.1305(=1889) de li ser vê bûyerê gelek nivîs û fotograf hene.

Gulo paşê bi yekî Ermenîye Mûşê, navê wî Kexam Garabetyan re dizewice.

Hevalê min i delal Av. Dr. Canîp Yıldırım, ji Diyarbekirê, pişti 1950, li Fransayê li ser doxtora huqûqê dixebeitî. Di wan salan de hevaleki wî yî Ermenî hebûye; wî Canîp Beg daweti mala xwe kirîye. Xwarinek Diyarbekirê û müsiqîya Kurdi pêşkêşî Canîp Begê kirine û dawîye de jineka pir xweşik û delal a pir bi 'emir jî xêrhatin û nasîya xwe dide Canîp Begê. Kin û kurt qala xwe dike, dibêje, "ez Guloya jina Hecî Mûsa Begê me".

Berî kû kilama Gulo pêşkêşî we bikim, ez dixwazim du-sê pirsa li ser malbata Hecî Mûsa û dawîya wan bibêjim.

Berî Şerê Şêx Seîd, "Komîta Azadî" saz bûbû. Hecî Mûsa jî endamê vê komîtê bû. Deh sal berî wê, 1915-1916'an de, bi Mistefa Kemal Paşa re li dijî eskerê Rûsyayê, li deşta Mûşê û Bedlîsê, bi eşîra xwe ve şerekî dijwar kiribû. Di 1919'an de Hecî Mûsa bû endamê "Kongreya Erzerûmê" û "Kongreya Sêwasê". Lê di van her du kongreyan de jî besdar nebûbû.

Çend meh berê ku Şerê Şêx Seîd dest pê bike, serokê Komîta Azadî Xalîd Begê Cibrî, mebûsê Bedlîsê yê berê Yusuf Ziya Beg û çend hevalên wan li Bedlîsê girtî bûn. Komîta Azadî dihate sûcdarkirinê. Hecî Mûsa jî girtin, lê mehkemê gotinêñ wî guhdarî kirin û ew berdan. Mehkema wî negirtî dom kir. Wî di gotinêñ xwe de endambûna Komîta Azadî qebûl nekir. Panzdeh sal ceza dane wî û ew şandin bajarê Qeyserîyê.

Kor Huseyin Paşa, serokê 'eşîra Heyderî, ji xelkê Patnosê, ew jî endamê Komîta Azadî bû, lê tevî Şerê Şêx Seîd nebû. Wexta ku hinek ji hevalên Şêx Seîd û kurê wî Şêx Elî Riza yê derbazî Îranê bibin, herin cem Simkoyê Şîkakî, Kor Huseyin Paşa li hemberî wan derket û rê neda wan.

Piştî ku Şerê Şêx Seîd neçû serî, hemû axa, beg, şêx û xwendîyên Kurda surgûnî Anatoliya Rojava kirin. Mala Kor Huseyin Paşa jî şandin. Hal wextê Kor Huseyin Paşa gelekî baş bû û perê wî zêde bûn, lê yê Hecî Mûsa ne wek wî bû. Hecî Mûsa û Kor Huseyin Paşa li Rojavayê Tirkîyê bi hev re qerarê xwe dan ku birevin herin Sûriyê. Gelek kesen ku ji Kurdistanê reviyabûn çûbûn Sûriyê, li wir partîyek Kurdî saz kiribûn, navê wê "Hoybûn" bû. Hecî Mûsa li wê derê, li Sûriyê nexweş dikeve, dimire.

Kor Huseyin Paşa û Nuh Begê birayê Hecî Mûsa li Iraqê li ba Şêx Ehmed Berzanî bi çend merivên xwe ve mîvan dimînin. Kor Huseyin Paşa dixwaze here bigihêje Araratê. Nûh Beg dibêje "bira birazîyê min Medenîyê kurê Hecî Mûsa jî bi te re bê". Kor Huseyin Paşa qebûl dike û bi tev rîdikevin. Di vê rîwîtiyê de Medenî Beg bi qellaşî Kor Huseyîn Paşa dikuje û serê wî jê dike dibe teslimî hukmatê dike. Ew bi xwe jî tê efû kirin. Paşê eşkere dibe ku têkilîyên Medenî Begê Hecî Mûsa û Walîyê Wanê hebûne.

Şêx Ehmed Berzanî dibihibe ku birazîyê Nûh Begê Medenî Kor Huseyin Paşa kuştiye, ew jî Nûh Begê ku li mala wî mîvan e, li wir dikuje.

Di havîna sala 1929'an de kurên Kor Huseyîn Paşa Mehmed Beg (Memê) û Nadir Beg diçin digihêjine Şerê Araratê. Lê di rê de, piştî ku ji Sûriyê têr Kurdistanê, du bira û pismamekî wan ku xwe di şikeftê de veşartibûn, di nav wan û eskeran de şer derdikeve, têne kuştin.

Ev çend pirsên ku min bi kurtî pêşkêşî we kir perçeyek ji çiroka mala Hecî Mûsa bû.

Lê belê ya herî girîng ew e ku Guloya Ermenî hemberî Hecî Mûsa sekiniye û Kurda ev bûyera qebûl nekirîye û bi kilameka pir xweş û dilovanî dostîya xwe bi Gulo ve nîşan daye. Meriv zane ku yên kilam gotine û guhdarî kirine

ne li ba Hecî Mûsa, li ba Guloya Ermenî cih girtine. Qedr û qîmet dane şerê Gulo. Xwestine ku ji wê re çepika lêxin.

Emê nuha kilama Gulo bixwînin. Ci heyf e ku min ev kilama li tu ciyên çapkirî nedît, yên ku di bîra min de mane ewqas e. Min ev kilama cil (40) sal berê li nav gundiyênen Serhedê (Mûş), Qerekose guhdarî kiribû.

*Wayê wayê, wayê wayê
Berf dibare tevî bayê
Wayê wayê, wayê wayê
Ez Gulo me, ez Gulo me, Gula dîn im
Dawa dêre tevî delme xwe diwallînim
Ezê rînga Estenbolê bigrim biqedînim
Ezê destê xwe bavêjîm tex û payê Sîltan Evdilhemûd* bihejînim
Ege halê min pîrstye xwe li pîrst
Ege halê min nepîrsî
Ezê duwanzde duwelê xaçparêsa, heqê dînê xwe de pê bihesînim
Wayê wayê, wayê wayê
Gulê têye ji Xarpêtê, ji nav aşa
Tili pêçfîye Gulo mîze dikî ji gustîl û ji hûr qasa
Wayê wayê, wayê wayê
Gulo digo, Hecî Mûsa min nekuje, ez gune me*

*Welle ez aşiqê dînê xwe me
Tu Kurmancî, ez Fille me
Wayê wayê, wayê wayê
Hecî Mûsa tu goştê min bidî ber kerpetana
Tu serê min kurkî bi gûzana
Ez serê xwe nadime ser balgîngê mîrê musulmana*

*Hinek di kilamê de di dewsâ Evdilhemîd de navê Sîltan Mihemed Reşat didin.

EV KELEH, KELEHA MEYAFARQÎNÊ!

-ji çirayêñ ketî yêñ ronahî û azadiyê re-

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!

Ne kitêb salix didin, ne tarîx

Ku kê çêkiriye û kengê.

Lê malavayê endazer endazê wê

Wek nexşê destkariya keçke bengî

Honandiyê ji xewnê, ji hêvî û xeyalan

Ji dilê sofî

Kêşaye bi rastekê,

Bi pergal û mêzînê.

Ü hosta

Hîmê wê bi dilovanî

Daniye li ser xerca evînê.

Martyropolis,

Tigranokerta,

Meyafariqîn

Û iro ji

Şarê Silîva.

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!

Gava Roja me derdikeve ji hêla Zêwetirkê

Berê xwe dide birca Zembîlfiroş

Birc û barûyêñ hêkerengî

Şewqa wê davêje Kevanê Qîrê

di rasera girê di Tilmînê.

Di şevîn şevereş de ji dûrî ve diçilwile

Ku meriv li rê be an rîwî be

Winda nebe

Da bikare xwe bîghînê.

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!

Serbajarê Dîkran û Badê Dostik

Ku Qabil û Habîl hevhez li vê der

Û ehlên cî

Fileh û misilman digel hev

Olperest û hisaza di nav hev de

Di şahî û di şînê

Jîn heta demekê bi hezarê salan

Dûr bûn ji fikara bêbextiyê,

Neyartiyê,

Xeyb û nefrinê.

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!

Têr nabim ji temaşa

Tavehîva çardeşevî li raserê spîndata

Li binya kanya Xulo

Li tanga aşa.

Û têr nabim

Ji seyranê,

Ji dinê,

Ji hêla Çemê Hesenbegê

Li serê van kaşa...

Û dil şabaşa şahiyê dike

Gava keç û bûk derdikevin çıxariyê d' serê gu-
lanan

Li Kanya Navîn, li Kanya Mezin

Şahî û stran û dîlan bi gerdûnê dikeve

Hunê bêjin qey

Badê Dostik

Ji Narikê, ji Elbatê dê niha bê

Û ew ji çûne pêrgînê.

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!

Di xew re çûm gava din

Di temaşê de,

Li vê derê, li ber şikefta Kerîm
Li pozê rasta Cîrcîs pêxember
Min xewnek bi ecêb dît
Kes ji we tune gelo xewna min bigerîne
Li ser xêrê,
Bi şahiyê,
Mizgînê.

Peşkek peşkilî ji nişka ve
Peşka Habîl û Qabil ya nebixêr:
Dest derdiketin
Bê laş...
Ne serî xuya bûn, ne pê
Dest derdiketin ji rojava
Mil li Stembolê, serî l' Enqerê
Geremolek raweşî û belav bû
Tariyek kumişî bi ser bajêr de
Mirov diketin wek kulî
Ku kevir û berên di kolanan
Ji ber wan
Bûn çavîkên mîna devêñ birînê
Û bajar
Gêra
Bi gola xwînê.
Pîrhevokek nependî tevnê dihonand
Ji hevdayêñ bêbextiyê,
Şîrêza kînê.

Ev keleh, keleha Meyafarqînê!
Wer riwayet dibe j' pîrê tarîxê:
"Ku heft car ji binî xopan
Bûye bi destê tarîperestan
Lê heft car ava bûye ji nû va."
Lê mixabin iro, dîsa ew hal
Ew babelîska bi reş, ew tofan, bela
Ji nû ve diaxibe wek brinek kevn
Ne ya iroyîn e, ya ji mêt va.
Lêbelê, iro li bajarê Silîva
Dayik bi rik çok didin erdê
Peymana wan heye pê ra
Da guhdaran zêde bikin li stranêñ
Xecê û Siyamend
Zembülfroş
Û zeriya Gul Xatûnê.
Û nehêlin çira zenûn be;
Li hêviyê,
Li xweziyê,
Li jînê.

MIXABIN MIHEMED ELÎ

-ji Mihemed Elî yê mutrib re-

Mixabin Mihemed Elî
Wekî ku tu zînê xwe li bizinê kî
Tu bi lez mirî, û çûy ji nav me
Bey ku tu me hînî zîrnê kî.

Li dengê zîma te ya zer
Kal û xort,
Mêr û jin
Bajarek dihêwirî seranser
Gava ku
Li dengê şêx çend sofi
Li dengê axê çend xulam
Li dengê siyasiyan çend riwal
Bi erêna xwe dikişandin.

Xwe ne diêşandin
Nedihatîn li dengê min, ku:
Mirişk çav bi lext,
Ker çav bi giya,
Se çav bi hestî
Û yar
çav bi diyariya neketa
di destê min.

Ev ci mezînahî bû bi te re
Ev ci jîrîtî bû, ci şarezayî
Em nikarin du kesan bînin cem hev
Te bajarek digihand hev bi hêsayî

Ka bêje Mihemed Elî
Tu bi helawa çarşiyê û nanê firnê kî
Malmîrato ma ne şerm bû tu mirî
Bey ku tu me jî hînî zîrnê kî.

Rojen BARNAS

Octavio Paz di 1914'an de li Meksikoyê ji diya
xwe bû. Di 1933'an de pirtûka xwe ya yekemin;
"Hîva Çolan" weşand. Di 1990'ı de
Xelata Nobel ya edebiyatê girt.

OCTAVIO PAZ

DU LAŞ

Du laş li beramberî hev
Carcaran du pêl in
Û şev deryayeke têkçûyî ye.

Du laş li beramberî hev
Carcaran du hîm in
Û şev biyaban e.

Du laş li beramberî hev
Carcaran du qurm in
Di şevê de hevûdu himbêz dikan.

Du laş li beramberî hev
Carcaran du gwîzan in
Û şev çirîsk e.

Du laş li beramberî hev
Du stêrk in
Di esmanekî vala de dirijin.

WEKÛ KEVIRÊN DESTPÊKÊ

Wekû kevirên destpêkê
Wekû destpêka kevir
Wekû destpêkê kevir li ser kevir
Ew in destanên şevê;
Helbest bê rû bû
Û daristan bê dar bû
Û sirûd bê nav bûn
Û bi gav in pilingî
Ronahîyê dest bi êrîşa xwe kir
Peyv hişyar bû, pêliya, ket
Û birînek mezin ma;
Bedengîyek pir zelal.

Wergera ji Erebî: Ciwanro

XEWNEKE ŞEVA ZIVISTANÊ

M. Ali K.

«Jiyan ew e ku mirov xwe bigihîne der » ev gotinêñ ramanwarekî ku di pirtûkekê de xwendibûn bi bîr anî bûn, dema ku ji diskotekê derketi bû der û hinek hewa paqîj kişandi bû cigerê xwe. Lê ne navê ramanwar û ne jî navê pirtûkê dihat bîra wî. Ü ji nişka ve hate bala wî ku navê diskoteka ku nuha jê derketiye jî ne li bîra wî ye. Lê hêj bi tenê çend gavan ji diskotekê bi dûr bû û dikani bû li paş xwe vegeriya, li jora deriyê diskotekê bineriya û lewheya ku bi wir ve dardekirî bû bixwenda. Lewra wusan nekir, bêyî ku li paş xwe vegere reya xwe domand.

Dunya sayî bû, lê rojtira din berf barî bû û nuha ji bayekî sivik, lê sar, dest pê kiri bû. Lê wî li hember sermayê xwe baş pêça bû û cihê ku dê biçuwayê, istîgeha trênen ji ji wê derê ne dûr bû.

Mîna ku bixwaze zû ji wê derê bi dûr bikeve dilezand. Lê li erdê bostek berf hebû, berf di bin lingên wî de diçû xwarê û ji bo ku neçerixe diva bû ku gavêñ xwe bi balkêşî bavêtina.

Wexta ku li qiraxa mal û dikanêñ girtî re wusan li kolanê dimeşîya, li qorziya xaniyekî, li cihekî tarî bi zilamekî ve beramberî hevedin hatin. Zilam xwe ji ber da alî û paşê lê vegeriya, bi giramî; « Ezbenî, li pêşîya xwe binêrin wexta ku hûn dimeşin! » got. Lê qet li zilêm ne nerî û bersiv ji neda yê. Lewra serê wî bi gelek raman û fîkrîn din ve tijî bû, û berî saetekê dixwest xwe bigihîne mal.

Xwe bi xwe: « Mal! » got, û beşiş. Gotinêñ ramanwar ku li ber deriyê diskotekê bi bîr anî bûn di serê wî re carek din derbas bû bûn. Dîsan xwe bi xwe; « Lê nuha ez mîna keftarekî berî deqeyekê dixwazim xwe bigihînim hundur, bêdengî û tenêtiyê! » got.

Di vir de, dijitiya li ba xwe fam dikir, didît û jê re beyan bû. Ji ber ku eva gelek caran bi serê wî hati bû. Ji hundur, ji ber bêdengî û tenêtiyê direviya. Wê gavê qelebalix û civata mirovan bala wî dikişand û li xweşa wî diçû. Lê dema ku teví vê qelebalix û civatê dibû, wê çaxê ji ya din dest pê dikir. Bêriya bêdengî û tenêtiyê dikir, û vêya ji ne dihişt û rê ne didayê ku xwe baş bi nava civatê de berde û bibe yekî ji wan.

Di gel ku hewl dida da ku çareyekê ji vê yekê re bibîne jî, dîsa bi ser ne diket. Hewildanêñ wî mîna vê şevê hemî berteref diçûn. Viya ji ji viyalî de ew bêtir bêhêvî û qudumşikestî dikir. Hewildanêñ wî tenê dibûn bîrewerî û xewnêñ naxoş.

Lê ji ber ci wusa ters diçû? Ev pirsa gelek caran ji xwe dipirsî. Lê tu carê ji bersiva vê nikantî bû bida. Te digot qey hemî kes û tişt li hemberî wî ne! Wekfî yê işev ku hati bû li diskotekê li ser maseya wan rûnişti bû û keçika ku wî kî dizane bê bi ci hal û keşkûriyê dawetî derve kiri bû, jê sitendi bû! «Na!» got. Xwe bi xwe «wî çîma ji min sitend, min ew dayê. Heta min got kerem bike!»

Lê di gel ku Martîn... Belê, yê ku hati bû li ser maseya wan rûnişti bû navê wî wusa bû -yekî zerik û bêvîltûj bû-, ew hemberî xwe didît ji dîsa heyraniyek jê re raber dida.

Ruyê Martînê bêvîltûj qet sor ne bû bû û eniya wî ji xwîdan ne dabû, dema ku ji keçika tenıştê re goti bû, «em dansê bikin?» Wê demê wî fam kiri bû ku êdî wenda

kir! Ü ji ber vê yekê ji tu tişt ne kiri bû û xwe bi xwe «na! ji xwe ew ê bertelef ba.» got.

Dansa duyemîn li ber muzikeke sivik bû. Wî dikanî bû hinekî ecele bikira û berî Martîn keçik rakira dansê, lê ne kiri bû. Bi awureke mîna ku bibê; «te ya pêşin kir, tu ya duyemîn ji dikanî bik!» li Martîn nerî bû. Martîn ji vê awurê razî, berê xwe dabû keçikê û ew cara duyemîn rakiri bû dansê. Dema keçikê ji Martîn re goti bû; «Erê!» awurek mîna ku bibê; «bi cihenema te kır!» di wî de vedabû û paşê bi Martîn re rabû bû dansê.

Trêna dawîna şevê gîhiştî bû istigehê. Li vagona kêm mirov, li ser qoltixekî bi tenê ciyê xwe girt û tirêni bi rî ket.

Çavên wî li qoltixê dawiya vagonê, aliyê hemberî wî ket. Keç û xorkekî xwe li hevdu rapêça bûn û hevdu maç dikirin. Yê xort her ku keçik ji lêvên wê maç dikir, hejmarek digot, «çil û yek... dudu... sisê»

Vêya dîsa hişê wî bir ser Martîn û dansa duyemîn. Di dansa duyemîn de Martîn ji xwe wusa li keçikê pêça bû, hêdî hêdî serê xwe nêzî yê wê kiri bû û paşê ji ji lêvên wê maçek sitendi bû. Heta ku dans qediya bû, Martîn hejmara ramisanan zêde kiri bû. Wexta ku dans qediya bû ji, Martîn devê xwe xisti bû yê keçikê û maçeke nêzî deqeyekê dûdirêj jê sitendi bû.

Xwe bi xwe: «ji bo hinekan jiyan çiqasî hêsan e.» got. Belê, ji xwe ji ber vê yekê bû ku heyranî râberî Martîn dida. Bi keçikê re axaftin, danskirin û maçkirin, evan hemî wusa bi hêsanî kiri bûn ku ew li hember van kirinan behit ma bû. Lewra evana ji bo wî serketinê gelekî zehmet ku ince bi xwîn û xwîdanê dikanî bû pêk bîhaniya.

Dema ku ji trêne daket û heta ku gêhişte malê, derî vekir û kete hundur ji her hişê wî bi vêya meşgûl bû û bala wî li ser vê pirsê bû ku; «çawa hinek -an geleki merovan- dikanin jiyanê ewcendi hêsan bigirin!» Ü paşê heyfa xwe lê dihanî ku ew ne yekî nola wan merovan e.

Li mala wî-ku ji ode û metbexekê pêk dihat- her never rêsikirî û hertiş paqijkirî bû. Dema ku mala xwe wusa dît, beşî. Evarê, berya ku biçe civanê keçikê, bi hêviya ku ew ê wê bîne malê hazirî kiri bû û ne tenê ev ji: Li odê, li ser masê findeke li bendî vêxistinê, şûsekek şeraba Bordeaux li bendî vekirinê û du piyalên şerabê li bendî tijikirinê amade bûn. Qevdek gulên sor, ser û pembe ji di vazoyeke titik de li ser masê bûn.

Cilêن xwe ji xwe kirin û hat mase ber bi qaryola xwe ve kişand, finda ser masê vêxist, şûşa şeraba xwe vekir,

piyala xwe dagirt û; «merheba ji te re bêdengî û tenêtî!» got û paşê piyala şerabê bi ser xwe de kir.

Cara duduyan dema ku piyala xwe tije şerab kir, beriya ku bi ser xwe de bike, çû seriyê din î odê, ciyê ku teyiba wî lê bû; kaseteke Bethowen da ser teyibê. Ev konsera Bethowen ya piyanoyê bû. Dûre ji hat, ji şerabê dîsa hinek vexwar, paşê xwe li ser nivînan ramedand.

Lê serê wî bi bûyerên şevê ve tiji bû û yek bi yek di hişê wî re derbas dibûn.

Hêj destpêka şevê bû, dema hevalekî wî jê re telefon kiri bû û ew vexwendî bû mala xwe. Lê wî; «na... îşev civanê min bi keçekê re hey... ez ê şevekê ji felekê vedizim!» goti bû.

Xwe bi xwe; «lê felekê şevek ji min vedizî, weke hercar!» got û di dilê xwe de hezar nalet û çêr li şans û bextreşıya xwe hanî.

«Belê» got. «Eger ne ji bêşensî û bextreşıya min bûya, dê çima wusa bîba? Ew Martînê zerik û bêvîltûjik ji kuderê derket? Na, ew xisûsî ji bo min ji malê rabû bû û hati bû dîskotekî işev. Ji bo ku karê min xera bike û ne ji bo tiştekî din!»

Bi rastî ji heta ku Martîn derneketi bû holê hemî tişt baş û li gor dilê wî çû bû. Helbet ev ne dihat wê manê ku di planê wî yê şevê de kêmâsi û qelsî tune bûn. Ya pêşin di planê xwe de hesabêni tiştên ku «ji nişa ve» biqewumin ne kiri bû. Ji xwe ev Martînâ ji ji nişaka ve derketi bû holê û planê wî scrûbinî hev kiri bû.

Lê tiştê ku li zora wî diçû ev bû ku, tevayıya salekê di gel ku li nexweşanekê, li gel keçikê xebitî bû û her roj hevdu diditin û bi hev re dipeyivîn ji dîsa cesaret ne kiri bû ku keçikê vexwîne dîskotek an restorankek. Ü wê roja iniyê, pişti nîvro dema li ciyê kar, li oda cixarekêşiyê li gel keçikê tenê ma bû, dîsa bi nîvhenekî jê re; «ma tu naxwazî bi min re werî ciyekî kîfî?» goti bû. Dûre ji mîna ku súcek kiri be sor bû bû, xwîdanê di eniya wî re dabû der û hindik ma bû ku ji keçikê bexişîna xwe bixwaze û bibê; «bibore, min henekek kir!» Lê keçikê berya wî; «belê, çima na, pir kîfxwes dibim.» goti bû. Paşê ji li bajêr wext û cî dabûn hevdu.

Xwe bi xwe; «lê ji bo Martînê bêvîltûj nîvsæt ne girti bû ku wê qanî bike.» got û rabû piyala şeraba xwe nû kir.

Lê bi rastî di vir de hinekî neheqî li Martîn dikir, ji ber ku wî ji bo ku rê li ber Martîn bigire tu tişt ne kiri bû. Heta bi bîr ahnî ku bi tevgerên xwe ji alîkariya Martîn kiri bû. Dema Martîn hati bû li ser maseya wan rûnişti bû, wî dest pê kiri bû û pê re axîsî bû û ne dîti bû ku keçik

bi madê xwe naxoşıya xwe li hemberî rewşê nişan dide. Dema ku muzîka dansê dest pê kiri bû, diviya bû wî ji weke adetê keçik rakira dansê. Lî ev yeka ha qet ne li ser bala wî bû û serê wî bi bersiva pirsa ku Martîn jê kiri bû ve meşgûl bû. Martîn jê pirsi bû; «tu çi kari diki?» Wî goti bû; «ez li nexweşxaneyekê dixebeitim, li nexweşan dinêrim, xwarina wan didime wan û ciyê wan paqîj dikim.» Lewra tenê bi vê bersivê ne ma bû û dest pê kiri bû, planê xwe yên pêşerojê ji Martîn re kat kiri bû.

Bi katkirina planê xwe yên xwendinê dest pê kiri bû. Îsal ji bo xwendinê dereng ma bû, salabihata wî ê dest bi xwendina liseyê bikira. Piştî salekê dema ku lise biqedanda wê çaxê wî ê dest bi xwendina bilind ya asistaniya doktoran bikira. Bi dû du salan re dema ku ew jî qedand wî ê du salan weke asistanê doktoran kar bikira û paşê jî dest bi xwendina doktoriyê bikira.

Martîn ji hêlekê ve guhdariya wî û hêlekê ve jî bala wî li ser keçikê bû û rewşa wê ya naxoş didit. Wî hêj dixwest bibêje ku ew ê çend salan doktoriyê bixwîne, lê Martîn ew fersend ne dabûyê û; «Planê te yên xwendinê gelekî bi rêkûpêk û xwes in!» goti bû, dûre berê xwe dabû keçikê û ew vexwendi bû dansê.

Di vir de xeletiya xwe fam kiri bû, lê êdî dereng ma bû. Herwehaji bo dansa duduyan jî dereng keti bû. Tenê li rîyekê geriya û quşûrekê bibîne ku ji wir bi dûr keve. Di viya de jî wan texsîr ne kiri bûn û alîkariya wî kiri bûn.

Dema ku ji dansa duyemîn vege riya bûn ser masê, mîna ku keçik pê henekê xwe bike, berê xwe dabûyê «tu çîma dansênakî?» jê pirsi bû. Wê gavê devê wî keti bû hevdu û ne ma dizanî bû ew ê çi bibêje; «ez bawer im, min îşev hinekî zêde vexwar!» got.

Wê gavê jî keçikê zûzûka «eger tu xwe nabaş hîs diki, tu dikanî biçî mal.» jê re goti bû. Bi dû van gotinan re, êdî tenê tiştek dima ku bikira û wî jî wusa kir.

Dema ku xatir ji keçikê xwesti bû, hîn jî ew tevgera henekpêkirinê li ser bû. Keçikê bi beşîşin «gelekî sipas dikim ku te ez îşev vexwendim vê derê.» goti bû. Martîn jî bi tevgereke gelekî jî xwe razî û hinekî jî minetkar; «gelekî memnûn bûm ku min tu nas kir!» goti bû. Wî tenê destê wan hejandi bû û ji wir dûrketi bû.

Êdî dawiya şevê bû. Şeraba di şûşê de qediya bû. Bethowen notayênen xwe yên dawîn lêdixistin û finda li ser masê vemirî bû. Her wusa çavên wî jî hati bûn girtin û êdî xilmaş bû bû.

*

İÇ ANADOLU KÜRTLERİ

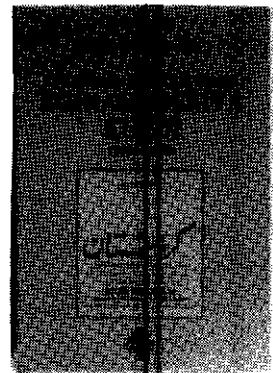
Konya - Ankara - Kırşehir

Nuh Ateş

Îç Anadolu Kürtleri-Konya-Ankara-Kırşehir (Kurdên Anadolîya Navîn-Konya-Ankara-Kırşehir), Weşanên Komkar, Köln, 1992, 141 rûpel.

Nivîskarê kitêbê Nuh Ateş di 1948'an de li Konyayê hatiye dunyê. Xwendina xwe li Almanyayê li ser pedagoji û zanîstîyênen politik û sosyolojîk temam kiriye. Bi navê "Yezidi Kürt Mültecileri (Multecîyen Kurd ên Yezidî)" teza wî ya doktorayê wek kitêb derketiye.

Nivîskar di vê berhema xwe ya nû de bi taybetî behsa rewşa ekonomik, civakî û piçekî jî tarîxa Kurdên Anadolîya Navîn dike.

Malmîsanij û Mahmûd Lewendî

Li Kurdistanâ Bakur û Li Tirkîyê Rojnamegerîya Kurdi (1908-1992), Çapa 2., Weşanên Öz-Ge, Ankara, 1992, 465 rûpel.

Ev xebata herdu nivîskaran ku li ser rojname û kovarêni Kurdi yên navbera salên 1908-1992'an de li Kurdistanâ Bakur û Tirkîye derketine ye. Cilda wê ya pêşin di 1989'an de, ya duduyan jî di 1992'an de li Swêdê derketibûn. Weşanên Öz-Ge ev herdu cild kiriye yek kitêb û çap kiriye.

Di kitêbe de 132 rojname û kovarêni cûr be cûr ên Kurdan cih digrin. Her weha ji ali Weşanên Öz-Ge ji di dawiya kitêbê de kataloga hin kovar û rojnameyêni Kurdi yên ku bi herfîn erebi derketine û nuha di kutupxaneyêni Tirkîye de mîvcûd in, lê hatine zêdekirin.

Bêzarî

Beyanî baş ey sirûdên dûr ên di şevê de!

Çükêñ kuştî di mistên me yên biçûçik de!

Beyanî baş ey hevalê di tozê de

di nexweşîya bê derman de

di pinpinîkan de razayî

Ma hê tu bi hevalên xwe yên mirî di ser dev re diçî?

An tu jî di dema dereng de, di odayêñ hêwî de, mirî?

Û...

Ji nû ve, li wenatekî, beyanîya lihevhatî tê bîra min

Ez ji zengilan lêbûrînê dixwazim

Wek ku ez payîzê bixime bêfîka xwe

Wek ez mîna zilaman xemgîn bibim..

Ligel pencereyên xwe yên tarî û nexweşîyên xwe yên dijwar derbas bûn

Çend caran em bi stérkan lerizîn û ew di quncikan de wenda dibûn

Ji boyî me mase di tenhatiyê de û serdem wek destanê, dihiştin

Beyanî baş ey welatê lezokî!

Welatê ku anuha, wî ji nameyan û ji nexweşîyên psîkolojîk çêdikin

Mîna qeyikêñ nû di oqyanûsan de, em bi aram wî dadimezirînin

Û li ser dîwarêñ dilêñ me yên xemgîn, gelek sal hene, em wan derbas dîkin

Em cîgehêñ ji nişkê ve bi kar tînin, carcaran em bê deng dibin..

Em naçin nik daran ta ku em xemgîntir nebin, ta ku em di tevzinokêñ daran de xew nekin..

Ey welatê ji gulistanan, ji sıfir û rehan; de here, ne amadeyîya ku li vir hilperikîye bejnêñ me.. de here newqkirina roavahîyê bi ser gelacîyê de...

De here ta ku em bikaribin xeyda xwe bidin hev, ta ku em bikaribin çavêñ xwe bi ronahîya wê ya reş vekin.. Wê ne amadeyî bêbextûyê li me bike...

Reng e em neşen taristanê ji nava xwe bikşînin, wek xencera di piştê de
wek xweşmîrekî kevnar di têkçûn û nimêjê de

Carekê li wenatekî, me helbest nîvisandin

Me rojêñ xwe li nik deryayê xwendin

Li nik Çiyayê Ebdulezîzê em şivanine jidil bûn

Me bi kar û barêñ demsalan re da û stend

Me ji srûdêñ ku xwe berdane nava şevê hez dikir

Me serpêhatiyêñ xwe dihinartin cem sîbera evîndaran

Bi şarezayîya rovî, em dizîvirîn gulistanêñ jinan

Û sozêñ bi dizi li malêñ hevalan û di tarîyê de jî...

Ey welatê lezokî!

Carekê tenê me ji te xatir xwest... em ên zarok, va em mezin bûn..

Û anuha em hêjayî gîryanê ne, em dizanin çawan digrîn, çawan bi şewat digrîn..

Li paş xwe em sıfir û mermîra ku xwe li ba dike

ji boyî peyivandinê dihêlin.

Nedîm DAĞDEVİREN

BI QESR-Î ŞİRİN RE AXAFTIN

Edî zarok jî zanin bi hesabê petrolê
Yê genim û sitranan
Ey Qesr-î Şirin
Sax dibin birînên kevintirin
Bi yên şewitandî yên napalmê re
Çivîkek radigihîne herwekî
Ji Erîwanê ta Senandecê, Zaxoyê, Wanê
Bi lerzînên zirav di baskan de
Wi dengê zelal yê Aram
Rahiştina dengekî bi dengekî din
Çawa dibişkêfe keserê ji hinavan
Zeriya Heranê ya bişkaftî
Li şînayıya Urartûyê reşandine
Navend wisa hêşin e ku -Wek Mezopotamya-
Bi hisyariya tarixî ku xwînê bi bîr tîne
Serekebüna sorayiyê beredayî nîne
Di wê tejika Zilan de ku li erdê raxistî
Ku girêk digihijin hev dibin tarîx
Di navoka xerîteyên xelet çekirî de
Bi lisên di bendên Qerejdaxê de
Di valayıya esman de aletin pandariyê
Antênên wan, radarên wan, projektorên wan

Di şeveke bê tavehîv, li malên gunda
Nabihizin yên jê têr axaftinê
Ji evînê, ji derdan jî dest pê ke
Tê li axê datîne gotin, illeh li axê
Gurregura helikopteran, vizina jetan
Şil dike pêçekên pîtikan
Lê ku mezin dibin, bêtir hîn dibin
Jîyanê, evînê û çekê
Têdigihijin, lewra ya şîlbûyî
Ya raxistiya serradkirî ya bin wan
Ew axa mîtingehî ya sedsaleyan
Ku hêviyê danî ciyê heqîyê
Edî bi sitraneke kevnare spêde zelal dibe
Di navberê de axa cihêketinê
Di kiravan de dipê bi pêjneke tebitî
Bi ziravî pê dihese ji navtengê
Bi têgerîna nikulê gîsin
Ku zarok bizanin bi hesabê petrolê
Yê genim û sitrana
Wê bihelişin kozik ey Qesr-î Şirin
Wê biqele hêviyâ çeperên têlan

(Nedîm Dağdeviren di 1953'an de li navçeya Diyarbekirê, li bajarê Bismilê ji diya xwe buye. Berî 1980'yu li Diyarbekirê mamostê edebîyatê bû. Dîwana wî ya bi navê "Amedîm Amed" bi Tirkî derketîye)

Jacques Prévert

Jacques Prévent li Neuilly-sur-Seine hatiye dinê. Teví ku çend helbestên bêtir Dadayî xuya dikin, çend salan li Parisé endamê grûba Surrealistan bû. Berhemên wî: 1-Spectacles, 1951, 2-La Pluie et Le Beau Temps, 1955, 3-Histoires, 1963 Ji bili van çend piyes (sano)jên bicûk û hin senaryoyêñ filmên hêja ji nivisiye. Ji wan yek ya ku di 1945'an de bi navê "Les Enfants de Paradis" (Zarokên Buhusî) ku ji afî Camel hatibû cêkirin.

Stran di xwînê de

(Chanson dans le sang)

Golên mezin ji xwînê li ser cîhanê hene
Ev xwîna rîjîyâ hemû bi ku de dihere
Ma ev xak e ku wê vedixwe û senxweş dikeve
Tewlo çi senxweşgiraffiyek* êdi
Weha zana... weha monoton...
Na, xak senxweş naakeve
Zemîn paşûpê nazivire
Ew bi tekûzi tirimpêla xwe ya bicûk û her çar
demsalên xwe daf dide

Baran... Berf...
Terez... Dema xweş...
Tu car ne serxweş e
Ew bi zor destûrê dide xwe ji demekê ta demekê
Volkanekbicûk i hejar
Dizivire zemîn
Dizivire bi darêن xwe... bi baxêن xwe... bi malêن xwe...
Dizivire bi golên xwe yi fireh ji xwînê
Ü hemû tiştên jîndar pêre dizivirin û xwîn didin...
Ew ne xema wê ye
Zemîn
Ew dizivire û hemû tiştên jîndar dest bi qêrînê dikin
Ne xema wê ye
Dizivire
Her dizivire
Ü xwîn her dirije...
Ew xwîna rîjîyâ hemû bi ku de dice
Xwîna kuştiyan... Xwîna cengan...
Xwîna belengaziyê
Ü xwîna mirovén işkencikiri di zîndanan de...
Xwîna zarokên bi aramî işkencikiri bi destê dê û bavêن xwe...
Ü xwîna ku ji serê mirovan dinije
Di zîndanêñ teng de...
Ü xwîna jorvan**
Gava jorvan dişemite û ji banê tê xwar
Ü xwîna ku digihê û bi pêlén mezin diherike
Bi yê nû-çebûyi re... bi dergûşa nû re...
Dêya ku dinale... dergûşa ku digrî...
Xwîn diherike... zemîn dizivire
Zemîn her dizivire
Xwîn her diherike

Ew xwîna nîjîyayî bi ku de dihere
Xwîna yêñ serpelixandî... yêñ bindest***
Yêñ xwe kuştî... yêñ gullebarankirî... yêñ mehkûm...
Ü xwîna kesên ku wîlo dimirin... bi aksîdon
Di rî de saxek derbas dibe
Bi hemû xwîna xwe yî hundur ve
Nişkêve ha va mir
Hemû xwîna wî ji derive
Ü saxêñ din xwînê wedişerîn
Radîhêjin laş
Lê serhişk e xwîn
Ü li wir ciye ku mirî lê bû
Dû re dereng her tişt reş****
Piçek ji xwînê hê belav dibe
Xwîna hiskbûyi
Zingara jîyanê zingara laş
Xwîna tîrbûyi weke şîr
Weke şîr gava dizîvire
Gava dizîvire weke zemîn
Weke zemîn gava dizîvire
Bi şîrén xwe re... bi çêlekkîn xwe re...
Bi saxân xwe re... bi miriyêñ xwe re...
Zemîna ku bi darêñ xwe re dizîvire...
 bi jîndarêñ xwe re... bi malêñ xwe re...
Zemîna ku bi hevkiranîn re dizîvire...
Bi binxakiranîn re...
Bi qaqlan re...
Bi alayan re...
Zemîna ku dizîvire û dizîvire
Bi cihokêñ xwe yêñ xwînê yêñ mezîn re.

*wergerandina ji Fransî:
Nîzar Agri
Midya İbrahim*

*grafi: ji Fransî "graphie", **yê ku dergevaniyê li jor dike,
yên hejar, *tarî

HİS KIRIN

Dixwazim his bikim jinê
 his bikim jinê
 Di bîşkifandina gulekê de
 Di dengê civîkekê de
 Di qebqeba keweke de
 Di tûrêja rojê de
 Di tavehîvê de
 Di şewqa stérkan de
 Bi qedandina zivistanê re
 Bi hatina buharê re
 Dixwazim his bikim jinê
 his bikim jinê
 Di binê siya darekê de
 sakîn, tenha
 Bi dilbera xwe re
 Dest di dest de
 Mil di mil de
 Lîv di lîv de
 himbêz bikim dilbera xwe
 besât, sade
 Dixwazim his bikim jinê
 his bikim jinê
 ne eş
 ne keder
 Di sirra bayê de
 Di xişsina pelan de
 Di bîşkifandina gulan de
 Himbêzkirina bi evînî
 Di avêtina nebza min de
 Di herikandina xwîna di damarên min de
 Di avêtina dilê min de
 Dixwazim bi te re bîm
 Dilbera min
 Di avêtina nebza me de
 Di herikandina xwîna di damarên me de
 Di avêtina dilê me de
 Dixwazim his bikim jinê
 his bikim jinê
 Bi te re jinê, dilbera min
 Dixwazim biqîrim evîniya me
 eşqâ me

Bê fedikirin
 Were em biqîrin bi hev re
 Wê ci xweş be, ne were?
 Em in dadimezrinin jinê
 Her roj bi seveqê re
 Were em biqîrin
 xweşiya jinê
 xweşiya evîniyê
 xweşiya eşqê
 xweşiya mesûdiyê
 Erdem û bilindayîya wê
 ji derî ixanetê
 ji derî virra
 ji derî durûtiyê
 ji derî qelleşiyê
 ji derî benamûsiyê
 Erdem û bilindayîya her tişti
 Ne kole
 Dixwazim hukum bikim
 bi te re
 li tebietê
 li rojê
 li hîvê
 li stérka
 li kevira
 li erde
 li ava heriki
 li behra
 li çiya
 li deşta
 li ilmê
 li teknikê
 li her tişte ku
 insanın dikin kole û bîyanî
 Dixwazim his bikim jinê
 Bi te re dilbera min
 ji tebietê

15.5.1988

Zekî Seyda

SKALA

Ewa deste sirenanim
 Le hetiwî bêdestî to
 Xerike wa pencekanim
 Le naw lepma kerû degrin
 Her na were
 Kolegeyek le bin destma biçeqêna
 Ba rûgey gerdûnî herezgir
 Win nekeyn.

skala: gazin, serek: tevizî, hetiw: sêwî, kolege: stûn

PIYASE

Baraneke wekû ême
 şiperze bû
 Ke têperî
 Tawekîj be ser mana
 neygirmand
 Her nakemêk "ta ku piçekî"
 Şipirzeyîman ter bika
 Hewre dijwarekanî tewêlman
 Bişwatewa
 Baraneke têperî û
 Newresekan le qiraxeke
 Helfirîn û.. balekanyan le
 Pirçî kiçan deswand
 Payîz bonî 'etrî degirt
 Şeqamekey em dî û pirdî
 Rêkirdûman le xolemêşî
 Lîwekanman deçû..
 Şostekaris çeşnî destman
 L'êktir dûr dikewtinewa
 Şipirzeyî xoy desûtand
 Emeş legel dûriyanî şeqameke
 Bûn be birûske û be hewrî
 Çawekanman xoman ter kird
 Baranekeş...

têperî: ku barîya, neygirmand: nekir gurmîn, newrese: tey-
 rekî sipî ye, li ser kenarên deryayê têr dîtin, l'êktir (le êktir): ji
 hev, ji yekûdu, legel dûriyan: li ser serê du rêcan

AMED

Amed
 Ameda dûrmayı
 di nav jiyanen mirî de
 Amed
 Ameda kuşî
 di himbêza qehremanîya
 "Donkişolî" de
 Amed
 Ameda xak çiryayî
 bi xwîna rojê
 Amed
 Ameda belavbûyî
 li ser damarên
 rûmeta netewiyî bilind
 Amed
 Ameda "do"
 Ameda "iro"
 Ameda...
 ji mêt ve
 dengê me xaç kirîye
 Amed
 ji mêt ve
 min ji helbesten xwe
 werisê sedara xwe
 hûnaye.

(Royerê Amedî di 1957'an de li navceya Amûde, li
 gundê Talikê ji dayik bûye. Xwendina xwe ya lisê li
 Amûde û ya bilind -huquq- ji li Şamê temam kirîye.
 Diwana xwe ya pêşin, "Xwîna Kewan û Siwarêne Re-
 wrewkê" di 1990'î de li Lubnanê weşandiye)

Selîm BEREKAT

(S. Berekat di 1951'an de li Kurdistana Sûrîyê, li gundê Mûsasanayê ji dayik bûye. Li Zanîngeha Şamê beşê edebîyatê xwendîye. Ji salên 1974'an de ji Sûrîyê derbeder bûye. Pêşî li Lubnanê, nuha ji li Qibrisê diji.

Ji berhemên wî: 1-Sisirkê Hesini, 2-Husa Ez Mûsêsanâ Belav Dikim, 3-Quling, 4-Bazyar, 5-Hozanê Taristanê (roman), 6-Perîk (roman), 7-Kınıştâ Şervan)

SÎSIRKÊ HESINÎ

Selîm BEREKAT

DIJWARIYA HENDESÎ

Em biçük bûn birako! Pir biçük, wek çêçikê qazan, em li ser herdu rexên kolanê mîna xêzên nivîsandinê rawestiyabûn. Qerebalixeke mezin hebû, qerebalixeke bê ser û ber. Ü mamostayê me wek pisikine tırsiyayî xwe di nava rêzan de çemdikirin û darêن xwe li ba dikirin, dikirin hewar: "Agahdar bin, ku serok derbas bû destêن xwe bihejînin" ...û serok derbas bû. Destêن xwe li ba dikir û di navbera me re derbas bû, paşê ew xêzên hendesî bi dû koça serok de tevlihev bûn, bûn gulokine reş î gindirî, di bêserüberîya xwe de pir dijwar bû.

Çend caran ketim erdê, min hewl dida ku ji vê gola mirovane derkevîm, lê gewde û pê li bin guhê min diketin. Gava ku ez gihîstüm malê ruyê min nêziktîrî axê bû bêtir ku nêzî ruyê zarokekî be.

Birako! Ew bû destpêka dijwariyê, destpêka ku du hefteyan li bajarekî biçük nêzî çiyayêن

Torosê, dirêj kir. Destpêka kêfxweşîyek resmî i dijwar. Li hundur û li dervî odayêن xwendinê, li seranserî wextê gerek me bangêن xwe ranewestanda, "gerek be an ne gerek be", pêwîst e em gelek caran dîwaran bixemilînin. "Gerek be an ne gerek be", pêwîst e em alên biçük bi sînga xwe ve daliqînin, pêwîst e em kêfxweşîyek nediyar li rûyên xwe, bêyi ku em li kûrbûna xwe bizîvirin, belû bikin.

Dijwariya kêfxweşîya "resmî" dijwariyeke bîhêz bû, zarokekî ne "resmî" li hemberî wê naçar û radest e, lê divabû ku ez wê bi hustîxwarkirineke bê hempa hilgirim. Diva bû ku ez jî bibim dijwar, dijwariyek ne li gorî siyana zarokekî be.

Erê birako! Ew bû destpêka dijwariyê, destpêka ku min dehif da dizîya kedanêñ tengînî, ta ku çarkuçêñ sûra kevirînî ya baxçeya giştî bi tîpan dagirim, ew tîp tîpêñ navê min bûn. Ü tîpine din jî, ew tîpêñ babeta pênuşa reş ya ku min pê dinivîsand "H.B." bûn. Herdu nav dergeh bûn bo şkenandina "rewiştâ giştî", rewiştâ "paqijan", û rewiştâ parastina "paqijîya" giştî. Lê dijwariya ku ji min weyê taybetî bo min e, bi dû wê derbasbûna dijwar ya serok de "hêdî hêdî" xwe berda mala me û di nava malbetek yanzdeh kesî de, çend formen gav bi gav di

xuyanîkirina xwe de bi gewde kir.

Hewşa mala me birako!. Hewşa pir fireh ya dorpeçkirî bi diwarekî bilind, hêdî hêdî berê xwe dide tenhatîyek nenaskirî.

Mêvanên -çi biyanî çi nas- ku bê sedem dihatin û diçûn, roj bi roj kêmtertibin, ew jî li gorî kêmketina erd û zeviyêne me. Ponijandin û ma'dtirşîya bavê min pirtir û dijwarîya wî ya bêdeng jî pirtir dibû, nedigot, lê li firoşgehê bazirganan, li bajêr, dijwarîya xwe diyar dikir, gava ku bazirganen bêhêvî di heraca genim de bi hev diketin, sed destêni bi çenqelê hesinî bilind dibûn û dema ku dadiketin, goştê tazî tar û mar dibû(1).

Ew destpêka kêfxweşîya "resmî" ya dijwar bû û despêka belengaziya gelêrî ya dijwar bû jî, destpêkek ji dibistanê derket çû bazarê bazirganan û derbasî malan bû, lê hew jê derket.

Û ez zarok bûm birakê min! Sibehê bi dû ku bavê min ji malê derdiket, ez ji nû ve derdiketim ta ku keysê li diya xwe bînim û di ruyê wê de bikim qêrîn: "Ez ji çayê hez nakim, ji çaaaayê hez nakim!". Û lingê xwe li çaydên dixînim, tevî dirijînim, ta ku ji min bê piyalê li dîwêr dixînim û direvim dibistanê û dîsa ji dibistanê direvim gola Qasimo ta ku çavdêriya marêne avê bikim.

Ji dema ku bavê min mala me bi wan pîrebokên çenqel hesihî dagirt, pîrebokine gêjokî, serên xwe bi destmaline deqdeqî dipêçandin û şûna xwîna zuha mîna lepina li ser destmalan xuyanîdikir, ji wê demê de, her sibeh ew bû karê min û ew bû karê birayê min jî..(2)

Û destpêkek fireh bû, fireh dibû wek guroveren avê di avgirekê de ku bi kevirekî bête avêtin. Denêna qaf yên ku li malê li ser bingehêne textîni radiwestiyan, yek bi dû ya din de dest bi hilweşandinê kirin, hildiweşîyan û belav dibûn, denêna nû dihatin, lê ew jî hildiweşîyan û belav dibûn. Me nas kir, em yên bira ku kela dilê me husa hênik nabe, îca me camêncereyan dan ber keviran, rojekê an du rojan em ji mal dûr diketin, ta ku hêrsa diya me piçekî haş dibû, em dizîvirîn malê, û em dizîvirîn şikenandina denekî an hilkirina darkokek gulan ji qurm de û em ji nû ve direviyan.

Û destpêk fireh bû û zikreşî fireh bû, di nav-

bera me û diya me de dijminatîyê şaxên xwe berda. Em pir ji malê direvin û gava ku yek ji me dikeve nav destêne wê ji hiş diçe. Diya min ne tenê bi dar li me dixist, lê belê bi her tişte ku di nav destêne wê keta, kevir bûya an hesin bûya. Xwîna me zarokan diherikî, carekê rî bi destê min ket ku ez bifilitim birako, ez bazdam qorzîkek hewşê, li wira refek kevroşkên wê hebû, min moxila hesinî ji çar alî rakir, bi çaydanekî sifir i bingeh gurover i tûj. Kevroşkan dest bi perpitandinê kirin, lingê xwe yên dawîn radidan, dilerizîn û diketin arameke bê sinor. Encama serjékiringehê diwazde kevroşk in û bîst rojan em li dor malê diçûn û dihatin, bêyî ku em wêribin derbasbin hundur. Ez di nav darkokên pembo de li baxekî nêzîk radizêm, tişte ku birayêne min ji min re didizîn, min dixwar.

Û despêk teng bûbû, wek rişmeyê. Bajarê biçûk ê nêzî çiyayêne Torosê teng bû, xelk mîna kurtepistê bi hevudu re dipeyivin û bavê min pîrtir dibe, tenê bar hilgirêne ku bavê min di rojêne xweşîyê de genim bi ser wan de dirijand, piştgirîya wî dikirin. Nezan in, dijwar in ji bo gepa nan. Dibêjin "ne xem e... tu kirîn û firotin nîne ku para te tê de nebe" (3). Zirêne xwe li şofêrên kamyonan dikirin. Lê belê dewletê birêvebirina her tişti spart xwe, barhilgir xwe bi xwe dabeş bûn, bûn yeko yeko, yek ji wan hewl dide ku bi çenqelê xwe ê hesinî gepa nanê ê din bikşîne.

Em yên zarok, me li wan tiştan temaşe dikir, em dijwarîye li hevûdu dabeş dikin, ji destêne hevûdu direvinin. Wek ku em şeranîya qirêjî ji destêne qirêjî birevînin. Û xwedayê me xwedayekî ji esman dûrtir e. Xwedayekî ji tozê ye. Û ji xweşîya avjenîyê di gola Qasimo de ye, an ji bazdanê ye, bazdana di nav simbilêne ku me ew bi dû xwe de hûr hûr dihiştin de ye. Di nêçîra mirîşkên sergerdan de, bi qewsikan me qayış bi hev re dikîsand. Mirîşk diperpitîn û diketin, bazdandan û diketin, li ser erdê basken xwe û nukulên xwe yên ku mişt ax dibû, ji hevûdu ve-dikirin û bê deng diman.

Em zarok bûn birako! Zarokine ji pesindana cinawerên ku hêdî hêdî dimirin, hez dikin. Em ji danîna pelên xişûlê di pozên xwe de ta ku

xwîn biherike, hez dikin. Em xwe bi wê paye dikin. Em xwe bi kesê ku xwîna wî pirtir biherike paye dikin û bi yên ku birînên kûr li ser rû û destêن wan pirtir bin jî.

Çendîn car em li bin çirayêن zelûlî yên kola-nê rawestîyan, em bendewar in ta ku erebaney-ên sebze û şebeşan ji gund û baxçeyêن nêzîk bigihêjin sûka bajêr. Av bi devê me diket dema ku terpirepa simêن qantiran û zîqezîqa dolabêن textîni dihat me. Av bi devê me diket hetanî ku me derbas dikirin, em bazdîdan, pêxwas, em bi dûdiketin û herdem em kêrine biçûk an gwîzanine kurkirinê bi xwe re hildigrin. Em werîsan dibirrin, bar digindire, tiştê ku em bikaribin, em hildigin û direvin ku em xwas bin tu kes neşê bigihêje me, ji tiştêن ku me revandîye, em piçekî dixwin û yê mayî em davê-jin hevûdu.

Em biçûk bûn birako! Biçûkêن ku bi şevê li bin çirayêن kolanan şevbuhêrkêن xwe dikin. Biçûkêن ku tenê di diziyekê de, di revandinekê de, di şikenandinekê de diramin. Ji dibistanê û ji defter û mamostan hez nakin. Beyanî dema ku birêvebirê dibistanê di nav wan re derbas dibe, ta ku neynûk û porê wan bibîne, dilerizin. Hergav em ditirsin, em ji malê ditirsin, ji dibistanê ditirsin, ji polîsan ditirsin. Xwezaya me ew bû ku sibehhekê em ji xewê şiyar bin ji bilî xwe em tu tiştî li ser ruyê zemînê nebînin.

Em zarokine bê zaroktî bûn. Û mezinan serên xwe bi hovîtiya me bilind dikirin, ji zarokêñ dilhişk hezdikirin, em jî ji zilamêñ dilhişk hez dikin. Sporvanan em mit û mat dikirin. Me hawê serserîyan dikir. Zarokek nîne ku di bêrika wî de kêrek nebe an ku li newqa wî zincîrek nû ne girêdayî be. Herkes hostayê çekirina kanîyekî ji geneban an çêkirina qamçiyekî ji têlêñ zirav ên kehrebê ye. Û tev bi danheva jibermayêñ sıfır, ji ber ku têñ firotin ser mest in. Tev dikarin ji bo perçeyek sıfır tirumbêlekê biherifînin ta ku bi bihayê wê berê xwe bidin sînemayê.

Em ji Kîvork hez dikin, ji ber ku zora şes zilamêñ çekdar birîye. Em ji Kenan hez dikin, ji ber ku dikare bê pere derbas be sînemayê ku dilê wî bixwaze.

Em ji Şeroyê barhilgir hez dikin, ji ber bêyî

ku rahêje çewalekî li ser pişta xwe, xwêdana enîya xwe ji hemû bazirganêñ genim, distûne. Ji ber ku serhişk e û di kişandina xencera xwe de pir şareza ye. Hivde caran derbasî girtîxanê bûye. Ev in sembolêñ me!

...Û zaroktî teng dibe û destpêk teng dibe.

Min dest bi hisyarîya tiştekî nû kir ku ne di hesabê min de bû. Tiştekî dijwar û tund: "Tu Kurd ï. Kurd biv û wêranker in. Bi Kurdi axaf-tin li dibistanê qedexe ye".

Ev nû ye. Ji ber ku tu dizanî ku sê parêñ vî bajarê nêzîkî çiyayêñ Torosê Kurd in. De va tu duhingivî çîrokê. Mamostayêñ dibistanê lêdan û zikreşîya xwe li hemberî şagirtan bi hêztir dikin. Û Şawîyêñ "Erebêñ koçer" ku ji her rejîmeke nû re li çepikan dixînin, berê xwe di-din bajêr û rûyêñ xelkê çavdêr dikin. Tu zarok ï, lê tu ne kor ï, bê guman ji te hez nakin û tu nizanî ka ji bo ci ye. Mamoste û dewlet û kar-mend ji te hez nakin. Ev merceke nû ye. Eger husa ye de bila ez dijwar bim, dijwarîyeke req li beramberî vê êrîşa şeytanî.

Tu jî li dibistanê bi dizî li zarokêñ Şawîyan dinêri. Te henekê xwe bi kurkirina seyr a porê wan û bi deqêñ şîn ên ku poz û gep û destêñ wan dinuxumand, dikir. Te tinazîyêñ xwe bi paşmayîna wan ï bê sînor dikir. Lê belê tu tê-nagîhêjî ji bo ci wan di ser te re dibînin, lewra bi dû kutakirina dibistanê, tu çavlırêmana wan û sedemekê ji boyî pevçûnê çêdikî. Roja dîtir birêvebirê dibistanê te ceza dike, lê roj bi dû rojê de tu pevçûnê berdewam dikî. Bavê te têt dibistanê, ji ber ku birêvebir berpirsiyarê te ji te xwestîye. Ji ber ku bavê te nizane xweşik zi-man bi lêv ke. Birêvebir ew bêrûmet dikir. Lê bavê te jî dijwarekî serbilid e, ji birêvebir re dibêje: "Tu kî yî ta ku tu wilo bi min re dipey-ivî?". Birêvebir dibêje: "Xwedayê xwedayê te...".

Bavê min bi ingirîn diçe. Û di wê rojê bi xwe de du barhilgir li kolana mala birêvebir ra-diwestin. ji lingan wî bi ser erde re dikişkişînin. Birêvebir li ba polîsan gili dike. Polis têñ, lê bavê min bi wan re naçe. Di inirîneke hêzdar de, serserî û meriv û dost kom dibin. Serhatî digihêje rêvebirê herêmê, ew bi milnîşana xwe serheng e. Serheng bi otomobîlek keşxe tê, Hu-

sên Axa bi qîrîn pêşwazîya wî dike: "Eger tu vî zilamî bibî, ez dê pêl şefqa te kim". Û çîrok bi asayî çareser dibe. Û birêvebirê dibistanê jî bi asayî dev ji dijminatîya xwe ber dide. Lêbelê serhatî bi dawî nabe, zaroktî dibe dojeh û destpêk jî, destpêka ku te bi destêن xwe yên biçûçik ji serok re hejandin, kir.

Û tişt bi ser hev de kom dibin. Bi şevê tu diçî baxçeyê pembo, tu gwîzêن pembo yên hisîn ên ku hê venebûne, didî hev. Hilkirina lemê ecûran û darkokêن bacanêن reş, berde-wam dikî. Tu bi banan ve hildiperikî ta ku hêlinêن çûkan biherifinî. Ta ku tu hêkêن wan bişkinî û tu digihêjî qonaxa ku keysê li pasvanê (bekçî) taxê tînî. Pasvanê ku her dem raketîye. Tu debança wî ya mîrî jê didizî. Tu û hevalêن xwe hûn bêçare dibin, hûn debançê davêjin çemê Cexcexê. Pasvan sê meha diçe girtîxanê. Lê tu bi serhatîye dikenî.

Lê bavê te mijûlî lîskek nû dibe, mijûlî nêçirê dibe. Gulleyek 12 mm berdide çûkekî, çûk piço piço dibe. Tu bi xwe dizanî ku ev ne nêçir e, lewra di nav zaroktîya ku hew maye zaroktî, tu dest bi nêçîra xwe dikî. Li vir û wir tu dafêن xwe vedidî. Tu nêçîra çûk û şalûr û titîyan dikî. Her ku keysa te li teyrekî tê, tu perikîn wî diperitînî, tu bi saxî wî vedîşerî. Lê tu li ser neçîra çîkçikanekî dîn dibû. Çîkçikanê ku yekcar te ew negirt. Ew pir bi dek û dolab e. li cihekî ranaweste: Bi rastî ev qayışkêşan e, berberîfî ye. Tu sûnd dixwî ku tu yê bi saxî wî bikelînî eger tu wî bigri.

Tu zarokekî bê zaroktî ye. Û destpêk teng dibe. Û bi destpêkê re berf dibare, berfa wê salê bi xwe, sala ku te destêن xwe wekû silavek dijwar ji hatina serok re bilind kirin. Ta ku tu lûlêن dûya sobê bi berfê bigri, li rada pênc rojan tu hildiperikî banêن cîranan. Carcaran bi pê te diketin, lê tu şareza bû di rizgarbûnê de, çeqez, mîna şarezayîya te di çêkirina cemedêن te yên taybetî de, yên ku ji berfê û ji dimsa tirî bûn.(4)

Tu ji berfê hez dikî. Tu ji vî rengê zordar yên ku hemî rengan dagîr dike, hez dikî. Tu ji rada berfê û ji rada gavêن xwe di berfê de, hez dikî. Lê belê piçekî karûbar aloztir dike. Ji ber ku

dema tu derbas dibî malê û pêlava te bi berfê hafiye dagirtin û goreyê te şîl bûne, tu keysê li diya xwe tînî ta ku tu goreyê li ser sobê raxinî, hê çend deqîqe derbas nebûne, dişewite. Li vir jî ji tîrsa tolhilanînê tu ji mal direvî. Tu direvî bi alî berfa sar de. Û tu dilerizî û tu dilerizî û tu dilerizî ta ku rengê te dibe şînekî tewirî. Tu sixêfan dikî berfê û tu jê hez dikî, tu sixêfan dikî malê û tu jê hez nakî. Tu li birayêن xwe dixî, çimkî ruyê şaytok yê berfê, bi tewşîyêن xwe, di hewşa xênî de xera dikirin.

Û dawî tu di quncikekê de xwe li hev dipêçî, pir xemgîn û gava tu nikaribî çawan sedemekê bo xemgîniya xwe bi sînor bikî, tu radestkirî berê xwe didî malê, destê te dispêrin hev, ji pozê te xwîn diherike, tu yê zarok.

Bi çavêن sorbûyî tu piçekî dihedînî. Tu di kîrinekê de diramî. Kirinek bi tore û wêranker. Tu nêzî sobê dibî ta ku tu kîlîta mazotê hetanî dawî vekî. Sobe gur dibe, wek serê cixara bavê te sor dibe. Li vir tu dixwazî ku gurrîn xurtir bibe ku sobe biteqe û xanî bişewitîne. Lê belê tiştek naqewime. Û tu diteqî.

Zaroktîya te, ji heryê û balendeyen rûfitazi, çenqelêن hesinî û kérân, denên şikestî, cilêن bi xwînê qirêjkirî, xefk û daf û tivingêن nêçîre û ji zebeşen li kolanan pelçiqî, diteqe.

Wergera ji Erebî:
Ehmed Huseynî

(1): Mebesta wê ev e; dema ku bazirganan dest bi pevçûnê dikirin, her kes ji wan xwedan barhilgir bûn. İcar pevçûn di nav wan barhilgiran de bi çenqalan dest pê dikir.

(2): Mebest çûna ser gola Qasimo ye.

(3): Mebest ew e ku wê barhilgirên dostêن bavê wî, dê bacê ji bazirganan bi zorê bistûnîn û bidin wî.

(4): Anglo "berfedimsk".

ÇEND KURTEÇİROKÊN KURT

Jorge SANTANA

Şiyarbûn

Hê min çavên xwe venekiribûn, ji xewê çeng bûm. Lê ez di wê bawerîyê de bûm ku ro hilhatîye.

Bawişkim. Min lingê xwe ramidand, bi koranî li pêlavê digeriyam.

Min çavên xwe mist dan û ji nişkê ve, dema min çavên xwe vekirin, jina min û zarokên min li ser laşê min ê li ser text dirêjkirî, digiriyan.

Ez mirî bûm.

Hejmartin

Îro, gava ku min bîranînên jiyana xwe vedigerandin, min bawer kir ku hemû afirandinên min kuta nebûne. Min kemasî di her tiştî de dîtibû, di pirtükên xwe de, di afirandin û berhemên xwe de. Min hemû negihandine dawî.

Lewra ez diramîm ku...

Rûyê din

Ji alî zilaman bêrûmet dibû. Rûnişt ta ku fîncanekê vexwe. Bi dû ku naveroka fîncanê vexwar, bi dû de şûse daqurtand, û kursî, û mase, û bi dû de bajar û zemîn, îca hemî gerdûn.

Dema ku li kîrinên xwe poşman bû, çax derbas bûbû. Hûrê wî teqîya.

Ji bo ku vegere rewşa xwe yî pêşîn hewcedarî heft rojan bû.

Lîstika kaxezan

"Dî vê lîstikê de ançax şeytan bi tenê xwedanê vî şansê bê sînor be".

Pîdro ji mirovê biyanî yê ku hemû perên wî jê biribû re got.

"Ev rast e" ê din bersivand "Ez bi xwe ew şeytan im" û ji ber çavan wenda bû.

Wergera ji Erebî: E. Huseynî

MIRINA ŞERVANEKÎ

Ji bo FERHAD UZUN ku di destpêka sersala 1993-an de hate kuştin...

Roj hilhatibû
Dinya sar, hawirdor spî bû
Jiyan ciwan, umir bihîst û heft salî bû
Êdî tu çare nîn bû
Di roja nû de êdî mirin li ber derî bû...

"Lêdin, lêdin hevalno lêdin,
Bibarînin, bibarînin birano bibarînin,
Ev me çi dihesibînin!"
Hemû roj, hemû êvar, hemû şev
Wi weha gotibû û gule barandibû
Roj qulipibû ser êvarê, êvar ser şevê, şev ser
rojê
Şer berdewam bû
Beden westiyayî, keser giran, birîn kûr bû
Mêjî xurt, çav xurt
Dil keleha mîrxasiyê bû
Lome ji şer nîn bû
Ya man ya neman bû

Çi ji destê wî, çi ji destê wan dihat...
Îxanet lî rê bû
Îxanetê zora welatevîniyê biribû
Dor li wan girtî
Li jîr esker, esker, dîsan esker,
Li jor helikopter
Nefes li wan çikyayî bû

Li ber lingên çiyayên serîbilind
Di gundekî bêçare yê Kurdistanê de
Wext, wexta şer, man û nemanê bû

"Hevalno, em çi bikin...
Bêgavî bextreşî ye, kambaxiya me kurdan e
Lê, lê... gava bêgavî li ber deriyan e
Wext, wexta jîr û mîrxasan e
Wext hatiye; wext, wexta şer e, xurtî û huner e
Em pênc kes, ew pênc hezar kes
Em pênc hezar dil, ew pênc dil
Em pênc hezar dilên biheq, ew neheq
Kî dikare dilê bi evînê hildavê vegire?
Ma ev me çi dihesibînin!..."
Wi bi ken got
Yek bi yek li hevalên xwe nihêri
Ew yek bi yek hembêz kirin
Bi herdu tiliyên xwe yên destê rastê simbelê
xwe bada
Çek, pûsat û rextê xwe şidandin
Bêrik ajot devê tifinga xwe û got;
"Hevalno, ji bîr mekin
Em pênc hezar dil
Pênc hezar efsaneyên li ser lêvan
Pênc hezar destanên li ser kaxizan in
Pênc hezar stêrkên ronî yên kurdan in..."

Êdî bi tenê şer hebû
 Ne rojêñ bihûrî yên xweş ne yên nexweş
 Ne lez û beza rojane ne sakînî û aramiya dilane
 Ne geşt û seyrana deşt û zozanan ne xebat û
 lebata salan
 Ne zinar û çiyayêñ serîbilind ne newal û geliyêñ
 bêbihur
 Ne Dîjle ne jî Firad
 Ne do ne jî sibê hebû
 Êdî bi tenê îro hebû
 Êdî bi tenê dengê tifing, mîtralyoz , bombe û
 mirinê hebû
 Saw û xofa mirinê
 Coş û heyecana liberwedanê hebû
 Li ser berfa gewher rengê sor a tavê hebû

 "Ax, ev tav", wî got
 "Eger tava danê êvarê li me biquilibê
 Ü em xwe bi êvarê bigihînin
 Heye ku deriyê felatê li me vebe"
 Çendîn şerê dijwar ew ketibûyê
 Çendîn caran wî îxanet, daf, dek, xefik û kemîn
 dirandibû
 Çendîn caran felekê li ser serê wî kumê xwe
 xwar kiribû
 Çendîn caran ruhistûn ji ber guhê wî bihûrîbû
 Çendîn caran wî bi leza hespêñ rewan, leza
 bêrik û gulan birîbû
 Ew şerwanê welatê şerwanan
 Rêgirê bav û kalan bû
 Ma ders û tecrubêñ bav û kalan
 Ma qise û qewlêñ şerwanê ronahiyê ne weha
 bû;
 Gule baran e, aman mede, çav meqiripêne
 Heta ronahî li te diqulipe, tariya şevê dest pê
 dike
 Hingî, di tariya şevê de wext, wexta lêger û
 çaran e
 "Ev ci hal e" wî got
 "Ez, evîndar û şerwanê ronahiyê
 Ez dijminê tarî û zulmetî
 Ez niha li hêviya şevê me" wî bi ken ji xwe re
 got

 Ew pênc kes bûn, çar mêt û jinek
 Ku her yek ji derek, lê xwedî qederek
 Xwarin û vexwarina wan hebû

Çek û gulêñ wan hebû
 Dil û baweriya wan hebû
 Ji bo liberwedanê her tişt temam bû
 Heta bihîst û çar saetan jiyan li eskeran heram
 bû
 Paşê êdî gotin ya man û nemanê bû
 Bihîst û çar saet, yanê rojek
 "Lêdin, hevalno lêdin
 Ma ev me ci dihesibînin!.."

 Deh bi deh, sed bi sed
 Teqîna çekan, vizîna gulan bû
 Ne viçîna teyran, ne hişîna hespan
 Ne ewitîna segan, ne meyîna berxan
 Ne jî dengê însanan bû
 Bi tenê dengekî hebû
 Zagon, zagona şer û lecan bû
 "Kî ne ev eskeren ku weha gule li me dibarînîn
 Ji ku ne, li ser axa me ji me ci dixwazin
 Ma evîn û evîndarêñ wan
 Hez û hezkarêñ wan nîn in
 Çima ew hez û evîna me tê nagihin"
 Çavê wî li ser lûla tifingê
 Ew weha fikirî

 Êvar hatibû
 Ro çûbû, reşahî daketibû
 Wext, wexta ceribandina riyên nû bû
 Hevalekî wan li ber devê pencereyekê
 Yêñ din li hev rûniştin
 Serî dan ser hev, gotina xwe yek kirin
 Ji wan re riya revê diviyabû
 Wan hê gotina xwe temam nekiribû
 Hevalekî wan ê şerbaz
 Ku ji teyrê baz dûrbîntir
 Ji şêrê dirende xurtir bû
 Rabûbû, ew yek bi yek ramûsîbû
 "Eger ez heta saetekê venegeriyam
 Hûn bizanibin ku min rê venekiriye
 Ez hatime kuştin... Heqê xwe li min helal bi-
 kin" gotibû
 Bombe li piştan, tifing di destan, rext di sîngan
 de,
 Xwe bi hêdîka ji pencera jorîn daxistibû
 Lê çûyin, ew çûyin bû
 Çûyin hebû hatin tune bû

Saet çend bû
 ~evê çîma weha mîna bûkekê xwe xemilandibû
 Stêrk çîma weha ronî
 Heyv çîma weha di lehiya xweşiyê de bû
 Di vê sar û seqemê de çîma weha germ bû
 Bê west û rawest barana gulan
 Zîpika bomban bû
 Di nav vê baran û zîpike de
 Çavên wî li heyv û stêrkan bû
 "Stêrkên welatê min
 Heyva erd û axa min" wî got
 "Hûn şahîd in; em ne diz û keleş in
 Ne pêxas û zikreş in
 Em evîndarêñ we, şerwanêñ ronahiyê ne
 Eger li me qewimî û li vir em bûn şehîdêñ we
 Xebera mîrxasiya me bigihînin bi însan û gelê
 me"

"Ax li min Yadê..."
 Bi deng re, wî xwe ji pencerê vekişand
 Ji erdê, xwe bi oda din gîhand
 Deng, dengê hevala wan, hogira jiyana wan bû
 Çavên wê yên reş mîna çavên xezalan vekirî
 Devê wê bi ken bû
 Ruhistîn li ber serê wê li govendê bû
 Porê wê belavbûyî, stûyê wê gola xwînê bû
 Wî serê wê danî ser çoga xwe
 Pişta xwe vekir, li stûyê wê bada
 Bi destan porê wê mist da
 Bîstekê, bêdeng çavê wî li ser çavên xezalan ma
 Çend dilop hêstir ji çavên wî ber bi jêr bû
 Ü ew giriya
 Di bin barana gulan de ew giriya...

Şev diçû
 Stêrk diçûn, heyv diçû
 Xewna azadiyê, hêviya felatê diçû
 Hîzr û bîr, serpêhañ û jiyaneke ciwan diçû
 "Xwedayo..."
 Ji berbanga Kurdistanê xweşitir
 Ji rojekî nû ya welatê min geştir çi heye!" wî got
 "Em diçin" wî got
 "Em diçin, lê kî dikare rê li berbangen welatê
 min bigire
 Kî dikare roja nû li welatê min qedexe bike?"
 Tarî diçû
 Mij û dûmana şevê diçû

Şik û gumana man û nemanê diçû
 Jiyana xort û xurt li rê bû, diçû
 "Xwedayo..."
 Di vê destê sibê de, di nav vê berfa spî de
 Ev dinya, ev jiyan, ev der û dor, ev çiya çiqas
 xweş dixuyin" wî got
 "Em diçin" wî got
 "Em diçin, lê mîna bav û kalan dikirin
 Ji vê roja nû re xêrhatin
 Ji vê berbanga welatê min re stran û gotin divê"
 Wî got
 Tifing di dest de, li ber pencerê, dewsâ bêrikê,
 wî gotina stranê ajot
 Wext, wexta strana welatê neçar bû
 Stran, strana dilêñ xort, evîndarêñ berbanga
 welêt bû
 Di berbanga sibê de, li serê çiyan
 Alana dengê şerwanekî xort bû

Roj hilhatibû
 Li jor dengê helikopteran, li jêr dengê
 mîtralyozan bû
 Dîwarêñ xêni jihevketî
 Banê wî hilweşiyayî bû
 Hevalêñ wan ê din jî kuştî
 Çek, gule, bêrik û cebirxane xelasbûyî bû
 Ew herdu kumandar bi tenê mabûn
 Êdi tu çare nîn bû
 "Hevalê ezîz" wî got
 "Êdi tu çare tune, mirin û çûyin li ber me ye
 Eger em teslim bin jî, qedera me mirin e
 Em jî li ser riya kerwana şehîda ne
 Em hevûdu hembêz bikin,
 Heqê xwe ji hev re helal bikin
 Wext nîn e, berî ku guleyek were
 Em ber bi gulê herine" wî got
 Herdu heval çûn rûyê hev
 Hevûdu pihêt hembêz kirin
 Dest dan hev, ji rûyê hev maç kirin
 Gotin nediviya
 Di nav bêdengiyeke kûr de
 Wan tifingên xwe dane alî, rextêñ xwe ji xwe
 kirin
 İşlig û kirasên xwe ji xwe kirin
 Defter û kaxizên xwe, cil û bergên xwe li ser
 hev danîn
 Ü li agirê wan nihêrin

Her yekî bombekey bi xwe ve girêda û dîsan li hev ni-hêrin
Wext hatibû; wext, wexta çûyinê bû

Ba bû

Seqema serê sibê bû

Bayê berbangên Kurdistanê li ser rûyê wî bû

Her der spî, her der gewher bû

Her der ronî, her der muqedes bû

Li ber derî, li ser berfa spî

Jiyana xort, rojên bîhûrî bi bîra wî hatibû

Zaroktî, mala mezin, koşka jor

Kuçe û kolanêng teng, bîrêng kûr

Bax û rez, av û çem, gund û zozan

Tirî û hêjîrên rezêng bav û kalan

Keskësora barana biharan

Dengê kahr û berxan

Avêng hûnik ên çiyan, gul û kulikêng deşt û ber devê

çeman

Xwendin û dibistan, dîsan xwendin û salêng unîversitê

Ev hemû, ev hemû niha li bîrê bû

Bîr bûbû kevokek, bi firê ketibû

Mal û malbat, xwişk û bira

Ap û xal, birarzî û xwarzî

Yek bi yek niha li ber çavê wî bû

Bavê kal ê rehmetî

Diya pîr a porşpî li wir bû

Ma wî her û her ji diya pîr a porşpî re weha negotibû;

"Dayê, ez qurbanê

Ez berxê te, çavreşê bavê xwe me

Îro jiyan e, sibê mirin e, mirin li ser serê me hemûyan e

Eger te rojek xebera mirinê bihîste

Tu bizanibe; min rûyê we reş nekiriye

Berxê te, çavreşê we şehîdê welatê me ye..."

Wî destê xwe bir ber çavê xwe

Li berfê û royê nîhîfî

Ro li tahşîyan, tîrêjîn royê li ser berfan

Bîr li gerîna jiyana ciwan bû

Roj hilhatibû

Dinya sar, hawirdor spî bû

Jiyan ciwan, umir bihîst û heft salî bû

Êdî tu çare nîn bû

Di roja nû de êdî mirin li ber derî bû...

گوڵە کانى

پاپىز

خەدات عارف

Xebat Arif,
*Gulekanî Payîz (helbest),
Stockholm, 1993, 62 rûpel.*

Xebat Arif yek ji şâîrêng hevdem ên Kurda ye. Di 1957'an de li Kurdistanâ Başûr li Silêmanîyê hatîye dunyê. Heta nuha bi navê "Dest" û "Gelakewtuwekan" du dîwanêng wî çap bûne. "Gulekanî Payîz" dîwana wî ya sisîyan e. Xebat Arif nuha li Swêdê dimîne û serokliya Yekîtiya Nivîskarêng Kurd li Swêdê dike.

Ciyabûnewe

Asman le hewr, pirşing
Le zerdey demkel û xor
Le aso û xak le baran,
Destî êmeş; ger le yektirî
bibnewe
Mirdinêkî le pir nebêt,
Sûtanêkî be kul nebêt,
Jiyanêkî taltir nebêt
Be hîc şitêkîtir negeyin.
2/9/1989
(ji Gulekanî Payîz, r.50)

KILAMA SÊYKEKILI

Münzûr ÇEM

Alê Şixi, Kalê Şixi, Hesê Şixi, İvê Şixi, Usê Şixi, Kurêsanê hetê Nazmiya ra pone biray benê. Lazê Alê Şixi Usê, çêna apê xo İvê Şixi de zewejino. Mordemêde çetin beno, xêr cênike nêkeno, cênike heredina sona Seter (1) çê piyê xo. Eke çi turi biyo, cênike ve Sadıqê Sêykekili ra zuvin de qesey kardo. Sadıq cênike remna berda. Sadıq, qolê Kurêsan Mewaliyan ra wo. Namê dewa xo ki Êlbêgiye (Êlbégan) wa. Na meseli ra dîme, Lazê Alê Şixi ki vato:

-Cêniya mî berda.

Ü mesele kardo gûrs. Wertê Kurêsan de fete- liyo, zêdê Kurêsan kerdê zê xo ú esto ve Êlbégani ser. Çi esto ke usar biyo, awa (uwa) Çemê Paşı (Çemê Père) zofe biya, bese nêkerdo şerê bo ver, verva ci dewa Zimtêgi esta, lewê a dewe de ko ra vinetê, uza ra tifongi nê pi ra. Qewxa eve o şekil xêlê dewam kardo ú pêniye de Sadıq biyo dirvetin. Waxto ke o biyo dirvetin, zu qirro vato:

-Sadıq bi dirvetin!

Daye de piyê Sadıqi Sêykekili xo damış nêkerdo, usto ra ke şero lewê lazê xo, hala rîyê o çi turi yo, hama a deqa de qersune rastê

ci ama, o ki biyo dirvetin.

Pêyê coni, endi qewxa cê viştya. Dîrvêta Sêykekili hen zêde girane nêbena. Na ra o sîre de, ê wertûn de mordemo ke nêwêşîyan ú dirvetan ra fam kardo, kerdê wesi. Qurze ra Usêne Mirzali (2) biyo. Çi esto ke çığası ke xevere rusnenê, Usêne Mirzali qewil nêkeno, nêsono Sêykekili ser. Vano:

-Mî esmo hewnê diyo, o wes nêbeno.

Naye ser o, hetê Oxiye de Beranlix ra juyo Hermêni beno, sonê dêy dîme ke ûy biyarênê. Eke hen kenê, Nêcip Axayê Oxiye mordeman keno werte, mordemekê Hermêni vênero, ci rê risvet birneno, vano:

-Se kena bike, Sêykekili wes meverde.

Hermenî ki naye ser o zeyir keno dîrvêta Sêykekili, Sêykekil mireno.

Sevevo ke Nêcip Axa pê hen keno o ki, kerdêna ke Sêykekili qewxa Sadıyan ú Dêrsimizan de kerda, a biya. Çike Sêykekil mordemêde zof çêr biyo, a qewxa de ki xo ver do. Necip Axa, na meseli ser o dayma têy qariyo.

Memê Usivê Sodi vanê, ju yo Useniz (3) eno,

o vano ke:

-Qersuna mi ginê ro Sêykekili, Sêykekili eve qersuna mi ame kistene.

Têpiya êyni mordem, yanê Memê Usivê Sodi, o sîre de zor dano sarê Zimtêgi, wazeno ke ine uza ra tever kero, dest ro milkê Zimtêgi ser no. Zimtêg, nêjdîyê Paşı û Elbêgiye de, verê çêmi der o.

Zimtêg ra Silê İvisi vanê, mordemê beno, o rozê sava karêde xo sono Pas. Eke sono uza, rastê Memedê Usivê Sodi êno, Memed vano ke:

-Na ra çond rêyo ez van, sima qêy Zimtêg ra nêvjinê? Vêjinê vêjîye, nêvjinê ez sima qir ken.

Sileman uza zêde nêvindeno, beno rast pêyser êno. Eke êno, Elbêgiye raye ser o wo, uza sono çê Sêykekili de beno mîyman. Lazê Sêykekili Ali (Aliyê Sêykekili) pers keno, vano:

-Vengê vazê Silêman?

Silêman cuwav dano, vano:

-La lawo o lazê Qonciki (4) uza bi, uzaxkor ame ke mi buro. Xêrê Pasizan bi ez dest ra xelesnûne ra, eke hen nêbiyêne ez kistêne. Wazeno ke ma ci rê Zimtêg ca verdime.

Ali vano:

-Koti yo?

Vano, ha wo Pas de falan ca der o.

Ali nayê ser o tifongê xo keno hermê xo ra, tekneno sono. Sono ke ha yê tuy sanê ro, kerdê tose, ver de nêro. Ali Efendiyê Paşı ve tayê mordemanê binan ra ki lewe der ê, niştê ro tuyan wenê. Nêvindeno ver ra vêreno ra, do heti ser beno hira, sono. Têy ki niyadano. Dayê de hevalêde xo lewe de beno, o vano ke:

-Memed, no xirav ma de niyadano.

Memed vano:

-De ca verde la lawo, o ci bese keno, ci dêy dest ra yêno? Va şero mirdi niyado.

Ali tekneno sono, xo saneno kosê boni, pêy ra nano pa. Çi turi ke veng kuno tifongi. Memed çing beno, tifongê xo tuye ra darde-

kerde beno, wazeno ke êy bijêro, hama bese nêkeno, pêyser gineno waro. Uza mireno.

Daye de endi Aliyê Sêykekili vozdano. Pasizi zingliye nanê ro ci, pêy ra nanê pi ra. Wazêne ke bikisê. Ci esto ke daye de Nesemi beno tever, Pasizan ra heredino. Vano:

-Mem feteliya va ke "Sêykekili eve qersuna mi ame kistene." Ali ki hêfê piyê xo gureto, nika sima rê se biyo? O sîrede zu nano pi ra, Ali vayê Qersune ra perreno ra gineno waro, Nesemi veng dano, vano:

-Ero pa mene, nêvindena ez ki nan to ra.

Tavi eke Nesemi hen keno, endi sarê Paşı nêtorenê ke raste rast pi ra nê, bikisê.

Ali sono xo xelesneno. Na meseli ra dima, Kurêsan (Kurêsan) na ra ki sucê merdena Memedi kenê Pasizan vîle, erzenê Paşı ser. Vera Paşı cêne, nanê dewe ra.

Têpiya rozê ke hen danê pêro, Zêynel Çawis (5) veng dano, vano:

-Neso, ti vana "Ez Lazê Aliyê Momi (6) yûne. Ti ke hewl a hala rêye sarê xo mi rê met-eris ra veze."

Naye ser o Nesemi, meterisê xo ra vejino, hetê dine ser sono. Yê nanê pi ra. Daye de Kurêsan ra zu vano:

-Çuyê Kurêş o ke sima dorxi Nesi ra menê. Hêfê Kurêsan Nesi ve Sêykekili ra gûreti.

Endi tavi mordem nêzoneno ke kami no pi ra ke bikiso, kami rast pi ra nêno. Nesemi sono verê çêmi, xo erzeno pêye qurçi (7). Veng dano vano:

-Ero Zêyno, hala na ra ki ti mi rê sarê xo veze!

Ci esto ke Zêynel Çawis sarê xo nêvezeno. Eke nêvezeno, Nesemi na ra ki vano ke:

-Ero Zana (8) hala qe ke nê mi rê hermê xo, ya ki destê xo veze.

Hama o onciya nêvezeno. Çike zoneneno ke ci turi ke vezô, qersune zeleqneno pi ra.

Na ra Oxçivan (9) ra Osman Axa, a qewxa de terefê Pasizan cêno, poştî dano dine. Osman Axa piyê Mistefa Nuri Oxçi yo. Osman Axa yê dayma gerrê Kurêsanê ke esto ve Paşi ser kenê, çêverê hokmati de ine fetelnanê.

KILAMA SÊYKEKİLİ

Elbégane ver de
Bavayê mi sonê kaşı
Pa ênê sonê kaşı
"Ewro bavayê mi rê birnê"
Mi va
"Lemine
Rozê des û dî kefenê çiftexaşî
Des û dî kefenê çiftexaşî"

Vano:
"Kinconê mi birusnê Xarsiya Lolû (10)
Çê Tornê Welê Paşı (11)
Çê Tornê Welê Paşı"
Vazê
Hêfê mi bijêro
Wertê Kurêsu de
To kenu wayirê mulk û maşî
To kenu wayirê mulk û maşî.

Vano:
"Zu mordem
Ke hêfê xo eve destê xo nêcero
Rozê beno wayirê merax û manê taşî
Rozê beno wayirê merax û manê taşî"

Elbégani ver de
Bavayê mi na hêni yo
Vano:
"Bawo, çor cuwamêrdê qewxeci ke bêrê pêser
Na qewxa ma rê se bikêrê
Vanê namusê pi û laji ju yo
Namusê pi û laji ju yo".

Vano:
"Sadıq dirvetin o Sêykekil kişiyo

Sêykekil kişiyo"

Vano:
"Biko, mi mexapne
Ti lazê min a
Ez ki piyê tu yo
Ez ki piyê tu yo
Çor cuwamêrdê qewxeci ke sêrê na qewxa ma bikerê

Vanê:
Sadiq hewl o Sêykekil koti yo
Sêykekil koti yo"

Elbégani ver de
Bavayê mi nê gavan o
Bavayê mi nê gavan o
Ondêrê Elbégani ver de
Bavayê mi nê gavan o
Vano:
"Tersa mi a terse ke ez bimurî
Na hêfê mi Şikû rê bimano
Na hêfê mi Şikû rê bimano"

Vanê:
"Sêykekil kişiyo Sadıq dirvetin o
Sêykekil kişiyo Sadıq dirvetin o
Ali mendo şuwanê mal û gawan o
Şuwanê mal û gawan o"

Vano:
"Bawo, ti meterse
Mija cuwamêrdû şiya dêy de (12)
O hêfê ma kêş rê nêverdano
Hêfê ma kêş rê nêverdano"

Vano:
"Biko guna min a to vîle der a
Rozê işe kena
Meso wertê mordemê Şadizi
Dismenê ma wo kan o
Dismenê ma wo kan o"

Ondêr Elbégani ver de
Bavayê mi qewaxa reze (13)
Ondêr Elbégani ver de
Bavayê mi qewaxa reze

Vano:

"Zêyn (14) veng dano vano
Neso (15) ti ke çér a
Mi rê sarê xo ki veze
Mi rê sarê xo ki veze"

Nes vano:

"Zêyno, ez zon ti vana
'Nes mi kisenô keno qesasê Kêki' (16)
To qesasê Kêki nêken
Qesasê Mistefayê tornê Mamê Xece (17)
Mistefayê tornê Mamê Xece

Sîma verê çêverê xo de
Vêjay ro mordemê mi ser
Peyike sikite kerde toze
Peyike sikite kerde toze." (18)

(1) **Seter**, dewa Kêxi yo, hududê Nazmiya û Kêxi ser o wo.

(2) **Usenê Mirzali**, kalikê vatoxê na kilame Devrêsi yo.

(3) **Useniz**: Mordemo ke aşira Usenan ra wo.

(4) **Lazê Gonciki**, mordemo ke wasto ke Zimteçikan dewa dine ra tever kero, milki ci ra bîjero, dêy ra hen vato. Goncik leqema piyê dêy biya.

(5) **Zeynel Çawis**, mordemede Kurêsiz o, dewa Nazmiya Çamurek ra wo.

(6) **Aliyê Morni**, Pas ra, piyê Nesemi yo.

(7) **qurç (quç)**: Kemerê ke hêgawan ra vezenê û erzenê pêser, dine ra "qurç" vajino.

(8) Nesemi waxto ke isoni de qesêy kervo, wertê vatena xo de rew rew pers kervo, vato "zana?". Uzay

ra gore ki, eke qalê Nesemi amo ra, mîleti zê leqeme sava dêy vato ke "Zana."

(9) **Oxciyan (Oxçiyû/Oxciyon)**: Dowa Qereqoçani ya, néjdiyê Paşı der a. Sarê a dewe Sunni yo, lehça xo ki Kirmancki ya.

(10) **Xarsiya Lolû**, dewa Lolan (Lolûn) a.

(11) **Tornê Welê Paşı**, Xarsîye ra mordemê yo.

(12) **Mija cuwamêrdû şiya dêy de**: Naza de manê xo u yo ke, lazê mordemê hêwli yo.

(13) **Gewaxa reze**: Gewaxa ke cîsnê xo rind o, dayê rê vajino.

(14) **Zeyn**: Zeynel. Naza de Zeynel Çawişî rê vanê.

(15) Nes, Nesemi rê vanê. Na vatene argo wa. Nesemi ve xo aşira Mewaliyû ra wo, o ve Sêykekili ra mordemê zuvîni ênê hesavkerdene. Namê dewa xo ki Pas o. Pas, raya Qereqoçan û Kêxi ser o wo, girêdayiyê Qereqoçani yo û néjdiyê 30 km. ci ra duri yo. Verê çêmi der o. XO ra a mintiqâ de namê ê çêmi ki "Çemê Paşî" yo.

(16) **Kek**: Sêykekîl.

(17) **Tornê Mamê Xece**: Mordemê Kurêsiz o.

(18) Mordemo ke na qewxa ve kilame ra mi rê qesey kerda **Dewrêş** o. Dewrêş Qurze ra wo. Qurze, Sindorê Qeza Dersimi (Tunceli) Nazmiya û Kêxi ser o mazrê ya. Uza verê coy Dersim ser o amo hesav-nayêne. Na pêyê coni ke dewleta Tirkiya wilayetê newey tanzim kerdê, dewa Hope ra girê da. Hope ki girêdayiyê Qeza Kêxi ya. Naya (nahiya) xo Xorxol (Conage) o. Namê piyê Dewrêşî Mirzali yo, Kalikê xo ki Usen o. Dine ra vanê Çê Usenê Mirzali.

Dewrêş ve xo vatoxê kilamû (dengbêj) niyo. Perskerdena mi ser, êy mi rê tayê meselê virêni û kilami vati.

Koyo Berz

Siyamed û Xeca (çirok), Weşanên Apec Tryck-Förlag, Stockholm, 1993, 255 rûpel.

Koyo Berz ji Kurdistana Bakur e, di 1951'an de li hêla Sêwregê ji dayik bûye, piranî bi Kurdiya Dimili dinivise. Kitêba wî ya pêşî "Na Xumxuma" di 1988'an de di nav Weşanên Jîna Nû de hat weşandin. "Siyamed û Xeca" kitêba wî ya duwemîn e ku tê de çiroka Siyamend û Xecê bi zaravayê Dimili nivisiye. Wekî wî ji di pêşgotina xwe de nivisiye, wî ev çirok ji ber gelek varyantê Kurmancî û Dimili girtîye.

FRENSKÎ Û SWÊDKÎYA ÇEND ŞİİRANË MALMÎSANÎJÎ

Bengin Roşni çend şîrê Malmisanijî tâday Frenskî (Frensizki), E. Gripe zî bi yardımê Malmisanijî bi xwi şîrêka yê tâdaya Swêdkî (İsveçki). Şîma cér ra nê şîran wanenê. Lehçâ Dümîlkî (Kurdî) ra raya verin a ki şîrî tâdiyênê Frenskî û Swêdkî.

I PEŞMİRİYAYİŞ

Bi keyf û kay û sayı
peşmiriyayış,
raştê wes o.
Weşê weşan, pize ra peşmiriyayış
gama ki
ti bindê çiman ra ewnêni waşa ra
û çim sîkneni şîma pê ra,
gama ki
viyneni ti yew embazi pey beranê hefsan di
cikara miyanê giştan di,
gama ki kuçan di
ti viyneni qecekân
ha tiq-tiga inan,
nê zi ma vajîm
ti ewnêni ye rîsimê verinî ra
to virî keweni ay "verini"
de bê bivinde, mepeşmiriyel

Peşmiriyayış: harmoniya mezgi
û zerri miyan di perpiziyayış o.
weş o peşmiriyayış
labelê
ado qestikeno qîrtîki ra cor
ne tê dal

Paris, 1984

I SOURIRE

Dans la festivité, la joie ou l'amusement
sourire.
c'est beau.
Le meilleur,
quand il vient du fond du cœur
lorsque
tu regardes ta bien-aimée
et les clins d'œil s'échangent
lorsque
tu regardes un camarade à travers les barreaux
une cigarette à la main,
tu vois dans la rue
les enfants éclatant de rire
ou encore
tu regardes une vieille photo
les souvenirs des "vieux" amis te reviennent
comment ne pas esquisser un sourire!

Sourire: Harmonie de la raison
et trémoussement du cœur.
Sourire,
c'est beau
mais
y est exclu
le sourire de façade.

Paris, 1984

Traduit par Bengin Roşn

II NAMÈ MÌ GUNE

Mevajé "Namè to bixeyr?"
mepersé mi ra!
Namè mi...
gune.

Paris, 1984

II MON NOM N'A PAS DROIT DE CITÉ

Ne me demandez pas "Quel est votre nom?"
La question me peine.
Mon nom...
Il n'a pas droit de cité.

Paris, 1984

Traduit par Bengin Roşn

III PAWITİŞ

Mesajé parti pawitİŞ,
embaz pawitİŞ
-wa goşे yını bireqę-
hela ayę ki erçy kewenę,
meklübę wasta pawitİŞ...
Derdə pawitİŞi néancəno!

Stockholm, 1985

III L'ATTENDRE

Attendre le message du parti,
attendre les amis, que les oreilles leur tintent,
surtout ceux qui sont en retard,
attendre la lettre de la bien-aimée...
Attendre... et encore attendre!

Stockholm, 1985

Traduit par Bengin Roşn

IV KEY MİN Ü BANĘ Mİ

Stockholm di mi keyew çeherin bedilna.
Nyno hesab
ki mi çend keyey bedilnay pē ser o
heyani ewro.
Ew banę mi hima çino.
Key herkesi rē yew ban kewno
ma veynřiñ.

Stockholm, 1986

IV "CHEZ SOI"

Combien de fois ai-je déménagé à Stockholm?
Je ne les compte plus.
je ne suis toujours pas installé.
Y aura-t-il un jour où tout le monde
aura son "chez soi"?

Stockholm, 1986

Traduit par Bengin Roşn

V

HERAKLEİTOS

Bi çarebê to Herakleitos.
ay hewawo ki to va
him a ay hewa:
"panta rei, panta rei"
heme ci herrikiyêno, şono.
"Polemos"** ki ma "lej" vanim
him a nevindert.
Lej bêverni, bêpeyni...
Labelê haya to pey esta Herakleitos.
ti zani, se vanê ma ra?
Kenê ki
ma rayna
royo verin di bîsuwê.
De ti vaje.
no acil o Herakleitos?
Wazena wa hawkalê yini Cengiz bero,
yew ro di caran
di fini şuweno kes?

Stockholm, 1983

"panta rei": (Yunanki di) heme ci herrikiyêno
"polemos": (yunanki di) lej, ceng

V

HÉRACLITE

Héraclite, mon ami,
Tu me disais un jour: "Panta rei, panta rei"
Tu avais raison et tu as toujours raison.
"Polemos"*** que nous autres appelons "lej"
ne s'est toujours pas arrêté.
Les guerres sont sans fin...
Es-tu au courant Héraclite
de ce qu'ils nous disent?
Ils essayent,
de nouveau
de nous laver dans l'ancienne rivière.
N'est-ce pas insensé, Héraclite?
Même si le mongol Gengiz Khan, leur préteur
ancêtre venait
Il ne pourrait nous laver deux fois dans la même
rivière.

Stockholm, 1983

Traduit par Bengin Rosn

"panta rei": (En grec) toute chose coule.
"polemos": (En grec) guerre.

VI

REHMET ŞERİFİYÊ SERDEŞTİ

Yew Kurde Mehabadji va mi ra:
1981 di pasdaranê Xumeyni,
sempatizanane Çerikhayê Fedai-Egelliyet
ra.
yew xort kîst:
Rehmet serifi.
Rehmeto Serdestij,
yew xorto jêhatiyo vist û di serre
tern û ciwan.
Hewt guley rehmet i ginaybi.
Vanê "mergi ra xirabêr ci esto?"
Esto.

Pasdaran, cinaza Rehmet i neday pérde ci.
Dim a maya ci siy.
Pasdaranê bisilmâman merhemet kerd (!)

VI

RAHMAT CHARIFI DE SARDACHT

Un kurde de Mahabad me dit un jour.
En 1981
les pasdarans de Khomeiny ont tué
un jeune sympathisant de "Çerikhayê Fedai-
Egelliyet"
nommé Rahmat Charifi.
Rahmat de Sardacht,
un jeune homme courageux à peine vingt-deux ans.
Sept balles l'ont touché.
"Existe-t-il une chose plus grave que la mort?"
se demande-t-on.

Oui, il en existe.

Les pasdarans ont refusé au père le corps de son fils.

qandê Hûmay re.
 cinaza day may.
 May ra girewtî
 perey nimîtişê cinaza
 û hewt gulan.
 Perey nimîtişî tenya nê,
 veng yeno to?
 Perey hewt gulan
 ki man lajê ci ra nay.
 Rismê pasdarân û eskeranê Xumeynî
 û Kurdayê cümbestanê
 ki hulyanê tifinganê yîni sek a yê
 xover o dereca verêna dinya negirewtâ**
 Dereca verêna mîrdîmwerêy asan
 niya!

Stockholm, 1982

*Cerikhayê Fedai-Eqelliyet: Iran di yew
 grîba cep a ki vera hukmati cengê cekdari kena.
 **Foto grafo ki Photo UPI kaşkerdbî û xelata Pu-
 litzer'î girewtibî, nawitini ki mîrdîme Xumeyni sen-
 ehewa Kurdan kîşenê.

La mère est en suite allée.
 Les pasdarans musulmans ont fini par s'apitoyer (!)
 d'elle,
 et lui ont donnée, grâce à Dieu, le corps de son fils.
 Ils lui ont exigé les frais de l'enterrement
 et le prix des sept balles.
 Pas seulement frais de l'enterrement,
 entendez-vous?
 Le prix des sept balles.
 Sept balles qui se trouvaient dans le corps.
 La photo des pasdarans fusillant les kurdes aux
 yeux bandés
 a remporté le premier prix**.
 Pas facile d'être le meilleur bourreau!

Stockholm, 1982

Traduit par Bêngin Roşn

*Sazmanê Cerikhayê Fedaiyê Xalqê Iran-Eqelliyet
 (L'Organisation de Guérilleros Fédais du Peuple d'Iran-Tendance Minoritaire): Un groupe qui mène la lutte armée contre le pouvoir en Iran.

**Sur la photo UPI, qui a eu le premier prix Pulitzer, on voit comment
 les hommes de Khomeiny fusillent les kurdes.

VII PIRAN

I
 Tarixê to hima nînusîya Piran
 Pirmansuri ra ver û pey.
 Esl û feslê Qama Keyna Qîralî*
 û ay binan wa ewca manê,
 ma ca verdîm
 dewranê verê Isay Meryemi,
 hima ma vajim
 hinzar û newsey û vist û panc di
 qe ci ame to seri ser di?

Gama ki şarê Cori
 cor di qertellya, ame
 ay ci roj bi?
 Esîranê Qelbîney bi gopalanê xo
 û bi tifinganê kurmancîyan
 qe se kerd, qe ci kerd?
 Ay ci dewran bi Piran,
 ay ci dewran bi?
 Hergü roj yew qereqol teslim giyriya
 Warto ra heyani Sêwrekî.
 Ha Kird ha Kirdas
 bi hinzaran insan têqeleybiya.

VII PIRAN

I
 Piran,
 din historia har ännu ej skrivits
 vare sig före eller efter Pirmansur.
 Vi avstår från uppkomsten till "Qama Keyna Qralî"
 och många andra.
 Vi talar inte heller om Jesu Marie epok.
 Vi säger:
 År 1925
 vad hände då med dig, Piran?
 Den gången då folket i Norr
 i mångd översvämmade landet norrifron.
 Vilken dag det var!
 Qelbîneys folkstam
 med enkla påkar och kurmandjska gevär.
 Vad gjorde de? Vad hände då?
 Vilken tid det var
 Den tiden Piran!
 Varje dag erövrades
 en utpost från Warto till Sêwrek.
 Såväl Kird som Kirdas
 samlades i fusental
 den ena dagen i Darahêni

Rojo yew Daraheni di,
rojo yew Pali û Çewligi di
şayı dekewti 'eşiran miyan.

Kam vano wa vajo.
wa vajé Piran.
Şaré ma pey ciyna né
pey çekané keyenan hérış kerd dişmen
ser.

Vatbi 'eylekan:
"Piro de, paşa-maşa çino!"
labelé paşay bi.
Deyira ma zuri nökkena:
"Pirde Pali pirdo text o,
No İsmet Paşa yew kerro bëbext o."
Pirodayis piro de heyran
labelé paşa esto!
Paşay kemalisti.
bëpir è û zexel.
Kemal bixo, him takdisyeri.
him bëpir, him zexel.

II

Kitabé tay goniweran nusiyay dinya di
la kitabé Delu Fikri nénusiyá huma.
to ra aseno Piran!
Ciqas ki gedané ma pey ye hewn a kené zi
Deli Fikri, delu nèbi.
Beno ki qesabé merdiyan,
beno ki yew sadist,
beno ki kemalist bi
labelé delu nèbi Delu Fikri.
Kam deluy şiyawo bikişo
ehendi merdiyan caran?

III

Terteley dewijan.
zirt-zirté kemalistan reydi si.
Şexan û giregiran,
hindá din û diyanezi
dinya ra ci nezanayne
û lej, ayetan û hedisan nêmaneno.
Lej, yew goniwer o ki zori şinasneno.
Lejo betaktik û bëqewet
lej niyo,
mërgë ver a çiman o.

Stockholm, 1983

den andra i Pali och Çewlig
händelse drabbade stammarna.

Den som vill säga något annat
lät bli det
lät det vara, Piran
vart folk angrep inte fienden
med annat
än gamla vapen.
De har sagt
vara unga:
"Slå, det finns ingen pascha-mascha kvar!"
Men det finns paschor.
Vår folksång ljuger inte:
"Bron till Pali är av trä,
den Ismet Pascha är lomhörd och svekfull."
Sindra? Sindra, mina kärä,
men det finns paschor!
Kemalistiska paschor
är svekfulla och sluga;
Kemal själv, både taktiker,
svekfull och slug.

II

Ser du, Piran!
Böcker har skrivits om blodtörstiga män
men ännu ej skrivits boken
om Galne Fikri.
Även om våra barn skräms till sömns
med Galne Fikri
Galne Fikri var inte galen.
En människoslaktare, kanske
en sadist, kanske.
Kanske en kemalist
men galen var han inte.
Kunde en galen ha dödat så många någon gång?

III

Byborna plundrades
av höglärdiga kemalister.
Våra sheiker och stormän
kände inte den världen så bra
som den religiosa världen.
Och krig
krig liknar inte verser ur Koranen
eller av Mohammed.
Krig, det är blodtörst som kräver styrka.
Ett krig utan taktik och kraft
är inte krig,
det är att bara möta döden.

Stockholm, 1983

Oversättning: E. Gripe

*Qama Keyna Qirali: Rojawane Pirani di yew
koy ser o tay eseré tarixi esté, Qama Keyna Qirali
në eseran ra yew a.

*Qama Keyna Qirali: Det betyder Kungadottens Staty.

KURÊS Ú KURÊSAN SER O TAYÊ VATENI

Münzûr ÇEM

Ser du, Piran!
Böcker har skrivits om blodtörstiga män
men ännu ej skrivits boken
om Galhe Fikri.
Även om våra barn skräms till sömns
med Galhe Fikri
Galhe Fikri var inte galen.
En människosläktare, kanske
en sadist, kanske.
Kanske en kemalist
men galen var han inte.
Kunde en galen ha dödat så måna någon gång?

III
Byborna plundrades
av högfärdiga kemalister.
Våra shejker och stormän
kände inte denna världen så bra
som den religiösa världen.
Och krig
krig liknar inte verser ur Koranen
eller av Mohammed.
Krig, det är blodtörst som kräver styrka.
Ett krig utan taktik och kraft
är inte krig,
det är att bara möta döden.

Stockholm, 1983
Översättning: E. Grippe

***Gama Keyna Qrali:** Det betyder Kungadotterns
Staty.

Ewro qisimêde Kurdan (1) raya Eleviyêni
ser sonê. Tayê úsul ú torê Eleviyêni, dinê
İslami ra ênê. Tayê ki estê ke alaqê xo ú
İslamîyêni çino. Mesela pir ú rayveran
destşayêne, çıralixdayêne nayne ra ju yo.

Heto bin ra ki pir ú talivêni ci waxt ra ve nika
devam kena, sıvte koti vêjiya, ci turi vêjiya.
naza de mexsetê mi o niyo ke ez na meselan
(meselû) ser o vindine. Heqa Kurêşı, Kurêsan
(2) de tayê vateni estê, ez wazen ke na nivisa
xo de qalê dine bikêri, dine binusnine. Ci ke
wertê Kurdanê Eleviyan de hen éno
qewilkerdene ke pir ú rayveri sulala **Kurêşı** ra
yênê. Tavi tê de nê. Tayê rayveri estê ke Ku-
rêszî niyê. Têpiya **Bamasuran** (Bamasurû) ya
ki **Seymamidan** (Seymomidû), **Dewrês Cema-
lan** (Dewrês Cemalû) ú tayê pir ú murşidê bini
estê. È ki wayirê xo Kurêş niyo.

Vatisi ra gore, cawo ke sıvte Kurêş te de
mendo, yanê dewa xo **Çeleqas** biyo. Çeleqas,
girêdayiyê qeza Xarpêti (Elaziz) Depi (Qere-
çoçan) yo. Tayê vanê ke Kurêş Xoresan (Xora-
san) ra amo uza. Tayê ki vanê ke, eleqê dêy ú
Xorasani çino, mordemê a mintuqa biyo. Vat-
enêda bine ra gore ki Kurêş sulala Mihemed
pêxamberi ra, qevila dêy Kurêş ra wo (Erevki
de: Qureyş). Coka namêde dine ki "**Ewladi
Resûl**" i yo. Ci esto ke ispatêde na fikiri hata
ewro kêşi niyardo werte.

Efsane de éno vatene ke Kurêş, wayirê surr
ú kiramete biyo, zof huneri ardê werte. O se-
vev ra ki xelki ci rê hurmet kerdo, kewto ra
raya dêy ser, dêy dirn a şıyo.

Eke têşirê xo hen biyo vila, roze ve roze
biyo zêde, Padşah ci ra terso. Padşayê a roze
ki Alaeddin Kêykubat (3) biyo ú Qonya (Kon-
ya) de nisto ro. Tayê vanê ke Padşah rozê usto
ra eve xo amo, tayê ki vanê ke eve xo nê.

mordemêde xo rusno lewê Kurêşî.

Mordemê Alaettin Kêykubati çi turi ke amo, pers kerdo, vato:

-Vanê mordemê naza ro, wayirê kiramete wo. Namê xo ki Kurêş o. O nika koti yo? Ez wazen êy bivênine.

İsonê Çeleqaşî vato:

-Ha wo lewê çêmi der o?

Vato:

-Ma uza se keno?

İne cuwav do, vato:

-Uza ivadet keno.

Mordemê Padşayı na qesi ra dîma tekito şîyo lewê Kurêşî. Eke nêjdiyê çêmi biyo, niyado ke, çem cayê de beno hira, beno gol (4), Kurêşî ki ha wo uza de secadê xo esto awe (uwe) ser, eve xo ki nisto ro ci, ser ra fetelino.

Mordemê Padşayı na ra ki emir do, vato:

-Şêrê êy mi rê biyarê.

Mordemi tekîtê şiyê nêjdiyê Kurêşî, venga ci do, vato hal-mesele niya ro. Mordemê Padşayı amo venga to dano.

Kurêşî ki vato ke:

-Na saate de tenê karê mi esto. Sîma şerê, ez karê xo qedênen, sîma dîma ên.

Heto zu ra hen vato, heto bin ra ki destê xo cînito gol ro, ci ra destê hengura teziye onta we, da dine, vato:

-Na ki hêdiya wa. Berê dêy dê va buro, hata ke ez amûne.

Ê stiyê, hengure da mordemê Padşayı. Eke da ci êy têy niyado, vato:

-Na çik a?

Vato:

-Zeke to ki hesno, Kurêş wayirê kiramete wo. Waxto ke ma qalê to kerd, ma ci ra va ti wazena ke êy bivêne, destê xo kerd gol, na hengure ci ra onte we, to rê rusnê.

Mordemê Padşayı, tenê fikir kerdo, ora dîme ki vato ke:

-Nê, na mesele eve na qeyde nêqêdino. Ge-reke ez êy eve tayê usûlanê (usûlonê) binan (binû) bicerevnine.

Pêniye de Kurêş amo, mordemê Padşayı têy qesey kerdo. Qeseykerdene ra dîme ki firinede adir kerdo we, kerda sure, vato ke:

-Ez to erzen na firine. Xo ra eke ti nêvësa,

wes vêjiya, mesele nêmaneno, endi beratê to dan to.

Êy vato:

-Hay hay.

O ra dîme ki zeke vato, Kurêş hen berdo kerdo firine. Na ra waxto ke kerdo ci, çuxedarê Aladdin Padşayı lewe de biyo. Kurêşî dest esto ra dêy, o ki xo de berdo zerrê firine.

Eke werte ra tenê waxt vêrdo ra, mordemê Padşayı endi xo kerdo hazır ke firine raker-dene do, a deqa de ci rê xevere aña, sari seva Kurêşî vato:

-O mordem ha wo têpiya gol der o. Sêcadê xo esto awe ser, eve xo ki nisto ro ci, fetelino.

Naye ser o çêverê firine eve lerze kerdo ra, niyado ke çuxedar ha wo te der o, zimelonê xo cemed gureto, serdi ver recefino. Mordemê Padşayı ci ra pers kerdo vato:

-Nê lawo sîma nêvësay? No senê hal o ti niya te der a?

Êy vato:

-Wulayî (Ulayî) mi germ nêdi. Waxto ke Kurêşî ez ontûne, xo de berdûne zerrê firine, mi niyada ke ma mergê der imê, têyrêde perresipê ma ser ra fetelino, perran (perron) ra awe çarç bona, rişina ro. Cawo ke ez te de biyûne hen serd bi ke ez serd de merdûne.

Naye ra dîme, endi rîndek kewto mordemê Alaeddin Padşayı sare ke Kurêş rasti ki wayirê kiramate wo. O ra dîma ci ra pers kerdo, vato:

-Koti ke wazena vaze, uza dan to, va milkê to bo.

Êy vato:

-Ez Zêve wazen.

Mordemê Padşayı Zêve da ci, Kurêşî bar kerdo şîyo te de no ro. Zêve dewêda qeza Dêrsimi Nazmiya wa, nika ci ra vanê "Dewa Kurêşû" (Dewa Kurêsan). Uza jiyan a, milet sono ci, qırvanan (qırvanû) sare birneno, çilayan (çılû) fino ra ci û minete keno.

* * *

Na ra heto bin ra, têpiya vatîş ra gore hata a roze, sulala Kurêşî zêdiye nêbiya. Mordemê

çê dine hata ke amrê xo kewto çewres nêzewejiyê. Eke zewejiyê ki, dayma waxto ke lazêde xo biyo, pi merdo. Mêyitê dine berdê **Hewse Dewe** de nê ro, roza bine mordemêde sipêla (5) **Koyê Duzgini** ra kewto ra raye amo, cê ro biyê di sipêlayî piya tekutê şiyê.

Zu ki gomê Kurêşi beno. Cayê gomi, verê Koyê Duzgini de, **Zargovit** (6) vanê mintiqê esta, uza biyo.

Lazonê Kurêşi ra namê juy **Sa Hêyder** (Şah Hêyder) biyo. Zimistan (zimiston) ke amo, êy mal gureto, tekito şyo Zargovit gome. Eke werte ra tayê waxt vêrdo ra, vore vora, biyo serd. Kurêsi rozê vato ke:

-Hala ez bitekni şeri, Sa Hêyderi ve mali ra zuvin se kerdo?

Hen vato û kewto ra raye şyo. Eke şyo néjdi, niyado ke lazê xo ha wo mal ardo vore ser, wertê birri, uşira xo dano birri ro, vore ci ra rişina ro, o ra dûme bîr beno kewe, mal velg weno. Dare, ya ki komê (kumê) birri yo zu ke qedîye, sire êno iyanê (iyonê) binan(binû).

O sire de bizê niyado, Kurêsi diyo. Eke o diyo ki firka. Naye ser o Sa Hêydêri bize ra vato ke:

-Bimbarêki, to rê se bi? Kurêso Kurî vêjiya ra to ser çok o?

A vatene ra dûme ki céro ra niyado, eke niyado ki piyê xo diyo. Ci turi ke diyo, zof sermawo, xo vê xo vato:

-Mi ci turi namê piyê xo dard we?

Ci ke wertê Kurdan (Kurdû) de serrê xo çiqaşî benê bibê, laz û çenêy namê piyê xo we-nêdanê.

Sa Hêydêr, hen tésirê ê sermayisi ver tekito şyo koyê Duzgini. Serê Duzgini de es-keftê esto, kewto uza çewres roze te de tengê onta. Yanê ceza da xo. Uzay ra gore ki ewro kes dêy ra névanî Sa Hêyder, vanê Duzgin. Heto bin ra ki Duzgin, Dêrsim de Jîyara en pile wa ke xelk sono ser, minete keno. Ci ra vanê **Duzgin**, **Duzgin Baba**, **Bimbarekê Kemerî**, **Koyê Duzgini**.

Duzgini ra qedêri di lazê Kurêş ê bini biyê. Zu **Mewaliyê Kurêşi** biyo, zu ki **Momidê Kurêşi** (Dewrês Momid).

Mewaliyê Kurêşi ra hezveta Kurêsan (Kurêsu) **Mewaliyan** (Mewaliyû) ênê.

Ê Dewrês Momidi ki çor lazê xo benê; **Usê Kali, Ali, Gul**. Dine ra her juy ra ki têpiya hezvetê pêyda biya; **Usenan** (Usenû), **Kallyan** (Kallyû), **Aliyan** (Aliyû), **Gulnan** (Gulnû). Hezvetêde Kurêsan ki esta ci ra vanê **Gaziyân** (Qaziyû). Vatiş ra gore na hezvete çêna Kurêsi ra êna. **Kudan** (Kudû) estê, seva dine ki vanê ke **Kud** (7) lewê Kurêsi de biyo, ci rê şuwanêni kerda. Rind nînô zonayêne hama herhalde ke Kurêsi o xo rê kerdo ewlad. Pêniye de ki waxto ke merdena xo néjdi biya, lazê xo Kali ra vato ke:

-No feqir o, guna nêy to vîle der a. Ti gereke qayıte nêy kerê, eke waxt ame ki bizeweznê, wayirê çeyi kerê.

Kali, vatena piyê xo arda hurênd, Kudi rê wayirêni kerda, kerdo pil, zewezeno. Hezveta Kudan (Kudû) dêy ra, yanê Kudi ra êna.

Nara waxto ke Kurêsi Çeleqas ra bar kerdo amo Zêve, werte dêy û tayê isonê ê dormi biyo xiravîn. Vanê ke en zêde ki aşira **Karsanan** (Karsanû) (8) û **Lolan** (Lolû) (9) xêr ci nékerdo. Pilêde Lolan (Lolan) biyo, ci ra vato **Şah Zero Şah Qelender**; êy ci rê zof heqaret kerdo. Şah Zero Şah Qelender, Sov (10) de nistro ro, gomê xo ki Derê Çequerû (11) de biyo. Ýy her tim Kurêsan (Kurêsu) berdê, pê kar do kerdene.

O waxt, axayê Karsanan (Karsanû) ki dewa Nazmiya Êresk (Yeresk) de mendo. Têpiya êy ki dayma Kurêsan dê gûrenayêne. Rozê onca ci rê (Kurêsan rê) xevere rusna vato ke:

-Mi rê daran (darû) biyarê.

Çike bîrrê Zargoviti hewlî biyo, te de dare gîrsê rîndêki zofi biyê.

Kurêsan (Kurêsu) dari néberdê. Axayê Karsanan rozê şyo Zargovit, pers kerdo vato:

-Dewrês Momid koti yo?

Cênikê (herhalde ke cênika Dewrês Momidi bina) binê manga de roniştayiye biya, sit dito. Ayê cayê Dewrês Momidi tarif kerdo, vato:

-Ha wo uza ro.

Ci esto ke Axayê Karsanan bastona destê xo fista ra hewa, da sarê cênikê ro, wertê çismanê (çimanê) cênikê sikito, goni rijlya

ro, kewta wertê siti.

Dewrêş Momidi na meseli ser o zoti dê Axay Karsanan ro, vato:

-Kurêş ke wayirê (12) min o, sola belayê ve dine do, serê dine şero, berê dine werte meyê-ro.

Heto bin de ki o waxt bêgê biyo, o werte de hukumê xo zof vêrdo ra. Dewa ê miri **Gırrasor** biyo. Gırrasor girêdayiyê qeza Çewligi (Bingol) **Cêxi (Kêxi)** yo. Çê miri ra ki vato **Bêgê Cêxi, Bêgê Gırrasori**, ya ki **Mirê Gırrasori, Mirê Cêxi**. Bêgi, hetê Dêrsimi de hata mintiqa Nazmiya hukim kervo, axayan (axawû) ra ki heqe gureta.

Waxtê ra dime, mordemê Mirê Cêxi şiyê Êresk çê Axayê Karsanan ke heqa dêy top kerê. Çi esto ke axay heqe ci nêda û ser o ki ê dê kistene. Endi na meseli ra dime Pilê Karsanan bese nêkerdo hurênda xo de vindo, Êresk ra bar kervo şyo. Miletî vato ke "Na bela, riwalê zotonê Dewrêş Momidi ra ame dêy sare."

Pilê Lolan Şah Zero Şah Qelender ki heqaretê xo terk nêkerdê. Kurêsan dêy dest jivê, Dewrêş Momidi ra vato:

-Tuwa eve na mordemi nêbeno bawo (Kamê Kurêsan beno bîbo, Dewrêş Momidi ra vato "Bawo"). Her karê dêy poştiya ma sero wo, ma gereke ci rê bigureyime. Ma rê heqaret keno. Tî zotan (zoton/zotûn) dana pî ro, saro bin dano pî ro onca ki tuwa pê nêbeno. No mesele gereke se bîbo?

Dewrêş Momidi vato ke:

-Ez zotan dan pî ro. Wayirê mi mi ra vano ke "No zof mordemê de xiravin o, pis o. Her karo xiravin eve destê dêy amo kerdene. Lesa dêy de qe cayêde pak çino ke ez pede kerîne" (13).

Pêniye de rozê siliye vora, awe kewta binê çarixê Şah Zeri. Daye de Dewrêş Momidi vato:

-Awe ha wa qefçiliya linga dêy cayê de kerdâ pake. Wayirê mi, tirê (14) verdê ra, xo ra eke ero ci gino, bela xo vêneneno.

Zêde waxt ranêvîrdo, linga Şah Zeri biya kule, eve a tarve merdo. Sari vato ke, wayirê Dewrêş Momidi kerd pede, coka merd.

Pêyê coni, Dewrêş Momid niyadano ke, nifisê Kurêsan zêde nêbo, bese nêkenê ke he-

qaretê aşiranê (aşironê) binan (binû) ra xo raxelesnêne. Naye ser o musade dano mordemanê (mordemonê) xo, vano:

-Aşiranê binan ra bizewejiyêne.

Çi ke vatene ra gore, Kurêsan heta ke wertê xo de zewejiyê, zêde (vêşî) nêbiyê.

O sire de herhalde cêniya Dewrêş Momidi merda ke êy xo rê çêna Qemê Badırızı wasta. Badır, lewê qeza Depi (Qereqoçanî) der o.

Waxto ke mordemê xo sonê çêna Qemî wazanê, çêneke hata o waxt Dewrêş Momid nêdiyo, hama kirameta dêy hesna. Uzay ser o ki qewil kena. Eke qewil kena, hama çapîka hazırlîye vênenê, kenê ospore (espare), benê. Çi esto eke Dewrêş Momidi vênenâ, niyadana ke mordemêde kokur o, zerrîya xo ci nêkuna, nêwazena. Vana:

-Ez pêy ser son çê piyê xo.

Dewrêş Momid eke têy çare nêvêneno, vano:

-Tuwa nêbeno, berê çê pi.

Milet hen ze tenê qarino, kuno ra Dewrêş Momidi ver. O vano ke:

-Sima merax mekerê. A zêde nêmanena, poseman bena, cêrena ra pêysér êna.

Waxtê ra dime rastî ki xêyalê dêy verê çismanê çêneke ra duri nêkuno, poseman bena, vana:

-Mi têpiya berê çê dêy. Ez êy cén (gêna).

Ayê pêyser anê, Dewrêş Momid têy zewejiyo, ci ra domoni benê. Kurêsan ci turi ke aşiranê binan ra zewejinê, roze ve roze benê zêdêy. Aşire herçi ke şî bena girse.

U yo ke hurêndi ama ez naye ki vajî, na Dewrêş Momido ke naza da namê xo vêreno ra, eke Dewrêş Momido lazê Kurêşî yo, ya ki dêy ra têpiya juyo bino, rind bêlu nîyo. Dewrêş Momidan (Momidû) nîka Dêrsim de hirê-çor hezvet ê.

* * *

Na ra Kurêşî ú Bomesuri (Bomesur, Boma-sur) ser o ki meselê êna vatene. Vatene ra gore, Bomesur, **Muxundiye** de mendo. Muxundiye girêdayiyê qeza Mazgêri (Mazgirt) ya.

Bomesur rozê dest nano pî ra banan (bonû)

virazeno. Eke banan virazeno, weseneno Kurêşî, vano mi rê dare çerani (kêrani) lazim ê. Kurêş naye ser o daran (darû) birneno, ti-remaran (tiremorû, tiremoron) (15) erzeno ver, eve xo ki niseno ro ci, ceno sono. Xevere çapika bena vilaye, vanê ke:

-Kurêş na wo çeranan ano, hama mari (mori) estê ci eve maran oncenô ano.

Bomesur ke na mesele hesneno, wazeno ke o ki dustê kirameta Kurêşî de kramete xo bi-yaro werte, era mileti misno. Naye ser o tek-neno sono lewê dêsi (16), dêsi ra vano:

-Dêso so!

Ci turi ke hen vano:

-Terefê Heqi ra dês kuno ra raye, verva Kurêşî sono.

Eke tayê ca sono, raye ra rastê zuvini ênê. Bomesur a deqa de seva kirameta Kurêşî wa-zeno ke lew dêy dest ra no. Hama Kurêş dêy ra avê çing beno, o lew nano Bomesuri dest ra. Vano:

-Ez daran eve maran an, ê dine canê xo esto, hama dêso ke ti nista ro ci fisto ra raye ana, o bêcan o. Krameta to yê mi ra zêdi ya.

Na meseli ra dime ki endi Kurêsan (Kurêsu) Bomesûran (Bomesûrû) xo rê pir hesibnenê (hesenvenenê), sonê dine dest, çıralix danê ci.

Bomesuran (Bomesûrû) ve Sêydan (Sêydû) ra ju yê.

Vatis ra gore, waxto ke çuxedarê Alaeddin Padşay Çeleqas de firine ra vêjîyo, endi o ki wayirê kramete amo qewîkerdene. Tavi heto bin ra ki waxto ke firine ra amo tever (teber), mîleti niyado ke kinc û kisvetê xo, dest û riye xo wela adiri ra tê de biyê gewri. O ra dime dêy ra vato Dewrêş Gewr. Sulala dêy Dewrêş Gewran ê û ê ki têpiya pir û rayveran ra yê. Hata, Kurêsan ra tayê tolivê dine yê, sonê dine dest (17).

(1) Zazaki de tayê kelimê estê ke zêdebiyayisê dine eve "-an", "-on" ya ki "-ün" êno ifadekerdene. Mesela, Kurdan/ Kurdon/ Kurdûn, Kurêsan/ Kurêson/ Kurêsun. Çığaşî ke formê hirêylîne (yanî "-ün"), qeseykerdene de eve "-û" qedino ki, aslê xo "-ün" o. Mintiqâ ke Kurêş tede mendo, yanê dormê

Nazmiya de na kêlimê niyanêni "-û/-ün" cêne. Vatenê min û mordemê ke mi rê na mesele qesey kerde (Dewrêş) ki henê ê. Ci esto ke mi naza de "-an" ard pêniye.

(2) Fîkrê mi ra gore, éhtumalo gîrs u yo ke **Kurêş** (**Kurêşî**), kêlimanê Kurmancki "kur" û "reş" ya ki "kurro reş" ra pêyda biyo. Na hurdi kelimê zarava Kurmancki de estê. Xo ra Dêwa Kurêşî ya virêne Çeleqas û dewê dormê uzay ki Kurmancki qesey kenê.

(3) Hirê sultanê Selçûkiyanê Anadoliye (Anadolu Selçukluları) estê ke namê xo Alaeddin Keykubat o. Nê hirê sultanan (sultanû) seserra 13. de heyatê xo viyarno ra. Alaeddin Keykubato Virêن serra 1237'ine de, Alaeddin Keykubato Hireyin 1301'ine de merdo. Awo ke Çemîşgezek ve Kemax û Erzingani ra işxal kerdö, Alaeddin Keykubato Virên o.

(4) **Golê Kurêşî**, verê dewa Çeleqaşî de, Çemê Paşı (Çemê Pêriye) der o wo. Uza jîyar a, xelk sono ser ivadet keno.

(5) **Sipêla**: Isano (isono) ke kincê sipêy guretê pi ra. Naza da mordemo ke qalê dey beno, mordemêde bimbarek o, wayirê sîrr û kramete wo. Dêrsim de xelk hen ima keno ke mordemanê niyanênan (niyanenû) rê merdene çina. Ê Heq ra qatê cêr ê hama isani ra ki cor ê. Sipêlawo ke naza de qal kenê, vanê "Koyê Duzgini ra kewto ra raye, amo Hewse Dewe", Qilawizê Duzgini yo.

(6) Nika ki namê a mintiqâ Zargovit o.

(7) **Kud**: Isonê ke dest û payê xo qe bine ra nêc-enê, ya ki tam rind nêcênê dine ra vanê "kud" (Turki de vanê "felç" ya ki "kötürüm"). Têpiya, isono ke qeweta xo kemi ya, ya ki ci ra amaye niyo, rind besen-êkeno bigurewone, halê dêy ki eve kelimê "kud"î êno ifadekerdene.

(8) **Karsanan** (**Karsanû**): Asirê da Kurdon a.

(9) **Lolan** (**Lolû**): Asirê da Kurdon a.

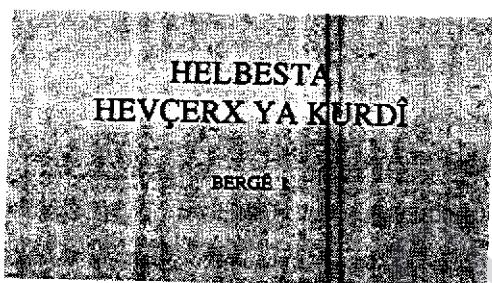
(10) **EWRO** ki namê a mintiqâ têpiya Sov o.

(11) **Derê Çequerû**: Nazmiya de namê mintiqayê ro.

(12) **Wayir (ced)**, naza de seva Kurêşî vanê. Kur-dê Elevi hen ima kenê ke, çığaşî ke lesa Kurêşî werte ra dariya we ki, o zê isanê (isonê) bini nêmer-do. O wes o, fetelino, hama surr der o, eskera nêbe-no. Mordemê ke dewrêşîye kenê, venga Heqi danê, o ge-gane xo dine ra keno eskera. Kurêş, wayirê Kurêsan (Kurêsu) o. Waxto ke icav kerd, Kurêsiz bo

Xelîl Dihokî

*Helbesta Hevçerx ya Kurdi-Bergê 1,
Swêd, 1992, 431 rûpel.*

Xelîl Dihokî şairekî ji Kurdistana Iraqê ye, di 1951'an de li bajarê Dihokê ji diya xwe bûye. Ji salên 1970'yî û vir de ye ku helbestan dînivîse. Nuha li Swêdê dimîne. Endamê Yekîtîya Nivîskarêñ Kurd Li Swêdê ye.

Ev berhevoka wî ya li ser şairêñ Kurmanc ên Kurdistana Iraqê kitêba wî ya 6. e. Nivîskar di vê berhevoka xwe de behsa 16 şairêñ Kurmanc ên Kurdistana Iraqê dike ku ew jî ev in: *Bedirxan Sindî, Ebdurrehman Mizûrî, Xelîl Dihokî, Mueyyed Teyib, Mihsîn Qoçan, Mehîfûz Mayî, Vehêl Amêdî, Remezan Îsa, Idrîs Çelkî, Ehmed Qerenî, Necîb balayî, Jaro Dihokî, S. Diljan, Seid Dêreşî, Qadir Qeçax, Hizirvan Eb-dulla.*

AMADEKIRIN Ü NIVISNA
XELÎL DUHOKÎ

SİYAHİ DÜNYA

Mueyyed Teyib

Stran û Befr û Agir (helbest), Dihok, 1992, 125 rûpel.

Mueyyed Teyib yek ji baştîrîn şairêñ Kurmancêñ Kurdistana Iraqê ye. Di 1957'an de li Dihokê ji diya xwe bûye. Ji 1974'an û vir de ye her dînivîse. Çi bi elfaba latînî be, çi bi ya erebî be, di gelek rojname û kovarêñ Kurdi de helbestêñ wî belavbûne. Nuha li Swêdê dimîne. Endamê Yekîtîya Nivîskarêñ Kurd e.

"Stran û Befr û Agir" dîwana wî ya pêşin e. Bi elfaba erebî hatîye çapkîrin. Tê de nêzî 40 helbestêñ wî yên ku di navbera salên 1975 û 1988'an de hatine nivîsin cih digrin.

Guliya Genimî

Heta serê guliya genimî nebirin
Cencer neken,
Ducarkî li aşê hûr neken,
Hevîr neken,
Li bin sêla reş
Agirekê sor helneken
nabîte nan..!

Ewr heta nepeqîtin,
Gurrî û agir jê neçitîn
nabîte baran..!
Dilê min jî heta destê xem û janan
Negivêşit,
nabîte lawik û heyran..!

1978

(ji Sitran û Befr û Agir, r.22)

DEVOKA KURDÊN ŞÊXBIZINÎ

-I-

Mahmûd Lewendî

Li derveyî Kurdistanê, li gelek heremên ku cîranê Kurdistanê ne jî Kurd hene. Kurdê van deran di demên cihê cihê de ji alî karbidesten wan welat û dewletên cîran ve bi darê zorê li van herêmên dûrî Kurdistanê hatine bi cîh kirin (1). Her çendî ji wan hinek dibe ku ji ber hin sedemên din (*wek şerê nav eşîran, xela, talan û hwd.*) ji Kurdistanê bar kiribin jî, lê bi taybetî di dewra Osmanî û Safewîyan de û pişt re di dema Kemalîstan de, karbidesten van dewletan gelek Kurd ji ber serhildan an jî ji bo menfeeten dewleta xwe, ji Kurdistanê derxistine, li derekî din, herêm an cihekî dûrî Kurdistanê bi cîh kirine.

Îro wekî tê zanîn li derveyî Kurdistana Bakur (*Kurdistana Tirkîyê*), her weha li Tirkîyê; li Anadolîya Navîn jî Kurd hene. Ji wan jî bi taybetî Kurdê der-dorêن bajarêن Konya, Ankara û Kirşehîre li ser hev in, yanê hemî li herêmekê dijîn, ji hev ne belav in. Lê Kurdên li derveyî Anadolîya Navîn hemî belav belav in. Li her bajar an qezayekê çend gund, an jî li hin gundan çend malêن Kurdan hene (2).

Li ser ziman, folklor û jiyana civakî ya Kurdêن van deran heta nuka xebateke berbiçav nehatîye kirin (3).

Li vê derê emê li ser Kurdêن Anadolîya Navîn, bi taybetî Kurdê der-dora Konya, Ankara, Kirşehîr û Haymanayê bisekinin.

Kurdêن van herêman kengî û ji ber ci sebeban hatine van derana baş nayê zanîn. Û dîsa ji kîjan mintiqeyêن Kurdistanê bar kirine ew jî ji bo me ne dîyar û zelal e. Lê bi qasî ku me ji devê Kurdêن van herêman bihistîye, 200-300 sal berê ji herêmên cihê

(1)- Li derveyî Anadolîya navîn, li Ermenîstanê, Azerbeycanê, Qazaxîstanê, Xorasanê, Bexdadê, Efxanîstanê, Belûcîstanê û Îsrailê jî Kurd hene ku piranîya wan berî sedsala 18 û 19'an li van herêman bi cîh bûne.(*binêre: Roja Nû, no:43, 1944, r.1*)

(2)- Li Tirkîyê û li Anadolîya Navîn bi qasî ku me tespit kirîye Kurd li van herêman dijîn: Merzîfon (*Amasya*), Bayabat (*Sînop*), Adapazari, Denizli, Ceyhan (*Adana*), İskenderûn, Develu (*Kayserî*) û li hin qeza û gundêن derdorêن Konya, Kirşehîr, Ankara û Yozgatê.

(3)- Di vî warî de binêre:

-Ateş, Nuh; İç Anadolu Kürtleri-Konya-Kırşehir, Komkar Yayınları, Köln, 1992 (niviskar di vê kitêbê de bi tevâyî behsa Kurdêن Anadolîya Navîn dike, lê bi taybetî ji behsa Kurmancan dike. Gelek kêm cih daye Kurdêن Şêxbizini. Bi qasî ku tê zanîn yekem kitêb e ku heta nuha li ser Kurdêن Anadolîya Navîn hatiye nivisandin)

-Perrot, George; "Les Kurdes De L'Haimaneh", Revue de deux mondes, Paris, 1865, Vol. 5, r. 607-631

-Cuinet, Vital; La Turquie d'Asie, Paris, 1890 (hemû cildên wê)

-Sykes, Mark; "The Kurdish Tribes of the Ottoman Empire", The Royal Anthropological Institute, January 28 th, 1908, vol: XXXVIII.

-Şerefxanê Bedlisi, Şerefname, r: 158

cihê yên Kurdistanê bi zorê an jî ji ber hin sedemên din bar kirine (4).

Kurdên der-dora Ankara û Konyayê bi tevayî ji du eşîrên mezin pêk tê:

A-Reşoyî (*Rişwanî/Reşwanî*) ku hemî bi Kurmancî qise dikin.

B-Şêxbizinî, ew jî bi devoka Şêxbizinî qise dikin.

Vital Cuinet di kitêba xwe ya bi navê "La Turquie d'Asie" de derheqê Kurdên der-dora Ankarayê de weha dibêje:

"...Di nav sînorêni wîlayeta Ankarayê de Kurdên koçer jî hene. Bi tevayî ji neh 'eşîran pêk hatine, navê eşîrên wan ev in:

1-**Rişwan**(*Reşoyî*): Eşîrek e ku ji çend bavikan pêk hatiye û navê wan bavikan jî ji navê serok an mintiqa ku bavik bi xwe lê ne, hatiye. Ji van bavikan hinek ev in: Misirî, Quaranalî, Halikîyanlî, Şilikîyanlî û hwd.

2-**Şêxbizinlî** (*Şêxbizini*): Ev eşîr jî ji van bavikan pêk tê; Horasanlî, Heyvedanlî, Lêranlî, Jirdikîyanlî, Nosalanlî.

3-Badillî

4-Têrikîyanlî

5-Mîkailî

6-Yambeklî: (*Reşoyî ne*) Ji van bavikan muteşekkil e: Gureklî, Derwêşanlî, Tuzonanlî, Topîşaxî (an jî Topûşaxî-M.L), Toikîyanlî (an jî Toyikanlî-M.L).

7- **Koyîbanlî**(*Reşoyî ne*): Eşîrek e ku ji gelek bavikan pêk hatiye, hinek jê ev in: Alîkîyanlî, Nafkîyanlî.

8-Seifanlî (*Seyfanî*): Ji sê bavikênu ku zêde nufûza wan tuneye pêk hatiye.

9-Atînanlî: Ji gelek bavikan pêkhatiye, hin jê ev in: Gêzeranlî, Jêlikîyanlî, Dawudan, Eliasanlî û hwd.

Bê guman ev koçerên Kurdistanê hemî ji welatê xwe; ji Kurdistanê hatine van derana.

...Gelek ji van eşîran li hêla Ankarayê, li herêma Haymana, Kasaba-î Bala, Mecîdiye û Keskin'ê cîwar in. Hinek jî li mintiqa Kayseriyê li Devellu'yê cîwar in.

...Kurdên van derana bi tevayî xwedî erd û zevî ne. Lê gelekênu wan her weha deve (*hêstir*),

-Kirzioğlu, M. Fahrettin; *Kürtlerin Kökü*- 1. Bölüm, Diyarbakırı Tanıtma Derneği Yayınları, Ankara, 1963, r.29

-Osmanlı Tahrir Defteri, ev kitêbeke destnivîs e ku di 947 Hicrî/1539 Miladî de hatiye nivisîn. Li gor M. Fahrettin Kirzioğlu, tê de behsa eşîrên Şêxbiziniyan jî kirîye (*binêre: Kirzioğlu, kitêba li jorê bi nav kîf, r: 29*).

-Uçak, Halil İbrahim; *Tarih İçinde Haymana*, Haymanalılar Yardımlaşma ve Tanışma Derneği, yayın no: 1, Ankara 1986

-Yurt Ansiklopedisi, İstanbul, 1981 (bi taybetî qismen li ser Ankara, Konya û Kırşehirê)

-Lewendî, M.; "Ji Hêla Haymanayê Çend Sîtranê Şêxbiziniyan", Çarçira, no: 3 (Tebax 1986), Stockholm, r. 3-24

-Lewendî, M.; "Çirokek Bi Devoka Şêxbizini", Berbang, no: 6 (1988), Stockholm, r. 21

-Lewendî, M.; "Du Sîtran û Çirokek Bi Devoka Şêxbizini", Berhem, no:9 (Îlon 1990), Stockholm, r. 42-45

(4)- Li ser vê yekê hin kesén Şêxbizini weha dibêjin:

"...Bi qasî ku ez dizanim, ev nêzî 300 sal e ku em hatine Haymanayê. Dapîra min timî qal dikir û digot: heta bavê (generasyon) heft-heştan jî li haymanayê bûne..." (Ji hevpeyivîna bi Şewqî re- 21.5.1986, Paris-M.L).

"...Li gor ku mezinêni me digotin, em 500 sal berê jî hêla Siirtê (Siirt) û Bedlîsê hatine van deran. Berê em weki nîv koçer bûn, lê nuka di nav me de koçer nemane..." (Ji devê Demir, 28.3.1987, Paris-M.L).

hêstir, bizin, dewar û pez jî xwedî dikan.

...û Kurdên Şêxbizinî jî bi tevayî hêstiran(*deveyan*) xwedî dikan.

...Ev eşîrên Kurdan hemî bi zimanê xwe bi Kurdî qise dikan, car car hin gotinê Tirkî jî tevê dikan. Bi Tirkî jî zanin, lê piçekî zehnet e ku meriv bikaribe ji Tirkîya wan fêm bike. Kurdên vê herêmê hemî Sunnî-Musulman in (5)".

Ci G. Perrot û ci V. Cuinet û ci M. Sykes be, hersêyan her çendî behsa Kurdên van herêman kiribin jî, lê hîç behsa devok an jî zaravayêن wan nekirine.

Piraniya Kurdên van mintiqeyan, Kurdên Kurmanc in, Hinek ji wan Kurdên Dimili (Zaza) ne, yê mayî jî Kurdên Şêxbizinî ne.

Kurdên Şêxbizinî li derveyî derdorêن Ankara û Konyayê, her weha li Kurdistanê jî li derdorêن Kahta, Diyarbekir, Wan, Kerkûk, Xaniqîn û Elam/İlam (*Kurdistana İranê*) jî hene.

Devoka Şêxbizinî bi qasî ku me da hember hemû lehçeyên Kurdî, her çendî nêzî hemûyan e jî, lê ji Kurmancî, Hewramî û Dimili bêtir, bi tevayî mirov dikare bibêje ku devokek e ku nêzîkî lehçeyên din ên Kurdî -Soranî/Mukrî, Erdelanî, Lurrî Beyreyî (an jî Feylî)- ye. Her çendî ji alî tewandina fîlan (verb) û bi karanîna hin zamîran (pronom personnel enclitique) ve nêzîkî Soranî ye, lê ji alî pirejimar (pluralis) navan ve jî nêzîkî Erdelanî û Lurrî Beyreyî/Feylî ye. Mesela:

Şêxbizinî	Soranî	Kurmancî
min gewrem.....	min gewrem.....	ez mezin im
min vitim.....	min witim/wut....	min got
le maleman.....	le malman.....	li mala me
îme xuman.....	ême xoman.....	em bi xwe
le la man.....	le la man.....	li ba me

Şêxbizinî	Erdelanî
jinegel.....	jingel
însangeliman.....	piyawgelman

Di vê meqalê de bi kurtî de emê li ser vê Devoka xwe bisekinin, lê bi munasebeta vê devokê her weha gelek caran emê behsa lehçeyên din jî bikin û gelek formên zimên û gotinan jî emê bidin berhev.

Tekstên ku di vê meqalê de hatine bi kar anîn hemû di nabêna salêن 1985-1990'ı de jî devê Kurdên Şêxbizinî yêن cihê cihê yêن ku li welatêن cûr bi cûr ên Ewrûpayê dimînin hatine girtin. Piranîya wan ji mintiqa Haymana(Ankara) û Kulu(Konya)yê

(5)- Cuinet, Vital; *La Turquie d'Asie*, Paris, 1890, cild:1, r. 252-253

DENGÊN DEVOKA ŞÊXBIZINÎ

Di devoka Şêxbizinî de 34 deng hene. Ji wan 24 bêdeng (*consonne*), 10 jî dengdar (*voyelle*) in.

YÊN DENGDAR (*Voyelles*)

A- aw, ap, ar, arig, axir, azew, astar, amûze, awirdin

E- ew, ewî, eger, eşyar, elistin, ewana, eşyarwîn

Ê- kê, sêr, çêw, mêtwan

I- iznaq, ingirandin, ijñîye, qîç, mirdin, vişe, gîri

Î- îde, îwe, îme, îwarig, mî, vîne, ewî

O- o, ok, oxe, existin, omirandin

Ö-(telafûza wê wek "ö" ya Tirkî ya di "göl"ê de ye), gö, qol, döt, göh

Ü- gûst, rûgî, pûz, xûrt, tûrin

U- gup, qul, kur, qut

Ü-(telafûza wê nêzî "ü" ya Tirkî ya di "gül"ê de û "y" a Swêdî ya di "dyr"ê de ye), gü, rûy, çün, çûnê, düya, nûya

YÊN BÊDENG (*Consonnes*)

B- bî, bîst, bale, bace, boro, birdin, bazdan, birang, bapîrik

C- ca, can, cift, cacik, cayin, cîwane

Ç- çî, çu, çwar, çêw, çocik, çare, çîyin, çen, çün, çenge

D- da, dê, dest, döt, diran, dîşin, dêrin, daîn, düye, dirîj

F- firê, keftin, xeftin, heft, hefta, cift

G- gî, gü, gir, göh, gam, gîst, girîn, gitige, gewre, gawan

H- hak, hurç, hezar, heft, heşt, heştâ, hesp, henek, hewa

J- je, jî, jin, dirîj, ijñîye

K- ko, ke, kî, ker, kur, kêrd, kirdin, kemçik, keftin, kılık, kiras

L- le, lêxerûk, pîl, elgirtin, elgirim, elis- tin

M- min, memik, mîrd, mîmik, mewij, mirdin, mayîn

N- neçar, nan, nîye, nöh, nuya, newal, nawçe, nîştin, nîmerû, nîverû

P- pa, pak, pal, payîz, pes, pûz, pîl, pirç, pêkî, pêncâ, pişt, pîsig

Q- qe, qay, qul, qut, qap, qîç

R- ra, rîş, rûj, rind, rîndî, rîya, rûjne

S- si, sî, sed, seg, sûke, sinig, siwîl, sûzandin, sêr

Ş- şes, şêsta, şîwar, şamî, şîrîn, şîmşîr

T- tik, tîj, tirş, teşt, tûrin, tanîn, tendûr, tawistan

V- vazî, variş, vihar, vayin, vitin, verk, veran, vevî

W- we, wi, wîn, wîş, winîş, wiçim

X- xwer, xwê, xanig, xwesî, xûrt, xeftin

X- telafûza wê nêzîkî " " (xeyn) a Erebî ye; xardan, dixwezî, orax, culux, lêxerûk

Y- yek, yazde, ray, diyer, rûy, nuya, düya

Z- zan, zûr, zik, zimistan, zend, zemî

HEJMAR

Hejmarêñ devoka Şêxbizinî pirtir nêzîkî Lurrî/Feylî û Soranî ye. Li jêrê em hejmarañ bingehîn bi hemû zaravayêñ Kurdî dinivîsin.

Di nivîsinê de me tenê awayekî telafûza hejmarañ nivîsi, yanê weha; mesela di Kurmancî de hejmara 2 bi van awayan tê telafûz kirin: du dudo, dudu, dido, dû, me tenê "du" nivîsi. An jî li şûna "jû, jew, yew" a Dimîlî de me tenê "yew" nivîsi.

Şêxbizinî	Kurmancî	Soranî	Dimilî	Lurrî/Feylî	Hewramî
yen	yen	yen	yew	yen	yuwe
du	du	dû	di	du	diwê
sî	sê	sê	hîrê	sê	yerê
çwar	çar	çwar	çihar	çwar	çwar
penc	pênc	pênc	panc	penc	penc
şes	şes	şes	şes	şes	şîş
heft	heft	hewt	hewt	heft	heft
heşt	heşt	heşt	heşt	heşt	heşt
nöh	neh	no	new	nüye	no
dêh	deh	de	des	diye	deh
bîst	bîst	bîst	vîst	bîst	bîs(t)
si	sî	sî	hîris	sî	sî
çil	çil	çil	çewres	çil	çil
pêncâ	pêncî	pêncâ	pancas	pêncâ	pêncâ
şêsta	şest	şest	şeyşt	şest	şes(t)
hefta	heftê	hewta	hewtay	hefta	hefta
heştâ	heştê	heştâ	heştay	heştâ	heştâ
nod	nod	newed	neway	newed	newe(d)
sed	sed	sed	se	sed	se(d)
hezar	hezar	hezar	hinzar	hezar	hezar

HIN PEYVIKÊN DEVOKA ŞÊXBIZINÎ

Nuha jî li jêrê em nêzî 60 peyvikên besît ên devoka Şêxbizinî ligel zaravayêñ din ên Kurdî (**Soranî, Feylî/Lurrî Beyreyî, Dimîlî, Hewramî, Kurmancî**) dinivîsin. Ji vê lîsteya jêrîn tê xuya kirin ku devoka Şêxbizinî bêtir nêzîkî Feylî/Lurrî ye, pişt re nêzîkî Soranî û Dimîlî ye. Di lîstê de, çi bigre me hemû varyantêñ gotinêñ lehçeyêñ din nivîsin daku meriv baştir bikaribe hem lehçeyan li gel hev muqayese bike û hem jî hemûyan bide ber devoka Şêxbizinî:

Sêxbizini	Soranî	Feyli/ Lurri Beyreyî	Dimili	Hewramî	Kurmançî
ar/arig	agir/awir	agir	adir	eyir/eyr	agir/ar
astar	estêre	asîre	estare/astare	hesare	stêr/histêr/stêrk/histêwrk
aw	aw	aw	aw/ow/awk/awe	aw/awî	av/aw
cift	cût	cift/xut	cit	hûte	cot/cût
ciftkar/cotkar	cotyar	xutkar	cîtér	hûtyar	cotkar/cotyar/cütýar/cotarî
çem	zê/çem/rûbar	çem	rû/ro/lay/dere	dere	çem/ro/robar
çoçik	eskû	qelûx	çemîk/kondêz	kowcîz	çoçik/hesk
çew	çaw	çew/çem	çim/çem	çem	çav/çehv
dalik	dayîk/dak	dalig	ma/may/mar/da	eda	dayîk/dê/dadê
dem	dem	dem	fek	dem	dev
dest	dest	des	dest	des	dest
dê	dê	diyeke/qurn	dew/dewe/do	dega	gund/dih
emrû	hermê	ermid/ermud	miroy	miro/hermo	hirmî/hermê/hermo
engur	tirê	engür	engur	hengûrî	tirî
ewsanik	çîrok/metelok	metel	estaneki/sanik	?	çîrok/xebroşk/xavrîşok
firê	firê/zor	fire/firîye	zav/gelekî/pir	fire	pir/gelek/zaf
gam	hengaw	gam	gam/gami	hengame	gav/hengav/hingav
gewre	gewre/pîr	gep/gewre	pîl/xişn/gird/girs	gewre	mezin/gir
guranî	goranî	guranî/mêt/bêt	deyîri	goranî	sitran/dûrîk
gurg	gurg	gurg	verg	werg	gur
gö/gwê	gwê/gö	gûş	goş	goş/gos	go/guh
hak	hêlke	xa	hak	hêle	hêk
hefta	hewta	hefta	hewtay	hefta	heftê
hesp	esp	esp	estor	esp	hesp
heşta	heşta	heşta	heştay	heşta	heştê/heystê
hurç	wurç/hers/hirs	xîrs	hes/hes	heşe	hirç/hurç/herç
inar	henar	enar	hinari/henar	henar	hinar/henar
jin	jin	jin	cenî/cinî	jenî	jin/pîrek
kemçik	kewçik	kemçik/qâşux	kewçik/koçik	çemçe	kevçî/kevçik
kîrdin	kîrdin	kîrdin	kerdene/kerdiş	kerdey	kirin
kö	kêw/çiya	küya/çığa	ko/kue	keş	çiya
mang	mang	mang	mang/meng	mang	hîv/heyv/meh
mîrdin	mîrdin	mîrdin	merdene/merdiş	merdey	mirin
mêrd	mêrd/piyaw	piyag	mêrde/peye	pîya/mirdeki	mêr/peya
nîştin	danıştin	nîştin	roniştîş/ronistene	erenîştey	rûniştin
nod	newed	newed	neway	newe(d)	nod/not
ok/apik	bawk/baw	bawg	baw/pî	babe/tate	bav/bab
pa	pê	pa	pa/ling	pa	pê/pî/ling/hig
payîz	payîz	payîz/serduwa	payîz	peyîz/peîz	payîz
pirç	pirç/qij	gis	por/pirç	?	por/pirç/gij
pêncâ	penca	penca	pancas	penca	pêncî/pêncêh/piyênce
rîş	rîş/rîdêñ	rîş	erîş/erdiş/eyî/herdiş	rîş	rîh/rî/rîhdêñ
sed	sed	sed	se	se(d)	sed
siwil	simbêl/simêl	sêwîl/sewul	zinbel	siwêlê	simêl/simbêl

Sêxbizini	Sorani	Feyli/ Lurri Beyreyî	Dimili	Hewramî	Kurmancî
şew	şew	şew	şew	şew/şewe	şev
şimşir	şimşir/şir	şimşêr	şimşir/şimşêr/kalme	şimşêr	şûr/şwîr/şîwîr
şesta	şest	şest	şeyst/şeşt	ses(t)	şêst/şiyêst
tawistan	hawîn	tawisan	amnan	hamin	havin
varış	baran	baran	varan/varit/şılı	weran	baran
veran	beran	weran	beran	beran	beran
verdan	beridan	beredan	verdayene/veradayış	veredene	berdan
verk	berx/verk	werk	vere/verek/kavir	were	berx
vevî	bük	weyw	vêki/veyve/vêvî	weywe	bük/bwîk
vihar/vehar	behar	bewar	wesar	wehar	behar/bihar
vitin	witin/gutin	wetin	vatene/vatiş	witene/watey	gotin
wîn	bûn	buyin	biyayene/biyayış	bûyene	bûyin/bûn
xanig	xanû/ban	xanig	ban	yane	xanî/ban
yek	yek	ye/yek	yew/ju/jew	yuwe	yek
zemî	zewî	zewü	zemî/hêga	zemîn	zevî
zimistan	zistan/ ziwistan	zimsan	zimistan	zivistan	

TEKSTEK BI ÇEND DEVOK Û LEHÇEYAN

Li jêrê me tekste bi Devoka Sêxbizini wergerand çar lehçeyên Kurdi. Ji muqayesekirina van tekstan mirov dibîne ku Sêxbizini ji alî avahîya cumleyan ve nêzî Soranî ye.

Tekst Sêxbizini

Dêyê îme le şwînî rind e. Şwînay dwîzlix e. Girdiverê çayir û çîmen e. Heway temîz e. Însangelman karker in. Henîkê recwerî dîkin, le pes û mange dingirin, henîkyan jî baxçewancılıxî dîkin. Mi jî şîwanî dîkim. Birangem gawan e. Îme xuman Sêxbiznlî yin. Le hêlman dêyî Tirk hest, nawçê îme û ewane qe baş nîye. Çunke îme Kurd ïn, ewane jî Tirk in.

(Ji devê Ebdullah, 38 salî, ji gundê Canimanê, 30/3/1987, Paris)

Tekst Dimili

Dewa ma yew cawo rind da. Cay ja raşte wo. Çarqîrnî ja çayir û çîman o. Heway ja pank o. Şarê ma rind xefteno. Tanî rençberey kenî, pes û mange hewnêno, tanî zî baxçîwaney kenî. Ez zî şaneyey keno. Birayê min gawan o. Ma bi xwi Dimili yî. Ma heti dewê Tirkan estî. Meyanê ma û jînî qe rind nîyo. Çimka ma Kurd ï, ê zî Tirk ï.

(Ji devê Üsib, ji gundê Qelbînê, 8/4/1987, Paris)

Tekst Hewramî

Dega ême neyagey weşe ne. Deştayî yen. Çwardewriş sewze û çîmen en. Aw û huwaş weşe ne. Piyakêman gird hermankerê nê. Bi-reyşan hîtyarê nê, birêçsan baxewanê nê. Eminîş şîwane nan. Birakem gawan en. Ème wêman Hewramiyê nim, belam ciwar dewrman degey Turkê nê. Beynman weş niyen. Çon ême Kurdê nim, we adê Turkê nê.

(Ji devê A. Rehman, ji Pawe'yê, Kurdistanâ Iranê, 30/3/1987 Paris)

Tekst Soranî

Dêyekey ême le şwênekî xoş e. Şwênekey deş e. Dewr û berî şînawerd e. Aw û heway xawêne e. Xelkî ême be kar in. Beşêkiyan cûtyar in, mer û malat be xêw deken. Beşêkî tîrîyan baxewanî deken. Minîş şîwan im. Birakem gawan e. Ème xoman Mukrin. Le dewr û berman dêhatî Turk lê ye. Nêwanman qet baş nîye. Çun ême Kurd ïn û ewane Turk in.

(Ji devê İbrahim, ji Mehabadê, 15/4/1987, Paris)

Tekst Kurmancî

Gundê me li cihekê xweş e. Cihê wê deşt e. Dor û berê wê mîrg û çîmen in. Hewa wê temîz e. Mirofêt me şuxul dîkin. Hindek rîncberîyê dîkin, hindek jî parêziyê dîkin. Ez xwe şivanetîyê dikem. Birayê min jî gavan e. Em bi xwe Kurd in. Der û dorê me gundên Tirkân (Romîyan) hene. Nabêniya me û wan xweş nîne. Çimkî em Kurd in, ew jî Tirk in.

(*Ji devê Mihemedê Culemêrgî, ji Culemêrgê (Hekkari), 12/7/1988, Stockholm*)

Nuha jî hin tekstên ku me ji devê kesên cihê cihê yên Şêxbizinî girtîye pêşkêş dîkin. Pişt re jî emê li ser awayê cumle û gotinan bisekinin. Her weha ji bo başdır were fêmkirin emê ferhengokeke biçûk a Şêxbizinî û Kurmancî jî binivîsin.

Çirokek bî devoka Şêxbizinî

EWSANIKÊ CUCIGE

Ewsanikê sunete
Axa çiye cenete
Darê emrû inare
Mîmî bo çîn i xware
Wikutûn aşî dane
Ra heciyê bî diran e.

Diwu nîwu, cucigî diwu. Cucige diçû ban dare, dirikî diçû de pay.

-Diçû diçû ke pîrejinî nan dîkî, dişî:

-Pîrejine cay ay dirikê pame derxe.

Pîrejine dirikê pa cucige derdixî diwayjîkê de tendure.

Cucige dişî:

-Ka dirikem?

Pîrejine dişî:

-Awîtime de tendûre!

Cucige dişî:

-Na, yan da dirikem wêm dê, yan dê şeşî nan wêm dê...!

Pîrejine şeşî nan dirîye cucige.

Cucige diçû diçû ke şîwanî patulî şîr a le verê ye, bî nan dixwîkê. Cucige şeşê nane dirîye şîwane. Şîwane şeşê nane we şîro dixwî. İca cucige dişî:

-Ka şeşê nanem!

Şîwane dişî:

-Xwardime!

Cucige dişî:

-Na, yan da şeşê nanem wêm dê, yan da şeş veran wêm dê! Şîwane şeş veran dirîye cucige. Cucige verangel diwerî w diçû diçû.

Diçû ke malî feqîr şerwet dixwin. Cucige le naw qezangel dingirî ke gî bulxur e, güşt dê nîye. Cucige şeş verane dirîye malê feqîre. Malê feqîre şeş verane kêrd denin, we şenayı şerwetê xuyan dixwin. İca cucige şeş veranê xwê dixwazî.

Ewane dişin:

-Verangel xwardîn!

Cucige dişî:

-Na, yan da şeş veranem wêm din, yan da bûkê wêm din!

Malê feqîre bûkê dirine cucige. Cucige bûkê diwerî w diçû. Diçû, rastî cerciyî diyay. Dişî cercîye:

-Tu tudîgi wide min ke min bûkê widime tu.

Çercîye tudîgî dirîye cucige w bûkê jê disenî. Cucige tudi-ge xwê heldigirî w diçû ban dare, dişî:

-Tû tû tû tû tû

Dirikî dame şeşî nan

Şeşî nan dam şeş veran

Şeş veran dam bûkî

Bûkî dame tûkî

Tudige dirî le kuçike w dişkî. Xum de mal, ewsanikem de çal.

(ji devê Bişarê Haymanayî, 40 salî, 29.3.1987 Paris)

Tekst-Ji devê Bişarê Haymanayî

Îme iwarige le mali Mendo nîştigin. Gîstman we yekû nan xwardîn. Îreme le bendi çayayn ke way ke çay wixwîn. Îme dê mîrdan lîre nîştigin. Gwê (gö) dirîne seri guranîgeli Şêxbizinî. Yekî je Gozgoz dirî le saze û guranî diçirî. Dengê ci qer xweş e. Xwezikay iwarige le laman wa, hewî le saze da, hewî jî guranî jê dilgel wivita ke elgirtaynê we bante tim û tim gwê we serî dayn. De cay tu jî ra man hewî je guranî dilgele dêgelî xuman wîş, ke tu nêzanê, bira Mendo hewî ra man je guranîgeli dêwîtê Şêhametî Memîlî wîşî, ê Pakê ke le Caniman e.

(ji devê Bişarê Haymanayî, ji gundê Gozgozê, 30.3.1990, Paris)

Kurmancîya wê:

Em vê êvarê li mala Mendo rûniştike. Em hemû bi hev re nan dixwin. Nuha jî li bendî çayê ne ku were em çayê vexwin. Em deh mîr li vê derê

rûniştîne. Em guh didin ser stranên Şêxbizinî. Yekî ji Gozgozê li sazê dixe û stranan dibêje. Dengê wî çiqas xwes e. Xwezîka vê êvarê li ba me ba, hinekî li sazê xista, hebekî ji sitranên dila bigota ku me bigirta bantê û tim û tim me guhdarî bikira. De hela tu jî ji me ra hinekî sitranên dilan yên gundêne me bibêje, ku tu nizanî bira Mendo ji me re ji stranê keça Şêahmetî Memîlî bibêje, ê Pakê ku ji Canimanê ye.

Tekst-ji devê Bekirê Yêrgomî

Min deh sal e ke a le Danîmarqem. Min işçî olareq hatime Danîmarqe, çalısmış diwim. Her sal diçime îzine, eqrabem le ûre jî hest le êre jî hest.

Heftey verjeye sur hewî. Sureyê dwêtê (dôtê) Seyda wî. Mi jî çîme wî. Firê şen wî. Govend kêşayîn, bazdayîn. Sazcigel awirdin dan le saz. Firê xweş wî. Gurani çîrîn, govend kêşan. Dwêti je Meletîye du-sî guranî xweş ra man vit. Seet şew heta dwanzdiyane vazî kirdîn, guranî çîrîn, xwardîn, gîy serxoş wîn.

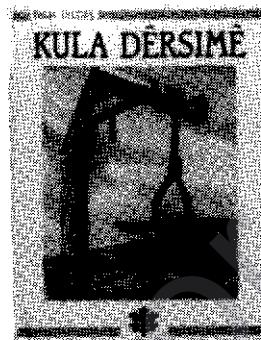
(*Ji devê Bekir, 50 salî, ji Haymanayê ji gundê Yêrgomê, 18.6.1990, Kopengah*)

Kurmanciya wê:

Ev deh sal e ku li Danîmarkayê me. Ez wek karkir hatime Danîmarkayê, kar dikim. Her sal diçim îzinê, nasê min li wê jî heye, li vê jî heye.

Hefta berê dawet hebû. Daweta keça Seyda bû. Gelek şen bû. Me govend kêşa, me bazda. Sazbend anîn li sazê xistin. Gelek xweş bû. Me stran got, govend kêşa. Keçek ji Meletîye du-sî sitranên xweş ji me re got. Me heta saet donzdê şevê list û stran got û xwarin xwar, em gîs serxoş bûn.

Dumahîk heye...

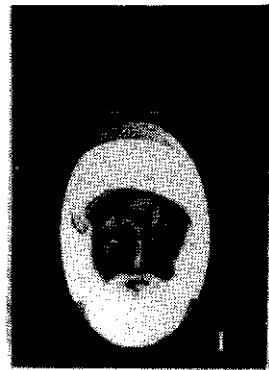

Felat Dilges

Kula Dêrsimê(piyes/şano), Weşanên Koral, İstanbul, 1992, 159 rûpel.

Felat Dilges ji Kurdistana Bakur e. Gelek nivîsên wî yên li ser ziman û edebiyata Kurdi di kovar û rojnameyên cihê cihê yên Kurdistana Bakur de derketine.

"Kula Dêrsimê" berhema wî ya pêşîn e.

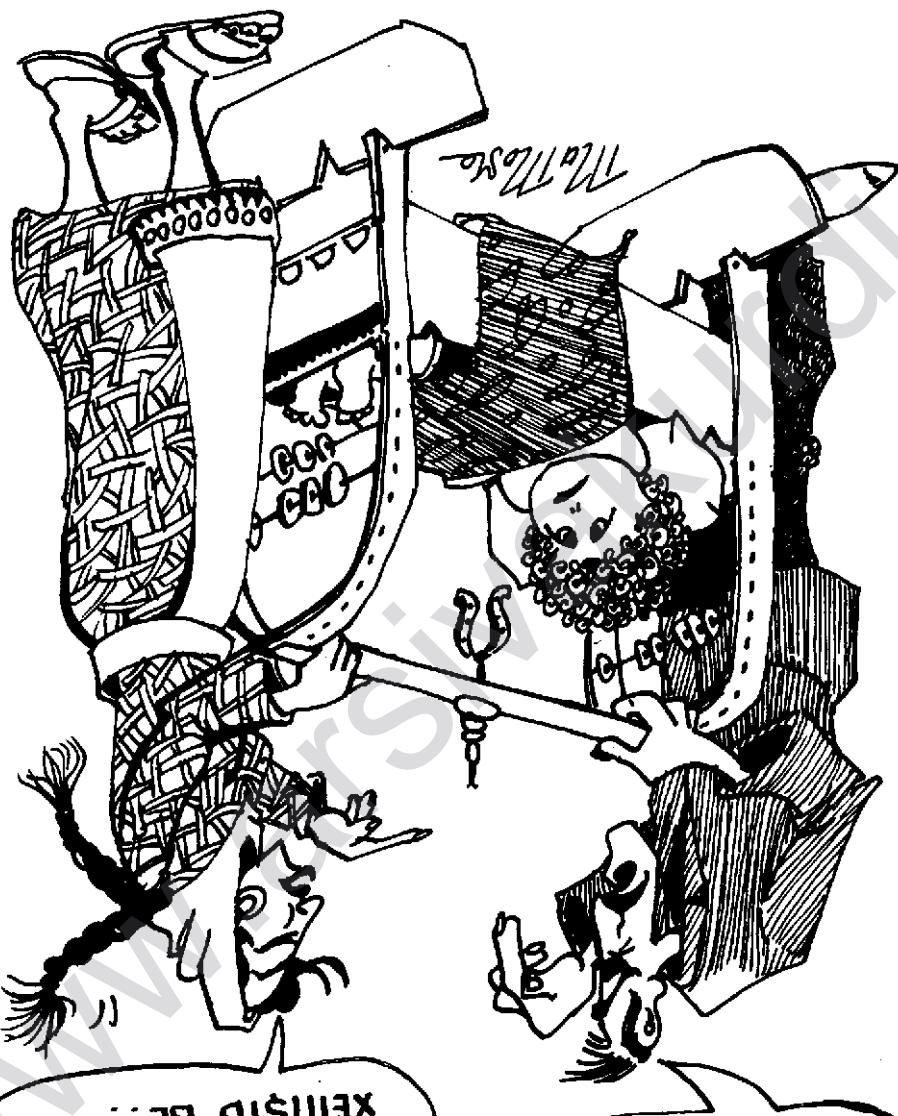
Hesen Hişyar

Dîtin û Bîrhatinê Min-1, Beyrûd, 1993, 500 rûpel.

Hesen Hişyar (1907-1985) yek ji şexsiyetên navdar ê Kurda ye. Di Hawar û Ronahîyê de gelek nivîsên wî derketine. Her weha demekê wî bi serê xwe tenê kovarek bi navê Agahî derxistiye.

"Dîtin û Bîrhatinê Min" cilda yekem a bîranînê wî ne.

Sere Fata u Mendo

NA, NAVE UJI GEREK
SEMSID BE!?

NAVE UJI GEREK
SEMSID BE!?

WEŞANÊN APEC

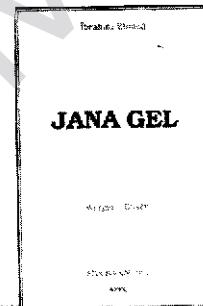
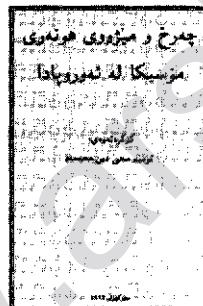
Pirtûkên Çapxane û Weşanxana APEC

- 1-Ken û Girîn(pêkenîn), A. Tigris û R. Motkî, 1989
- 2-Iqdê Durfam, Şêx Eskerî, 1989
- 3-Dal (helbest), Şêrko Bêkes, 1989
- 4-Navêن Kurdî, A. Tigris, 1990
- 5-O Bir Dag Ciçegiydi, Xorto, 1990
- 6-Siverek'te Bir Gece Vaktî , Xorto, 1990
- 7-Herdûbat(Mewluda Kurdi), Mele Zahidê Diyarbekirî, 1990
- 8-Çend Rûpel Ji Dîroka Gelê Kurd, Dr. Kemal Mezher, 1990
- 9-Kurdistan'da Kapitalizmin Gelişme Özellikleri,
S. Aydogmuş-A. Nas, 1990
- 10-Mehmed Arifê Cizîrî Kewê Ribad e, Segvan Abdulhekîm, 1990
- 11-Gulbijarek Ji Helbestên Şêrko Bêkes (bi herfîn latînî)
- 12-Nîşan û Dawet, A. Tigris, 1991
- 13-Jana Gel (roman), İbrahim Ahmed
- 14-Roj bi Roj Şerê Kendavê û Kurd, A. Tigris, C. Batun, Xorto
- 15-Kalemimden Sayfalar, Necmettin Büyükkaya, 1992

Pirtûkên Dersê

- 1-Dîroka Kurd û Kurdistanê (ji bo sinifên 5-9), A. Tigris-A. Germiyanî
- 2-Kurterastî ji bo Cografyayê (ji bo sinifên 5-7), A. Tigris-B. Welatevîn, 1991
- 3-Kurtemejûy Kurd û Kurdistan, A. Germiyanî-A. Tigris, 1992
- 4-Kurteyekî Cografya, A. Tigris-B. Welatevîn (wergera Soranî-N. Rezâzî), 1993

Navnişana xwestinê:
APEC Tryck-Förlag
Box 3318
S-163 03 Spånga-Sweden

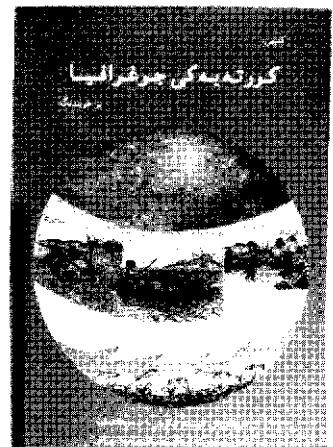

Navnişana seredanê:
Spångav. 345, SPÅNGA
Telefon: 08-761 81 18
Telefaks: 08-761 24 90

Lİ BA APEC HER CURE KAREN ÇAPÊ TÊN KIRIN

- Pirtük
- Kovar
- Broşur
- Belavok
- Reklam (ji bo dikandar, pizzeria, lojente u hwd.)

PAQU
ERZAN
O
BLEZ

رۆژه‌لاته‌وه.

کۆچى ئەمچاره، لە تېرىوانىنى (من) اى بىھرەوە كۆچى
ھەتاهەتايىه، واتە جەمسەرى دۇوانى (ئىمە/ئىۋوھ) لىك
دەترازىن، ئۇيىش لە بارىتكى تردا ئاشكرا دەبىت، كە ماوهى
تىوان هەردوو جەمسەرەكە بۆتە خوين.

ئىمە / خوين / ئىۋوھ

يان

خوين

ئىمە

ئىۋوھ

خوين

ئەمەش دەلالتى دابىرانى تەواوەتى بەرھەم دىنىت و لە¹
ھەمان كاتدا (من - ئىمە)، بۆ يەكەم جار خۆ ئاشكرا
دەكەت و دەكەۋىتە جەمسەرى بەرامبەر (ئىۋوھ) كە مەبەست
لە (ئوان) اى بىھرى دەركىيە. ئامەش سەرەتاي رابۇنەوهى
بىھرى رىزمانى (من - ئىمە) دەقەكەي، ئەڭىر (كۆچ) لە²
رووی دەرەمەيدا كۆچەوەكە بىت، ئۇوا دەلالتى دابىرانىكى
يەكجارمكىش لە پاشتىيەو ئاشكرا دەبىت، كە دابىرانە لە³
مېۋووی سەرەتەوي كەسایەتى ئىمە، ئەم دابىرانەش رووېھى
بەشى دوايى شىعەرمكەي گىرتۇتەوە و هەردوو جەمسەرەكە
لىك پەچراؤن (ئىمە/ئىۋوھ)، ئەمەش ئەو ساتەوەختىيە، كە
دەبىتە سەرەتاي زىندۇوکردنەوهى (من - ئىمە) اى بىھرى

سلیمانى حوزەیران - تەمۇز

1992

خۆیان نەکردنەوە، پەیوهندييەكان تىايىاندا نېبۈنەتە پەیوهندي مىزىق و مىزىق و هەر لە سنورى پەیوهندي (خواوەند - بنىادەم)دا ماونەتەوە و هېيج سەرزەنەشت و شەرمەزارىيەكەنلەنگىرن، چونكە لەسەر بىنمائى بە مرۆقايەتى كىرىنى پەیوهندييەكان مامەلەناكىرت و نازاروانىتە مەسىلەكان. رۆزھەلات كە لىتە (بەغداد) بىنكەي شارستانىيە، لەراستىدا بىنكەي دىكتاتۆرىيەت بۇوه بە درىزايى درووستبۇونى و لە سپىنەوەي وجودى مرۆفدا بۇوه، چونكە ھەر دەم بىنكە و پايتەختى ئىمپراتۆر يان دىكتاتۆرىك بۇوه و دىمۇكراسى بە سەردىانىش نەماتوتە پايتەختى ئەم شارستانىيەتەوە.

(بەغدا تۆفانى زەلكاوه نىشتۇتەوە ...

پەتايدە

رۆزھەلاتى گرتۇتەوە
چەنگەلىكە

شارستانى كاولىيانەي بىكانەر كۈند و شارى
مندالانى پىن ناگىن) ل ۲۶-۲۷

شارستانى بەغدا، شارستانى ياساي دارستانە. ئەويش بە كارىگەرى فاكتەرى غەيىيانى، كە ھەممۇ شىقى لە خوارى خۆيەوە دەسپىتەوە. شارستانى غەيىيانى رۆزھەلاتىش (كەنار) لە بىنەرەتەوە دان بە خوارى خۆيدا نانىت، لە كاتىكىشدا (ئەوان) بىكىرى دەرەكى دەقەكە (شارستانى بەغدا فىكىرى دىنى سەفيكىرى نەتەوەي عەرەبى) كەسى يەكمە و (من - ئىمە) دەبىتە كەسى دۇوهەم، واتە لە روانگەيى بىنیادى زمانەوە (من - ئىمە) وەك گوتمان بەركارە، بۆيە كارمان لەسەر دەكىرى، ئەوهش ئاراستەي پەیوهندييەكانە لە (كەنار)دا، بەلام بە گوپەرى ئىمە وەك نەتەوە مەسىلەكان ئالقۇزىربۇن و لە (ئاسيا)دا بۇينەتە خالىكى زەقى سرداوه، كە ئىستا خالى شەرمەزارىيە بە ھەممۇ مىزۇوى

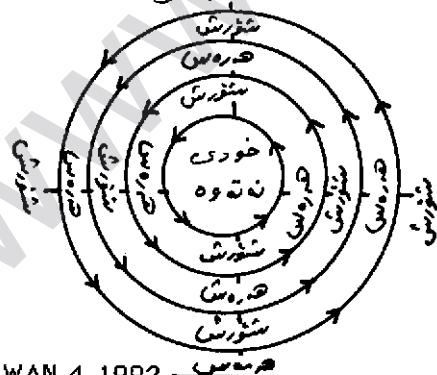
ھەتا ساتەمختى ئىستاش (شۆرش) نېتىوانىيۇو رووپەروو خۆى تەواو فراوان بىكتا و رووپەروو (ھەرەس) تەسک بىكانەوە، ھەتا دواجار بىكانە ئەۋ ئاستەي هېيج بوارىتىكى ھەرەس لەسەر رووپەرى مىزۇوو ئائىنەدى كورد نەھىلتى.

ھەر لىرەدا (من - ئىمە) وەكوبىرى سىنتاكسى دەقەكە و خودى نەتەوەي ئىمە، لەپەرئەوهى پراكىتىكە كانى هېيج جىكەوتىكىيان نىيە و دووجارى بارىتى نامۇبۇون دەبىت، بەلام نامۇبۇونەكە بەرەمەرگىكى ترى دەبات، ئەمەرگەش جارىتى دى ھەرسىتىكى تەرە لە ئائىنەدا كە (من - ئىمە) لە ئىستادا پېشىبىنى دەكەت.

ئەمەش ئەو دەلالەت بەرەم دەتىت كە (من - ئىمە) بەگومانەوە دەرۋانىتە ئائىنە، چونكە لە كەينۇونەي خۆيدا نېتىوانىيۇو پراكىتىكە كانى ئەمەندە كارىگەر بېبىنەت، كە شايانتى ئەوەن بىن پراكىتىكە كانى بىكىرى دەرەكى (ئەوان) پۈرچ بىكەنەوە، ئەگەرجى لىرەدا بارى نامۇبۇونەكەي (من) تەنها نامۇبۇونى نەتەوە نىيە بەرامبەر ئائىنە، بەلكو نامۇبۇونى خودى (رهقىق) خۆيشىتى كە لە سايىھى مىزۇوى نەتەوەدا (كەلاوهى سۆسىيەلۆزى و نېبۇونى قەوارە) دووجارى ئەو ئاوارەبىيە ھاتووه و لە پانتايى سۆسىيەلۆزى و شارستانى رۆزئاواشدا وەكوفەرىتىكى رۆزھەلاتى خاومەن زان، ھەست بە ھەناسىسوارى دەكەت، بۆيە (لە منفايەكەمە بۆ منفايەكى تر دەجىت) دواجارىش (مېزۇو، جوگرافىي)، (من - ئىمە) خالى شەرمەزارىيە بە تەۋىلى ئاسياوا، رەنگە ئەم دېرە لە رووپەشىعەتەوە هېچمان نەداتى، چونكە لە سنورى رىستەيەكى نىتو خىتابىتىكى سىياسى بەلاوه هېيج پرسىيارىتىكى شىعەرى ھەلەنەگرتۇو، سەربارى ئەوهش دەلالەتىكى لوازى ھەي، چونكە لە ولاتانى كەناردا و (دەرەوهى شارستانى رۆزئاوا) لەو جىڭايانەي كە رەشنالىزم و مەعرىفە جى پىتى

(ئىمە) يە لە دەرھوھى دەقكەشدا.
 ئىستا ئەگەر سەرنجى دۇوانەي ئىبۈھە ئىمە بەدھىن و لە ساتەمختى دروستبۇون و دەركەوتى دابپان و ئىمای دروستبۇونە دەدا (ئىمە) ئامادەبۇونى زىاتر دەپى (ئەوان) بەرھو غېيپىبۇون دەچىت.

دېسان نىشاندانى زەمن و دۇوياربۇونە وەي ھەمان خىلسەت و خاسىيەت لە راپردووھو بۆ ئىستا و لە ئىستاوه بۆ ئائىنده خاسىيەتى مېزۇۋى ئىمە وەكى نەتەوە (لە شۇرىشە و بۆ ھەرس، لە ھەرسە و بۆ شۇرىش). ئەگەر راپردو ساتەمختى تىكشىكاندى كەسايىتى نەتەوەيى ئىمە بۇپىت، ئوا (من-ئىمە) ھەولى بەرىستكىرىنى ئەو تىكشىكاندى ئىداوه و لە (ئىستا) شدا ھولىدەت، نۇم ھەولۇانە لە راپردو دا لە شىوهى پىرۇزە بەنەنjam نەگەيشتۇوهكانى رۇشنىبىرى و بىزۇوتىنە وەي رىزگارىخوازانەي كورىدا ئاشكرادبىت. كېبۇونە وەي پىرۇزە رۇشنىبىرى و بىزۇوتىنە و رىزگارىخوازمەkan مەركى بۇوه (ساتەكانى ھەرس)، بەلام خودى (من-ئىمە) لەپەر خاسىيەتى خۆزىياندنە وەي نەگەيشتۇتە ئەوهى بە تەواوى بىسىرتەوە و چىتەر تواناى زىندۇوبۇونە وەي نېبىت، ئەگەرجى ئو زىندۇوبۇونە وەي لە رۇوى خودبىيانانە وە و پراكتىكە لاؤازىبۇوه، بۇيە دواى ھەرس ھەمو جارى جەنكىكى تر شۇرىش - رابۇونە وە دەستى پىتكەردىتەوە. كەواتە مېزۇۋى ئىمە لە راپردووھو بۆ ئىستا لە ھەلقىيەكى داخراودا كىرى خواردووھ، لەتىوان (شۇرىش - ھەرس - شۇرىش - ھەرس - ... دا).

لەتىوان دۇوانەي (ئىمە / ئىبۈھە) دا سنورىتىكە لەدەجنى و دوو جەمسەرى دېبىھە كى لېكتىر دووردەخاتەوە بە پىدانى كۆمەلى سيفاىي ھاوشان بۆ ھەريەكەيان.

برىن / چەققۇز
ئىبۈھە (بىكەر)
ئەققىن / كىنە

لەبارى يەكەمى ھاوشانى (برىن / چەققۇز) دېسان سىفەتى (ئەوان) سىفەتىكى بىكەرى ھېي و ئىمە سىفاتى بەكارى (برىن) ھېي كە كارى لەسەر كراوه، لە دۇوانە سىفەتى (كىنە / ئەققىن) دا بەرامبەر يەك وەستاپىتىكى توند ھېي، كە سنورىتىكى دابپىكەرى پەتو لېكىان پەرت دەكەت و ناشى ئەو دوو جەمسەرە لېك نزىكىبىنە، چونكە لە ماھىەتدا دېيى يەكەن و ئامادەبۇونى ھەريەكەيان لە ناثامادەبۇونى ئەۋى تىرياندایە. بەگۈزىرەي بىكەرى دەرهەكى لەپەر ئامادەبۇونى تەواوى لە رۇوى پراكتىكە وە كردىمەكانىشى كردى توند و ئامادەبۇونىيان ھېي.

(لەھەتىيە ھەين

ئىبۈھە چەققۇن، ئىمە برىن

ئىبۈھە كىنەن، ئىمە ئەققىن

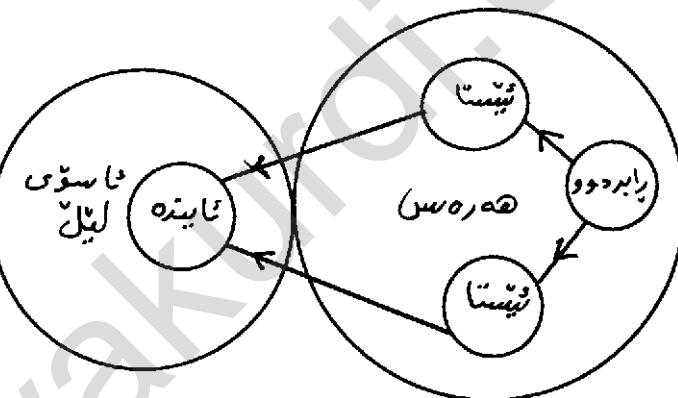
لە رۇوى بىنیادى دېپەكانىشەو ھاوشانى بىكەرى دەرەكى (ئىبۈھە) لە بارىكى تر و وەركەرنى (من-ئىمە) بەرامبەر بە (ئىبۈھە) لە رۇوى دۇواندى (من) ھوھ (ئىبۈھە دەبىتە (ئەوان)، چونكە (من-ئىمە) وەكى كەمى دۇوەم لە بەرامبەر (من) ھىشىكەر لەتىيو دەقەكەدا دەرەكەۋىت. جا (ئىبۈھە) لە رۇوى بىنیادى دېپەكاندا ئامادەبۇونىتىكى بالاترى ھېي و دەكەۋىتە سەرەتاي رىستەكانە وە، بەلام (ئىمە) دەكەۋىتە باشى دۇوەمى رىستەكانەوە، ئەوهەش دەلالەتى لاؤازى وجودى (ئىمە) يە لە رىستەكەدا، كە ئەوهەش سەدد دەر سەدد پەيپەستى ئامادەبۇونى

بکری (دمرهکی) نهوان ئاشکرا لایه. ئیستا ئەگەر ئاراستەی جوولەی کات له رابردۇووه بۇ ئیستا دىيارى بکەین، ئاوه ھیلەیکى راستە له سەرەتاي سەپىنەوهى قەوارەھى نەتەوھىي ئىمەھە تاكو ساتەوھختى ئیستا و ھەر ساتىكى ئەم مىزۇووه بگرىت و له دواي بۇون و قەوارەھى بکەر (من-ئىمە) بگەرتىت تىيىدا ھەمان شىۋوھى ساتى بەر لە خۆيى و ساتى دواي خۆي بۇونى ئىيە و بەلكو له شىۋوھى بەركار (Object) ئەگەرەكى دەرەھو (ئەوان) دا دەبىنرىت.

(رابردۇو و ئیستا) له رووي دەلالاتى مىزۇوھىي وھ هېچ جياوازىيە كىيان نىيە، بەلام بە گویرەھى (من-ئىمە) وھ كو بکرى رىزمانى (ئیستا، كاتىكە هيشتا (من-ئىمە) تىيىدا وھ كو رابردۇو بە تەواوى نەسروادەتەوە، بەلكو ساتى ھىندى پراكتىكى زىز لەوازە وھكى (تىرامان، سەرنجىدان، كىرىنەوهى پەنجەھرەيەك) كە دەشى جوولەيەكى بچووک بەرەو ئايىنە دروست بىكات، كەواتە لم روانگەيەو (ئیستا) زەمەنەيە چاوهپوانى سەرەتاي جوولەيەكى بۇ ئايىنە لىدەكرىت، ئەگەر هات و جوولەيەكى ئاراستە بۆزەتىف دروست بۇو، كە ئەمەيان رووي شىيانى زىاتىرە، ئوا له ئايىنەدا (من-ئىمە) سىفاتى بەركارى ون دەكات و دەبىتە بکەرتىكى خاونەن پراكتىك، ئۆوش دەمەيک بەئاکام دەكات كە (من-ئىمە) بگاتە ئەۋ ئاستەي زىندۇوپۈونە و داپراڭ لە فاكتەرە سەرەھوھەكانى (رابردۇو، ئیستا) بىكات، ئوا زەمەنەي (ونبۇون) له دوانەي ونبۇون /دۇزىنەوەدا، دەسىرىتەوە و جوولەي بەرەو پراكسىسى (من-ئىمە) له دەقەكەدا جەمسەرى يەكەمى ئەم دوانەيە دەپوکىنىتەوە و جەمسەرى دووم ھامسو پانتايىكە دەگرىتەوە و رووبەپۈوي زىندۇوپۈونە كە ليىرەدا (دۇزىنەوە) يە جىڭىزى ونبۇون دەگرىتەوە.

سەرەتاي ئەم داپراڭ لایه (رفيق) ئاشكرا دەبىت، كاتى

دەگەرېت، ئايىنەيەك كە روون نىيە لەلای چۈن دەبىت. لە دوانەي (ئیستا/ئايىنە) دا، ئیستا زەمەنەي كارەساتە (رەو)، واتە ھەرسى مىزۇوھى ئىمە، (من) ئى بکەر لە ئیستادا واتە لە زەمەنەي كارەساتەوە دەرۋانىتە ئايىنە، لە ئیستاي سووتاندا (من) له روانگىي روانىنە (ئايىنە) دا زەردىباران دەبىتى، ئەگەر باران دەلالەتى زيانەوە بىت، ئوا زەردىباران دەلالەتى لاوازى زيانىدە وھكە بەرھەم دىنیت، ئەمەش لە بارىتكى قولۇتىدا دەلالەتى نادلىيائى و كومانكىردنە لە ئايىنە

ئايىنە (داھاتۇو) بەپتى (من-ئىمە) لەسەر بەھماي (رابردۇو، ئیستا) بىنيادەنرەت، واتە لەسەر دوو زەمەنەي ھەرس، دوو مىزۇوھى شىكىتە، ئا لىيرەدا پرسىارە ئىبىستىمەيەك بەرزىدەبىتەوە. ئیستا ئەو پرسىارە خۆي دەسپېتىت: داخق داھاتۇو لەسەر دوو مىزۇوھى ھەرس (پېشىنە) بىنيادەنرەت؟

من ھولىدەم وەلامى ئەم پرسىارە دواي شىكىردنەوەي تەواوى بىنيادى دەقەكە كە بىدەمەوە. مىزۇوش بە گویرەھى (من-ئىمە) ھەر دەم دووبىارە دەبىتەوە، لە ھەرسىكەوە بۇ ھەرسىكى تر، لە فرۇشتىنىكى نىيو بازارى (عڪاظ) مەھ بۇ فرۇشتىنىكى تر، ئەمەش لە ناوهەدرا دەلالەتى نېبۇونى كەينوونى (ئىمە-من) ئى بکەر سىنتاكسى دەقەكە كە، كە ساپاھتى نەتەوھ نىشاندەدات، لە ھەمان كاتدا پراكتىكى

نه توهی نیمه به کاریگری بکره دهره کیمیک (نهوان)، سراوهته و نیفلیجکراوه، به لام ده لاله تیکی زیندوویونه وهی له تک نه مو مردفهدا بهره مهیناوه، خود گه رچی مردووه، به لام هیشتا گفره لکنی خویه تی؛ نه مهش ده لاله تی مانه وهی، پاشتیریش خود (من-نیمه) گه رچی خودیکی کرده لاوازه، به لام هیشتا له رووی نه و پراکتیکه لاوازانه وه به لگه مانه وهی خوی پیکهش ده کات، نه مهش ده لاله تی نه وه بهره م دینتیت، که کمسایه تی نه توهی نیمه ناشیت به تواوی بسریقه وه، به لکوله باریکی لاواز و له سنوری کرده لوازدا ماهوته وه، نه مانه وهیش سداد ده ساد لکه ل جوولی لوازی (من-نیمه) ای بکره ریزمانی ده قه که ده اهونه، له کاتیکدا بکره ده رکی (نهوان) به تواوی نیسی هیووه توه له باریکی تردا، میژووی که لاوهی نیمه، که هر رقزه به جوئیک (من-نیمه) واته نه توه دوچاری منفا و ئاواره بیونتیکی تر ده کات، نه گهر نه میژووه له باری نیستایه وه بگوارزیت وه بق باریکی خاوهن قهواره و که نونه، نهوا چیتر (من-نیمه) دوچاری ئاواره بی و مانفا به دوای مانفادا نابیت. هر هس بدوای هرمسدا- لیره شه وه که (من-راوی) بکره سینتاكسی، ده رانیتیه ئاینده له پهنجه رهیکه زهر دباران ده بینی، که ده لاله تی ئایندمه کی ترسناکه، نه باره وهکو حالتیک، که له نستی (من) ای بکردا کاردەکات نه و شیوه وهی خولقاندووه، که مترسیبیکانی (رابردو، نیستا) بیریستیکیان بق ئایندش لا درووستکردووه. هر لیره شه وه (من) ده که ویقه باریکی تیرامان، تیرامان له رابردو وهی که لاوه، تیرامان برامبئر نیستایه کی که لاوهتر، باری تیرامانیش له رووی بنیادی ده قه که وه بپی خودی (من) ئیحای زیندوویونه وه ده دات، زیندوویونه وهی (من) ای مردووه، که به ئاستم وهکو زیوانی میژووه مردووه که

ماوهته وه، هر لیره وه (من) وهکو بکره راسته و خوچ ده گاته نه وهی که له شه ویکدا (شهو: ده لاله تی میژووه کی تاریک) و بکره ده ره کی (نهوان) کاریان لم سهر کردووه و ئاواره بیان کردووه.

(من-نیمه) لنهوانی دوو هیزدا (تاویر / شمشیر) دا خوی ده بینیتیه وه، لجرهدا ده لاله تی جووت جامساري ته اوی میژووهی به کوترهی خود، که خودی نه توهیه بهره م دیت. نه ویش له باری يه که مدا میژووه نه توهیه له زهمانی له دایکبوونی ده قه که دا (کفره و)، که نه توه له نهوان بکره ده ره درووستکه (نهوان - فیکری کولقانیالیستی عارمه) و سه رجهم کولقانیالیسته کانی فارس و تورکیشدا لمسار کورستان ده بینیت. ده لاله تی دووه، ده گه ریتنه وه بق زهمانی پیش ده قه که، که نه ویش نه و ساتیه، که کورستانی نیمه لنهوان جووت ده سه لاتی کولقانیالیزمی عیترافقی و کولقانیالیزمی به ریتانییدا بوب، نه وش میژووه کی پر کاره سات بوب به کوترهی کمسایه تی نه توه، واته (ونبون) لنهتو ونبوندا). لعم باره شدا، کس کوئ له هاوار ناگرت، نه مهش نه وه ده گه يه نیت؛ له رووی يه که مهه دنیا خوی سه رقالی ونبونه، له رووی دووه میشوه (من-نیمه) خودیکی خاوهن پراکتیک (دهنگ) نیبه.

نه وه هیزهی که کمسایه تی نیمه ای له رابردو ودا تیکشکاندووه و بریتییه له (نهوان) ای بکره مه عنوی، پهیومست به ده قه که بکره کی روح ختنه و خنکتنه و وهکو رووباریکی لیله، ترمی میژووه خقمان، کمسایه تی تیکشکاومان، (شه هیده کان) ناداته وه. به لام (من-نیمه) لعم ده که ویقه باریکی تیرامان، تیرامان له رابردو وهی کی که لاوه، تیرامان برامبئر نیستایه کی که لاوهتر، باری تیرامانیش له رووی بنیادی ده قه که وه بپی خودی (من) ئیحای زیندوویونه وه ده دات، زیندوویونه وهی (من) ای مردووه، که به ئاستم وهکو زیوانی میژووه مردووه که

کمسایه‌تی نهاده‌هی (ئیمه) به گویرده (ئهوان) جولایه‌کی پوزعتیف و بیز (ئیمه‌ش) هرمس و دارمانه (ئیگه‌تیف)، بق (ئهوان) فراوان‌بیونک ئه‌پانتاییه که بکره‌که (ئهوان) کاری تیداده‌کات و ده‌توانیت پراکتیکی به فراوانی خودی خوی بکات، به گویرده‌ی نیمش ئه‌و ده‌لالاته به رهم دیت، که بکری به‌هیزی (ئهوان) بکری بیهیزی (ئیمه) سپیوه‌تله و (ئیمه) بؤته به رکاری مه‌عنی‌وی یان (سیمان‌تیکی) و هردم کاریکی توندی لسهر کراوه و تاکو سات‌وهختی تیستاش بردوهامه.

به‌لام له پانتایی ئه‌م میژوو و خوده تیکشکاوهی (ئیمه) دا و لب‌رام‌بدر بکری به‌هیزی (ئهوان) دا که له دهره‌وی ده‌قه‌که‌دا کارده‌کات، لەنیو (وهزه به‌ردینه) دا، (من-ئیمه) که بکری سینتاکسیب و له باریکی تریش (خودی نهاده‌هی ئیمه) یه ده‌جولیت و پراکتیک ده‌کات، ئه‌گه‌رجی سنوری پراکتیک کردنکه تمسک و تاکو تیستا (من-ئیمه) نهیتوانیووه بیتنه بکریکی کرده به‌هیز و به تاراسته‌یه‌کی پیچه‌وانی بکری دهره‌کی (ئهوان) کاریکات و بەرئه‌نجامی تاراسته‌جووله به‌رهو (ئهوان) بگه‌ریتله و بەم‌ش بواری پراکتیکی (من-ئیمه) فراوان بیت و چیتر و هکو به رکاری ۰۵۱۶۸۳ (ئهوان) نه‌میزیتله و لەم بارهشدا (من-ئیمه) و هکو خودی نهاده‌هی زیدوویتله و، واته له دووانه‌ی (مردن / رابونه‌ووه) دا جامساری يەکم، که جیکه‌وت و ئەنجامی پراکتیکی (ئهوان) له‌گه‌ل گورینی تاراسته‌ی پراکتیکه‌که‌دا ده‌گوریت و بەپووکانه‌ووه کرده‌کانی (ئهوان) و هکو دهره‌کی، کرده‌ی بکری سینتاکسی واته (من-ئیمه) بالا دهست دهیت و لەم بارهشدا جامساری دووه‌می (دووانه) که به‌زدیتله و، ئه‌و ده‌م‌ش له دووانه‌ی مردن / رابونه‌ووه، رابونه‌ووه جامساری يەکم ده‌سریتله و ئه‌پانتاییه فراوانه ده‌گیرده‌کات‌ووه، که پیشتر جامساری يەکم (مردن) لىی

۲

له بهشی دووه‌می شیعره‌که‌دا (من) و هکو راوی و هکو بکری ریزمانی ده‌قه‌که دهدی، دیسان (ئیستا) له پەنچه‌هیکه‌ووه ده‌روانیت ئابنده، رووداوه‌کانی نیو پانتایی سوسييۆلۆزی و میژووی ئیمه، که تا سەر تیسقان هرھسن، بە چاری خویندنه‌ویه‌کی ورد، که دەشتت ببیتە پېزدە‌ی خویندنه‌ویه‌ی میژوومان، وەرده‌گریت. نایه‌ویت کاره‌ساته‌کان له قەوارمی خویان بچوکتر بکات‌ووه، چونکه له‌راستیدا کاره‌ساته‌کان بچووک نین. خودی نهاده‌هی و هکو خودینکی مردوو ده‌بینیت و تەنانه‌ت خویشی گۈرهەلکەنی خویشی و هەر خویشی ده‌بیتە زیوانی خوی. راسته میژووی کەسایه‌تی

سُوسيولوژي نهوا له رووي پراكتيکه و کاره کانمان نابت خاوهني جوله‌ي کي ديار، بالکو به پيچه وانهه له دهرههرا بکره‌يکي زد بمهيز به ئاراسته‌ي پيچه‌وانه‌ي جوله‌ي (من-ئيمه) اي بکري سينتاكسي کاردەكات و راسته‌و خود جوله‌ي (من-ئيمه) له دهرهه دهقه‌كدا ده و هستيت و هيج جوله‌يکي باره‌وپيش به دهست ناهينيت. ئو بکره‌ي له دهرههرا کاردەكات و دهشى به بکري دهرهکي ناوپيرت، كه بريتىييه له هېزى سپرمه‌هی خودى ناته‌واي‌تى و مىزۇوي ئيمه، ئو هېزىمە كه رىگا له پروسيس‌جوله‌ي ئيستاي (من-ئيمه) دەگرىت و نايالىت باره‌وپيش‌وه بروات و رابونه‌وه به خويابه ببىنلى، ئو هېزىش بېپى قۇناغه‌كانى رابونه‌وه به خويابه ببىنلى، ئو هېزىش بېپى قۇناغه‌كانى مىزۇوي كورد له رابردۇوه بق ئيستا كۆرانى له شىۋىدا لىسەر بنەماي رابردۇوي هەرس و ئيستاي هەرس‌تىر بنياد دەنلىت.

(من) كە رۆلى راوى دەبىنى و له ھەمان كاتدا بکري رىزمانى (سينتاكسى) شىعرەكەي له پەنجەرەيکەوە كە كات ئيستايى كۆرە و كە كاتى هەرس و سپىنەوهى دەروانىتە ئايىنده، بلام راسته‌و خۆلە هزىيدا بېكەو بەستىك لەكەل رابردۇدا دروست دەبىت و ئايىنده لىسەر بنەماي رابردۇوي هەرس و ئيستاي هەرس‌تىر بنياد دەنلىت. رابردۇو له تىپروانىنى (من) كە بکري دهقه‌كەوە مىزۇويە كە تىيادا خودى ئيمە هەرسى پى هېنزاوه و تىكشىتزاوه، خودى ئىمەش بريتىييه له كەسايەتى ناته‌وهى ئيمه، واتە مىزۇوي ناته‌وه، ئو مىزۇوهى كە له دهرهه كەينونى كوردىيدا بکره‌يکي دهرهکى به درىزى چواردە سەددە زياتره كارى لىسەر دەكات و وەكوفاكتەرەتكى سپرمه‌هە و لەناوبەر پەپەوکردووه.

ئام بکره له رابردۇدا بەتوندى كارى كردووه و ئەنجامى پراكتيکه دياره‌كانى ئو كاره‌ساتىيە كە بېرى ئو ئاراسته‌ي بق خودى بکره‌كە (فيكىرى دىنى = فيكىرى ناته‌وهى عەرمب = فيكىرى كۆلۈپىيايسىتى عەرمبى) ئاراسته‌يەكى پىزىتىفە، بق خودى ئيمە ئاراسته‌يەكى ئاراسته‌يەكى پىزىتىفە، واتە بکره‌كە (ئەوان) بەشىكى قەوارە و خودى نىگەتىفە، واتە بکره‌كە (ئەوان) بەشىكى قەوارە و خودى خۇيان لىسەر بنەماي سپىنەوهى ئيمە بنيادناوه، كە ئەمەش بېپى ئاراسته‌ي كاركىدنى ئو بکره (ئەوان) له دهرهه بق ناو دهقه‌كە كە دەكاته مىزۇو، جوگرافيا و سەرجەم

ئىستا ديار و ئاشكرايە. ئايىندەش (داهااتو) كاتىكە له (ئىستا) دا وجودى بىنیاددەنرىت. سەربارى ئام دوو دووانەيەي كات، چەند دووانەيەكى تر لە شىعرەكەدا، بەدياردەكەون و بىنادى شىعرەكە بېتكىن، وەكۆ مردن / راببوونه‌وه، ونبۇون / دەزىنەوه، مەنفا / نىشتىمان و ئيمە / ئىدوه.

(من) كە رۆلى راوى دەبىنى و له ھەمان كاتدا بکري رىزمانى (سينتاكسى) شىعرەكەي له پەنجەرەيکەوە كە كات ئيستايى كۆرە و كە كاتى هەرس و سپىنەوهى دەروانىتە ئايىنده، بلام راسته‌و خۆلە هزىيدا بېكەو بەستىك لەكەل رابردۇدا دروست دەبىت و ئايىنده لىسەر بنەماي رابردۇوي هەرس و ئيستاي هەرس‌تىر بنياد دەنلىت.

رابردۇو له تىپروانىنى (من) كە بکري دهقه‌كەوە مىزۇويە كە سەرەخى كەملى يەكەمدا دەردەكەوەت سەرچەم پرۇسىسە جولەي نىو بىنیادى شىعرەكە بەوهە بەندە و لەنپۇ بىنیادەكدا دەجولىت، بلام (من-م) له بارىتىكى تردا دەبىتت (ئيمە) و له هەردوو بارەكەشدا (من-ئيمە) دەلالتىكى سُوسيولوژيانە بەرەم دېتىت و راسته‌و خۆلەتتىپە لە خودى ئيمە وەكۆ ناته‌وه، ئام خودەش لە نىپۇ پانتايى شىعرەكەدا وەكۆ بکري سينتاكسى کاردەكات، بلام ساتى كاره‌كانى (ئيمە) دەگوازىتت و بق دهرهه دهقه‌كە، واتە بق نىپۇ پانتايى

(وهرزه بەردینە) و دابران و بەرەو بنیادنامەوەی کەسايەتى نىكشكاوى نەتەوەيى

عطاطا فايق

پاش ساتەوەختى دابرانى رەفيق و سرىينەوەي كەسايەتى
بەرەو كەرانەوەي حالتى ديوالتىيەكى لە منيانەي دەلاتى
ئەم شىعرەوە ئاشكرابكەم.

راوى (گىتەپەوە)، كە خودى شاعيرە (من) لە ساتەوەختى
ئىستادا راومستاوه و پەنجەرىيەك بەرەو ئايىننە دەكتاتەوە.
بنىانى كشتى شىعرەكە لەسەر درىزبۇونەوەي هىلى كات
دارىزراوه، كە هەر سى تافەكە تىيدا بەشدارن. (من) كە
راوى شىعرەكەيە و بکەرى (سىنتاكسى) يىشە، لە ئىستادا
خاوهنى پرۆسە جولەيەكى لاوازە، كە دەتوانىت لەسەر ئەو
بنەمايە دوو جۆزە دۇوانە (ثنائىيە) دروست بىكات. دۇوانەي
ئىستا / راپردوو، دۇوانەي ئىستا / داھاتوو، كە (ئىستا) وەك
تاف لە رووي خەيال و فلاش باكەوە (من)اي بکەر دەگەينەوە
بە راپردوو يان لە بارىتكى تردا راپردوو كاتىكە لە ئىستا
ئامادەبۇونى ھەيە، ئەو يىش لە رووي ئەو پراكتىكانى، كە
تىيادا بەئەنجام گەيشتۇن و كارىگەرى و جىتكەوتىان لەسەر

سەرەتا با ئەم پرسىيارە بکەين، داخق خىتابى ئەدەبى
(رەفيق سابير) كام خىتابە؟
وەلامدانەوەي ئەم پرسىيارە دوور لە دۆزىنەوەي جىهانبىنى
شىعرى رەفيق، كارىتكى نەشياوه.
ديارە دۆزىنەوەي جىهانبىنىش دواى دۆزىنەوەي دەلات و
ھېماكانى شىعرى دىتە ئەنجام و ئەماش بۇ خودى خۆى
كارىتكە بار لە شىكىرنەوەي دەق و دۆزىنەوەي پەيمەندىيە
ناوكۈيەكانى بنىادى پىكەتىنەرەنەي ئەو دەقە نايىتە جىڭاى
بروا. ئەگەر لە رووي دەرەوە سەرنجى دەق كانى رەفيق
بدەين، ئەو خىتابىكى سىياسى ئاشكرا لە پىشتى دەقە كانەوە
دەبىن، بەلام تەنبا بىنىنى خىتابى وەكۇ ئاماژەيەك بۇ
قسەكىرىن ئازموونى شىعرى و جىهانبىنى بەس نىيە.
(وهرزه بەردینە) يەكىكە لە شىعرەكانى ئەم دوايىيە
(رەفيق سابير). من لە روانگەي خۇيىندەوەي
بنىادپىكەتىنەرەنەي شىعرەكەوە، ھەولۇدەم دىد و بىچۇونى

پیشان ناویری و دهیزت لهو جهنجدا و خوی و نابرووی و هممو شتیک له دهسته دات، بزیه پیش و مخت دهکه ویت و هو جهنج رهنده کاتوه؛ نهوش به بشداری نه کردن تبیدا و حسابکردنی نه ممش به سارکه وتنیک بق پیاو.

بمانه وی و نه مانه وی، نووسین له ولا تیمدا جهنجکه! جهنجکیکی سارد، کسانی له با بهتش همن سوداگری له نووسیندا دهکن، تا نه خورین و له جهنج قوتار بن. همول نه دهن نه وی دهینووسن، خالی بیت له راستی و درزکردن سردار بیت، بی لوهش همول نه دهن نووسینه کانیان به مردووی بخنه به دهستی خوینه، نه کا دلی درنده کانی دارستانیان لیبر منجیت و نه و روزه بیت، نیچیر بن. نهوان نووسینیک رهنده کنه وی، که بؤیان راونه کری و نهوان بیخن، نهوان رقیان له وشهی یاخیه، له دوره دوروه لیکی بق دهیزون و همه میشه له هالیک دهکه رین، بق خستنی شته راومستاوه کان و دهسته مهکردنی کیویه هرگیز دهسته مونه کراوه کان.

تیمه له ترس و تاریکی و نوشووستی و کاره ساتیکی کهور داده زین. کیشکانمان قوولترن لوهی به باسیکی واکت تایان بق بیت، به لام وک له سره تادا و تم: تیمه که لسر برناگه "هیج" ده دوین و کیشکانمان ده خینه برو له روزگاری کدا که نه ده توانین دهندگ هالبرین و کاربکهین و زیانی خۆمان و نه و کانمان بگورین: که دهنووسین وک نه واه سرمان بکشین به دیواردا و له دلوه بلین ناخ... بان بلین نۆف...

دیاره نه مویت بلیم: نه کیش و گرفتانه خستمنه روو، به تهیا در کاندی وشهی ناخ و نئف بون و له شاکامی سرکشان به دیواری چه وسانه وی مرؤقدا ...

بلان مرؤف هندی جار له بیده سه لاتیدا، سر دهمالتیت به دیواردا
بلام نارام دهیت
من نیستا چه وساوه هیکی نارام...

۱۹۹۲/۷/۲۱

ئه مانش جهیگای پرسیار و لیدوانن. کهواته کیشکان، لوهه قوولترن و کهواته مهیانی نووسین، نه که هر هزاره له زمارهی ئافرده نووسه ره کانیدا، بـلکو ئه و زماره که مهش که دهنووسن هزاری روحی و فیکرین و هزارن له رووی داهینان و بینینه وه.

به قەناعەتھو دەلیم: (ئافرەتائی بە تەمان و نووسه ری لای تیم، بق نه وه باشن بـلويه پی ریز و حورمەتھو، هـلـبـگـیرـیـن و لـسـهـرـ رـفـهـ کـانـیـ مـقـزـخـانـهـ بـقـ يـادـکـارـیـ دـابـنـرـتـنـ، چـونـکـهـ لـوـتـنـدـهـرـیـ دـهـوـرـیـ رـاسـتـقـینـهـ خـقـیـانـ دـهـبـیـنـ، نـهـکـ لـهـ نـوـوـسـینـ وـ زـیـانـدـاـ). مافي خۆمانه، نه که رکەنچ لیيان بە كلهی بین و پەستى بنوتىن، چونکه هیچیکی دیاریان بق بجهىنە مەشتۈپىن و له ئەمپۇشماندا راپار و پېشەوا نىن، تیمە هەركىز ئه و بتانه ناپەرسىن، که هیمای ترس و تەملەلین!!

با لە باسەگە لاندەپىن. خۆی کەمی زمارهی بـرـهـمـىـ ئـافـرـەـتـىـ وـ نـوـوـسـهـرـىـ ئـافـرـەـتـ بـهـ پـتـوـانـىـ بـهـ بـرـهـمـىـ بـيـاـوـ وـ نـوـوـسـهـرـىـ بـيـاـوـ دـيـارـدـهـمـىـكـىـ جـيـهـانـيـيـ وـ بـهـتـنـياـ كـورـدـسـتـانـ نـاـكـرـتـەـتـوـهـ، بـلـامـ دـواـكـهـوـتـوـوـيـيـ ئـمـ بـهـشـايـ جـيـهـانـ، وـايـ كـرـدـوـوـهـ دـيـارـدـهـكـهـ لـهـ لـايـ تـيـمـهـ زـقـ زـقـ وـ دـيـارـبـيـتـ وـ كـەـلـىـنـيـكـىـ بـيـنـرـاـوـ وـ هـاسـتـپـيـكـراـوـ، لـهـ دـيـوارـيـ ئـدـهـبـ وـ رـۆـشـبـىـرـىـداـ بـرـوـسـتـ بـكـاتـ، كـهـواتـهـ مـهـسـلـهـكـهـ رـىـگـالـىـگـرـتـنـ نـيـيـهـ لـهـ لـايـنـ پـيـاـوـهـوـ، چـونـکـهـ تـيـرـيـ بـيـلـانـكـهـ كـەـوـهـتـرـهـ وـ جـيـهـانـيـيـهـ.

من دەلیم: وەکەزى مى کە ناسکى خۆی بە دارستانى و مەخشى کەربىيە بیاوانەيەي (نەدەب و سیاست و زیان و...) دەپىوئى، لەزىز کارىگەری پەروەردە کەردىنىکى لە بەرژەوندى بیاودا، کە ھامىشە ئافرەت هەست دەکات بیتowanاتره له بیاوا، يەكسەر خۆی دەدات بە دەستاوه و خۆی لە قەرەئى نه و جانگ لەستانە نادات، چونکە پیش و مخت لە باوەرەدایه، کە

پاکه‌کهی جارانه و سه‌رپای هممو شتی هر سه‌رداری
کهونه، دهبن نهوهش بزانین همه‌میشه (حالی نهوهی
دهفرزشیت، جیاوازه له حالی نهوهی که دهکرت!).

من دهلم: کیشه‌کانی رهگهزی من، بهم پهرت و بلاویهی
نافره‌تان خویان و بهم بیدهنگی لیکردنیهان؛ هیندهی تر
قوولبوقتهوه و قوولتریش دهیتلهوه، خو دهشی همندی لهم
کیشانه لهایمن ریکخراویکی به‌راستی بق نافره‌تانهوه
و به پارمه‌تی ده‌گا دمسه‌لاتداره‌کانی ولات، چاره‌سه‌ریان بق
بدقزریتلهوه، ریکخراویک، که هه‌ولبدات بق نهوهی کیانی
نافرهت پباریزیت و نرخی بینسانی بق نافره‌تان بکیپیتلهوه و
داواکاری سه‌رهکی و هه‌ولدانی سه‌رهکی نهوه بیت، وهک
بینسان بروانیتله رهگهزی من و مامه‌لای له‌تکدا بکریت، منی
خویشی له خویدا بینسان بدوزیتلهوه.

من هارگیز له باوه‌ردا نیم، نهوه ریکخراوه بهناو
نافره‌تیانهی نهمرقی کوردستان، بتوانن هیندهی گردیک له
به‌رژوهنه‌ی رهگهزی (من) دا له کارداين، چونکه وا دیاره به
له‌بارچوونی، له‌دایکبوون و هر له سه‌رهاوه مه‌حکومه بوون،
به مردن، هه‌گهر به په‌رجوویک، به رابوونیک، که نه‌مهش
نه‌گر بیت؛ دهیت باوه‌ر به (سیحر) بهینن!
نهوهتا دوای نهوهی له زوردی په‌رله‌ماندا نافره‌تان

نه‌یانتوانی من بن و بق منی شتیک بکن، شیواره‌ی رذی
۱۹۹۲/۶/۲۶ ژنان و کجانی هه‌مو حیزب‌کانی ناو به‌رهی
کوردستانی، کوچبوونه‌ویه‌کیان کرد؛ به‌نیازی یه‌کگرتن و
داراشتني به‌رنامه‌یه‌کی یه‌کگرتو، هر یه‌کیان یان راستتر
وايه بلیم (هر لاینه) و پاریزه‌ریکی له‌تک خویدا بردبوو؛
بق نهوهی دانیشتنکه قانونی بیت!

بیگومان نه‌گه‌یشن به نه‌نظام و کیشه‌کهیان وهک خوی
به‌جیهیشت، وا دیاره نه‌بوونی (فکر و کار و به‌رهم)
برنامه‌ی نه‌نیبیانه، بزیه دانیشتنکه‌یان دواخست بق نهوه

دانیشتنی، که لهوه بروایه‌دام ناکریت، یان نه‌کار بشکریت،
ئاکامیکی ریک وهک ئه‌مجاره و جاره‌کانی پیشوروی دهیت...
چونکه نه‌مه سه‌رده‌میک نیه؛ منی هه‌قی رهوای خوی تیدا
به‌کاریه‌هینیت و نافره‌تی هینده هوشیار و به‌توانا و
پاخیشمان نیه را په‌رین یان شورشی به‌رباکه‌ن و لهوه
سه‌رده‌مه یاخی بین، که له به‌رژوهنه‌یه‌یوان نیبه و بق نه‌هوان
نیبه. نوشووستی نافره‌تی نیمه له تاکه مه‌یدانیک و دیوان و
سیاندا نیبه، به‌لکن نوشووستی‌یه‌کی سه‌رتاسه‌ریبیه و هه‌مو
بواره‌کانی ژیانی کرتوتلهوه، نافره‌ت خوی، وهک خوی بق‌ته
پارچه‌یه‌ک له نوشووستی. به‌شداری نه‌کردنی جدی و
به‌رفراوانی نه‌هم، له مه‌یدانه‌کانی زانست و زانیاری به هه‌مو
لقه‌کانی‌یه‌وه، له مه‌یدانی و هر زش و ته‌نانه‌ت له مه‌یدانیکی
گرنگ و هه‌ستیاری وهک نووسیندا، که نه‌یتوانی‌وه
ژماره‌یه‌کی ماقول، له من له دهوری خوی کوکاته‌وه، هیمان
بق نه‌نم نوشووستی‌یه.

دهشی نه‌گهر نه‌م پرسیاره له شاعیریکی وهک (دایکی
سولاف) بکهین، که یه‌کیکه لهوه نافره‌ته نووسارانه، له میزه
دهنووستی، هه‌مان وه‌لامی له‌لا بیت، که له چاویتکه‌وتتیکا
وته؛ هویه‌کهی نهوهی میرده‌کانیان و برآکانیان ناهیان
بنووسن.

به‌لام (دایکی سولاف) خوی یه‌کیکه لهوه ژنانه‌ی که‌س
ریکای نووسینی لئی نه‌گرتووه، نهی باشه تو بلیتی هقی‌چی
بین، تا نئیستا نه‌یتوانی‌وه و ناتوانی بیت به شاعیریکی دیار
و داهینه‌ر و به‌توانا، بق ناتوانی، نافره‌ت بق نافره‌تانه
بنووستی؟ بق‌چی ئاکامی نووسینه‌کانی هاته سه‌ر نهوهی بق
من‌الان بنووستی، که‌چی له‌هشیاندا، نه‌یتوانی وهک
دایکیکی نه‌م سه‌رده‌مه بق من‌الانی نه‌م سه‌رده‌مه بدؤیت و له
ئاستی گهوره‌یی ئازاری نه‌واندا بین و رامانی بینسانیان
تیدا بخولقینیت؟؟

گهورهتر و دهسترهنگیتر و بهره‌منهیتر بیت، ئەگەر بونی سراوه و ونبووی خۆی بىزىتەوە و ھەست بەوه بکات، کە مرۆف، نەك كاala. سنورداركىدىنى دنياى ئافرەت و سنوردانان بق نئرك و بق خواستەكانى، كردوویەتى بە ئەندامىكى ناتەواو لە كۆمەلدا و كردوویەتى بە بونەورتىكى دەرەوهى مىڭۈچۈ... دەرەوهى شارستانىيەت و دەرەوهى ھەرە مەسەلە گىنگەكانى زيان.

ئەي ئافرەت، با خواستەكانى، ئەركەكانى، تىفكىرىنت بىتسنور بن؛ بق ئەوهى خزمەت و داهىتىن و دەسەلات و هۆشىيارى و ئىنسانىيەت بىتسنور بن!

دواى ئەوهى باسمان لە كۆمەلەك دياردە كرد، دىينە سار باسکىرىنى دياردەيەك، كە ھەندىك حمساسە، ئۇيىش ئەوهى لە بارودقىخى ئەمپۇماندا و دواى ئەوهى فشارەكان، قەيرانى ئابۇرى، قەيرانى رۆشنېرىرى، سىياسى و قەيرانى چى و چى دروستكىردوو، قەيرانى ئەخلاقىيىش خولقاوه و رەگەزى مى، رىك لەپال دوو خواستى شووکىرىن و مەنالبۇوندا، دەركايەكى بق خراوەتە سەھرىشت، كە پىتى دەوتىت: (تەبروج و بىئابرووپى). ژمارەيەكى لمەرجاۋ و دىيارى ئافرەتى كورد، كە بەردهوام بە (پاكى) ناسراون؛ بە باوهەرخۇبۇون و چاققایىمېيە، خۇيان بە دىلارەكانى (LN) و بە پارە قەلبە نەچووهكانى ئەم ولات، دەفرقىش، لەم سالانە دوايدا، مى لاي ئىمە وەك كەرسەپەكى ھەمبىشە خولقاۋ بىرابۇاردى دوا نىخى ئىنسانى خۆى، بە كەمترىن نىخ دانا و بە سزاپى دنياى نىتىر بەسەرىدا سەپاندى، تاوانباركرا. لە بەدەختى ئافرەت، (سۆزانىيەتىش) دادى نادات و نابىت بە دەرواھىك بق دەربىازبۇونى، چونكە لە بىنەرەتدا بەجىھەنمانى خواستى نىرە و لەوهە نەخشە و بىناغەي بق دارىزراوه. ئەم لە خۆفرىشتىدا خۆى لەدەست ئەدات و نەخشەكىش و چىزۈھەرگىرىش، ھەرسەنگى جارانى خۆى ھەيە و ھەر مرۇفە دووان بىرىتە (غايمى).

بەرەمى مىزكەوتى گەورە لە سلىمانى، يان شىيخ للا لە مەولىر، لەكەل زۇورى پەرلەمان، ئەم جووتە بەيەكەوە، ھىمان بق مەيدانى ئازاز و بەرەم و خواستى بىباوانى لاي ئىمە. سەيرىش لەوهەدەيە من لىرە بە جلوپەرگ و سىيما و رەفتارىكى ئەويەرى شارستانىيەنانو، لە كۆمەلگادا دەرەكەوتى، كەچى بە خواست و فيكى، ئەويەرى جووتىيارانە (يابان لادى نشىننانە، تىدەفكىرى). ئەوقتا ئەو ھەزارىيە توندە ھۆشىيارىيە تۈوشى ھاتووە، بۇوەتە بەرەبازىتكە لە پىگائى تەواوبۇون و دروسبۇونى خۆرىتكى راستەقىنە و شارستانىيەنە تىيدا. لەبەرئەوهى ئافرەتى ئىمە بە كىشتى جووتىيار ئاسا، بېرىدەكەنەوە، كەواتى سەير نىبە شوتىتكى وەك كەتىپخانە گشتىيەكان، خالى بن لە مىن و زايىنگەكان جەمەيان بىت. مەيدانى نووسىن، مەيدانى سىياسەت و مەيدانە گىنگەكانى ترى زيان تاڭ و تەرا ئافرەت بە خۆيانە و بېيىن، بەلام مەيدانى شووکىرىن جەمەي بىت و لافاۋىك لە كچانى ئامادە بق شووکىرىن "ھەلبىسىت. ئەم مەيدانە ھېنەدى مىن لە دەورى خۆى كۆكىردىتەوە، ھەر دەلىتى ئەو ساتانىيە، كە چەسنانەوە مىللاھەتىك بق راپەرین كىزىدەكتەوە، يان مىللاھەتىك كورەكانى بق جەنگ كۈدەكتەوە.

لېرەدا دەمەۋىت راستىيەك بلىم، ئەيش ئەوهىي: ئەگەر ويستان تاوانبارم بىكەن بەوهى، لەكەل مەسەلەي شووکىرىندا نىم، ئەوا ھەر زۇولە فيكى خۇتانى دەربىكەن، چونكە كىشەكە لەوهەدەيە، تەنانەت منىش بە كەرمى باوهەنمان و قەناعەتى ئەو كچە شارستانىيە، بە فيك لادى شىنinan، باوهەرم بە شووکىرىن ھەيە، بەلام دەمەۋىت ئەو بە ئىمە و بە خۆشم بلىم، كە ئەو مەسەلەيە ھەمۇ شىتىك نىيە، مەرج نى ئافرەت تەنبا بق شووکىرىن و مەنالبۇون خولقاپى. دەورى ئىمە لە دوواندا كۆتايىي نايەت، ھەلەي ئەو دووان بىرىتە (غايمى). من دىنیام لەوهى مىن لە توانايدا ھەيە،

جیگای سه‌سوپرمان بیت، به لام ئەگەر ئۇ ھەقىقتە
بىكەن قورىبانى سەر و قىزيان، ئەمە بە تەنبا، نىخى
رازاندنه‌وھى قېزە و باسم لە شتەكانى تر نەكىدووه.
لېرىھدا دەلىم: ھەق وايە پىاوان تەعديلىك لە سىاستەت
جىهانىيە زالەكە خۇياندا بىكەن، بەرامبەر بە ئافرەتان،
چونكە وا خەرىكە دەبىتە پىچەوانى بەرژەندى خۇيان،
ۋەتراي ئۇ ھەخۇلقاتنى ئەو خۇوى ناممىسىل و نائىنسانىيە
لە جەستەتى مىدا، تاوانىتىكى گەورەيە.

نمۇونەيەكى تى:

لەم سالانى دووايىدا بە شىۋىھىكى نائىسايى و تا
رادەيمىكى زىدد ناشكرا و دىيار، پەتاي دىاردى شەعەزمىبارى
و قاوهەگرتەنەو و فالچىتى كەوتۇتەو، پەنابىرىنە بەر، ھىزە
غەبىبىيەكان لەلاين ژمارەيەكى زۇر لە خەلکى ھەرە شاز و
ھەرە گەورە و ھەرە شىواوهكانى ئەم شارەدا جىگاي
قسەكىدا گىرتەنەوەي يەك قاوه بە ۲ تا ۴ دىنارە،
كىرىدىنەن نوشتە بە ۱۵۰ تا ۲۰۰ دىنارە، فروشتنى
ھەندى كەرسەتە كە گوايە خىر و خوشبىيان پىوهىە و سۆزى
پىاو رادەكىشىت بە ۱۰۰۰ دىنار، كىرىدىنە دوعاي رەش و
بەتالكىرىدىنەوەي بە داواكىرىنى شتى خەيالى كۆپۈونەوەي ژنان
و كچان لە دەورى فالچىيەكانى ئەمۇز و بەردهواز زىادبۇونى
ژمارەي فالڭەرە و قاوهەگرەو و شەعەزمىچىيەكان، جىگاي
پرسىيار و سەرج و لېتكۈلىنەوەي، ئۇ ماalanى ژەمەكانى
خواردىيان لە سى ژەمەوە كىرىدووه بە دوو زەم لە چەند
دانىشتنىكى چەند دەقىقەيىدا، ھەر بە قاوهەگرتەنەو؛ دە پانزە
دىنار لە مانگىكىدا دادەنин، كە سەريش لە وەدائى، پرسىيارە
كەورەكەي كچان و ھەولدىيان بۆزانىتى سېھىتىيان، تەنبا
ئەوەي بزاڭ (كەي شوودەكەن!). پرسىيارى ژنانىش، لە
دەورى مىرەدەكانىيان دەخولىتەوە و ھەرگىز ئۇانىش لەم
باسانە بەدەريان بۆناكەن، ئەمە دەشتى لە لاي ھەندى

بىغانەوي و نەمانەوي، زاينگە ھىمايەكى زىندۇوە بۆ
مەيدانى ئازار و كار و بەرھەم و خواتى ئافرەتى ئىرە و

لە دوو سەھەرەوە، لە چەند سەھەتىك ۳۰۰ يان ۴۰۰ دىنار
بىكەن قورىبانى سەر و قىزيان، ئەمە بە تەنبا، نىخى
رازاندنه‌وھى قېزە و باسم لە شتەكانى تر نەكىدووه.
لېرىھدا دەلىم: ھەق وايە پىاوان تەعديلىك لە سىاستەت
جىهانىيە زالەكە خۇياندا بىكەن، بەرامبەر بە ئافرەتان،
چونكە وا خەرىكە دەبىتە پىچەوانى بەرژەندى خۇيان،
ۋەتراي ئۇ ھەخۇلقاتنى ئەو خۇوى ناممىسىل و نائىنسانىيە
لە جەستەتى مىدا، تاوانىتىكى گەورەيە.

نمۇونەيەكى تى:

لەم سالانى دووايىدا بە شىۋىھىكى نائىسايى و تا
رادەيمىكى زىدد ناشكرا و دىيار، پەتاي دىاردى شەعەزمىبارى
و قاوهەگرتەنەو و فالچىتى كەوتۇتەو، پەنابىرىنە بەر، ھىزە
غەبىبىيەكان لەلاين ژمارەيەكى زۇر لە خەلکى ھەرە شاز و
ھەرە گەورە و ھەرە شىواوهكانى ئەم شارەدا جىگاي
قسەكىدا گىرتەنەوەي يەك قاوه بە ۲ تا ۴ دىنارە،
كىرىدىنەن نوشتە بە ۱۵۰ تا ۲۰۰ دىنارە، فروشتنى
ھەندى كەرسەتە كە گوايە خىر و خوشبىيان پىوهىە و سۆزى
پىاو رادەكىشىت بە ۱۰۰۰ دىنار، كىرىدىنە دوعاي رەش و
بەتالكىرىدىنەوەي بە داواكىرىنى شتى خەيالى كۆپۈونەوەي ژنان
و كچان لە دەورى فالچىيەكانى ئەمۇز و بەردهواز زىادبۇونى
ژمارەي فالڭەرە و قاوهەگرەو و شەعەزمىچىيەكان، جىگاي
پرسىيار و سەرج و لېتكۈلىنەوەي، ئۇ ماalanى ژەمەكانى
خواردىيان لە سى ژەمەوە كىرىدووه بە دوو زەم لە چەند
دانىشتنىكى چەند دەقىقەيىدا، ھەر بە قاوهەگرتەنەو؛ دە پانزە
دىنار لە مانگىكىدا دادەنин، كە سەريش لە وەدائى، پرسىيارە
كەورەكەي كچان و ھەولدىيان بۆزانىتى سېھىتىيان، تەنبا
ئەوەي بزاڭ (كەي شوودەكەن!). پرسىيارى ژنانىش، لە
دەورى مىرەدەكانىيان دەخولىتەوە و ھەرگىز ئۇانىش لەم
باسانە بەدەريان بۆناكەن، ئەمە دەشتى لە لاي ھەندى

یهکن له گرفته هره گرنگه کانی نووسین لای من،
له ودايه که بونامه بهکی دارېزراوي نیه بېکاره کې.
زمانيك نیه پېی بدوي و له سەداسەد گوزارشت له خودى
خۆي بکات. فەلسەفە يېك نیه، بەتوندى و بە قۇولى
بېگرتىمە، بۆيە بەناچارى دەبىتە سېبەرى بالاى ئەندىشە و
فەلسەفە و زمان و ئەو بۆچۈونانە بەرھەمى دنياي پیاون،
کە خۆيان له خۆياندا ليدانىن له بەرژەوندى رەگەزى من،
تەنانەت ئەو روانىنائىش كە ئىنسانىن و مىن له و خالىدا
تەماھيان لەتكەدا دەكتات، ئاتوانن هيئىدە ئىنسانى بن،
دەسەلاتى بىاپ بخەنە مەترسىيەو، بۆيە كە مىن دەنۋىسىت،
دەسۇوتىت و بەتوندى ئازار ئەچىزى، چونكە پېش و مخت
بەوه دەكتات كە بېبى هېيج پالپىشى دەدۋىت، وەك چۈن بەبىن
ھېيج پالپىشىت و پەنایەك دەھىزى". (جۆرج طرابيشى)
گرفتىكى ترى نووسين لاي ئافرهت له ودايه كە دەبىت
چۈن مشورى وشە دەخوات بۆ دەربىرين، مشورى گۈچكەش
بخوات بۆ گۈنگۈتن، چونكە وەك ووتمان ئەمە دنياي بىاوه و
ئافرهتانيش تەسلىمي فەرمانى ئەم واقىعە بۇون، بۆ ئەوهى
كەسىكى شىوارى كۆملەگا بن، كۆئى ناگىن يان ناوترىن كۆئى
بىگن. چەند دلەم بۆ ئەو كۆيلاندە دەسۇوتى، كە رىز لە ھەموو
شەتكان، تەنانەت كۆتەكانىشيان دەگىن، هيئىدەش لېيان
پەستم! ئەوفشارە گەورەيەلى سەر زنان و كچانى ئىمە
بۇوه، كەسانىكى بەرھەمەيىناوه، نازانى بىزىن يان بايلىم؛
نازىن، بارودقىخى كوردستان بە كارىگەرى جىرى زيان و
بىركردنووه لە ھەموو جىهاندا و بارودقىخە هەر
تايپەتىيەكەي خۆي جۆرىك لە ئافرهتى لە لاي ئىمە
خۇلقاندۇو، دەتوانىت بە كارمسات لە قەلەميان بدەيت؛
چونكە بەگران سىيمائى مرۆفایەتىيان پېتە دەبىنى. هەر
سەرت لە ساردى و گۆئى پېتەدان و سىستى مىن، لەناو ئەم
كۈرە ئاگرەدا، سوورپەمەتىنى. بۆ نمۇونە: لاي ھەموومان

ونبوونی فیکر و کار و بهره‌های

لای راهگه‌زی هنّ

که‌زال نه محمد

ئىمە باشىكى نوقسانى جىستە ماندووەكى نىشتىمانى. تا
ھىست بە ترسناكى حالى ئەو جىستە يە نەكمىن، ناتوانىن
باوهەر بە گرنگى بايەخپىدان و باسکردن و چارھەسەركىرىنى
بىتىن.

پىيوىستە دەربارەي كىشەكانى خۆمان بدوين، چونكە لەم
دنىيا بەرينىي وتن و نۇوسىندا، ھىچمان بقۇنەماوتەو، ئەم
باسە نەبىت. ھەموو شەكانى تر، ھى پىاوانىن، كەوابۇو ئىمە
ھار ھىچ نېبىن دەبىت بە دواى وەلامى ئەو پرسىيارە بکۈين،
كە دەلىن: ئىمە لەو سىكۈشەيدا چىن و دەبىت چى بىن؟ وەك
ھىچ نىن، دەبىت ھاول بەدەين لە دەرمەھى سىكۈشەكەدا
خۆمان بدقۇزىنەو، ئەركمان كىرانە و ونبۇونى ئىمە لە ھى
پىاوان، سەختىرە. ئەوفتا ناتوانىن وەك ئەوان لە مەيدانىكە لە
مەيدانەكاندا، بۇونىكى كارىگەرمان ھەبىت.

دەبىت بدوين، ئەگەرچى ئەم دىنيا يە (بە رۆزھەلات و
رۆزئاوايىدە) قوقەي كەلەشىرىتىكى كەوج و نەخۇشى،
لەپسەندىترە لە كارەھى مەريشكىتكى ساغ و بەتوانا. گۈچە
كەورەكانى گاردون، ئىستا تەننیا دەنگى يە كەم دەبىستى،
بەلام كە دەلىن سېبىيەن و دەبىت؟!

ئەمۇق، جىهانى نىرپەرسىت، ناتوانىت باوهەر بەوهە بەھىنەت،
كە وەستان دىزى (كۆمەلگاي پىاوار) وەستانە دىزى
(دەسەلات) يە پىاوانە و بىرى باو و بەرھواج و دىكتاتوريانەي
ئەوان، كە نەمەيش ھەرگىز وەستان نىيە؛ دىزى پىاوار وەك
(رەگەن)، بەلكو وەستانە دىزى وەك دەسەلات و وەك
دەسەلاتىكى ناپەوا و نائىنسانى.

دا باوهە نەو نۇوسەرەي لەم پارچەيەي كوردستانى
گەورەدا، بابەتىك دەنۋەسىت، مەوداي بىركرىنەوە و
دەبرىپىنى، لە چوارچىوھى (كوردستان و كورد و سىاست)
دەرناچىت. وەك ئۇھى زيانى مەرف و كىشەكانى و ھەموو
جيھان لەو سىكۈشەيدا، پەنكىيان خواردىتتەو، بەلام
راستىيەكان ئەو دەگەيمەن، ئەو كىشانى ترمان كە لە
دەورى سەرەي نەو سىكۈچەمان كېرپاون؛ ھەروا لە
خۆيانەوە و لەپەر كەرامەتى (كوردستان و كورد و
سىاست)، چارھەسەر نابن، بقۇنۇنە، پاش بەدەستەتىنانى
ئازادىش، ھونەر و ئادەب كىشەي خۆيان ھەر دەبىت و ھەمە
و بەجىيەشتىيان بقۇرەنۇسى خۆيان، ئەدەبىتى
تارادەيەك بىت مەستەوا و لەوازىيان، لە ئەمرىنى ئازادى ئىمەدا
بەرھەمەتىناوه. تەنامەت كوردستان و كورد و سىاستىش،
كىروگرفتى قوللى خۆيان بەدواھىي و بەو ھەرھەمەكىيە نىين،
كە مامەلەيان لەتكىدا دەكىرت. خۆ (سىاست) بە تەننیا
ھەولىك نىيە بقۇ بەدەستەتىنانى (دەستەلات)، بەلكو
بەدەستەتىنانى ئازادى و نان و بىتشەكتەنە و خولقىنەرى
شارستانىيەتىكى شىاوه بە پلە و پايەي مەرف. ئافرەتان
كىشى خۆيان ھەمە و كىشەكان ھەر لە خۆيەوە چارھەسەر
نابىت. من نالىم، ئەم كىشانە دابپاون لە كىشە سەرەكىيەكە
كە لە سىوشەي (كوردستان و كورد و سىاست)دا خۆيان
دەبىننەو، بەلام ھەرىمەكە بە تەننیا و بەتوندى پىيوىستىيان بە
لىدىروان و ئاپرلىدانوھ ھەمە.

ئەم ولات، لەسەر تەننیا قاچىك دەرۋات. كچان و ژنانى

ڙيني به بايخ به وه تيءِ رکرا
چ بخوم به هاوين و چ پوشم زما
ئى زگى نهوسن وهره هـلـكـهـ بـهـ نـانـ
تاكوو به خزمات نـبـيـ پـشـتـتـ دـوـ لاـ

٦

يهـكـيـكـ لـهـ كـورـهـكـانـيـ هـارـونـ الرـشـيدـ بـهـ قـهـلـسـيـ هـاـتـ
لـايـ بـابـيـ وـ گـوتـيـ:ـ كـهـ فـلـانـهـ كـورـهـ سـهـرـهـنـگـ جـوـتـنـيـ پـنـ
داـوـمـ هـارـونـ لـهـ كـارـبـهـ دـهـسـتـانـيـ دـهـولـهـتـيـ پـرـسـيـ كـهـ سـزـايـ
وهـهاـ كـهـسـيـكـ چـيـبـيـ؟ـ يـهـكـيـكـ هـيـمـايـ بـهـ كـوـشـتـنـ كـرـدـ وـ
ئـهـويـتـرـ بـهـ زـمـانـ بـرـيـنـ وـ يـهـكـ بـهـ توـوـرـدانـ وـ وـهـدـهـنـانـ.
هـارـونـ گـوتـيـ:ـ رـوـلـهـ چـاـكـ ئـهـوـيـهـ لـيـ خـوـشـ بـىـ وـ
ئـهـگـهـريـشـ پـيـتـ نـاـكـرـىـ،ـ تـوـشـ جـوـتـنـيـ پـيـ بـدـهـوـهـ،ـ بـهـلامـ نـهـ
پـتـرـ كـهـ لـهـ رـادـهـ تـيـپـهـرـىـ؛ـ دـهـنـاـ ئـهـوـدـمـ زـوـلـمـ لـهـلـاـيـنـ تـوـهـ
دهـبـيـ وـ سـكـالـاـ لـهـلـاـيـنـ دـوـزـمـنـهـوـهـ.

لـهـلـايـ زـاناـ نـهـ پـيـاـوـهـ ئـهـوـ كـهـسـيـ وـ
بهـ فيـلـيـكـ زـهـلـامـ وـ زـلـ بـوـهـسـتـىـ

كهـسـيـكـ پـيـاـوـهـ بـهـ ئـهـقـلـ وـ ئـهـأـهـزـىـ خـوـىـ
بـهـ قـهـلـسـىـ زـوـوـ بـهـرـىـ زـارـىـ بـبـهـسـتـىـ
جوـتـنـىـ دـاـ زـمـاـپـيـسـيـكـ بـهـ پـيـاـوـيـكـ
گـوتـيـ رـاـوـهـسـتـهـ گـوـيـمـ لـتـ بـگـرـهـ تـاوـيـكـ
خـرـاـپـتـرـ لـهـ قـسـانـهـمـ وـ دـهـلـيـتـيـ تـوـ
كـهـ عـيـبـيـيـ منـ ئـهـتـوـ نـازـانـيـ وـهـكـ خـوـىـ

دوـعـاـيـهـكـيـ بـهـ خـيـرـمـ بـزـ بـكـ!ـ گـوتـيـ:ـ خـودـاـيـهـ كـيـانـيـ بـسـتـيـنـهـ.
گـوتـيـ:ـ بـزـ خـاتـرـىـ خـودـاـ ئـهـوـهـ چـ دـوـعـاـيـهـكـهـ?
گـوتـيـ:ـ ئـهـوـهـ دـوـعـاـيـهـكـيـ بـهـ خـيـرـهـ بـقـ تـوـ وـ بـزـ هـمـموـ
موـسـلـمـانـانـ.

ئـهـ زـقـدـارـيـ ڦـيـرـدـهـسـتـ ئـازـارـ
رمـيـنـىـ تـاـكـهـيـ دـهـمـيـنـىـ باـزارـ

بـهـ چـ كـارـتـ دـيـ جـهـهـانـدارـيـ
مرـدـنـتـ باـشـتـرـ،ـ كـهـ زـوـرـكـارـيـ

4
ميـرـيـكـيـ بـيـ بـهـزـهـ لـهـ پـيـرـيـكـيـ بـهـ رـهـزـايـ پـرـسـيـ:ـ لـهـ
عيـبـادـهـتـهـ كـانـ كـامـهـيـانـ باـشـتـرـهـ؟ـ گـوتـيـ:ـ بـقـ تـوـ خـوـىـ
نيـوـهـرـقـ،ـ هـتـاـ ئـهـوـدـمـ دـهـمـيـكـ خـهـلـكـ ئـازـارـ نـدـهـيـ.
زالـمـيـكـ دـيـ نـيـوـهـرـقـ خـوـتـوـوـهـ

كـهـسـيـكـيـ خـوـىـ بـزـ كـهـلـ باـشـتـرـ بـيـ
ئـهـمـهـيـ نـهـ ڙـينـهـ چـاـتـرـهـ مـرـدـوـوـهـ

5
دوـوـ بـراـ،ـ يـهـكـيـانـ خـزمـهـتـىـ سـوـلـتـانـىـ دـهـكـرـدـ وـ ئـهـويـتـرـ
بـهـهـيـزـيـ بـاـهـقـنـانـىـ دـخـوارـدـ،ـ جـارـيـكـ دـهـولـهـمـنـدـ بـهـ
دـهـروـيـشـيـ گـوتـيـ:ـ بـزـ خـزمـهـتـ نـاـكـهـيـ هـتـاـ لـهـ رـهـنجـيـ كـارـ
رـزـگـارـبـيـ؟ـ گـوتـيـ:ـ تـوـ بـزـ كـارـ نـاـكـهـيـ هـتـاـ لـهـ زـيلـهـتـيـ
خـزمـهـتـ دـهـرـيـاـزـبـيـ؟ـ كـهـ زـانـيـانـ گـونـوـيـانـهـ نـانـىـ خـوـىـ
خـوارـدـنـ وـ دـاـيـشـتـنـ،ـ باـشـتـرـهـ لـهـ كـهـمـهـرـيـ زـيـرـيـنـ بـهـ
خـزمـهـتـ بـاـسـتـانـ.

بـهـ دـهـسـتـ ئـاسـنـىـ دـاغـ كـرـدـنـ هـوـيرـ
باـشـتـرـ،ـ لـهـ دـهـسـتـ وـ نـزـهـرـ لـايـ ئـهـمـيرـ

بانگکرد و به قهرا تاوان سزای دان، لهئاکام به هر کام
له دهروبه‌ری و لات بهشیکی بودیاری کردن، هتا شر و
هه‌لای خست. چونکه ده دهرویش لسهر به‌رده‌ک
دمخون و ناجمین و دوو پادشا له ولاتیک ناحه‌جمین،
له‌تکه نانیک دهست بخا پیاوی خوا
له‌ت و دهرویشیک دهدا و نیوه‌ی دهخوا
کر ولاتیک پادشا داگیر بکا
هست به ویستی بستن خاکی تر دهکا.

۲

یه‌کیک له ئەمیرانی خوراسان، مەحمد وودی
سەبوکتەکینی له خهودا وها بینی، که هەممۇ لهشى
دهپزاوه و بۆته خاک جگه له چاوه‌کانى که هەروا زیت له
چاوخانەدا دەگەرین و دەپوانن. تەواوى زانايان له
لىکدانه‌وھیدا مانه‌وه، مەگەر دهرویشیک هەلی دايىه و
کوتى: هىشتا نېگەرانه کە ملکى بە هە ترانه.

کەلیک ناوداران کەوتونه ئىتر خاک
له ژین و مانيان، نيشانى نهما
کەلاکى پېريان سپارده دهست گل
خاک وھاى گرتەبەر، ئىسقانى نهما
ھەر بەرزه ناوى ئەنەوشىرهوان
دەزى کەر مردووه و كيانى نهما
خىدا تى بکە و بپوانه عمرت
بەر لەوهى بلىن فلانى نهما

۳

دهرویشیکى دوماگیرا، له بەغدا سەرى هەلدا.
حجاجى يوسفيان ئاگادارکرد. براکانى باوکىيان لەم كەين و بەينه ئاگادارکرد. براکانى

کرد، يەكەم كەس كە وەشەرگە كەوت ئەم كوره بۇو،
کوتى:
ئو كەسە من نىم له شەپدا تۆبىيىنى پشتى من
ھى منه دىيت ئەگەر كەوتۇوه لەسەر خاكا، سەرى
شەرفروش و پیاوى شەپ كايد بە خوتىنى خۆى دەكا
ئو كەسە راكا له شەرگە، وا بە خوتىنى لەشكىرى
ئوهى كوت و لە سپاي دوزمنى دا و چەند پیاوى
بەكارى لە خستن. كە هاتوه لاي باوکى، زەوي ماج
كەر و كوتى:

ئەي ئەوهى منت بە كەم دانا
دل بە زل و زەلام مەبەسته
لە جەنگىي جەنگا ئەوهى پىتىيىسته
ئەسپەتانجىيە، نە كايد دابەسته
دەگىرنەوه، كە سپاي دوزمن گەلەتك بۇون و ئەوان
ھەندىك، تاقمىك تەماي راکىرىنيان گرت، كور ھەراى
كەر و كوتى: پیاوه‌کان تى بکوشىن يا جلى ژنان بېۋشن.
سوارەكان بە قىسىم ئەو ورھيان پىر و پتەوتىر بۇو و
تىكىرا ھورزىميان بىردى. بىستىم، كە هەر ئەو رۆزە بەسەر
دوزمندا زالبۇون. پاشا سەر و چاوى ماچىرىد، لە پەنا
خۆى دانا و رۆز دەگەل رۆزىش زۇرتر سەرنجى دەدایه،
ھەتا كەردىيە جىڭرى خۆى. براکان ئىرەمەيان پى بىر و
زەھريان دەچىشت كرد. خوشكى لە پەنجەرەوه بىنى و
تەقىي لە دەلاقە هىتنا. كور تىكىيىشت و دەستى لە
خواردن ھەلگرت و كوتى: نابى ھونەرمەند بىرى و
بېھونەر جىڭكاي بىرى.

كەر ئاسەوارى ھوما نەمەننى

بۇ سېبەرى كوند كىن پەنا دىنى؟
باوکىيان لەم كەين و بەينه ئاگاداركىرد. براکانى

چەند حەگایەت لە گوستانی سەعدى

وەرگیرانی لە فارسیمەوە، عەلی نانەوازادە

ئەسپى عەرەبى ئەگەر لەپىش بى

١

باشتىر لەوەيە دەگەل كەران بى

بىستم پاشلازادىيەك كورت و كريت بۇو، براakanى بەرز
و تەرز، باوک بە سووك و چووكى دەپوانى. كور
تىگىيەشت و گوتى: بابه كورتى ژىر باشتىرە لە درېزى
كىزى، نە ئۆھى بە بالا بەرزتر و پېتىر، بە قىيمەت زوقتر و
پېتىر، الشاه نظيفە والغيل جىفە.

باوک بزەمى هاتى و وەزىرەكان پەسەندىيان كرد و

كىيى توور كورتە ئەگەر بپوانى

براakan زىز و زويىر بۇون.

كەچى لاي خوا بەرزە مەكانى

تا پىياو دەم و راۋىتىزى نەچىزى

كىزىكى زانا بە زىك زلى كوت

عەيب و ھونەرى چلۇن دەبىتىزى

پىياو ئەوه نىيە زل و كەران بى

ھەر مىشە فىركەمەكە بەتالە

راوجى بى، پلىنگى لى دەكۈزۈ

بىستم كە پاشا لەو دەور و بەرانە دوزمنىكى كەورە و

گرانى ھەبۇو. ھەر كە قوشەنى دوو لايەن رووييان دەيەك

ئم یاسایه، یاسای مانده‌ی دژواره.

نمونه‌ی به بُونی مهیت نهشانه‌و، گوشتشی مردویان خوارد و
قدله‌و بُون.

ئم رهه، رهه، نهوهی گوشتشی مردوو ناخوات، ئهیت
رههات، ورده ورده ئم شانتر روزه‌رد بجهن بھیلیت.

دیکتاتور، له دوا پله‌ی دهسته‌لاتیا جیگا بُزیه ک وشهی
روسوسور ناهیلتیمه‌و. زانیاری له ناووه‌وای دیوکراتیدا سهوز
ئهیت. پیشکمودن، لعثیر ئاسمانی چاوسوور کردن‌و هدا زهیه کی
غدداریتکراوی رهشده‌لا توروه.

هر مروقه‌که نیه، که ئیشیک نه کات له بهرزه‌وندی
کۆمەله‌کدیه، بدلکو کۆمەله‌کدش که مروق‌که بکارده‌ھینیت.
کۆمەله‌که که له دهسته‌لات دوو دهست دروست ده کات. ندو دوو
دهسته گوجه‌که کۆمەلگای دواکدو توو ئیشی پین نه کات، ندو دوو
دهسته بین زهوقه‌ید که شته خراپه‌کان کۆنکاته‌و. پیاواچاکان،
ھەموو سیس و ۋَاکاول له کون نەخزتن و ھەرچى میش و
مەگەزیش، به دهوری هینه‌کدأ گیزه‌یان دیت.

ئم یاسایه، یاسای مانده‌ی دژوار.

که پینه‌چییه کیان له جیاتی پزیشکییک برد بُز نه شته‌ری، ئیتر
من نەزانم دوای نهوه چی روونه‌دات. توکه به بُونی مهیت
ناپشیتیمه‌و، بدرز دانه‌نیشیت و دوومەلنيکی تربه دەمچاواي
ولاته‌کدیه زیاد نه‌کهیت. منیش، نه‌گەر دەمى خۆم نه‌کەم بە
بەندیخانه زمانی خۆم، ندوا پینه‌چییه کە کاری بەوه نیه، ئمە
دەمە یان پیتلاو. گرنگ تەقلە، تەقلە.

من نه‌گەر خۆم مەحکوم بکەم بەوه، که پیتویسته شتى راست
بکەم، دهیت خۆم نەخەمە دهسته گوجه‌که کۆمەلگاوه.

ئەم بەردە زله بەئاسانی سکی پین نادپریت. ندو لاپدپه‌یدی منی
میترووله نه‌یه‌ویت ھەللى بدانه‌و، سەدان چەقەل و کەمتیارى
لەسەر وەستاوه.

جەنگەلەکە وا دەگەرتیت، نهوهی من ئەیلیتیم، ئهیت کورپاکەم

* بدشیکه له نووسینیک، کە بە تەمای چاپکردنی.

* "نامدار" چایخانه‌یه کى دەستگىتىرى ھەبۇو، بەيانیان زوو بە
قاپلەمەيدەک ھېلتكەوە لە خوار مىزگەوتى گەورەوە، بۆ كەتكارەکان نەھەستا.
سالى ٦٣ لە مالى خۆمانه‌و چاوم لىن بۇو، کە سەربازەکان ناردىيانه
باخىدەن نەويەرەوە و لەدواوە كوشتىيان، کە (منع التجول) كە كرايدەوە،
رامكىدە سەرى: لەگەنەكە و يەك دوو فلس و عانەي لەدەور كەتوپو.

گل

یاسای مانه‌وهی دزوار

ناصر حمید

بعد رجاوی خوی نه بینیت، بدلکو بیر لوهه نه کدهمهوه، که گهنجینه‌ی شاره‌که ندزن. که واته یه‌کم دزراو منم!

تمله‌ی درق ناچاره شابه‌شانی نه سپی راستی تاوی خوی بدات. درق سیمه‌ری راستیه و لیتی ناییته‌وه. له‌گلیا بال نه گری و گدشه‌هکات. باشترين درق نه‌وهید، نه‌ونده له راست نه‌چیت نه‌سله‌که لمعنی‌ره وه ده‌رنه‌هیتن.

(داروین) سه‌ری خوی کرد به دوور بینیت و ئاوری دایده بو دعواوه. بینی هندیتک گیاندار ورد وورده لمناوئه‌چن. نه‌وانه‌ی نه‌می‌ننه‌وه، نه‌وانه‌ن که زیاتر له‌گمل دورو بوره‌که‌یاندا نه‌گونجین.

نه‌مه یاسایه، یاسای نه‌وانه‌ی له‌بارن. تا ئام ژووره وشک برو، نانی قولینه‌که نه‌خورا، بهلام که سه‌یانه‌که‌مان کونی تی برو، نانه‌کهش کهرو گرتی.

یاسای مانه‌وهی له‌بار، شتیکی موتله‌ق نیه، له‌بار بوجی؟ نه‌گهر نه‌وانه‌ی پار زستان، جله زوره‌کانی بعیران تیتر بموایه به پیتسنی لعشیان، نه‌مسال له تاو گهرما نه‌وان له‌جیاتی نه‌و بین جلاتنه نه‌مردن، که له سه‌رم‌اکه‌دا رهق نه‌بورو نه‌وه.

هر دیناسور، نه‌نم تؤیی زه‌ویسیه بدهجی نه‌ییشتووه. له‌بار بوجی؟

به بمرجاوی هدموومانه‌وه هه‌رجی نه‌ی ووت: دوو که‌ره‌ت دوو، نه‌کاته چوار، هه‌رجی مدری له ده‌می گورگ دره‌هینابی، له‌مرجاو ون برو.

له قورتیکی میثروودا واده‌که‌وته‌وه، که ده‌سلا‌تیک ده‌بیت کارگه‌یه‌کی چه‌کی کیمیاواي دایمه‌زرنیت.

نه‌ندازیاریتک: خانووه‌که‌ی دروست نه‌کات.

کیمیا‌ییه‌ک: مادده‌کان ده‌گریته‌وه.

نووسه‌ریتک: قسیه بز نه‌کات.

خدلکه جیاوازه‌که، له یه‌ک شتنی هاویه‌شدا یه‌کده‌گرنده، نه‌ویش نه‌وهید، که هدمووبان خمریکی نه‌ونه که هه‌ید و بپاری له‌سهر دراوه.

(عبدالخالق معروف) کفری نه‌کرد، ثیسلامی له تمپوتوزی نه‌مرؤز ته‌کان و وتنی: نه‌مه نه‌سلی نایینه‌که و غیره‌تی نه‌ونه‌تان هه‌بیت، وه‌کو خوی و هریگن و بچنه زیری. نه‌وانه‌ی کوشتیان، نیشیان به نه‌سلی باووه‌که نیه، نه‌وان نه‌یانه‌ویت جیتگای خزیان له‌ویتا بکه‌نه‌وه، که هه‌ید.

من نه‌گهر خشم مه‌حکوم بکم بدهی، که ده‌بیت شتیک هدر بکدم، هه‌له‌که لوهه‌دا نه‌بینم، که من وا بیرون‌که‌مهوه جیهان چون بیت، نه‌ک نه‌وهی که هه‌ید چون بکریت. من بیر لوهه ناکه‌مهوه، نه‌دو جدنگه‌ی تیوه بپاریتان له‌سهر داوه چونی بکمن باشه، بدلکو بیر لوهه نه‌که‌مهوه، که نه‌نم جدنگه هدر نه‌کریت. که واته یه‌کم کوژراو منم!

من بیر لوهه ناکه‌مهوه، که چون چونی جاجمیتک له‌نیوانی خدلک و تالانکه‌راندا هه‌لواسین، چی بکدین به تهم، که کم‌

هونه‌رمه‌ند تینده‌گزشی به ناگاداریوون له داهاتووی ثم
ژنریتایه له رینگای هونه‌ری داهینه‌رانه‌یده، رابه‌ری ئینسان
بین بوز سه‌رکه‌وتون به سدر ندو هیزانه‌یدا که ده‌بئه ته‌گذره.

لەوانه‌یه تیشه هونه‌رمه‌ندانی (یۇنان) ای کەونارامان له لا پې
پایدەخ بین، هەرچەند کە هونه‌رکدیان له تاگرى سوروتینه‌ری
سدردەمی خزیان به دوور بورو، بەلام هۇزى ثم چاپۇزشانه
تەمدەید کە كۆمەلگای ندو رۇزه و وشیارى ئینسانى ندو
سدردەم، ثەۋەندە نەبورو کە چاوه‌پوانى دەستى هونه‌رمه‌ند
بین تا دنیاى داهاتووی بۇ پېشىپسىنى بكا و بۇ درووستکردنى
كۆمەلگای باشتىر له گەل هیزى بە جموجۇلى زەمانى خزىدا
هاوداستان بین، ثەوانە له چەرخىنکىدا دەزیان کە تەنانەت
بېرەندان و فەيلەسۈوفە كانى سدردەمە كەشیان جىڭ له تاڭ
و تەرايەكىيان، له راستىبىيەكانى كۆمەلگای ئینسانى بەدۇرۇ
بۇون، تەفلاتۇن فەيلەسۈوفى نېيۇدەرەھەی نەۋەزەمانە، واى
بېر دەگرەوە كە بەرددەدارى ھەميشە ھەبۇرۇ و ھەممۇركات
ھەر دەمېتىتەوە. ندو بە بېر و بەواى تىنکەرانە خۆيەوە،
بەسدر دەزىتۇرۇن شەكلى بەھەرە كىشى ئینسان له ئینسان
سەرپىزشى دادەنا.

بەلام، له هونه‌رمه‌ندى تەمپق، كە له ئینسانى بەدەسەلات
و وشیارى سەددەيدە كە خۇزى و پېنداوستىبىيەكانى
كۆمەلگاکەي خۇزى دەناسى و بۇ درووستکردنى دنیايدە
باشتىر خەبات دەكا، چاوه‌پوانىن كە لەگەل رەوتى پېشىزى
كۆمەلگا ھاوهەنگاول بىن و له درووستکردنى مېزۇودا
بەشدارى.

بەشى يەكەم تەواو

پەزىيون. سا باس له سدر هونه‌ریوون يان هونه‌رەبۇونى يەك
شىپواز نېيە، بەلكوو باس له سدر ئەممەيدە كە كىنها شىپواز له
كامە سەرددەمدا له پېشىختىنى تامانجىنى كۆمەلگادا كارىگەر
بۇوە؛ كامە شىپواز وىزىاى راستەقىنەي چەرخى خۇزى بۇوە
و؛ كامە شىپواز له ئاڭرى سوتوتىنەری سەرددەمى خۇزى ماپەيى
و دەرگەت؛ يان بە پېنچەوانەوە، كامە شىپواز، بىن زەمان و بىن
مېزۇو، سارد و بېنۋەح، شايەتى بىن سدر و شۇنن و، شەوتى
تەقلا و تېڭىزشانى كۆمەلگاى مەزقايدەتى بۇوە بۇ
پېشىكەدون ؟ بەم پېنوانە و مەحدەكە دەتوانىن هونه‌ری
سرووشتىگەرلىي سەرەتا، كە دەورىنىكى ناسكى مېزۇولى
ھەبۇوە و له گەل زىيان و خەباتى ئینسان بۇ زالبۇون بە سدر
سرووشتىدا ھاوهەنگاول و ھاوهەرەھە كەشىان بۇوە، بە هونه‌رەنلىكى
بەرز و بە نىخ بىزانىن؛ هونه‌ری سەرددەمى بەردى نۇيش كە
تەننیا له كاتى ئاسوودە بىبىدا بۇ چاوارا گەرتى خەللىك خۇلقاۋە و
ھېچ جۈزە دەورىنىكى له خەباتى سەختى ئینسان له گەل دەر
و بەرە خزىدا نېيە، بە هونه‌رەنلىكى نۆز و كەمبايدەخ، دەنا له
ھونه‌ریوونىدا ھېچ گومانىنگ نېيە.

ھونه‌ر وەكىو ھەر دىاردەيدىكى دىكە دوو بەرى ھەيدە:
يەكىن كارىپ و ندو دەورەي كە دەبىيەنى و ئەۋى دېكەش ندو
ھېنسايدەتى و لەزەتەي كە دەيدا. ھېچ ھونه‌رەنلىك بەتال لەم
دوو لايىنه نېيە، بەلام نەورۇزگە، ھونه‌رمەندىك كە له
رینگاى گەشەكەنلىك مېزۇو شارەزايە و بە ناسىنى ئەم رەوتە
دەيدەيى لە سازاندن و درىزەپەندايدا بەشدار بىن، چى دېكە
رى نادا كە ھونه‌ر بەو چەشىنە، ھېنلى ھېنلى وەدۇوى ئەم
ژنریتايىدە كەدويى كە خۇزى نېازى بە گۈپانە.

به لام توزه توزه یه کن لام شینوه گله که له گدل ژینینای
کو مدلایه تی و وری نینسانی ندو سردە مدا سازگاریه کی
زورتری هدیه، زال دهی و، دهی به هوندری زالی زمان.
هونه رناسان نم شیوازه بیان نیو ناوه (ژینوزمیتریک).

ژینوزمیتریک واته: هندسی.
نم شیوازه شینوه یه که، که به کلکو هرگرتن له خدته کان و
شکله هندسه سبیله کان، ندهش و نیگارنیک رازاوه ده خلقینی
که فره دلخیسته. من ندهشی سی کاسه گلینم لدو سردە مه
بو کنیی کردوی که قهبرغیدیان بدم ندهشانه رازنراوه نمه،
(نهخشی) ۲۱.

ده فری گلین ندهشی ژماره ۲۱

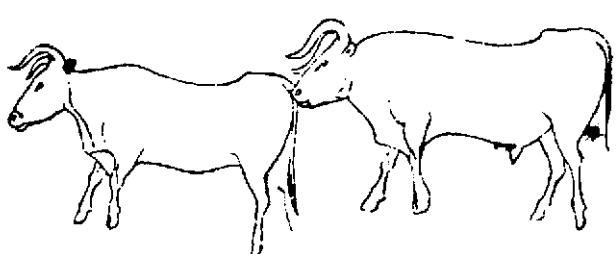
به دیتنی نم ندهش لهواندیه ناگادار بی که هدر نه مرؤش
کاسه و گوزه قوبینه و لعاب (رروکشکراو)، به ندهش و
نیگاری له شینوه ندو سردە مه ده رازنندوه. ندو کاسه و
گوزه قوبیناندش که هدر نه مرؤش له شاری قومدا دروست
ده گری و یه کن له دیاریه به نیپانگه کانی نه وییه، نه گدر
دیتیبتیت، ندهشی هندسی زوریان به سه رهه بید. به هدر
حال شینوه هوندری زال له سردە می بدردی نویندا هدر نم
شیوازه هندسه سبیله یه. باشه نیستا دهی بیبینی که شیوازی
هندسی بیچی بورو به شینوه زالی ندو سردە مه. بو
تیگه بشتنی دهی تزیزیک سه باروت بدم شیوازه باس پکری و
پاژ پاژ و شی پکریته و. به داخه و ندهشی سدر کاسه کان
که بزم کنیی کردوی نهوند زهق و روون نین، به لام خوت
ده توانی به چاولینکردن له پدر اویزی قالی بیان بهره و جاجم،
ندهش و نیگاری هندسی زند بیبینی. و هکو ندو سی
سوچانه که له بازندادا دانراون و دهوره بیان به هیلنی
تیگه زیو رازنراوه نمه و هی دیکه. باشه نم شیوازی
نیگارکنیشیه له گدل شیوازی «سروروشتگردایی»، ج

ده دایده و، بدلکو پرسیاره کانی داهاتوشی بی و لام
نده هیشته و نم کلیده که به روالت به هدمو قفلنیکی
ده کرد، خدیائی ندوی ناسووده ده کرد و وای بیر ده کرد و
که نیتر هدمو شتن هزاری. نم کلیده ج بورو؟ بیونی
ذینایه کی دیکمی جیا لهو جیهانه خاکیبیه که نم، له گدل
خودایانی جزو به جزو. نیستا نیمی گیر و گرفت له راسدا
نه بورو. خودایانیک هه بیون که خزیان کاره کانیان جن به جن
ده کرد. ده بورو چه ندین سده تی پهیزی و، نینسان ده بورو
قوزناخگه لینکی زوری به جن هیشتبانه هدتا به هنلدی خزی
ده بیانی. به لام نیستا هدتا ندو روزه رینگایه کی زور بورو.
نیستا نیتر به هیوای خودایان، زهونی ده کنیلا و چاوی له
ناسمان بیو هدتا باران بیاری و پاش زستان بدھار بی و
گوله گفه کان له پایزدا پهیدر بن.

۴- شیوازی هندسی

نیستا که تا راده بید که له گدل پار و دزخی نابوری و بیز
و رای نینسانی سردە می بدردی نوی ناشنا بیوی، ده توانم
له مه هوندری نم سردە مه باخیوم. گوتم له سردە می
پیشودا، واته چدرخی بدردی ناووند، خولیای جزو به جزو له
هوندردا ده بیزرا. نم خولیایدش له سدره تای سردە می
به ردی نویشدا هدیده.

وینه چووتیارنیکی سردە می کن که پیشتر باسم لینو
گردبورو (نهخشی ۱۹)، له شونهواری نم سردە مهیده.
تدناندت بیری جار له گدل ندو نیگارکنیشی یانه که به
تداوی به شینوه ناتورالیستی سدره تایی کیشراون،
به ره رورو ده بین. لدوانه ندهشینکی جوانه له دوو گای لینی
که به سدر دیواری نهشکو توهه نه خشیزراوه و ناشکرایه که
هی سدره تای سردە می بدردی نوین، (نهخشی ۲۰).

(اره شولانخ بیان ناؤه لی ده ستمزکراو) ندهشی ژماره ۲۰.

جگه له چانده کیلی، نازه‌لداریش دیته و تی‌گدیشت که نه گدر گایه ک سدر نه بیری و هنلیگری، سالینکی دیکه گوینلکنکی دیته سدر و ندوهش ده‌سکه‌وتینکه. نیستا نیتر شوینی نابوریمه کی بدرنامه‌ریزیکاراوی هله‌گرد. مه‌گر ندو نه بیو که به جینگای ندوه گفته که بخوات، له خاکنا ده‌چاند، هدتا چند مانگی دیکه چه‌ناوجهن لینی هنلیگرنتدوه؟ بدلی کدیستکی وا، له گدل جوزه بدرنامه‌ریزیکی نابوری ناشنا بیو، که له نازه‌لداری باشتربو بزی.

یده‌مین حديوانیک که لینی کرا، دیاره سه‌گ بیو، که به وه‌فاترین حديوانیکه تا نیستا نینسان ناسیویه‌تی! پاشی سه‌گ، گا و مهر و زینه‌ورانی دیکه بیون. ندرکی کشت و کال و مالداری لم سرده‌مدا له نهستزی ژنان و، نازه‌لداریش به مل پیاوانده بیو. «کاپانسالاری» هدر لم کاتددا ده‌سینه‌کاو، بایه‌خی ژن له پیاو زورتر ده‌بین. زاوا ده‌رواته مالی بیوک و مندالان نیتو سولانی دایکانیان به سرده‌وهیده. زنیک ده‌یتوانی چند میزدی هدین و به کرده‌وه سرزوکی بنه‌ماله بین.

به‌لام ورده ورده له بدر بایه‌خی نازه‌لداری، بایه‌خی پیاویش چووه سدری. نازه‌له کان روز له گدل روز پتر ده‌بیون و چرگن و بژوین بیز نهوده‌راندیان کهم ده‌بیوه. کشت و کال خلکی پایه‌ندی خاک کرده بیو و نازه‌لداریش به جمین ناچاری ده‌گردن. نهده بیو که قدلشکنکی تازه پنک هات. ندو هزارانه که نازه‌لی زورتریان هدیو، کدوتنه گدپ و، ندو هزارانه که برویزی پتریان له زه‌وی هله‌گرت، نیشتدجی بیون.

باشه بگه‌ریننه و بیز نینسانی چانده کار؛ نینسانی که نه گدر زورتر لدو نیازه‌ی که هه‌یده‌تی برویز هدل ده‌گری. نهه نیستا نیتر فیز بیو که چون تفاق نیاته بکا، هه‌تا کاتی و شکه‌سال له برسيه‌تیدا نه‌مری. نیستا نیتر شیری نازه‌له‌گدش ده‌زش و جارجاريش نه‌زوزکه‌کانیان سدر ده‌بیری و له گزشت و پیستیشیان سوود ورده‌گری. هدر لم سرده‌مدا و دیاره له ناخ و نزخره که‌یدایه که به هزی بیونی پاشه‌زیای بدر و بیوه، هنور هنور کومدیک زورتر له خلکی دیکه، بهش

سر له نوی دهستی ده‌گرده و به راو، به‌لام کشت و کال، شکلی زیانی ندوی لم سرده‌مدا ناوه‌ژوو کرد؛ له نه‌شکوه‌تنه کانی هینا دور و بردیه ده‌شته‌کان.

باشه کاتی که‌سی زه‌وینی ده‌کیلی، شتینکی روونه ده‌بی تا وه‌زی هله‌گرتني بدره‌دهمه که، به تما بین. پاش هله‌گرتني بدره‌هیش دیسان ده‌بی شیفی بز بیری و بیوه‌شینیتده و نه‌هدیه که زه‌وی نینسان ده‌بسته‌تده و پایه‌ندی ده‌کا.

نینسانی گه‌برزک و چالاکی سرده‌من پیشوو، نیستا سدقامگیر ده‌بین. خانوویه ک له کیلک‌گدکیدا ساز ده‌کا و لینی ده‌میتیتده. دار و دهسته هدر هنزنک، نه گدر زه‌ویه‌کیان به باشترب و لمبارتر ده‌زانی، به هدره‌وژ ده‌یانکیلا و تزویان تیندا ده‌چاند و له که‌وئیل و نکچوو (مشابه) ده‌زیان. به کوچه‌ل برویزیان هله‌گرت و له نیوان خویاندا به‌شیان ده‌گرده. هیچکس خاوه‌نی زه‌وی و زار و گشت برویزکه نه بیو. کاتینک نینسانه کانی بدنار پیشکه‌توروی نورووپایی، له سدده‌ی شازده‌یده‌مدا، به مرخی هدرگیز تیزی هله‌گره‌وه، بز و ده‌سه‌هینانی زنی و زه‌وی، برویزه قاره‌ی نامریکا، پیش‌سوروه خزجنبیه کانی ندوی، له خانووی دریزدا به کوچه‌ل ده‌زیان و زه‌وی هی هنز بیو نه ک تاکه کمس. به هدر حال، به کشت و کال (چانده کیلی)، زیانی گوندایه‌تی و لادینشیتی دهستی بین کرد.

۲- نینسانی وه‌زیز (چانده کار)

نینسانی که بزی لوابو زیرینای نابوری کومدی‌لگاکه‌ی، گه‌وره‌ترین گزرانی بـسـرـدـاـ بـینـ، شـتـینـکـ نـاـشـکـرـاـ بـیـوـ نـهـیدـهـ تـوـانـیـ بـینـ گـزـرانـ بـینـیـتـدـهـ. نـهـ گـزـرانـهـ لهـ تـهـاوـیـ تـاـبـیـهـ تـهـنـدـیـبـهـ کـانـیدـاـ روـوـیـ دـاـ. وـاـتـهـ هـدـرـ وـهـ کـ نـهـ نـیـنـسـانـهـ نـهـ ماـیـدـهـ کـهـ لهـ روـوـدـاـ دـهـ گـهـرـاـ وـ خـهـبـاتـیـ دـهـ گـرـهـ. بـهـ لـکـوـوـ بـیـوـ بـهـ نـیـنـسـانـیـکـیـ خـزـیـارـیـزـ کـهـ بـهـ وـرـدـیـ زـوـهـوـیـ کـهـیـ شـیـفـ دـهـبـرـیـ وـ تـزوـیـ تـینـداـ دـهـچـانـدـ وـ بـهـ دـلـیـکـیـ پـدـرـوـشـهـوـهـ چـاوـیـ دـهـبـرـیـهـ نـاـسـانـ کـهـ لـهـ کـاتـیـ خـزـیـداـ بـیـارـیـ وـ لـهـ چـاخـیـ خـزـیـداـ هـدـتـاـ وـ هـدـلـبـیـ نـیـتـرـ هـیـوـایـ بـهـ خـاـکـ وـ نـاـسـانـ بـیـوـ وـ هـدـمـیـشـهـ پـهـنـشـانـ بـیـوـ کـهـ نـهـبـایـهـ پـاشـیـ زـستانـ بـهـهـارـ نـهـبـیـاـ دـیـارـهـ نـهـ گـزـرانـهـ بـهـ یـهـ کـ جـارـ،ـ بـیـانـ لـهـ مـاـوـهـیـ چـهـنـدـ سـالـداـ روـوـیـ نـهـداـوـهـ،ـ بـهـلـکـوـوـ لـهـ درـیـزـهـیـ چـهـنـدـنـیـنـ نـهـسـلـیـ بـهـ شـوـنـ یـهـ کـداـ نـهـ نـالـ وـ گـزـرانـهـ سـرـیـ گـرـتـوـهـ. نـیـنـسـانـیـ نـهـ سـرـدـهـمـهـ

هونه‌ری ئىنسانەكانى سەرەتا

نووسىنى: رضا علامەزادە

وەرگىزىنى: ناسىرى رەزا زى

خۇنىتىرى بەزىزى

ئەم وەرگىزىۋە، ئامەيدە كە لە كىتىپى «هونه‌رى ئىنسانەكانى سەرەتا»، كە لە بىنەرەتا، بە زمانى فارسى و لە زىنلەن، نۇرسەرە فارس، (رضا علامەزادە)، نۇرسىيىۋە. نۇرسەر ئەم تۈرسىتەنەتى بە شىبۇھى نامە و بېرە بېرە، تارۇتە دەرىنى بىز كورەكەمى و پاش تەۋەسى كە لە زىنلەن بەر بۇرۇ، لە لايمىن دەولەتى ئېرەنەدە، تىجازەدى دراوه كە چاپى پىكا. چاپى يەكەمى بە نىپو (هونه‌رى ئىنسانەكانى سەرەتا) و چاپى دووھەميسى بە نىپو «ناسىنى هونه‌ر لە بارى كۆمۈلەيەتىيەوە» بىلەو كەرۇتەدوھە. مەشىش پاش دوو جار خۇنىتىندە، ھاتقە سەر ئەدە رايە كە بىكەمە كورۇدى و ئامە بە ئامە، لەم گۈزقاردا بىلەو بىكەمەدە، بەو ھىبايە دەرۈۋىيەك بېت بىز رۇواراراڭىز و ناساندىنى بە خۇنىتەرانى كورۇد.

(بىنالنەرين)، واتقە دەلز (فاصىلە) ئىپوان رۇبارەكانى دېجىلە و فۇرات و شارستانىيەتى ھەندە لە لىج رۇبارى سەندى.

1- جۇوتىمارى (چاندە كەلىمى)

ئىنسان پاش چەننای چەن سەددە، كە لە رىشە و مىبۇھى دار و دەرنەن، بۇ خواردن كەلگى وەردەگرت، ئاخىرەكەى بىم رازەرى سۇرووشى زانى كە: لە رىنگى چاول ئىنگىردن و كەلگ وەرگىرتن لە روودا و كارەساتەكان، لە ئاكامدا بۇزى دەركەدۇت كە دەتowanى: تزوپى كىيابىدە بېچىننى و ماوەيدە دواتىر ھەر لەم كىيابىدە كەلگ وەرگى. دۆزىنەدە ئەم خانە، يەكىن لە خالەكانى وەرچەرخانى مىتۇرۇي پەرەسەندىنى كۆمەلگىكانى ئىنسانىيە. گۈنگ نىبىيە كە بىزانىن يەكەمىن ئىنسانى كە بەم رازەرى زانى كى بۇو و چەلۇن بەو سەركەدەنە گىپىشت؛ ئەۋەسى كە گۈنگە ئەمەيدە كە ئەم ئىنسانە ئاخىرەكەى توانى (دان) يېك بېچىننى و (بەرۇ بۇزى) لى ھەلبىگى. دەۋىنگى كە ئەم ناسىنىن لە گۈزبانى ئۇرىپىنای زيانى كۆمەلەيەتى بەشىردا كايىدە كەردى، يەكجار مەذن بۇرۇ.

وەك پىنم گۇتى ئىنسانى سەرەمى بەردى كۇن، فەتر پېشى بە راو بەستبۇرۇ. جىنگىيەكى سەقامىگىرتوو و بەرنامەرىتىيەكى ژەنگىرلاروى بۇ خەرج و دەخلى نەبۇرۇ. ھەر شەنگىكى راو دەكەد لە كەلە بىنەمالە و ھۇزە كەيدا دەخوارد و

پەشى چوارەم: هونه‌رى وەزىزەن

سەرەمى كۆتىپى بەردىيان نىپو ناوه سەرەمى بەردى نوي. ئەم سەرەمى كە مەدىتەرانىي رەززەھلات لە ھەشتەھزار سالى پېش ئېستاۋە دەستى پىن كەردىۋە و تا پېشىج ھەزار و پېنستەد سالى بەر لە ئېستا درىزەيى ھەبۇرۇ، بەلام لە باكۇرۇ ئورۇۋۇپا و سپانىا كە گەللىك درەنگ تر، واتقە پېشىج ھەزار سالا بەرى ئەستى پىن كەردىپۇرۇ، ھەتا سى ھەزار و پېنستەد سالى پېشى، درىزەيى كېشاۋە.

بەھەلسەنگالاندى ھەر ئەم دېزىيكانە دەركەدۇتۇر كە، كاتى كۆمەلگىكانى ناۋاچىيە مەدىتەرانىي رۇزىغا، سەرەمى بەردى نۇپىيان بە جى ھېنىشتۇرۇ، كۆمەلگىكانى دانىشىتۇرى سپانىا و نۇرۇپىاي باكۇرۇي، ھېنىشتا سەرەمى بەردى نۇپىيان دەست پىن نە كەردىپۇرۇ.

كۆتىپى سەرەمى بەردى، دەستپېنگىردىنى چەرخى فلز يان ناسىنۋالەيدە كە لە كەلە پېنگەتلىنى شارستانىيەتە كە دونارا كاناھا و روانگى كە مىئۇونناسان بە سەرەتاي شارستانىيەتى مەزۇ دادەنرى؛ نەو شارستانىيەتى كە لە سەرەتادا لە قەراخ رۇبارە گەورە كاندا پېنگ هات: شارستانىيەتى مېسەر لە لىپارەي رۇبارى نىيل، شارستانىيەتى چەمن لە قەراخ رۇبارى زەرد، شارستانىيەتى مەنلۇپۇقا مىا

ددوزنده و لسر خملاندنی بارمه تیمان دهاد. بزیه شیعر شینویه کی هاویز و ناتینه نامیز و به گوتیه بدرچاو ناویزانه و به نوهیان و نمیدیان خوی گرداده.

- نزموونی شیعری جاگیر رستایدیه بی، یان له خوینندنده بدرهم هاتی، نفیزمان دهکا و نه شتیکشمان لسر نازادی پی دهیزی، چونکه شیعر هر خودی خوی نازادیه، نو نازادیه که والانی دهکا و نازادیه که نم ساته به مرز دهمخشی. نم همه چشتایدیه بز چامه دیاریکراو نیبه، که میزووی نصر کرد، لسر نزموونیکی تایقه‌مندی شیعريانه سره‌هله‌گری، که هر به خوش لهایکی دیکدا نزموونی نممه و نوهیه کی تره، هروا هر نم همه‌چشتیه شتمش بخوی بناغه‌ی تاکایه‌تیه، چونکه لمو همه و نوینه‌بیدا، دزخه مرؤفایه‌تیه که هر به ناماده‌باشی دهیلشده. شیعر له جیاوازی نیوان نم شته و نو شتی تردا که دزخی نیمه سره‌هله‌گری و بدرجسته دهی، نه‌گر بینجکه له خودی خوی له خودیکی ترش خوی بدرجسته ندکات نو و قداره‌کهی تعوا و ناکات.

زنه (بردیزم) قرتا بخانه‌یدیه کی بزیه‌تله له زاپن دروستبرو. له سده‌ی یازده‌وه له چینده‌هه هاتزته زاپن و کاریگه‌رینیکی قویی لسر نده‌ی بیز اپنی بجهیزیشتره. سافن: *SAPPHO* کزتاییں سده‌ی حدودم و سده‌تای سده‌ی شده‌من بدر له زاپن. زنه شاعرینیکی گرنگیه. شیعره کانس به هیروتیکی بدنایانگن. دیانا: له میتلزیویای بیزانسی کزندا، خوازی مانگ بورو. شدو به دارستان و هرده کانا، به تالیبی و عاره‌باندی زیورشده، بز راگردن سوریا و تدوه.

نیستا نوسراوه، زمانه‌کهی تالوگوزیه بینکه توروه، یان ره‌نگه هدتا له هدمینیکی جوگرافی دوری خاوند به زمانیکی جیاوازیش نوسراپی. بدلام گشت شتکان گرنگیه کی نموزیان نیبه، چونکه بدرسته که شیعره خملیبوه که بورو، چامه‌کمش توانای پشکننده کهی بدرده‌وام پاراستیو گر بخونیش توانی بز ناو کرکه نفسوناوه‌کهی شوزیسته، وه که هر دوویاره خولقاندنده‌یک، دوویاره خولقاندنده‌کهی بخونی ناگری خشت وه که دانه نوسراوه‌کهی شاعر بیت، نو چامدیه که نم ونکچوونه قبول ندکات، نو وه به خودی کاریگریه خولقاندنده‌کهی خوییه ناویزانه، لیزده بخونی ساته‌که دوویاره دخولقیسته، هروا خودی خوشی دخولقیسته.

- چامه همیشه کارنکی ناره‌خسکاوه (غیر متكامل)، همیشش له گفله هر بخونینیکی تازه‌دا بز ره‌خسکان و خملین له باره. مزنایه‌تی شاعیره گمراه‌کان، همیشه تازه‌گدربیان، توانستیان لوه‌دایه، دهین به کسانی تر بی نو وه بشزانن که خزیانن.

بنیه نو شتائیه که شاعیر له باره‌یدیانه ده‌خاشی، «بز نم، یان نو: گول، مرگ، نیو و زیه کی هدتاوی، دسبه‌سرا داگرتنی گیزه‌نی نالایه کی ناپویه گله‌کنیه کی تیکسپراوه» نو شتیده، هممو توینک له شتیدیه که له ناخافتی شیعری هدیبوره، پیشکمش به بخونی دهکا، خوشی له‌گفل نم دزخدا ناشت دهیسته.

نو دزیسته‌یه نه شتیکی نمسکوپیدایه و نه پیشکشیشده بهنده، چونکه که گدیشته نم پله‌یه نو وه ده‌بیته فله‌سیفه. بدلکو نو وه گمراونده‌که بز هدقیقتی بیونه‌کمان که شاعیر دیدزیسته، هروا شاعیر شینویه حوکمرانی و درناگری.

شیعریش کارنکه بدهی خودی خوی شرۆفه‌ناگری، شیوه‌کهی نه‌پستراکیش و درناگری، شیعر شرۆفه‌کردنی هدلومدرج نیبه، نزموونیکه تدنیا بارو و دزخه‌کمان

بهلام بی پهپن میژوو، نمود کاره پینچموانانه که رووده دهن، هر چندیش ثاکاره کانی نبوان شته کان هاریش بن، کچی به کسانی نیز اینان هر به محالی دهینته، یاخود به کسانی مرز به مرق ناگری، یان ساته میژوویه که به ساته میژوویه کی تر یاه کسان نایبی - نمودی وا لسات بوزاتیکی تر، زهمن و زهمنیکی تر ده کا، نمود مرزف به خزیدتی، که تیابدا ده توینه، ناوه کو تاکایا یه رهاییه که خزی تیبخت.

- میژوو بزاشه، کاره قاره مانانه کانه میژوو، میژوو خزی تهقینه، هر لاله شی گشت نمود کاره گرژ و شپراوانه، مرز نمود همرو ساتاندا به خزی شتیکی لیقتی ده کاتمه، بعوه تمزد له دوینی هاویر دهی، نمود همرو ساتاندا، هولده دا خزی دابین بکات، هولیش دهدا له همرو سماتیک چوارچینه، بکیشی: تاکه دریاز بوئینک لعم حاله زهمنیدا، که لمبر دستدا همین،

شاعیر بعوه چیهه تیکه که خزمان بوز ناشکرا ده کات.

- من لیزه دا نامدوی بلینم: شاعیر دهی شیعر به شیعر بخولقینی، یان له کاتی پهیاندن شیعریدا به تدریز کی کتوپری راپسکی، تا تاخافتنه تایلهه تیکه که خزی پیشکش بکا. بدلامه کینی دهملوی بلینم نیمه مانان و نیو که دیخزینه، له نوژه نموده نم کاره دخولقینه، له گمل نمودا سفرپیشیه کانی دهیزینه، بعم سفریستیه رهقار نموده کدین، بدهزی نموده ناو به دوچه مرز فایه تیکه کمان ده بهشین. یاخود نیمه لمناو نمود ساته شیعریه دتاویزنه، تا شینویه کی باشتر مان لیدرروست بی، نمودات هست بدکدین که نیمه خزمائین، هست ده کدین نیمه بوروین به نهوانی تر.

- نمود لینکدزیه شاراویه بی ناو همرو چامهه که، نمود مدرجنیکه بوز مرجه کانی روواله ته که... چامهه یه کدیده (و جده) نمیده کدیده تفnia به توانموده نمود لینکدزه قداره که ورد، گری.

- نمود نزموونی که پیشتر نیشاندا، نمودی که بخونی دووباره که ده کاتمه همثیت نمود دووباره گمپاندنموده هارواتا له گمل شاعیر و نیکناچی، نالیزه دا بههای چامهه که درده کمی. ناسایشه گبر بخونین کتومت و ده که مانای خودی چامهه که تین نه گات، نمود چامهه که چمندان ساله، یان چمندان نمود بدر له

هدام بی پهپن میژوو، نمود کاره پینچموانانه که رووده دهن، هر چندیش ثاکاره کانی نبوان شته کان هاریش بن، کچی به کسانی نیز اینان هر به محالی دهینته، یاخود به کسانی مرز به مرق ناگری، یان ساته میژوویه که به ساته میژوویه کی تر یاه کسان نایبی - نمودی وا لسات بوزاتیکی تر، زهمن و زهمنیکی تر ده کا، نمود مرزف به خزیدتی، که تیابدا ده توینه، ناوه کو تاکایا یه رهاییه که خزی تیبخت.

- میژوو بزاشه، کاره قاره مانانه کانه میژوو، میژوو خزی تهقینه، هر لاله شی گشت نمود کاره گرژ و شپراوانه، مرز نمود همرو ساتاندا به خزی شتیکی لیقتی ده کاتمه، بعوه تمزد له دوینی هاویر دهی، نمود همرو ساتاندا، هولده دا خزی دابین بکات، هولیش دهدا له همرو سماتیک چوارچینه، بکیشی: تاکه دریاز بوئینک لعم حاله زهمنیدا، که لمبر دستدا همین،

نموده که لمناو زهمندا خزی نقووم بکات، یاخود تاکه برنگایه که بوز نزموونی میژوو والا ده کا.

- نم دوچه واپلی ده کا بیبته شتیکی تر، کاتی که بورو نمود شته تر، به خزی بسمرین ده کمی، نمود هر لمسدر تم پسمرپیشکوتنه و ستابویه راناو استن، ده بیبته ویته خزی.

- خولقانی شیعریت، خزی له خزیدا نزموونیکی سفریستانه مرز فایه تیکه، نمودی که به نیلهام ناوی دهی، نمده تنبا شکوفه کردنی سفریستیه کدیده. نزموونی شیعری بز خزی به دیاوخستنی دوچی ناده میزاده، هر بز خوشی نم ناو پیشنهاده شیعریت، شیعر نموده که راستینه که دهیزینه رهایه سفریستیه که مرز فایه تیکی، برازی نموده که رهایه سفریستیه که مرز فایه تیکی، چونکه کاره جود او از یه که شیعر، ناخافته که دهیزینه، ناخافته که دهیزینه چونکه شتیک نموده خزی له خزیدا شتیکه، دهیزینه نموده چی بی؟

پیشینه ملکچ درین، داندپیشنه کانی چامه لسر نمود خواهد باید اینجا چندگیر درین. نمودش له بالاترین حالدا دخونی مرؤی نایبراؤه، هر نم کارهش که مرؤف بدره پیشمه و همروانی نایبراؤه، نمودش له پینتو نموده به تا بروان و نازناونیکی پین بیخشش، خاوند نمود توانسته بکا بز نموده بتوانی همیشه ناوجه تازه کان داگیر بکات، بدلام که مرؤف قاچی خسته ناوی ببینه خزلیمیش، نممش بز مرغیگنیکی تازه بروانو و بز زیندو بیرون نموده کی تازه تر، پرفسیونیکی فرازآزاده. نمود ماخولیایدی که شاعیران رایده گدیدن به چشنبنیکی همیشه کان دبدهشی. نم تزمته دهمگیانه (شائع) که تاراسته شاعیران دگری، چونکه شاعیران درین بسمره لکرتوو، بی ناگایانه و به شیوه کی برد دوام لم جیهاندا ناماشه نین، رنگیکن بفرتکی نمودش بز سروشی تاخافتنی شیعری که بزرگ شده، وشدی شیعری همیشه لم جیهاندا ناسرهوی. بدلكو نم وشانه همیشه بز میتابیزیکیه کان دهمانین، بز شوینه کان، بز ناسمانه تازه کان، راستینه تاره کانمان درین، بز نموده شیعر- همروه که وا خز دهنیتی- له دمراهی یاسای بز و نموده میزورو داده بینیتده، چونکه دانه پدیشه شیعری که نموده شیوه کی نمود نددهنه میزوروی و به شیوه کی نمودیش، نمودون به میزورو، وندی شیعریش هر تدنی نموده و نمدهی تر ناگهینی، بدلكو ها و کات پنکده نموده و نمدهش دگدیدن، همروان لعوه زینتر، هر دلخی نمده نم و نمیه که دگدیدن.

- نمود مدرجه جووت لایدنیه شیعری که هرگیز ناگری له صدر جی سروشیتی ناده میزاد دووتا بکری، مرؤ بروانه مرینیکی زهمنی روزیه کیه، هر نم مرؤفیده بفرتکه همیشه کیه که بدره و رهایی (مطلق) رنده کات- نمود مملاتیه کیه که میزورو دخولقینی، لم روانگه کیه که ناگری مرؤ هر به تدنی و پسته بین بینت.

- نه گهر کاکله میزورو لعوا پسته کی ساته کان پنکبی، نمود ساته یه ک به دوا یدک هاتونه و به دوایکدا هاتنی ناده میزاد، مرؤ به دوای مرؤ، یدک به دوای یدک هاتنی ژیاره کان، ژیارنیک به دوای نموده، که واشه لیزه دهین گورانکاری کانه تک یدک تمرزدا بروات، له کوتایشدا میزورو دهین به سروش. جیاوازیه کانی نیوان شته کان، جیاوازیه جزرا یدتیه کان هر چونی بن، درختی سنویه همیشه زاده سه گ.

- نمود وریابیدی که له هدنسوکموتی دولت و کلینسکاندا له برانبر شیعر به رون و ناشکاری دهیندری، له نیازی نیمپریالیز میانه نمود دوو دسه لانه خلکه کان دهینتده نمود شتینکی تر دلی.

- نمود وریابیدی که له هدنسوکموتی دولت و کلینسکاندا له برانبر شیعر به رون و ناشکاری دهیندری، له نیازی نیمپریالیز میانه نمود دوو دسه لانه

هزاریانه دیارهای برجسته داشته‌اند، نم توانسته به بارهای پیوست ناکات به بوزایه‌تی (زن) برداشتن. هرگاه دیانه‌ی میزورومان بز درده که این هم دلیلی یادکاری گشته بود، چامه لسر هم‌مرد کاره‌کان توانای پنهان‌خشنی هدید، چامه هاوجو تیه‌که نایخشن، بدلكو نمه‌ی که دایین ده کا نمه خودی چامه‌که، ویزای چوارچینه‌ی نمه هنله هاوجو تیه که پروزه‌ی شیعر لسیریدا ده‌گوزه‌ی دایین دهی؛ که نمه زمانه میزورومه بز زهمنیکی غونبه‌یخش ورد و چهرخنی. نم غونونبه‌یخشن له زهمنیکی میزورومه دیاریکراودا برجسته دهی، هم خودی نمه هار خودی نمه بزاقه هاوجو تیه قواره‌ی شیعر دهی، دخملیتی؛ رنگایه‌کی تایبیت و ناتایبیه، بدلام روشن‌هه هنله شیعریه میزورومه که، نمه‌یان جده‌لیه، نمه جهختی که شیعر بدیده کانه‌یه؛ زهمن و یدک به دوایه‌که کانه.

- شیعر هست ناکات، بدلام مرزیه دهیزی، چاکترین رنگاش بز هست به شیعرکردن، ناخافتنه‌که‌یه‌تی، کاتی که هم ناخافتنیک خوی له خزیدا ناخافتن له شتیک بی، ناخافتن لمپر نم شته بان نمیتر، نمه ناخافتنی شیعریه، هدرگیز له کدرمه‌کانی دیکه ناخافتنه‌کان جوداواز نیبه. نمه شنانه‌ی که شاعیر لسیریدا دنخنی نمه شنانه هی خویه‌تی، هدروا که له جیهانه‌که خوی دنخنی هاوكاتیش له وتنه روزانه‌یه کانی تریش دنخنی، ونده شوانیه‌کانی پنشنکه له کوهنده‌یه کانی، بدلام نم وتنانه له دیدی پاسایه‌کی تردا ده‌خولقیتیزندوه.

- نمه کاتنه که شاعیر میزوروش رهند کانه‌یه بان که پشتگزیشی دهخات ناتوانی لینی دریچن. تاحجز بکه نمه تاقیکردن‌هوانه نهینیه، تاحجز بکه کرم و سوزاوین، تاحجزش بکه تایبیدن، بز دانه پدیشه‌کانی کزمه‌لایتی، میزورومه ورد و چهرخنی. شاعیر ده‌کاتدا، بدهزی نم دانه‌یه‌یانه شتیکی دیکه دهی، نمه مرزق راده‌گهیشی، خوی له خزیدا نم راگه‌یاندنه له هم‌مرد چامه‌کدا گرنگترین مانا و واتایه، شاعیر لم کاره‌دا زورجاران شیوه‌ی شرقه‌یی پدیره‌و ناکا، بدلكو نمه له پنجه‌کدا بز شیعره‌که ده‌مینیتیه، بدهزی وتنه و نم‌کانی چامه‌که، به چشتنیک به شیعره‌کی سدمه‌یی ناشکرا دهی، که دانه پدیشه‌کان دنخن ماخولیاکه (ایباحه) ملک‌چیان نابی، بدلكو بز شتیکی

- بوده‌یان دولاکبروای قمشه دهیوست خزمه‌تی بروکانی خوی بکا، نمه هم به راستیش به هزی شیعره‌کانیه دهیزه‌یه که نمه هم بروکانی رازیبوون، بزیه هدرگیز لمه دوودن نده‌یبوون که شیعره‌کانیان بز خزمه‌تی نم مهستانه تدرخان بکمن، هله‌دستان نمزموونه‌کانی سمرده‌مه‌که خزیان بعوکاره دایین ده‌کرد.

WAN 4. 1992

همنوکه بیه کدا نمی، یاخود دهین له نیوان خدلکدا نامادهی
نمی، هدتا چامه که لعنو ساته همنوکه دیدا بروونی خزی
نمی، دهین لعنو خدلکدا ناماده بی، لعنو میزووشا خزی
پرخسته گردی.

- چامه وهک هر پرژسیمه کی داهیندانه و ناده میزاد
خولقیندانه، پرهمینکی میزوویه، یاخود پریتیه له
دربینی شوین و روزگارینک، بدالم لعدهمان کاتدا شتینکه به
میزوو ناوی رویشتووه، له بدرایی هر ساتینکی میزوویدا که
نمی شوین خزی دگرنموده، کمواته لمسره تای سرہ تاکاندا
چامه پر له میزوو، هدوا چامه له درهوهی میزووشا نمی.
چامه پر له میزوو چونکه غونه دارنکی نمر و عاسینه
لمسر میزوودا، چامه دسپینکردنکی رهایه و هر خوشی
زمینیکی گشته کی و خودی «کلی و ذاتی» هاوتابه، چامه له
میزوودا، یان به واتهیه کی وردتر، چامه هر خزی میزوو،
چونکه گهر پرجمسته کراو نمی نازی، ناشری گهر هر له
تازه بونهوهی له دایک بروندنا نمی، نازی گهر لعنو ساته
درباز بونه کانی ناو نمودوباره بونهوهی شیعریدا نمی.

- کموایه بدهی میزوو، یان بدهی نمود خدلکانی که کاکله
میزوو پینکدین، چیبه تیه کهی و مبیستیه کهی «ماهیته
و غایته»، چامه لدایک نابی و پرجمسته ناکری، ونجا
نمود کاتش جگه له چامه، میزوو هبوونی نمی، چونکه نیمه
بدهی چامه سرچاوه و سرہ تاکانه وونده کهیں.
لهم دوو لمبرچاو گرتن ده گری بلین چامه میزووی:
یدکم، چونکه چامه خزی پرهمینکی کوملا یه تیه. دووه،
چونکه نه فراندینکه میزوو پردو چله بنهی دهیا، بدالم بز
نمودی چامه بمهانیه بونی کاریگرانی همی، دهین له
نزوه ندا خزی لعنو میزوودا بخدمتی و لعنو خدلکیشدا
خزی دوباره بکاتمه، وله دووم لمبرچاو گرتنه که ناکاری
واقیعنه به چامه نایخشی، تهیا نه گر نمود همنوکه بدهی
(الحاضر) که چامه پرجمسته دهکا نمود همنوکه بدهی بدو
روزگار و شوین دیاریکارویه نمود دوو ناشکراویه
دیاریکارویه.

- چامه، خزی زمینیکی نموده داریه، لئم روانگه بمهه نمود
زمینه له نمزموونیکی ناشکرای میللته تیک پرجمسته بینده،
ودهیا له نمزموونی کوملنی کس، یان قوتا بخانه بدهی

زمینه میزوویه کش، که له زمانیکی هاویش و کزو تاکدا
پیشکهاتووه و ورچه رخانیکی دژوار لعناریدا دقومن: نه گر
لمسر نموده وستایی بز نمودی بین به برامبرکی و
پرده هاما، هر ساتینک لمو که له پیشدا یه و نمادنی که به
دواوهیدتی، نمود ساتنی که پیشمه پستراونه تمهو، لیزدا چامه
نمودنگایدی که شدقی دهکات نیوان نم ساته تاییده و
زمینه میزوویه که به دووتا دهکا، گر له وندا شتینک لمسر
قالکردن نمودی رهگه کاتی نموده کاریکا: نه چن، کاری
قاره مانانه، تیپه مانی خواهندیانه، وستاینکی حبیساویانه له
پرامبر دره ختنیک، یان له پرامبر همنه نرمد کهی
«دیانا» که وهک دیوارنکی بریقداره. کمواته نم ساته
خرمانیه کی تاییده تی خزی درووست دهکا که بدهوریدا
دهنالی.

لیزدا نموده بز شیعر ترخان کراوه وهک قولترین ترخان
که پکری، چامه له گدل تغیری و مرزه شکاران، هدقیقتی
زانیکانی سروشت، هزری فیلسوفان له دژایه تیدایه، چامه به
تاقیکردن نموده پمزهفت نابی بز نمودی تهی بکرته
تاقیکردن نمودیه کی روت، بدکو نمود نمزموونه پیشنه که له
ژیاندا هدیه دیگواز نموده، له جوداوازیه تایید کانیدا،
نموده تا له توانایدا بین ساته تازه کان و نمزموونه کان
پدره شیشنده.

- نه چنی بازید کانی «غرامیات» (سافن) همرو خودی
(سافن)، له میزووی زمانه تیدا ناکری قدت دوباره بینده،
بدالم شعیره کانی هر به زینلووی دهیتی نموده، چونکه
«پارچیده که» له زمانه هملبر اووه، شیعره کانی نمود نامیز
نموده بدهی که هدیتی لمبر زمینیکدا بین پرجمسته
دهکری، به شینوه کی همیشش بز پرجمسته کردن دهکاری.
ببورن که به «پارچه» «قطعه» «نمایرد»، چونکه خزی له
خویدا جیهانیک و زمینیکی دانسته. نه ناکاری را بردوو
نداده اتوضش به خزوه دهگری، بدکو همیشه ناما دهیه. هر
نم تاییده نمیشه که چامه تیا بدنا همیشه له ناما دهی
دهیل نموده، بدمش له جدهلی پیشکهوتی مرزی زمانی
میزوودا دینه دهی. هر خوشیدتی پدیوهندی له گدل
نمکوم دهکا و واپلی دهکات تووندترین پدیوهندی به میزووده
همیست. هنونوکه «الحاضر» ناکری همی نهیا له ساته

د، گهیدن، بوز نموده بینجگه له رفتاره شیعری زیر شتیکی تر نه گهیدن. له ناکامی نموداد چامه بزر دهی، چونکه نمودانه پدیقانی که هننه تمنی مانای نعم شتابه یان نمای دیکن، یاخود پدیقدکان مانایه کی ریزهی و میژووی بوز شته کان ده گهیدن. له توانای چامه تعاودا نیبه بدانه پدیقدکان بخصلن، چونکه بوز تینگدیشتن دست نادا. له همان کاتدا تینصه دهیین نمود چامدیه که مملاتی له دزی سروشی دانه پدیقه کانی ناکا، ناچاره له پشت خزی و پشت مانا ریزهیه کاندا بپروات. نعم چامدیه که دانه پدیقه کانی بوز دهیرن خز بدهسته ناده ملکچی دهیرنیان نه کات، نمود چامدیه تمنی دهیته گمده به وشه کردن و شده سدرزاره کیه کان.

نمود شته هفره گرنگه که چامه جیاده کاتمه، نمود پدیوهندیه گدم و گوره داندپیشه کان و نمود مملانیه که له پینایاره و هرجمرخاندنی داندپیشه کان بوز بونمودنیکی زیندوو تا بوز فرازیان توانادر بینت. چامه به تاکه روالتینک نموده که بوز توانده خزبدهسته نادا، له همان کاتیشدا تاکری دهیرنی کزملاپیته له دهیرنیه میژوویه کانی تر دوونا بکری، چامه بونمودنیکه له دانه پدیقه کان، لئن تا دورغاترین داندپیشه کان ده گش، نه گمر میژوو نه توانی چامه ولانی، نمود کاته چامه بینه له میژوو هبیونی نمیبه، یاخود بین لمو تر نجانی که چامه فرچک دده، یان نمودی که چامه له سریدا خزراک ورد، گری.

پدیشه کانی شاعیر، مادامه کینی پدیقه کان، نمود نمود پدیشانه مولکی خزیه تی، له همان کاتیشدا نمود دانه پدیقه کانه له شاعیر نامون، هفره له رویه کی میژوویه نمود پدیقه بوز میللدت ده گمر نموده، بوز ساتینکی میژووی، و بیارهها دهبن.

لسمر نموده هیندانمه کی میژووی، نمود پدیقه دهیین، نه گمر سدرتاپای نمود خده سازیووه که به «گرنک» ناودهبری، نمود نمود کاته لمو نه نعلیاوه و نه نزدیسه دهیون، بدلام نمود راستیبه میژوویه که گرنک پینی دهنازی نهد کرا بمردهوامی و دریزبورو نموده و سهپاندنی هبیونه که هبایه گمر نم دوو داستانه نمیوونایه.

کواته چامه، نمود دزهبرکینه هاوشنایه: لمو وشانی که خاوهنی میژووی خزیان چنراوه، بوز هدر میژوویه کیش

کارنکی پیشینه بیه. کاره رسمنایه تیه که دی چامه نموده بیه، ده چیته ناوتاخی میژووی به کزملنی و تاکیبیه. له همان کاتیشدا له کزملن دهیرن مدرجینه که بوز بونی کزملنگا. یاخود بینی زمانیکی هاویمش شیعر له نارادا نابی، همروای بینی زمانی شیعری نه کزملنگا و نه دهولت و نه کلیسه یان هفر کزملنگایه کی تر هن لدم زمانه شیعریه له گزیندا نمیبه. زمانی شیعریمت دووانه مانایه هدیه که و نمودیتر تعوا ده گدن، دووانه مانایکان و ننکرا ناتهبان، لئن له همان کاتدا لیکجوودانه بونه تدوه: مانای یه کسده کمیان که شیعره ناکامی هاوکنی کزملنی، مانای دووه میشیان مدرجینه که بوز هبیونی هفر کزملنگایه که.

- زمان له چامدا، له سدره نجامدا بوز جیهانیکی داخرا و هفر تنفی میژوو و دلالت و ناماژه نمیبه، له چوارچیوه کی غونبه خشی ناوهندیدا مانایکانی به کار دهبا: تاکه کمس یان کزملن کس. کزملن دانه پدیف (مفرد) و شته کان و دفع و کسده کان، که حیکایه تینک داده بینت، له زمانه که دا مانایه هملده هینچجری که زمانه که یه کیانده خاوه و ننکرا کزیان ده کاتمه. نعم زمانه ش میژوو نمیبه و همروای به هیچ پیوهندیه کیش پهرا بردو ووه تدوا نابی، بدلکو همیشه ناماذه بیه، هفر له تازه بونه ووه دایه. نمودی که هز مریس بوزمان ده گیر نموده تنفی میژوویه که رابردو نمیبه، همروای هفر تنفی رابردو ووه نمیبه. بدلکو پوله و شدیه کی ده گمل یه کتر هزگر و گنجاری زمانه نمیشند، نعم وشانه له ماوهی زه منموده بدهه و ناقاری نمیستا رینگای خزیان شمق ده گدن. نموده شتینکن همیشه له خز تازه کردن نموده دانه، که لیزه کاغان بهو شدشه کیه «سداسیات» کوزنانه راهاتروره تا نمود شتمی کمبونی خزی بمرده دام ده سپینی بز نموده، میژوو ووه نمود شوندیه که زمانی شیعریه تی ده برسکن.

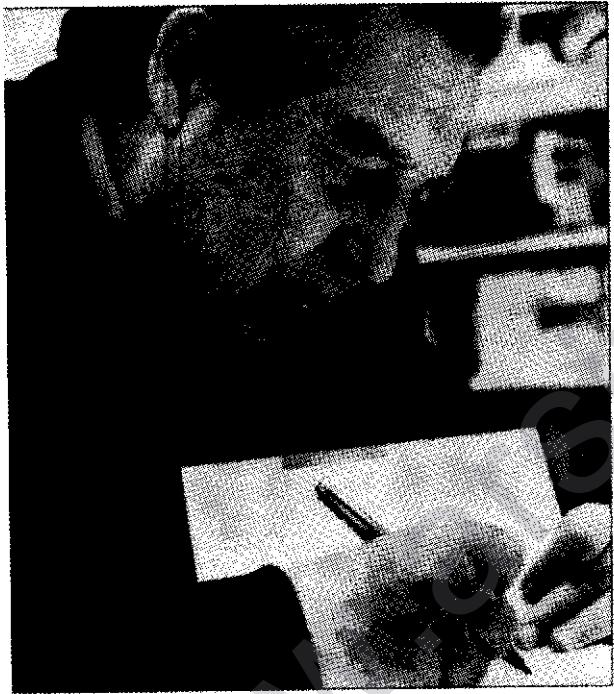
- چامه حالتینکی تینه امانایه، لمیان نزموونیکی رسنه، میان کار و تاقیکردن نموده کی داهاترودا، که مانا و پیوهند کانیان بوز خزوه ناگری، تدتنی به گبرانه بوز نزموونه که دی گمچار دانیه که چامه هاتروره تا نمود نزموونه نه رسنه بمرجسته بکات.

نمود دهیرنیش بوز چامدیه کی داستان نامیز و چامدی ستارانی و چامدی دراماتینکی لعبار دایه.

چامه

ئۆكتاڤیو پاز

(ھەندىرىن) لە عمرە بىبىدوھە كردو يەتى بە كوردى

- چامە دۇزىدە كىيىبەكى ھاوشانە: لە وشە خاونى مىزۇرىيەكان چىراوە، بۇ ھەر مىزۇرىيەكىش كارىزىكى پېشىنىدە.

- تۇوهى ھۇمىزىس بىزمان دەگىتىنەوە مىزۇرىيەكى رايىدۇرۇ نىيە، بىلکو تۇوانە پۇلە وشە كى ھۈزگەر و گۈچجەۋى زەمدەنин. نەم وشانە بە رېنگىمى زەمدەنەوە بىرەمە ئاقارى ئەمېستا رىنگاكانىيان شەق دەكەن.

- شىعەر ھەست ناکات، بىلام مىزۇيە دەبىزىزى، چاڭتىرىن رىنگاش بۇ ھەست بە شىعەر كەنەنەتىنى كەيدىتى، خۇنىلىنىوھە لە گۈنگەرتىن جودا يە.

ئۇ ناتوانى بىرجىستە بىن. چامە شىعەر، لىنى دىسان، شىنىكى دېكىيە و لە شىعەر جىاوازە، ئۇ شەنە دېكىدىش، زىيادە كەردن و زىنە گۈزىيى نىيە، بىلکو بېشىنگە و لە قۇوارە (كىيان)اي چامە كە جۇدا ناڭرىنەوە، دانە پەيقەكانى «مەفرەتات» چامەنى تۇوا، مانا و ئامازە و سەرچاۋە و دەلالەتە تايىيەتكانى خۇيان تىيىدا دەناخن و مەمبىستى خۇيان

نەگەر بىرۇمان بەوە ھينا كە كارى شىعەرى لە كارەكانى تر جىاوازە، تۇوا من دەملىنى ئۇدە روون بىكمەنە، كە چۈن دەكىرى ئۇر كارە نەشىباوە بۇ توانىنىوھە لەگەنلە دىنيادا تىنگدلاو بېكىرى. شىعەر، دىيانەت، يان ھەزىنەك، وەيا سىحرىك نىيە، بۇيە دەبىتىن دەسازى تالە چامەدا دابىن بىت، لەودا شىنىكى نامۇ، ھەلبىت شىنىكى نامۇ دىنە كايمۇو، بىلام شىعەر بېنى

دنهنگی زنهنگ

هەمەو شتىك كۈزايەوە

با بەدم كۆرانى وتنەوە تىدەپەرى

درەختەكانىش هەلەمەوچىركىن

ئازەلەكان مەردوون

كەس نەماوه

تەماشاڭە

ئەستىرە لە درەۋىشانەوە كەۋتوون

زەھى چىتر ناسۇرپەتەوە

مەرىيەك دانوشتايەوە

كە پرچى

شەو رادەمالىق

ۇوايىن زەنگ لەسەر پىّ ماوە

زەنگى نىيەشەو

لىىددادا

ھەناسە

پەفر بەسر بانىزەكەم و بەسر درەختەكاندا دەبارى.

دەوار و باخچەكە سېپى دەچنەوە، تۈولەپىنگا رەش، خانۇوەكەش

بىن دەنگ دەنگ داتېپى. بەفر دەبارى.

ههوا

لېېرکردن

دەركای داخراو

لەسەر زەۋىسى چەماوەدا

درەختىك ھەلەدەلەر زىئى

تەنبا

چۈلەكىيەك دەخوتىنى

بەسەر بىنمىچەكىوه

ھىچ روشنايىيەك نەماوه

جىڭ لە خۇر

ھەروەها ئەو ھىمایانەي كە پەنجەكانت دروستىيان دەكەن

مالئاوايى

رۆشنايىي دورىتر لە سەر

بازىدانى دل

بەسەر ئەو نشىيەدى كە هەوا دەنگى خۆى بە سەردا گلۇزىدەكتات وە

برىيسكايىيەكاني تايىە

خۇر لە ناو چالاوهكىاندا

لە دوورپىانەكەدا

نېزىك نشىيەكە

نوۇزىتىك

چەند وشەيەك كە نابىسىرىن

نېزىكتىر لە ئاسمان

بەسەر ھەنگاوهكانىيە وە

دوواين چواڭۇشەي رۆشنايى.

با و روح

ئەمە خەرافەيەكى سەرسۈرمىتىرە، سەر، لەم چىنە بەرۇتىر، شويىنى خۆى لەنلىو
دۇو كلاڭ ئاسىنەكەدا دەكتەوه و لىتى رادەكشى؛ هېچ شىتىك جوولە ناكا.

سەرە نەناسراوەكە قىسىدەكتات و من لە هېچ وشەيەكى تىن ناگەم،
هېچ دەنكىيەكە نابىسىم - لە خوارەوە لەسەر زەھى، من باردىھام لەسەر
شۇستەكەي بەرامبەرم و دەرىوانم؛ تەماشاي ئەو پەيقانە دەكەم
كە با دەيانەتىنى، ئەو پەيقانەي كە دەيانبا دوورتر تۈۋەپان
ھەلددە، سەرەكە قىسىدەكتات و مەنيش هېچ نابىسىم، با ھەموو
شىتىك پەزۈبلاڭ دەكا.

ئەي باي مەزن، كالىچجار بىت يان دلتەنگ، من مردىنتىم بە ئاوات
خواست، ئەو شىقەيەشم لە دەست چوو كە تۆلىت سەلەندىم. من هېچم
نەماوه؛ بەلام رقى من درىزە دەكىشى، حەيف كە لە تۆ - خۆشت
زىاتر.

چناو

دەستىك، بە جوولانەميەكى ئاھەنگاۋىيەوە و بىن بىركرىنەوە،
پىنج پەنجەكانى خۆى فرىئ دەدايە سەر ئەو بنمېچەي كە چەند
تارمايىەكى فانتاستىك سەمايان بە سەرەوە دەكىد.

دەستىك دابىر لە بازىو، دەستىكى ئازاد، زىزەوشان
بەو رۆشنىايىھى كە لە ئاگىدانەكەي خوارەوە ھەلدىستا - ئەو سەرە
پاكيزە و بۇشەش كە زەردەخەنەي بق جاڭجاڭكە دەكىد و
لەناو دلى شەودا دنهى شاكارە بىتسۈودەكەي خۆى دەدا.

زیّرهوشان بیوونه و یه ک

تاریکایی بالی زیاتر راکشاندووه

چاوه کان دهنوو قین

پاوانه کان رهونه قدارتر خوده نوین

ده سماں لیک به ههواوه ههبوو

توش هیمات دروست ده کرد

دهستن له زیر گهرووی شاهوه دههات ده

من حازم ده کرد لمبه ره که ببزم

شته ک دهیو هستاند

هاوار له دووره و دههات

له ودیوی شاهوه و

ههموو ئه و یش که پیش ده که وئی

ههموو ئه و یش که من له دهستی پاده کم

هیشتا

ل ببزم

ئه شهقامه که سپیده پری ده کرد که خزره تاو

رووبه روو

له قه راغ بانیز مکدا

هه ریک سه ماده کا

سق دلپه ئاو هه لوا سراون

به میزرا بکه و

سق ئه ستیره

مروارین

لکه ل چاوه دره شاوه کانی تو که ده روانه

خوردی ئه ودیو پهنجه ره که

نیوه رق

پییر روفردی

و هرگیزانی له فرهنگیه و زهینه بی شهمزینی

و چله کاندا) بلاوکرایه و. شاعیر، وک له چند پارچه شیعره دا هستی پی دهکمین، هرگیز نیشانه کانی خالبندی دانده دنا، ئەم دیاردهیه لای تو تکنیک بیو، نک نهزانین و بدره لایی، که لگەل شیوه ه دابه شکردنی کۆیله و دیزه مکان له سر کاغز یەک دههات و. شیعره کانی (هنانسە)، (با و روح)، (چناو)، شاعیر خۆی ناوی ناون "پەخشانه شیعر". ئىمە ئەم نۆ پارچه شیعره مان له دوو سەرچاوه و. پەرچە کردوون:

1. Pierre Reverdy: Plupart du temps ed. Flammarion, Paris: 1967, P. 190, 186, 371, 192, 207, 201.
2. Pierre Reverdy: Ouvrages Complètes, La Liberté des mers, ed. Flammarion, Paris: 1978, P. 15, 16, 10.

چەند ئازە تىك
بى سېيھار

رووانینىك
پەلەپەکى ئەنگوستە جاوا

ئۇ خانووهی کە ناجىنە ناوی

پییر روفردی Pierre Reverdy، له پال ئەندىرى بىرقۇن و فيليپ سويق و ئىلوار و ئاراگۇن، يەكىكە له شاعیره هەرە كارامە و زېرە ستانە، كە بىنەماكانى رىتبازى شیعرى سوریالیزمیان له فەرەنسا دامەزراڭ.

پییر روفردی (1889 تا 1960) له سەرتادا، له سالى 1915، كۆملەتكە پەخشانه شیعرى بە ناونبىشانى Poemes en Prose بلاوکرددوه. پاشان، دوواى بلاوکردنە وەی دوو كۆملە شیعرى دىكە له سالى 1916 و 1918 دا، بە بلاوکردنە وەی دیوانه شیعرى (گىتارى نۇوستۇو بەرفراوانى پەيدا كەرد. بەشى هەرە زۆرى شیعره کانى خۆی، پىش مردىنى، له گۇفار و بلاوکراوه سوریالیستە كانى فەرەنسا (له ماوهى سالانى بىست و سى

كۆچەر

ئۇ دەستەتى تىدەپەپى

لە دوورە وە ئۇ پەرداخى کە دەشكى
چراکە دووكەل دەكا
ئۇ بلىسانەتى كەپىان گرتۇوە
ئاسمان رەشتە داگەراوه
لە سر بنمیچە كاندا

هدقیقت دهیتوانی له دهست شهوقدانده‌ی نهفین و خوشویستن له ناوتدنا قروتارت بکات. هدقیقت دهیتوانی، ده کرا هدقیقت، نموده نیشان بذات، که من نیوه ناچل و ناته‌واو همول دهدم نیشانت بذهم. بهلام تو نمده ناخوازیت، گرگن. نه‌تهدویت ته‌نیا کریار و به‌کارهیندر، ده‌تهدویت نیشتمانپه‌روهه بیت.

«گونی لئی بگرن ا دهیویت نکولی له نیشتمانپه‌روهه بکات. نیشتمانپه‌روهه که بدردی بناغه‌ی دهولدت و یه‌که پنکه‌ینه‌ره که‌یدتی: خیزان‌ا ده‌بیت ری بدمه ندرفت و بدری لینگیریت‌ا.

به‌وانه چون ده‌قیزینیت گرگن، کاتیه یه‌کیک له باره ده‌روونیه ره‌قده‌لأتوهه کدت ناگادارت ده‌کاتاهه.

تون: نه ده‌تهدویت گونیت لدو ناگاداری‌بوهه‌وید بیت نه لدباره‌یدوهه بزانیت. ته‌نیا ده‌تهدویت بقیوئینیت، هات و هاور بکدیت و چه‌پله‌لیندیدت. ری له هات و هاور، قیزه‌قیز، پیاوه‌لگوتون و چه‌پله‌لیدانی تو ناگرم، بهلام تو، رنادیدت، به‌هینی و کاوه‌خز بزت بگیزمه‌دهه، که بز ناتوانیت به‌ختیاری و ده‌سته‌ینیت.

من، ترس له چاوه‌کانتدا به‌دی ده‌کدم، چونکه ده‌زامن نم پرسه به ج قوولاًیه‌ک ده‌تبزروینیت. تو: «ندرم و نیانی و حوسه‌له‌یده کی زیاد له پیویست بز دینه‌کدت» ده‌خوازیت و داوا ده‌کدیت سدریدست و نازاد دینه‌که‌ت خوش برویت، گدرچی نمده نه‌ک خدوش و هدله‌یده ک نییه، به‌لکو به پنچه‌وانه‌ده کارنکی باش و بسروویدیشه، بهلام تو، لدمه زینتر ده‌خوازیت: ده‌تهدویت هدمو که‌سینکی دیش شوین پیش تو هدلگرنیت و ملکه‌چ و گونه‌ایه‌لئی یاسا و نمیریته ناییندیده کانی تو بیت. له‌گل دینه‌کدی خزتدا ندرم و نیان و به حوسه‌له‌یت، بهلام نم ندرم و نیانیه به هیچ دینیکی تر ره‌وانابینیت. شیت و هار ده‌بیت، گهر که‌سینک، لبری پدرستنی خوایده کی تاییه‌ت، سروشتنی خوشبویت و هدولبدات لینی تینیگات. کاتینک ژن و مینزدینک هدست به‌دهه ده‌کدیت چیتر ناتوانن پینکدهوه بژین، ده‌تهدویت یه‌کینکیان نه‌وی دی، به شکایت و بیانوی ریزنه‌گرتن له خوونه‌ریته باوه‌کانی نیو کوزمل، یان به نیوی که‌للره‌هقی و مل نه‌وی نه‌کردنه‌دهه بز یاساکان، بدره و ده‌روازه دادگاکان را پیچ بکات. تو: پیاوه

نووسینگه‌یه ناجز و دلپرویندا به‌سر نه‌دیدیت، یان هدر خدریکی نه‌ژماردن و کوزکردنه‌دهه و لینه‌رکردنی زماره‌کانیت، یان پشتت به‌سر میزینکدا چه‌مانوئته و خدریکی نه‌خشه‌کینشان و پلان دانانی، یان ژیانی به‌ناچاری ژن و مینزدایه‌تی هیزی له‌بدر بپویت، یان ماموزتایه کیت له پوزینک، له پوزله‌کاندا، هدرچه‌نده هیچ خوش‌وستیه کت بز منانان نییه و رقت لینیان ده‌بینه‌دهه. له‌بدر نه‌وی تو هدمیش و بدره‌وام له‌وی ناماوه و له‌بدر ده‌ستندا ببوه، و در تگرگتروه و قدت نه‌توانیووه ببه‌خشیت و بده‌بینه‌دهه، ناشتوانیت به‌رهه و پیش بچیت و بگه‌دیت به‌پله‌یده کی بالآخر، قدتیش هزرینکی نوی، له ده‌گای بیرت نادات. تدنس نه‌وه‌نده‌ت له باردا ببوه، نه‌وی خه‌لکانی دی پوخت و ناماوه‌کراوه له بدرده‌میاندا داناویت، هد‌للوشیت و بیکه‌یه بدو دیودا.

نابینیت بز هیچ گونه‌انکاریه ک، هیچ جیاوارازیه ک، نه له خوت، نه له ده‌روونیه ره‌که‌تدا ره‌ووناده؟ لینگدری بزت بگیزمه‌دهه: کاتینک تو دلتنگ و هیچ له ناخا نه‌بورو، به گازنده‌دهه، دل پر له سکالا له دهست ره‌حدت نه‌بورو، یان به خوت و نه‌خوشیه ده‌روونیه کانه‌دهه، بدره و رووم دیت و داوهای یارمه‌تی ده‌کدیت، فیرویوم چون مینا گیانله‌بدرینکی ره‌ق و ته‌ق و وشکه‌لآترو، گیانله‌بدرینکی له جنی خزدا چه‌قویو، بتناس و هدست به ببونت بکدم. له تواناتدا نییه ببه‌خشیت و بخزلقینیت، ته‌نی چلیسی، بز خزبردن و هه‌للوشین ده‌زانیت، چونکه نه‌وه باره بنتچینه‌بیانه‌یه له‌شتیان پنکه‌یناوهه برتین له: خزیده‌دورگرتن، بز خوسه‌ندن و رکه‌بری و بدریده‌کانی. هدر هینده‌پنکه‌هاته بنتچینه‌بیسی و ساکاره‌کانی نهفین، یا دلاوه‌ایی له نیوتا بکدونه بزروتن و جولان، زاره‌تره ک ده‌بیت و ده‌توقیت. رژدی و چلیسیت ته‌نی یه ک نیو‌ارزکی بندره‌تی هه‌ید: تو، هدمیش و بدره‌وام ناچاریت به‌وهی و وورگی خوت له پاره، له خواردن، له به‌ختیاری و زانیاری په‌بکدیت، چونکه هدست ده‌کدیت سک به‌تال، نه‌فام و لبرساناندا مردوویت، چونکه هدست ده‌کدیت نه زانیاری راسته‌قینه‌ت له ده‌ستدایه و نه به دواه و ده‌خستنیدا ده‌گهربینیت. هدر له‌بدر نام هزیه‌شده، که له هد‌قیقت هه‌لذینیت و خز ده‌ریازده‌کدیت، گرگن! چونکه

نهشتمه کانه‌ی بدره‌هه‌متھیناون، کاتینک بز فروشتن دهیان بهیت بز بازاره کانه‌ی. گدر ندو داهینه‌هه‌ی تا ده مینک له‌مدویه‌ر، بهرازنیکی نقووم بوروی ناو زه‌لکاوی جنس بورو، شینیک بورو، ئیستی «بلیمه‌ت» بیک بینت، نهوا بز تز پر هاسان تره ندو بەختیاریه‌ی ندو بز دنیایه‌کدت و ده دستی هینتاوه، هدالیلوشیت. نه میستا هداللوشینی بەختیاری بز تز گەلی ساناتره، چونکه ئیستاکن تەنیانیت و چەندان پیاوی بسته‌بالا و پوچتی ترت، مینا خودی حزت، له گەلذایه و ھەموو پیتکرا ھاوارد، کەن: بلیمه‌ت ا بلیمه‌ت ا خەلکی دهسته دهسته و ریز ریز دین و بدره‌هی نیوەسته کانت چلیسانه ھەلذەلوشن و دەیخۇن. گدر پیشکینک بیت، چەندان تەخوش رووت تىنەدەن. تز: له تواناتدا ھەیه گەلیک چیتر له بەری پارەتیان بدهیت و بەوهش پاره‌یه کی زۇر خېکەیتەوە و و دەست پەھینیت. گۆن لىنە پیاوی پچووک دەلیت: جا و دەستھینانی پاره ج قەیدی ھەیه و بۆخراپا. له راستیشدا وايد، و دەستھینانی پاره خەوشىنگىز بەرگایدەکی راست و لەبرى کار و خزمەتىنىک چاک. بەلام ندوه خەوش و ھەلەیه، گدر لهو پاره‌یدی و دەستى دەھینیت، ھېچ له پیتھیناوى تۈزۈنەوەکدت و بدره‌هامبۇنیدا بەکارنەھینیت و گۈنى پېتىدەيت، بەلکو لەبرى ندوه تۈزۈنەوەکدت بەکاربەھینیت بۇ زىتر زەنگىن بۇون و دارابۇوت.

نەمدەش نەوهىدە تز گردووته و دەیکەيت.

تز: ھېچ شتىنک ناكەيت تا بەردەوامى بىدات بە تۈزۈنەوە کانت و بەرەپېشىدەچۈونىيان، له بىر نەوە بىن بېرگەنەوە، بەۋەپېچى چلىنىسى و دەبدەنگىيەوە دەستى و دەسرادادەگىرت. تز نە سنۇور و نە ندو توانستىدى له نەنجامى تۈزۈنەوە و دەست دىت، نابىتىت. جۈزى ئىيان و بۇونت بەرپەچى ندو توانستانىدى ھەن دەدەنەوە، له ھەر جىنەيەكىش بىگەيت بەو سۇورانى دەھرى تۈزۈنەوە کانى داوه ئاودىيەدەبىت. گدر پیشکینک، يا بەكتۈزۈنگىز بىت کە لەبارەی تەخۇشى كۆلۈزى و گەرانەتاوه بىزانىت، كە ندو نەخۇشىيابانه دەرئەنجامى ھەلأمسانن لە نەندامىنک لە نەندامە کانى لەشدا، نەوە بەويىدە دەنبايىدەوە بە دواى بەشى دەلەمساندا دەگەرنىت لە بوارى نەخۇشىيە کانى شىزىپەنجىدە و بەوجۇزەش دەمینکى دور و درېز لە كاتەکەت بەوه

၁၇၃၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ၊ ၁၅ ရက်၊ ၁၁၁၆ ခုနှစ်၊
၁၇၃၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ၊ ၁၅ ရက်၊ ၁၁၁၆ ခုနှစ်၊
၁၇၃၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ၊ ၁၅ ရက်၊ ၁၁၁၆ ခုနှစ်၊

فهرمانپهرينگ برو خولقاند، که نهنجام گهيانديتیه «رايغى سینبیم» و شهست ملیون مرؤٹى وەک تزوی به گۈزى سپارد. کەچى هېشىتنى هدر لە هات و هاوار و پىاهەلدان، لە چەپلەلیندانى خۆز نەكەتووپوت و بەرەۋامىت ۱۱

تزو ناوايىت پىاواي پچۇوك، بەلام كەس ناۋىزىت بۆت بىكىرىنتەوە تۇز چۈزىت، چۈنكە پىاوا لىت دەترىسىت و دەخوازىت هدر وا بە پۇوتى و گۈڭى بېتىتەوە. تۇز، بەختىيارى خۆز ھەللىشى.

قدت بە ئازادىيەكى تدواوهە، تام و چىزىت لە بەختىيارى نەكىردوو، گۈگەن. هدر بىزىھە چىلسانە ھەللىشىت، بىن نەدوھى گۈزى بە پاراستۇر و گۈنگى بە ماندوھى بىدەيت. تۇ، قەت فېرىنەبۇوپوت، چۈن باخوانىنگ گولەكانى و كشتىارىنگ بەرۇوبۇمىنى كىلەنگەكى چاودىزى دەكتەر و دەپارىزىت، تاسە و نارەزىزە كانت پىارىزىت و بەتدىنگ بەختىيارىنتە بېتىت. تۈزۈرەرە گەدورە كان، شاعيران و زاناكان لە دەستت ھەلھاتن و لىت دورىكەوتنەوە، چۈنكە دەيان ويسىت بەختىيارى خۇيان بەدەست بېتىن. لەگەل تۇدا ھەللىشىنى بەختىيارى ھاسانە و پاراستۇر و بەتدىنگەوەھاتنى گۈزان. گۈگەن.

تىشاگەيت لەبارەي چېبىدۇر دەدۇن، گۈگەن، وانىيە؟ ھەولۇ نەدەم بۆت بىكىرىمەدە:

دەھىنەرنىك، بە دۈزىنەوەي دىبە نادىيار و ناتاشكراكانى زاسىتىكەدە، ئامىزىنەكەدە يان دۈزىنەكى كۆمەلأىيەتىيە، بىن ووجان و دەمەنگى دور و درىز، بەۋىھەپى توانايىھە لە كاركىردى خەرىك دەبىت. نەو دەھىنەرە، دەبىت بە تەننى بارى گۈرانى ئەو كارەي پىنۋە خەرىكە ھەلگىرى، دەبىت بەسەر ھەممو دەبەنگى و بېرۈكە ناجزور و نابەجىتكانتا، بەسەر ھەرچىبىيەكدا تۇز پىنت گۈنگە تىپەرىت، تىبيان بىگات، لېبيان بىكۈلىتىلەر و شىبيان بىكانتوو، دەرئەنجامىش بە نەنجامدانى كارىنگى بەسۈددە لە بىريان دواييان پىنھىنەتتى. لە كارەكەيدا نەگ دەستى يارەمەتى بۆ درىز ناكەيت، بەلگۇ بە ھېچ كۈزجىنگ خۇتى تىشاگەينىت. بەرەو پېرى ناچىت و نالىيەت: «ھارپىم، دەتبىيەم چەند شىنلەگىرانە كارەكەيت. نەدوھىش دەبىنەم كە تۇز بۆ چېتىركەدنى ئامىزەكەم، مەنالەكەم، زەنەكەم، ھارپىلەكەم، خانۇوبىرە و مالەكەم، كىلەنگەكەم

كارەكەيت. دەمەنگە من بە دەست كېرۈگەتىدۇر دەنالىيەم، بەلام نەمتواتىيۇر خۆم يارەمەتى خۆم بىدەم. دەتوانم ھالىكاري بىكەم بۆ نەدوھى لەو رېنەدە يارەمەتى خۆم بىدەم؟» نا! تۇ قەت بە پېرى كەسىنەكەدە ناچىت تا ھالىكاري بىكەيت و دەستى يارەمەتى بۆز درىزىكەيت، پىاواي پۇوتا.

تۇز: يان خەرىكى هات و هاوار و چەپلەلیندان و پىاهەلگۇوتىنى، يا خەرىكى يارى كاغەزىت، يا لە دەرەخولى شەر و بەيە كادا ئىنگىدا خەرىكى قىۋەقىز و ھەرای خۆزىت، يا لە كانەخەلۇزىنگىدا، چۈون كۆزىلەيدەك دەرەتتىت. ھەر كارىنگى ترى لەم چەشىنە دەتوانىت بىكەيت، بەلام قەت رىز بەخۆز نادەيت دەستى يارەمەتى بۆز نەو داھىنەرە درىز بىكەيت و ھالىكاري بىكەيت لە كارەكەيدا، كە دەخوازىت ھالىكاري بىگات و دەستى يارەمەتتىت بۆز درىز بىگات. دەزانى بۆز؟ چۈنكە نەو داھىنەرە لە سەرەتاي دەستپىنگى دۆزىنەوەيەكى نۇندا، بىن لە ھەندى بېر، چى ترى لە دەستدا ئىبىيە پېشىكىشى بىگات. نە مۇدەي دەسکەوتىنگى زۇز بە رېنېيەكى كورتى پېنې، نە مۇدەي شىنوازىنگى ھاسانترى پېنې بۆز زىيان. تەنبا كۆمدەنلىنى گرفت و كېشىدى نۇزى لە ھەگەكەيدا، تۇش ھېننەت كېرۈگەرفت و خەمبىنى ھەدەيە لە خۆز زىاد، لەبەر نەدوھى ج بەدەنگ كېرۈگەرفت و كېشىدىكانى نەدوھى ناپېيەيت.

تۇز: ھەر نەدوھىنە لە بەرەمبا نەبىيەتە تاستەنگ و بەرىزىيەكەي بۆز بەرەلەكەيت و لېنىڭدىن، تەرا نەو داھىنەرە نە لەبەر خاتىرى تۇز و نە بۆز تۇز ھەست بە ناشادى و دلتەنگى ئاكات. نەو نە بۆز تۇز كارەكەيت، نە لەبەر خاتىرى تۇز بېرە كاتتۇر، شېرىزە دەبىت و دانەھىنەت. ھەرچىبىيەك دەپىگات لەبەر نەدوھى بە كە جۈزى زىيانى خۆزى پالى پىنۋە دەنەت و بىگات. گۈزى پىندان و گۈنگى دان و بەزەيى پىاھاتتەوەش بە تۇدا، بۆ رايەرانى پارتەكانى، بۆ قەشە و پىاوانى ترى ئايىنى جىنەتلىت. نەو لەو بەرۋايدا يە ئىتىر كاتى نەدوھەتتەرە، وەختە تۇ خۆز چاودىزى خۇدى خۆز ئاكەيت و بەتدىنگ خۆزتەوە بېتت. بەلام، تۇ ھەر بەرە رازى نىت دەستى يارەمەتلى ئىن بېكىشىتەوە، بەلگۇ دەبىتە لەمپەر لەسەر رىندا، تەۋى تىنەدەكەيت. كاتىنگىش نەو داھىنەرە دواي كارىنگى سەخت و دەمەنگى دور و درىزى خەرىكىبۇن بە كارەكەيدا،

هرچیبیه کی تر همبوو، تورت دا و ولات نا: سدریدستیوون، ریزگرتن له راستی، چاره سدرکردنی کزیله یدتی ثابوروی، شیوازه کانی بیرکردنده وی خولقینه رانه. ته نیا په یعنیکی په مانا: به لام خراپ هلبزیر دراوت هینشه وه: دیکتاتوریه تا.

لهم هله بچووکه ندو زانایه، دنایه کی بەرفراوان و ناوەلات له: درز، راونان و وەدەکەوتان، نازار، زیندان، جەللادان، پۆلیسی نهیئنی، سیخورپی و لەسەر يەكتى جاپادان، جلکى رەسمى و جەندەرال و مەدالیاکان پېنگ هینا. هەرچیبیه کی تر مايدوه توورت دان.

تىستا كەمن چىتر تىنە گەيت كە تۆ چۈزىت، گرگن؟.
نا، هېشتا؟

كەوانە با دەست پېنگەينەوە: تۆ: ھەممۇ ندو «ھۆکارە ثابورو بىانەت» كە بۇ زيانىت، بۇ يەختىارييەت لە خۇشەویستىيا لە دەستتىا بۇو، گۈرىيەوە بە بېرىزگەيدە کى ناجىز و تامىز بە زيانىت: «سەرەستى مەزۋاچىيەتىت، بە بالادەستى و مەذنى دەولەت گۈرىبۇھا»، تامادەبۇون بە قوربانىدان بۇ دەستتەن ئانى نەجامى مەزىت، گۈرىنۈھ بە بېرىزگەيدە کى بىيىمانا و بىن ھۇ: زەبت و رەبىتى حىزىسى، «وەناگاھاتن و ھۆشيار بۇونەوەي ملىيەن ئان خەلۇكت، گۈرىنۈھ بە راۋەستان و چەپلەلەندان بۇ ندو خۇيىشان ئانى توانا سوپايىھ کانى خۆزت تىياياندا نىشان دەدا»، تەقىنى ئازادەت، بە دەستىرىزگەردنە سەر ثابورو ئافەغان گۈرىيەوە، كاتىنک گەيشتىتە ئەلمانىا و سەرگەوتتى بە دەست هینتا، «رەتكەرنەوەي دەستگىرىزىي بىنەرە تانان و ليقدومارانت، گۈرىنۈھ بە قىركەن و تەفروتو ناڭىردىنە ھەڙاران»، «رەتىمايى و پەرورەدە كەرنى ئەنالات، گۈرىنۈھ بە «پەرورەدە كەرن و گۈشكەردن لە رىنى نىشىتمان» دا، «چىنگىردن و نەخشە كىشىشانى ثابورو ئىنۇ مالت، گۈرىنۈھ بەو مەدالىايانە ئەتتا بەو دايىكانى دە منالىيان دەبۇرۇ». ئىنى تۆ بۇ خۇشت بە دەست ندو بېرىو و ئازارت نەچىشتۇرۇ؟ «دا يېكىنک و دە منالا!».

ئەم پەيىشە بە دېھەختە «ديكتاتورىيەت» لە وولانى تىشىدا لە گۈنكەنتىدا دەزېنگا يەوە، لە شۇنىڭ کانى تىشىدا، تۆ بۇويت جلکى ئالۇوالا ئى رەسمىت لە بەرگەد و ندو مەزۋە قەت رەحەت نەبۇرۇ، سەپىر و سەمدەرە و سادىيەي كە نەوەي

راستىيە كان درا، بە تىنە گەيشتىن و بە هەلە تىنگەيشتىن لە ياساكانى زيان كوشت. كاتىنکىش ھەدلە و تەقەلە لاكانى ندو جىنى خزىيان كرددە و كاريان پېنگرا، هاتىت و دەستت بە سەر بە پېنگەر دەنیاندا گرت، بەو كارەش دۇريارە بە چىنگى مەرگت سپاردنەوە. يە كەم جار: ندو پىياوه گەورە يە زىنگىخراوه كەتى ھەلە شاندەوە. دووەم جار: لە زياندا نەماپۇرۇ، بۇيە چىتىر نەيتوانى بەرەنگارىت بىكەت و دەزت بۇ سەتىت. تۆ: لە دە تىنە گەيت كە ندو لە كارە كەتى تزدا، بەهائى خولقىنەرانەي ھېزى زيانى تۆز دەزېزەوە. لە دە تىنە گەيت، كە تىنگە كانى ندو لە بارەي زانستى كۆمەلەن اسېيەوە بۇ ندو بۇ پارەنگارى لە «كۆزمەلە» كەت بىكەت، دەزى «دەولەت» كەت.

لە راستىدا لە ھېچ شەنگىن تىنە گەيتا.

بە «ھۆکارە ثابورو بىيە كانى نەوە» ناگەيتە ھېچ جىنە ك و بە ھېچ ناگەيت. زانایه کى گەورە، تا سەرە مەرگ، بە دەوە خەرىك بۇو فېرىت بىكەت، بۇ نەوەي بىتوانىت تام و چىز لە زيانىت بېبىنەت، دەبىت ھەولىدەيت زانستە كان چىتىر و لە بارترىكەيت، بە دەوە خەرىك بۇو فېرىت بىكەت كە مەزۋانى بىرسى ناتوانىن شارستانىيەت بەرەپېش بەرن و بىيگەينە پلەيە كى بالا ئىر، كە ھەممۇ مەزۋان بەيىن ھېچ جىاوازىيە ك، دەبىت لە گەياندىن شارستانىيەتدا بۇ پلەيە كى بالا ئىر و لە بەرەپېش بىرەندا خەرىك بن، كە تۆ دەبىت ھەم خۆزت و ھەم كۆمەلگا كەت لە دەست ھەر جزرە دەسەلەتىكى داپلۇسەر و زال قوتاركەيت. ئەم پىياوه گەورە، راستەقىنەيدە، كاتىنک ناگادارىيە كانى خۇزى دەگەيانىتى: تەننى ھەلە كى بچوو كى كەرە، باوهەرى بە توانى ئۆز ھەبۇرۇ كە بىتوانىت خۆزت ئازادىيەك كە وە دەستت ھەنباوه پارەنگىت و بۇ ھېچ نەخىنگ لە دەستى نەدەبىت. ندو پىياوه ھەلە كى دېشى كە: رىنى پىندىيات تۆزى «كېنگار»، بېبىتە «ديكتاتورا».

چىت لە گەل بېرە بەتاو و دەولەمەندە كانى نەودا كەر گرگن ئەم تۆ ئەنلەن بىرە بەرفراوان و بەسۇرۇ دەپنەت، بە لام تۆ ئەنلەن پەيىنەتلى: وەرگرت: «ديكتاتورىيەت».
لە ھەممۇ ندو شەنانى لە دەنلىكى گەرم و گەورە كەتو بۇونەوە، ئەنلەن پەيىنەت وەرگرت و فېرى بۇويت: «ديكتاتورىيەت».

دەزانى، بەلام كردىپۇوت بە ئەپەنېيەك و نەتەدەۋىست لەبارەيدۇرە بىلۇپۇت، گۈڭنە. وانىيە ئۆز نەبىوپۇت، كە لە رەنى راپەرانى شورا ئاكانى كىرىكارانەوە، سەرىپاکى ياسا كۆزەكانت دەرپارە خىزان و چۈزىتىسى پىنكەھىناتانى گەزەندۇرە، چونكە لە تواناتىدا نەبىو ئەو كارە مەزىنە «لىننە» بىپارىزىت و بۇ چىتىرگەرنى ئىياتت بە كارېھىنەت ؟

ئۆز ئەمانە هيچيان نازانىت. راستى، مىزۇو، خەبات لە پىشماوى ئازادبۇونتاق مانايەكىان ھەدیه بۇ ئۆز و جەنگەنەن ؟ بە ھەمە حال، ئۆز كىنەت تا دىد و تىپروانىنى تايىدەت بە خۇتەت ھەبىت ؟

تەواو لەمە پېنلاڭاگىيەت، كە خودى ئەندىشە پىس و گەمارەكانى خۇت، گۈنگى ئەدانىتىدە بە حەز و ئارەزۇرە كانى لەشى خۇت، بەدو ياسايانەوە، كە لەبارە خىزان و پىنكەھاتىنەدە داتتاون، لوولى داۋىت و بەندىكىرددۇرۇت.

من ووتە ئۆز ھەست ئەكەيت، كۈلۈل، گۈڭن، چەپىل، بىزگەن و لەبارىنىكى دەررۇنى نائاشايىدایت، ئىقلىج و لە پەلەپىزكەتتۈرۈت. ھەست ئەكەيت، كە ناتوانىت تام و چىز لە لەشى خۇت وەرىگىرتە ئۆز دەكەيت بىنرخ، نازىندرۇر، پۇوت و رەق و تەق ھەلاتتۇرۇت. ئۆز دۆستىنىكى كچت نېيە، ھەشتېتىت، تەننە بۇ ئەۋەتە «بىننېتە ئىزىز» تا بەدو كارەت «پىاوا كەي» ناخت بىسەلمىتىت. نازانىت خۇشەۋىستى و نەقىن چېبىه. قەبزىت، قەبزىيە كەشت بە دەرمان چارەسەرددە كەيت. بۇنىت ناخۇشە، پىنسەتكەت لېنج و ساردوسە، ھەست بە منالەكەت ناكەيت لە باوەشتا، بىزى دەتەنەت ئەۋىش بىكەيت بە سەگىنەكى پەچەزەلە ئىزىز شەق و قامچىبىه كان.

تەواوى ئىياتت زەندەقت لەمە چورە توانى ئەرەختىپۇن «دەرسەت بىلەت». نەمە گشت بېرگەردنەوە كانى داگىرە كەدۇرۇت، خۇزى ئاخىنبوەتە ئىنۇ كارە كەتەدە. ئەنەكەت جىنى ھېشىتۇرۇت، تەننە ماويتە ئەۋە، چونكى نەتتەننەپۇر، خۇشەۋىستى بىدەتىن. بەدەست پەشىمانى، زمانى خۇزگاست، پەشۈكەن و دەرپاوكىنە دەنالىنەت. ھەمەو بېرگەردنەوە كانى لە دەوري ناوگەلت، لە دەوري تام و چىز و حەزەكانت دەسۈپەنەوە. كەسىنەك، لەبارە تىنگە كانى منهۇ دەرپارە سېنكس، لەگەلتىا دەپەيەتت و پىنترادە كەيت كە ئەمر تىنگانە تىت

دەگەن و دەتوانى يارمەتتىت بەدن، دەيانەۋىت ئەۋەت بۇ بېرخىسىتىن، كە «شەوانە» بىتوانىت لەگەل خەدون و حەز و ئارەزۇرە كانى ئىنۇ لەشتا بىزىت، بۇ ئەۋەت «رۇزئانە» ئازاد و سەرىدەست لەو خەدون و حەز و ئارەزۇرە، بىتوانىت بەكارە كەتەۋە خەرىك بىت و بە سەركەتتۈرىنى بەجىنى بىگەنېتىت. دەيانەۋىت، ئەنەكەت لە ئامىزىتا شاد و بەختىيار بىت، نەك سەراسىمە و پەشكەو، دەيانەۋىت، منالەكانت رووگەش و گەشاۋە بن، نەك كىز و لاواز و رەنگ زەرد؛ خۇشەۋىست بەن نەك بەدكار و دەغۇزار. ئۆز دەلىتىت: تام و چىزەكانى لەش ھەمەو شىنگى ئېيە لە ئىياندا، شتى گۈنگەرەن بەن پىاوا پېنلاڭاگىيەت، كە خودى ئەندىشە پىس و

ئۆز ئاوايت تەپەسەرە گۈڭنە.

گۈغان ئۆز «ماركىسىت»، «شۈرشىگىز»، «راپەرنىكى ئابىنەدىيە كىرىكارانى دەنيا» بىت، يان «باوەنەكى ئابىنەدىيە شۇرا كىرىكارىبىه كانى و ولاتىنەكتىت لە وولاتان». دەتەنەت دەننە لەو ئازارە ئە دەستىيە دەنالىنەت رىزگاركەيت. ئەو خەلکە بېشومارە ئە دەستىيە دەنە دەستت ھەلدەن و لىت دەورىنە كەنۇنە، تۇش بە هات و ھاوار و ھەدىان دەكەيت؛ بۇ دەستنا ئىنۇ ئەم خەلکانى كۈزىلە و بەشخوارو، بۇ دەستنا ئابىنەن من رىزگاركەرى ئىنۇمما ئەمىنەتىش ھەر ناخوازن دان بەدو راستىيەدا بىننە ؟ بېرخى سەرمایەدارى؟». منم: ئەم خەلکە بېشىمارەم خەستۇتە بزاوتن و جوولە، ئەگەتتىبىه كانى ئىيانە پەل لە كۈلۈزىبىه كەيان ئىشان داون، نەك تۇن شۇرشىگىنە گۈڭنە. ئەوان، دەل پەل ھېيا، بە تاسە و شەدقەوە، گۈن بۇ پەيشە كانى من رادەدىن. رووەدە كەنە رىنگخراوە و دامەزراوە كانى ئۆز، چونكە پېيان وايە كە لەۋى من دەبىتتەوە. تۇش، لە بارىنەكى وادا ھەر ئەۋەندەت لە دەست دېت بىلەتتىت: «تام و چىزە كانى لەش بە ھەلەدەچۈرۈن و سەرلىنىشواوېيەكى بورۇۋا بېچۈرە كانە و لە بىندرەتتا بە ھۆكەر ئابورىيەكى ئىنۇ كۆمەلگەوارە بەندە». ھاۋاتاش، كەتىنە كەتى «قان دۇ قىنلەس» لەمەپ شىنۇ كانى خۇشەۋىستى كەردىنە دەخۇنېتتەوە.

كاتىنەك، پىاوانەكى گەورە ھەۋى دا، بىنمايەكى زانسىتى بە ئازادبۇونت بىھەخشى، بە دەستى ئابۇوتى و ھەۋازىت سپارە. يەكمەم ھەولۇ كە بۇ پەرەدە لە روو ھەلمالىنى

بهو (دایکانه) که بین پنکه‌های خیزان و له دره ووهی خیزاندا بونه‌ته دایک) بگهیت، به بین رهشت، ناودنیان ده‌کهیت، گرگن؟ راست نیبیدا که تو سنوریکی دیار و له بدرچاوت له نیوان منالانی (زوله) و منالانی (راسته‌قیمت) ادا کینشاوه؟ تو، ج لیقه‌ومارنکی بچووکی که وون و سدراسیمه و سدرلیشیواو به هممو لایه‌کدا راده‌کهیت و سکالاً و گازنده ده‌کهیت. تو، له ناوه‌برذکی پهنه‌کانی خوشت تیناگهیت.

تو: بدریزده له «مدسیحی منال» ده‌روانیت. «مدسیح» له دایکنک بیو که هیچ پسوله‌یه کی ماره‌برینی له ده‌ستا نه‌بیو. بین نه‌دهی به ناگایت و تینگکیت، تدناها تاسه و ناره‌زروت بزو «سریستپونی جنس» یه وات لینه‌کات بدریزده له «مدسیح» بنواریت و ریزی لینگریت و هیچی تر. تو: نهی پیاوه لیقه‌وماره راسته‌قیمه گرگنده‌که‌ا.

تو، «مدسیح» ده‌کهیت به کوی خوا، «خوا» یه‌ک، که پینی وا نیبه هیچ منالینک له ده‌ره‌وهی پیوه‌ندی خیزانی‌بیدا له‌دایک بینت، دواش به‌دکار و گرگن، مینتا «پاولوس» ینکی رچه‌شکین، ده‌کهونه دوی منالانی له دایکبووی نیو نامیزی خوش‌ویستی راسته‌قنه و منالانی نیو دستی رقیش، به یاسا تایینیه ده‌سکرده کانی خوست ده‌پاریزیت.

تو: پیاویکی به راستی نه‌گرس و گرگنی.

تو: به‌سر نه و پردانه‌دا که «گالیلز»‌ی مدنز نه‌خشنه دروسکردنی کینشاون، داژوینت. تو: پیاوه بچووکه‌کهی که سرانسری دنیات پرکردزته‌ده، ده‌زانتیت که «گالیلز» بین نه‌دهی پسوله‌ی ماره‌برینی هیچ ثافره‌تینکی له ده‌ستا برویت، سی منالی هه‌بیو؟ دلنيام، تو قدت نه‌ده بزو خویندکاره کانت ناگینه‌تنه‌ده، هدر له‌بیر نه‌ده ش نه‌بیو کدوتیته ویزه و گیانی «گالیلز»، برویت به مایه‌ی شاره‌ده‌رکردن، وولات بدده‌رکردن؟

ده‌زانتیت، پیاوی بچووک، که له وولاتی کزیله‌کاندا، «لینین»‌ی مدنز، باوکی کریکارانی دنیا «یان باوکی گشت کزیله‌کان؟» دوایین بهو شیوازه باوه هینتا که تو بزو پنکه‌های خیزان داتر شتبوو، کاتینک ده‌سلاانی و ده‌سته‌هینا؟ نهی نه‌ده ده‌زانتیت که نه و خوشی، بین نه‌دهی هیچ پسوله‌یه کی ماره‌برینی، له ده‌ستا برویت له‌گدل زنده‌کیدا ده‌زیا؟ نه‌دهت

شتبک له‌گدل توذا کنم ناکاتده و هیچ شتبکی هاویه‌شمان پنکه‌هی نیبه -چندنی چینیه که له‌گدل هرچندکا- شتی هاویه‌شیان هدیه، من و تو ش ناوا، ته‌نی ندهه نه‌بینت که هردو وکمان ده‌گذرنیتنه سدر همان بندره‌ت و بندچه‌ی مادی که له گدردو ندا هدیه. بزو ده‌سته‌رداری «شیم» نایبیت و ناگه‌رنته بزو «پرۆتیزیلزما» جووله‌کهی گرگن. زیان بزو من له چوونه‌وهیه ک، گریزیوون و دووباره کشانه‌وهی «پلزا» و دهست پنده‌کات، نهک لهو ووتاره تایینه‌یانده که «رابین» ینک ده‌یان دات، ده‌یانلیت و ده‌یانخووینده‌وه.

ملیزنان سالی خایاند، تا تو له بیونه‌وهونکی ده‌ریاییمه‌وه برویت بدو گیانله‌بده ره‌پ راوه‌ستاوی سدر ووشکایی. تو به دریابی شهش هزار سال، له بارنکدا که تا نیستاش سرتاپای گتریوینه‌تده و رینت پیندادات له‌گدل خودی خوست و ده‌ریبدره که‌تدا بگوچیت و رایبیت، ژیاویت. ده‌مینکی دور و دریز و نادیاریش ده‌خاینیت، تا سروشوتنی ناسایی خوست، تا نهو بیونه‌وهره ده‌ریاییه نیو خوست ده‌دزیته‌وه. من: نهو بیونه‌وهره ده‌ریاییه نیو له‌شی قوم دزیزوه‌ته‌وه و بین گری و گزول و به ناشکرا له‌باره‌یه‌وه بزو دواوم. کاتینکیش که له باره‌ی نهو دزیزته‌وه بیست، به هممو لایه‌کدا جارت دا که بلیمه‌تینکی نوینت دزیزوه‌ته‌وه. گهر له‌بیرت نه‌کردیت، نه‌ده له نه‌سکه‌ندنافیا روویدا، له کاتینکدا بیو که تو به دوای دزیزته‌وهی «لینین» ینکی نویندا ویل برویت، منیش، له‌بیرنده‌وهی کاری له‌ره گرنگترم هه‌بیو، خو به پینساندن و جاردانی تووه خدیریک که، هیچ گرنگیه‌کم بهو کاره‌ت ندا، پیاهه‌لدان و به‌ره‌برووهاتنی تووه نه‌گرته خو. بین له‌وهش، راتگه‌یاند و جارت دا که له منا، «داروین» ینکی نوی، «مارکس» ینک، «باستور» یا «فرزید» ینکی نوینت و ده‌سته‌ناره. منیش پنم راگه‌یاندی که تووه له‌بارتا هدیه و ده‌توانیت، به همان شیوه‌ی من بنوویست، په‌یثیت، گهر دهست له هات و هاوار و په‌سندانی خذلکانی دی هد‌لگریت. تو خوست خودی هد‌لپزادنه که خوست برویت! هات و هاوار و قیزه‌قیزی تو، هدسته‌کانت ده‌مرین، سروشه خولقینه‌ره که‌ت نیفلیج ده‌کمن و له په‌لوبیزی ده‌خمن. خو نه‌دهش بزو هد‌لپه‌ست نیبه، که تو له هدر شوینیک

በዚህ የዚህ በኋላ እንደሆነ ስምምነት ይችላል፡፡ እና የዚህ የዚህ በኋላ እንደሆነ ስምምነት ይችላል፡፡

دۇزىبەندوھە و ناوتلىنىن ناون «گالىتەوگەپى كۆمەلائىتى»،
گالىتە و تېزىپۇرەكىدىن لەبارەي خۇتىدۇ دەبىستىت و لە
دەلمۇرە لەگەل خەلکانى تردا پىندە كەنیت و قاقالىيەدەيت.

بۇ ئەندە پىشاڭەنیت سووكىنابىيەك بەيت بىدلتى، كەمىنگى
خەمدە كاتىت بېرىنەدە، تۇز بە پىاوا گۈنگەكە پىندە كەنیت،
بەلام لەدە بىشاڭا كاپتىت ھاوكات بە خۇت پىندە كەنیت، لەدە
بىشاڭا كاپتىت پىندە كەنن، خەلکى پىنت پىندە كەنن، مiliyonانن،
تۇ دەپىاوا گۈنگەنەي نازانىن كە بۇونەتە مايدى گالىتەپىتكەن و
پىشكەنن، بۇ پىاوا ئاوا لە رۇو، لە دەلمۇرە، بە شادمانىيە
ناجۇز و ناقۇزلايەدە چەندان سەددەيدە پىندە كەنیت و لە
قاقاھەدات؟ قەت بە بېرتا ھاتورە چۈن «خەلکى» بۇونەتە
مايدى سووكىايەتى و گالىتەجارى، لەو فيلمانەدا لەبارەيانەدە
دەردەكىنن؟.

لەبىرنەدە، شاياني گۈنگى پىدانىنگى تايىت و
بىنهاوتى، بۇز دەگىزىمەدە، بۇ ئاوا بۇونەتە مايدى
گالىتەكەن و پىشكەنن.

بۇ دەودلى، بېرگەندەدەت قەت ھەقىقدەت ناپىنگىت و
لىنى نزىك ناپىنەدە، تۇز ئەو نىشانگە گىز و وۇزم
و بېرىدىنىتىدە، كە بە ئانقەست نىشانە ناپىنگىت و ھېننەدى
تالىدەزۈرىيەك لە پىنگانىيەدە دوورە، پىنت وانىيە؟ لىنگەرى
بىلگەت بۇ بىننمەدە.

تۇز دەمېنگى بۇو، بۇويۇيە سەردار و سەرۋەرى ژيانى
خۇت، گەر بېرگەندەدەت شانپەشانى ھەقىقدەت بېرۇشتايەدە و
لۇيۇي نزىك بۇوايە، با غۇونەيدە لەبارەي چۈننىتى
بېرگەندەدە تۈزۈپ بىتىمەدە:

«ھەمووئى خەتاي جوولەكە كەنەن» تۇوا دەلىيەت، «جوولەكە
چىيە؟». «خەلکانىنگى خۇتىنى جوولەكە لە ئاشىاندا
نەسۈپىتىت». «جى جىاوازىيەك لە نىيۇان خۇتىنى جوولەكە و ئەدە
خۇتىنەدا ھەيدە كە لە لەشى خەلکانى ترا دەسۈپىتىت». ئەم
پرسە سەرتلىنى نەشىپۇنىنى و سەرسوپىرمائو و دوو دەل
دەلىيەت: «من، مەبەستىم لە رەگەزى جوولەكەيدە». لىن ئەت
دەپرسم: «رەگەز چىيە؟». «رەگەز؟ ھاسانە، چۈن رەگەزى
نەلەمانى ھەيدە، ئاواش رەگەزى جوولەكە ھەيدە». «جى شەننەكە
رەگەزى جوولەكە لە رەگەزە كاتى دېكە جىادە كاتىدە؟». «
جوولەكە، سېنىيە، لۇوتىنى دەرىۋىز و ناقۇلائى ھەيدە،

ئەممەشت، زۇر دەمېنگى، لە لايدەن «ھايىرىش مان» لە
نەلەمانىا و «تۇپتۇن سىنكلېر» و «دۇن پاسۇس» مەدە لە
نەمرىكى پىن راگەپەندرارا، بەلام تۇز نە «مان» دەناسىت نە
«سىنكلەر». تۇز: «ئال كاپىزنى» و پالەوانى جىهانى لە
كۆلەمستانىندا، چېنتر دەناسىت. گەر رىت بىرىت لە نىيۇان
كەتىپەخانەبەك و چۈونە سەبىرى يارىبىيەكى كۆلەمستانىندا
ھەلبېزىرت، بىن دەودلى كۆلەمستانىنگى ھەلەپېزىرت.

تۇز لە ژىانغا داواي بەختىيارى دەكىيت، بەلام دەلىيابى
و خۇپاراستن ئەللىك لە بەختىيارى پىن گۈنگەرە، گەر
بەدەستەننائىيان نەك بېرىھەي پېشت، ھەممۇ ژىانىشەت
بەخوازىت ئامادەيت لە بىشاۋىياندا دايىنەت. لەبىر ئەندە ھەقەت
خۇت فېزىنەكىردوو چۈن بەختىيارى و دەسبىتىت، تام و چىزى
لۇيورگىت و بېپارىزىت، ئازايىتى و بۇزى كەسايەتىبىكى
راست و لەرروودا راوهستا و پېشت ئەستورىيەت لەبارەيانىبى.

دەتەۋىت بىزانىت تۇ چۈننىت، پىاوارى پچۇوك؟
تۇ، گۈئى بۇ ئەو بەرۇنامەي راگەپەندرانە شىلدە كەيت، كە
بۇ فەرۇشتنى دەرمانى دان، بۇياخى قۇزىنەرە، دەرمانى قەبىزى
و بۇنى بىن باخىل، لە رادىيۇزە دەيان بىسىتىت، بەلام قەت
تۇ ئاوازە پەپۈچۈچ و بىن مانايانە ئابىسىتىت، كە لەگەللىاندا
لېنەدرىن. لەو ھېزە كۆپرەنەيدە، ئەو توانستە تىنڭا كەيت كە
ئەو كەرەسانە ھەيانە و راتىدە كېشىن و ھانىتىدەن بۇ كەنپىان،
قەت بە ووردى گۈنەت لەو قەشمەرە گەرتۈو، كە لە يانەبەك
لە يانە كانى شەواندا، تېزىت پىنۋە دەكتات، گالىتە بە تۇز، بە
خۇزى و بە دەنیا كۆلۈن و بېچۈوكە كەتان دەكتات، بۇ رايوردان
لەمەر تۇز و كەدارە كاتتەدە دەددۈن ؟

گۈئى بۇ ئەو بەرۇنامەي راگەپەندرانە رادىنە كە بۇ دەرمانى
قەبىزى دەكىنت، ئەوسا تىنە كەيت تۇ كېنىت و چۈننىت.
گۈنگەرە، گۈن ا هەچ گۇناھىنگى، هەچ تاوانىنگى بچۇوك
تۇ دەيكەيت، روونا كېيەكى تەرە و فەرى ئەدرىنە سەر ئەدە
كۈلۈيەدى مەرقۇقايەتى بەدەستىپە دەتلەنەدە، ھەرچىيەك تۇ
دەيكەيت ھېچ و بىنمايىايدە و دەبىتە مايدى لە دەستدانى ئەدە
ھىۋايدەت كە بۇ چېتىپۇنى ژيان و دەنيا كەت ھەتە، ئەم
دەلتەنگى و خەمەننە كەتىنەن و بىنپەنەدە كە خۇزى و بىن
ھۇ نېيە، پىاوارى پچۇوك؟ بۇ ئەندەش خۇ لەم دەلتەنگىيە
دەورە پەرنىزىگىت و وەلائى تىنەت، چەندان گالىتە و شۇخېتىت

بلدهن. تزو: بدمزیشهوه رقت له خزوت نه بتنهوه، تهنانهت نهو
کاتانهش، يان «بتداییهت نهو کاتانهش» که له سهو و نهو
نرخوههی ههته، خزوت دینته بدرچاو. هدر له بدر نهوهش که
رقت له خزوت ده بتنهوه، لدتواناتدا نیبهه بیزی هاوبنکانت
پکریت. نهو ابروایدا نیت، کهسینک که له سهر میزیک
له گهلهندا کمزیبوینتهوه، يان له خانوویه کهنا ژیابیت، مینا نهو
خانووههی تزو تییدا ژیابیت، کاری گدورهی لی بوهشتهوه.
هدر بزیه، هدموو مرزفه گدوره کان تهنيابون و تهنيا ژیابون.
زور گرانه بیرگردنهوه له نزیک تزووه، گرگن. تهنيا نهوهنه
دهکریت بیر له تزو بکریتهوه، بز سوودی تزو بیرگریتهوه،
نهک له گدل تزدا و له نزیک تزووه، چونکه تزو به مدیدستی
خنکاندن، دهست له بینی هدموو بیره گدوره و
موده بدخشند کان گیره دکدیت.

تزو: گدر دایک بیت، بدو متالدت که بیرده کاتنهوه،
دهلینیت: «تمهه لایق بهمنالیک نیبهه و بز تزو ناشیت». گدر
ماموزتا بیت له زینده زانیدا، به خونندکاره کانت دلینیت:
«تمهه له گدل خونندکارنکی ناساییدا ناگوچیت، يانی چی
دوودنیبون نهوهی له ههوا دا میکریب ههیده؟»، گدر ماموزتا
بیت به قووتا بیمه کانت دلینیت: «منال ده بینت گونزایل و
بیندهنگ بیت، نهک همله شه و هیچ نه بیس»، گدر ژیش
بیت: دلینیت: «تزو و دزرننهوه!» بز ناریت له بربی نهوه
بیونیبه که بز خزوت و خیزانه کدت و دهستبهنیت!»، بهلام
هدر نهوهنه، له روزنامه کاندا شتینکت له بارهی
دزرننهوه کدیدوه بهرچاویکه وینت، تینی بگهیت يان نا!، برووا
ده کدیت.

تزو: هدرجن هدست و نهستنک ههیده، ده هدق به شته
چاکه کانی نینو خزوت له دهستت داون، خنکاندوون، له هدر
کهسینکی تریشا بیان بینیت، گرنگ نیبهه مناله کانت،
ژنه کدت، پیاو کدت، باوکت يان دایکت بین دیان مرینیت.
تزو، بچووکیت و دهشتهدنیت هدروا به بچووکی بینیتهوه.
لیم نه پرسیت: «تزو نهم هدموو شتانه چون ده زانیت؟
لینگدری بزت پکیزمهوه:

من، هدمیشه توم ناسیو، نهزمونه کانتم له گدلدا
به شکردویت، لدناو خزما بینوویت و له گدلتا ژیاوم. مینا
پزیشکنیک، له شته بچووکه کانی ناوهوهی خزوت قوتارم

کردویت، چوون ماموزتایه ک، رینیشانده رت بروم بز
سدرکهون به سهر همورازی روویه روویونهوهی راستگوییدا.
نه زانم چهند دل پر له کینه، هدولی خز پاراستن ده دیت دزی
روویه روویونهوهی راستگویی. ده زانم چون زراوت لهوه چووه
و تزقیبیت کاتن داوات لینه کریت دوای ژیانیکی بین گری و
گول و راست بکهوبیت.

تزو، به تهنيا هدر بچووک نیت، گرگن. ده زانم که
خاوهنه چهندان «ههلهکوتو گهوره» بیت له ژیاندا، نهو
ههلهکه و تانهه رنه «پینگکیشتن» و «بدرزیبوونهوه» ت بز
خوشتر ده کهن، بهلام نارام نیت و نهو خزراگریهی که
پیویسته بز بدرزیبوونهوه، له خزوت رانابینیت. رنه به
بونیادی خزوت ناده دیت بهرز و بدرزترت بکاتهوه. له فهین،
له بدرزاییه کان، له قوولاًییه کان ده ترسیت. له من گهلهک
باشت و بدر له من «نیتشه» نهمهی پینگکه یاندویت، بهلام
پینی رانه گهیاندی تزو بز بدو جزووهی که هدیت. نهو هدولی دا
بنتکات به مرزفینیکی له خزوت گهوره ت به «سوپه رمان»، تا
بتوانیت به سهر مرزفه کهی ناخی خزوتدا زالیت. مرزفه
گهوره کهی نهو، بزو به «هیتلر» کدت و توش لهو جنیدهدا
که هدمیشه تیایدا راوه ستاپوریت، بیجوله، مینا مرزفینیکی
له زیرهوه و گرگنیک مایتهوه.

دهمهونیت، تزو چیتر مرزفینیکی له زیرهوه و بچووک نه بیت.
دهمهونیت بیت به «خزوت». «خزوت»، نهک نهو
روزنامه کی روزانه دهیان خونیتهوه، «خزوت»، نهک نهو
تینگکیشتنی در اویسی توبه و ترذکت هدیه تی بزت، بهلهک
«خزوت».

ده زانم، تزو لهوه بمناگانیت تا چ راده یه ک و به چ
قوولاًییه ک له زیرهوهیت، بهلام له بینی نهو ژیانه دا مینا
ناهیوه ک، خواهید ک، شاعیریک و فهیله سوینک ده زیت،
بهلام بز خزوت و له پیش چاوی خزوت، پیش واشه نهندامینکی
له نهندامانی نهو کزمه له دیده پاراستنی دهوریه ره که تی پیش
سپیز در اووه، يان نهندامی یه کن له يانه و هر زشیبه باو و
ناساییه کانی، يان نهندامینکی له نهندامه کانی «کو. کلوکس.
کلان»، هدر له بدر نهوهی پیشست واشه لهوه زینه نیت، چون
نهندامینکی له نهندامانی نهو کزمه لانه ههله سوکوت ده کهن،
توش هدر وا ده کدیت.

ون بکدن، به دست تزو و تزمینه ده نازار بچیز و لیت هداین. گهر رنگه ده دروونتاسینک بیت، نهوا نینسانی گهوره، به شیتی یا به لدرنلادان توانبار ده که بیت، چونکه نینسانی گهوره، تزو نید، تا نامانجی زیان له کله کردنه سهروهه و سامان، له دوزمینه ده ژیانی گنجار و لمبار و به دلی کزمه لبز کچه کانی، یان له به ده ستھینانی پله و پایه سیاسی یان نه کادیدا ببینت. هدر لبه رنه دهش له تزو ناچیت، یا به «بلیمهت» یا به «گهلوو» ناوی نه بیت. نهوش لای خزیده، ناما ده یه نهوه بسملینیت، که «بلیمهت» نید، بدکرو بروونه ده نگی زیندویی ناساییه و هیچی تر. به «ناکزمه لایه تی» ناوی نه بیت، چونکه نهوهی پی باشته که له گهله بیرکردنوه کانی خزیدا به تهانی بینیتنه ده، نه که تینکله بدم و رده مه پر له فلتله فلت و بینمانانی تو بینت. به شیت ناوی نه بیت، چونکه ندو له بیری کرینی بدهش له دامهزراو و کارگه هاویه شه کاندا، پاره کانی له بواری به جینه نیت کاره زانستیبه کاندا، به کاردینیت. به بدارورد له گهله خوتا، لبه رنه ده که خزت که سینکی ناسایی و باوی نیو کزمه لایه که تیت، ندو مرذقه ساده و له رووه، به «ناسایی» ناو نه بیت. به سله مینه دهه به قده خزت و به قده ندو پیوانانه بز ناسایی بروونت دان اون نهیگرت، بز نهوش دارنه که نیت که داوا کانت ناهینیت دی. تزو نایینیت، گرگن، نایه نیت له ده تینکله که تیت، که تزو ندو مرذقه گهوره یه خوشی ده دیت و ده دیت یارم دتیت بذات به مهه یه ک بردووه، دوور که و تزته ده که نه ده نهیگر کی کزمه لایه تی، چونکه له هدمو شرینیک ژیانت کردزته شتیک که س خزی لبه را رانگری.

کی ندو مرذقه یه بدو مهه یه برد و کردی بهو نینسانه نیستا، دوای چندان سال نازارچه شتن و نیشی دلته زن؟ هدست به لینپرسینه ده نه کردن و ناجزی بیرکردنوه و خزتیه لقور تاندنی تزو، «راستیبه نه بده یه کانی» تزو، که هیچیان لبه ردهم گزپانه کزمه لایه تیبه کاندا بز ماوه یه کی که دیش خزانگر وای لینکرد، تزو برویت. بیر لهو هدمو شتانه بکدره و له نیوان هدر دوو جدنگه جیهانیبه که داد، باشگه شدت بز نه کردن و سویند ده خوارد که راستی، چندند لدو شتانه راست ده رچوون، چه ندیان هله ده رچوون و تزو دانت

له نارادا نه بیوه. گهر له ناخده نه خوش نه برویتایه، گهر تهندروهست بزیایتایه، زور ده میک برو له جنگ زالمه کانت قوتارت برو بیوه. جاران چهوسینه ده کانت، له تویزی سده وهی کزمه لبز بیون، نه میستی نهواندن که له تویزه که خزت، نهانه ت له خشت بچووکترن، گرگن. نهواندن که بدشینیک گهوره یان له بچووکی و ده ستھیناوه، به نهزمونی خزیان توانی بیله له کلولی و هیچ لبارانه برویت شاره زان، تا بتوانن نهزمونه کانی خزیان لدو بواره دا به کارینان، تا زیتر و زالمانه تر بتچهوسینه ده.

تزو: هیچ هستینکت نید و نینسانه گهوره که نایینیت. بیونی ندو، قوریانیبیه کانی، تاسه و ناره ززوی، حمز و نه قین و خدباتی به تزو نامزن. تیناگدیت که پیاو و زنانی وا هدن، که له توانستی خزیان رانابیت، سدرت پینه وی کهن و بتچهوسینه ده، تیناگدیت که کهسانی وا هدن نهیانه ویت تزو نازاد بیت و مهربیستی راسته قینه یان بز تزو نهونیت. ندو پیاو و زنانه ت خوش ناویت، چونکه غریبین بدو شیوه زیانه تز بز خوتت هله بیاردووه. نهوانه، کهسانی ساده و بین گزی و گولن. کهسانیکن راستیبان لا به نرخه، چونکه ندو فیل و کله کت لا به نرخه. نهوانه، ده تبیین و لیت شاره زان، به لام له بیری نهوهی گالتند پینیکن، به نازاره وه ده روانه چاره نووسی تزو، چاره نووسی مرؤف. تزو: هست ده که بیت سه برد که نیت، بزیه ترس دایگر تروی و شپر زه برویت. نهوانه کاتینک دان به مه زنی نهواندا ده نیت، که چندانی تری گرگن پینت ده لین: نهوانه مرؤفی گهوره. تزو، له نزیکیی مرذقه گهوره کان له زیانه و له خوشوسیتیان بز ژیان ده ترسیت، به لام نینسانه گهوره کان تزیان خوش ده ویت، هدر نه بینت لبه رنه ده نهوهی گیانله بمنکی زیندوو، بروونه ده نکی ازیندویت. مرذقه گهوره کان نایانه ویت، چونکه هزاران ساله ده نایینیت هر روا بینیتنه ده. نایانه ویت، هدر بدرده وام بیت له سدر فلتله فلت و بزله بزل، چونکه نایینیت هدر بیوت. نینسالی گهوره، نایینیت تزو گیانله بمنکی بار لیت راو بیت، چونکه ژیانی خوش نهونیت و ده دیهونیت نازاد و سدریست، دوور له هدر نالین و بین نایه ویه که بتیینیت. تزو: مرذقه گهوره کان، به مهربیه ک ده بیت، دهیان گهینیت راده یه کی وا، رقیان لیت بینیتنه ده، ده موجاویان له خدمینیا

د»گری، که تو، گدلز و دبدنگیت، له هیچ تیناگهیت و پیاو نهتوانیت چی بیدویت، چونکه بیدویت پینت بکات و بتکات به مخصوصه رهی خوزی.

نهوان: گتفنی سدریهستی نهتدوهیت نهدهانی، نهک سدریهستبوونی اکمسایه تیت.

نهوان: فیترت نهکهن، چون لهبری ریزگرتن له مافه نینسانیبیه کانی خوزت، ریز له دولت بگیرت، فیترت نهکهن چون مهزینیتی نهتدوهیت، له مهزینیتی که سایه تی خوزت لا گرنگتر بیت. له بدر نهوهی توش «مزینیتی و سدریهستبوونی که سایه تی خوزت» بین گونگ نیه و لیت بوته تمومئیک و بدري چاوی گرفتوريت، «سدريهستی نهتدوهی» و «پاراستنی هدقه کانی دولت» شاگدشکدت دهکن، چون سه گنک به بینیتی تیسکینک لیک به قهپیزیا دیته خواری، توش تهناها هدر به بیزکردنهوه لینیان به مدرهی نهوسه گه دچیت، هدر بزیدهش بمرده وام شاباشیان دهکدیت و به شان و بالایاندا هلهله لیتیت. هیچ کام لدو پیاوه گرگنانه، ناماوه نین نهو نرخهی «گیزوردانو برونو»، «مدسیع»، «کارل مارکس» و «لینکولن» له پیتاو نازادبوونتا دایان، بیدهان، پیاوه پروتهد کانی نیو رنکخراوه جزویه جزره کانت، نهک خوشیان ناویتیت، بدلکو رویشیان لیت دهیتنهوه، چونکه تز خوزت رقت له خودی خوتده، گرگن! نهوان ززر چاک ده تناسن و له همه مو لاینه لوازه کانی ژیانت بهنگابویتایه. نهوان تزیان دهبوو به تهمنی خوزت لینیان بهنگابویتایه. نهوان تزیان گردزته قوریانی و توش نه مافت داوته تی، تز بندست و نهوان سهروه رب بن. تز: نهوانت به رزکرده و گردن به رابه و پیشه‌وای خوزت، هدرچه نه نهیستا بزت ده رکه و تونون، بین ده مامک و چون هن، ده بان بینیت؛ به لام هدر بمرده وامیت له پشتگیری و یارمه تیدانیان. نهوان، رورویه رورو، راست و بین گری و گول پینیان ووتیت: «تزو بیوندوه رنگی بندهست و نه گرسیست. بیوندوه رنگیت که هیچ هدست به لپرسینه ده ناکدیت و هدرواش دهیتنهوه»، توش به «ریزگارکره انویه کان» ناویان نهدهیت، دویان که وتویت، له هاتووهاواری خوزت ناکدیت و شاباشی سه رویه بیان دهکدیت.

لیت ده ترسیم و ترقیوم لیت گرگن! چونکه چاره نووسی

نهوه کانی داهاتوو که وتویه نهستزی تزو و به تزووه بهنده. لیت ده ترسیم، چونکه ناماچبی هدره سدره کیت له ژیاندا، هلهان ده راکرده ته له خودی خوزت. تز نهخوشی، نهخوشینکی ترسناک، گرگن! پهتای نهم نهخوشیبیت خدتاوی خوزت نیه، به لام قوتاریوون، چاکبیرونده و تهندرووست بوونت، به تهناها که وتویه نهستزی خوزت. خوزت، که سی تر نا ده مینک بیو چه وسینه ره کانی خوزت، لیت دوور که وسینه و دهست بدردارت بیویوون، گهر به چه وسینه و رازی نهبویتایه و پشتگیریت له مامده و هدلوسکه و نه کانیان نه کردایه. هیچ هیزینکی داپلوسر، هیچ هیزینکی پولیسی، له دنیادا نیه، بتوانیت سهرت پی نهوه بکات، گهر له ژیانی ریزه اند دا نهختینک به تهنج ریزگرته و بیویتایه له خودی خوزت. گهر بترانیبايه لدراستیشدا وايه. که بین تز نهم دنیابه تهناهه تزو بیو ساتیکیش، ناتوانیت خوز راگریت و بینیتهوه.

قدت رابه و کدت نه مدمی پیزاگدیاندویت؟

رایبه کدت به «پرولیتاریا هدموو دنیا» ناوی نهبردیت، به لام هدرگیز پیوی رانه گهیاندی که تو، تهناها خوزت، له ژیانی خوزت به پرسیاری، ژیانی خوزت نهک سهربزی و تابرووی ولاسه کدت! تز ده بیت لهوه تیبیگیت، که خوزت پیاوه پووته کانت پهروه رده کرد و گردن به چه وسینه ره کانی خوزت، مرزقه گهوره کان، مرزقه گهوره به نه مده که کانیشست، کرده قوریانی و رنگات بز گرگنه کان خوشکرد، له خاچیان دهن، بدر دیارانیان کهن یان له برسانا بیان کوژن، ده بیت تیبیگیت لهوه که قدت گوینت به مرزقه گهوره کان نهدا و نه شپرژه بی و دو دو ولیبیه نهوانت بدلاوه گرنگ نهبوو، که بز تزو و له پیناوی ژیانی تزدا دوچاری بیویوون، ده بیت تیبیگیت لهوه که تز هیچ شتیک لدباره نهوه که سانه و نازانیت که به دنگ ژیانی تزووه هاتن و ده بیانویست دهستی یارمه تیت بز دریث بکدن.

تزو ده لیتیت:

«بدر لهوهی بتوانم متصانهت پنیکه، ده بیت

له بزچوون و رایه کانت سه باره ده ژیان ناگادارم»، به لام

هدر که گونت له را و بزچوونه کانت، سه باره ده ژیان،

ده بیت؛ یال نه گریت و به پدله پرسکن خوزت ده گهینیته کن

«دادوره کانت»، «پیاوه کانی دهوله ده» لی تیو نه کدیت،

پهنا ده بدهیت به «داموده زگا جزویه جزره کانی پاراستنی

و هدستهینانی «سوسیالیستی نایینده» یا «رایخی سینهم!!» دا. بەردەواام دەبیت ندو ژیانه نەگرسىدى پىت رەوابىنراوه، لە نىپو خانۇوە نىپو داپماوه کاندا، ندو خانۇوانى دېرارەكانى بە تەپالە سواخىداون، بەسىرىيەرت، ھاوکاتىش بە شانازىيەدە دەروانىيەت ندو كوشكە رازاوانەي، گەورە كانىت بۇ پاراستنى میراتە فەرەھەنگىيەكت دروستيان كرددووە. تۇز: بەدەرى گوايا دەسەلانت ھيتاوهە ئىزىز رىكىفت، خۇشىخت و خەنىت، تا ھەلگىرسانى جەنگىنلىكى تر يا تا نوجەنان و ئىزىز كەوتىنلىكى ترى سەرورەرە تازەكت. لە ولاڭە دوورە دەستە كاندا، پىاوه بچۈركەكان، بە دوور و درىزى ئەدو كۆزلىيونەتەوە، ج پىنۋىستىيەكە پالىت پىنۋەدەنىت كە بىبىتە كۆزىلەرە كەر كەسىنگى بىدۇنت. نەوان بىن نەدەرى رۇشىبىرىيەكى نەوتۈيان ھەبىت، بىن نەدەرى زۇر بەر كارەرە خەرېك بۇونىن، نەۋەيان دۆزۈپەتەوە، پىاوه چۈن دەتوانىت بىبىت بە پىاونىكى مەزنى گۈرگەن. پىاوه گەورە گۈرگەنەكانىش، نەوانەي كە نىستا كرددوتن بە سەرور و رابىرى خۇت، پىاوانى ناو كوشك و تەلاران نىن، بەلكۈ نەوانەن كە تا دۇيىنى چۈن تۇز بىرىسى و بارگىران بۇرىت، نەوانىش ھەرۋە كە تۇز بىرىسى و بارگىران بۇون، تەنلىق نەدەبىت كە نەوان، رىنگايىھى كۆرتۈيان دۆزىدەوە، بۇ نەدەرى ھاسانتر و خېزاتر بەتوانى سەرورەرەكانىيان بىگۈرن. چەندان سەددە يە پىاوه گەورە كانى زانىست، بېرگارە مەزىنەكان، چىيان لەدەست ھاتىبىت، چەندىيان لە توانادا بۇو بىت، بۇ بەدەستهينانى بەختىيارى و نازادبۇونى تۇز، كرددوبىانە و لە ھېيچ قوربانىدانىك لە پىنتاوارى خۇشىبەختى تىزدا درىخىيان نەكرددووە. پىاوه گۈرگەنەكانى نىپو رىزە كانى تۇش، ندو خۇزىخەتكىردن و قوربانىدانى نەوانيان پىنھىچ بۇوە و بە پىنۋىستيان نەزىانىو، ھەر بۇزى ئەدەرى ندو گەورە پىاوانە لە ماوەيەكى درىزخايىن و بە ھەول و تەقلالى بەردەوامىييان نەنجامىيان داوه، ئەمان لە چاوترۇرەكانىكىدا تىنگىيان داوه و رىسىدەكىيان كەردىۋەتەوە بە خورى.

پىاوه پەككۈلە كەنە نىپو رىزە كانى تۇ، كارە كەنە ھەر تەمواو ئاسان كرددووە: زۇر بىن شەرمانە و بە ناشكىرا، لەبارە كەنە تۇز و ژيانى تزۇرە، لەبارە مىنالە كانىت و خېزانەكتەوە دەناخلىق و رادە گەنېتىت: نىپو نەرخى ھېچ شەنەكتان نىدە و ھېچغان قابىل نىدە. رادە گەنېتىت: كە تۇ شايائى نەر سووكايدەتىيەكىت پىت

مەبەستى پاراستنى نازادى و سەرەستىت دېنېتە ئازادە. بۇ نەجىمەدانى نەو كارەش تەنبا پېشى بە تۇز، بە گىيانى لەخۇبۇرۇدىنى تۇز و يارمەتىت بەستوو، لەو زەلکاوه كۆمەلأىيەتىيەتىن كە تووقتۇت قوتارت دەكت. بۇ نەدەش، بىرۋاي پىاوه بىستەبالاكانى دەرۈپەرى لەدەست نەدا و لىنى نەتە كەندە، بۇ نەدەرى تۇز ھەر بەردەواام بىت لەدەشدا كە مەتمانى پىنېكەيت و جىنى بېرات بىت، ناچارە پارچە پارچە دەستېدرارى گەورەيى و مەزنى خۇزى بىت و بىكائە قوريانى بۇ تۇز، گەورەيى و مەزنىيەك كە تەنلىق كەنە كەنە كەنە لە بارىدا بۇو كە دوور لە تۇز و لە جەجال و غەلەپەغۇلىنى ژيانى رۈزىانە تۇز، لە ھەمان كاتىشدا لە پىنتاوارى تىزدا و بۇ ژيانى تۇز، كە بە قۇولى بەسىر دەنباي تەنباي خۇزىدا رۇچۇوبۇو، لە دەستى بىدات. بۇ نەدەش بەتوانىت رېنەرايەتتىت بىكەن، ناچارە بەدەرى بەرگەي نەدەش بېگىرت تۇز بە جۈزىنىكى تر لە قالپىن بەدەيتەوە، دايىتاشىت و بىكەيتە خوايەكى وا كەس دەستى پېزەنەگات.

گەر بىت و بەردەواام بىت لەسىر نەو سادەيى و ساكارىبىيە ژيانى پېشىۋى، نەوا چىتىر نايىكەيە جىن مەتمانى خۇزى و نەو بەرگەي پېشىۋەر پىنېت ھەبۇو لىنى دەستېتىتەوە، رازى نىت بەدەرى پىاونىكى سادە بىت، پىاونىكى كە بەتوانىت بىن نەدەرى پسۇولەي مارەبېنى ژىنلىكى پېنېت، نەو ژىنلى خۇشىپوت.

بەم شىۋىدەيە، سەرورەرانى تر بۇ خۇت نەخۇلقىنەت. كاتىنگىش پىاوه گەورە كە دەبىتە سەرورەنلىكى تىرت، ھەرجى مەزىنى خۇزى ھەدەيە لەدەستى دەدات، چونكە مەزنىتى نەو لە سادەيى، نازايەتى، پىنۋەندى بە ژيانى رۈزىانەوە و لە خەمىنى بەرەپىشەوچۈندايە و تۈش بەدەرى دەيكىتە سەرورەنلىكى نۇئى نەو سېفەتانە لىزىدەتە كەيت. پىاوه گۈرگەنەكانىش، نەوانەي شەنەكتىكى تر بىن لە كارى رىنگەخراوەيى نازانىن، لە سايىھى توانىتى نەدەدا دەست بەسىر ھەممۇ كارە گۈرگەنەكانى داراپىن، زانىستى، ھونەر و كارە كانى ترى بەپىنەبرۇنى دەولەتتا دەگىن، ج لە نىپو خۇز و ج لە پىنۋەندىيەكانى دەرەۋەدا، تۈش تەنلىق و جىماو لەو زەلکاوه دەمەنېتىتەوە كە تىايادا بۇرى.

تۇ شەكەت و ماندوو، ھەر بەردەواام دەبىت، لە پىنتاوارى

لەپەر وى ھەققە تام و چىز لە ناويانگ و سەركەوتنانە بىكەيت، كە وەدەستت ھەنداون. لە داھاتوو يەكى تۈزىكەدا نىوت دەكەۋىتە سەر زاران و نېئۇ و ناويانگت بە ھەمەو لايدىكەدا دەنگىدەتتەوە. تۇز: زۇر كارت تەنجام داوه. نارام بىگە و تەواوى كائى خۇزت بىدە كاره كەت و لىنىڭلىپەتتەوە كانت، بە پشت بەستن بە ياسا بېچىنەيىھە كائى سروشت».

ئەمە بە نەو شەنانەي پىباوه پەجۇوكە كەنەخەم پىنم دەلى، نەو پىباوه پەجۇوكە لىت دەترسىت و تۆقىيە لىت، گۈگەن. دەمەنگى دوور و درىۋ، لە تۈزىكە و پېنۋەندىم لەكەلتا هەبىرۇ، چۈنكە ئىياني قۇم لە ئىياني خزمدا دەبىنېدۇ، چۈنكە دەمۇست يارمەتىت بىدەم. ئەو پېنۋەندىم لا گۈنگ بۇرۇ، دەمپاراست، چۈنكە دەمېشى دەستى يارمەتىم دەتكىيەتلىقى و بە هاناتا دەھات، تۇش ئەو يارمەتىدى مەنت بە چاۋى پېر لە گۈيانەوە قبولەكەرد. بەرەبەرە تەۋەم لا ئاشكرابۇر، كە دەتىمىت ئەو يارمەتىدى من وەرگىت، بەلام ناكامل بۇرىت ئەوەدا كە بتوانىت لەسەرى بېننە دەنگ و بېپارىزى. ناچار لەپىرى تۇ، من دەمپاراست و لەسەرى وەدەنگ دەھاتم، شىلەگىرالەش لە پىتاوارى تۇدا دەجەنگىم. ئۇسا، رايەرە كانت، پېشەواكانت هاتن و كاره كەيان لە بىندرەتتەوە تېنگىدا. تۇش بىنەنگ، بىن ئەۋەي ورتەيەكت لىنە بېت وەدويان كەوتتىت.

ئەمېستاش، ئەو پېنۋەندىيە خۆزم لەكەلتا هەر پاراستۇرە بەو مەبدەستەي فېرىم چۈن كەسىنگ دەتوانىت دەستى يارمەتىت بۇ درىۋ بىكەت، بىن ئەۋەي رەنچ بە خەسارىت، جا ج وەك رايەر يا وەك قورىانى. پىباوه بچىكولە كەنەخەم دەررۇنم، دەپۈست: بە سەرورەي بېتتىت، دەپۈست: «رېڭارت بىكەت»، دەپۈست: «بە هەمان رىز و خورمەتتەوە تېنە بنوارپىت، كە تۇز بۇ زانايەكى ماقاڭاتىكىت ھەدیە»، چۈنكە تۇز بۇ خۇشت هيچ ناڭادارى و زانىيارىيەكت لە بارەت توان و لىھاتوو ئەۋەوە نىيە. تۇز: تا كەمتر تېنگىت، ترسىنگى زىاتر و پېر لە رىز و بەماناتر نىشان دەدەيت. تۇز: «ھېتىلەر» چاتىر لە «نېتىشە»، «ناپېلىپۇن» چاتىر لە «پېستالۇزى» دەناسىت. بۇ تۇ پادشايدە كە لە «فرۇيد» گۈنگىتەر. پىباوه گۈنگە كەنەخەم دەھات بە شىنە ھەرە باوه كە، بەو جۈزەي سەرورە كانت پىشى پېشىت

بۇ دەكەن، وەدەستت بېتىم. لىت دەترسىم، كاتىنگ پىباوه بچىكولە ئاخىم خەدون بەوەو دەبىنېت كە «بىرەو سەرىيەستى وەدەستەتەنەن» رايەرتىت بىكەت. تۇز: دەتوانىت لە مەنە خۇزت و لە خۇتا من يەلىزىتتەوە، ئەو كاره شەت ھېتىنە بتتۇزقىنى، تا لە ترساناتا خۇزت لەنار مەنە بىكۈزىت. هەر لەپەر ھەمان ھۇش، چىتەر ئاماھەنەيم لە پىتاوارى سەرىيەستبۇونتا بېرم و بىسە كۆزىلەيدە كى مەلھۇر و بەردىستى خاۋەن كۆزىلە كان. تۇز تېنگىتەت. دەزانىم كە تۇز هيچ لەوە تېنگىتەت، كە ھەنونكە پىنم راگىدەيەنەيت. «سەرىيەستبۇونت لەوەدا كە بېبىتە كۆزىلەيدە كى مەلھۇر و سووگى خاۋەنەكانت» ھەرجىبىيەك بېت، دەليام لەۋەي كە ھەروا سانا و ئاسان نىيە.

بۇ ئەۋەي مرز لە كۆزىلەيدە كى بەۋەفای تاقە خاۋەنەكەدۇ، بتوانىت بېبىتە كۆزىلەيدە ھەر كەسىنگ بېبىنەت، پېنۋىستە بەر لە ھەر شەنگىن دەسەلات لە دەسەلەتدارنىكى داپلۇسەر بىستىنەتەوە، گۈغان ئەو دەسەلەتدارە تىسارا. نەم شاكار و بۇزىيە سىاپىيەش هيچ دەرئەنجامىنىكى تاپىت كەر چەند كەسىنگ نەكىننە بۇتى سەرىيەستى و چەند ھۆزكارنىكى ھاندەرى شۇزۇشكىزانەش لە تارادا نەبن، ھەر بۇزىيە مەرژە دەم نا دەمەنگى پارتنىكى شۇزۇشكىزەن كە لە پىتاوار ئازادى و سەرىيەستىغا تېتە كۆشىت، بە رايەرایەتى پىاونىكى بە ھەق مەزن ئەدۇزىتتەوە. گۈغان ئەو پىباوه «مەسیح»، «مارکس»، «لىنکۆلن» يان «لىنین» دەم پىباوه بە ھەق مەزنەش، بەپەپەرى بەۋاوه كېشىدە ئازادىبوونى تۇزى وەرگەتتەرە خەبەتى بۇ دەكەت. بۇ ئەۋەيەش بتوانىت دەرئەنجامىنىكى باش لەو كارەتى دا وەدەستبەنەيت، ناچارەدە بېت بەۋەي چەندەها پىباوه گۈگەن و هيچ لەبارا نەبۇرۇ، بە چەشىنى يارىلەدەر و چىنگەر لە خۇى كۆبۈكتەوە، چۈنكە ئەو بە تەننى، تەنبا يال، ناتوانىت بە ئەنجامدانى ئەو كارە مەزنەنە ھەللىست. تۇش سەرپارى ھەر شەنگىن، نەك تېنی ئاگەيت، بەلەكىر ھېچ گۈنگىكە كى بىن نادەيت كەر بېت و كۆزەلنى پىباوي گۈگەن، ئەوانەنە شەنگىن تر نازانىن بىن لە كارى زىكخراۋەنېك، لە دەوري نەبىنەت. دەدەيت، تۇز: «ھېتىلەر» چاتىر لە «نېتىشە»، «ناپېلىپۇن» پېچىنگى ھەدقىقت، يَا ھەر نەبىنەت بەرۋايدە كى تازەت و چىتەر بۇ وەدەست دېنېت و دېيغاتە ئىزەر رىقىت. دواتر پەيامە كەيت پېپەدە گەيتىت. چەند ياسايدە كىش تەننى بە

ندقلم پنجم دلیل: «هدفیقته که بدرگینه، با زوریست لمسه بکدوینت». پیاوه بچوکله که ناخیشم دلیلت: خوشستنده برداشت و خودانده است پیاوه بچوکله که، ده بدنگیبه. ندو نایه وینت، گوئی بز راستیبیه کانی لهدمر خزیمه و پگنیت. پخوازیت یان نا، ندو بدربرسیتیه مذنه رهت ده کاتوه که هی خزیه تی، خولیای بددستهینانی نیه. ده بیدوینت یا هدر به گرگنی بینیته و، یا بینته پیاوینکی گدوروهی گرگن. ندو ده بیدویت، بینته خاوهن مولک و مال، رابه ری پارتیک، بدرپووه بدری رینکخراوی ندوانه که نهاده زراوه بید جندگه کانا قالبیون، یان بینته ده مراستی ندو دامنه زراوه بید به بدرزکردنده و ره وشی باوهه خدربیکه، بدلام نایه وینت بدربرسیتی ندو نهرکانه له نهستویه تی لهدمر: کار، دابینکردنی پینداویسته کانی ژیان، بیناکردنی خانویه ره، هزیه کانی هاتوچز، پدرورده و زاتین، کوزلینده و توزیته و کاره کانی تری بدرپووه بردنه یان هدر کارنیکی تری گرگنده و بگرته خز.

پیاوه بچوکله که ناخم دلیلت:

«تزو بیویت به مرزفینکی گدورهی ناسراو له تدواوی ندلمانیا، نهمسا، سکهندنائیا، نینگلستان و فلهستیندا. کوموزنیسته کان له دژت راوه ستاون. «دامه زراوی پاراستنی میراتی فهرهندنگی» رقی لیلت ده بینته و. خونیندکاره کانت خوشیان ندوینت. ندو نه خوشانه چاره سدر تکردوون، به چاوی ریز و پیزانیته و سه بیرت ده کمن. مرؤفه نیاز بیسنه کان، ندو مرؤیانه تاعون له پهله و پزی خستون، راوتده نین. تزو چهندان کتیب و وتاری هدمه چه شنده، له بارهی نه گهتی ژیان و کلوزنی پیاوی گرگنده تووسیو. کاره زانستیبیه کانت، تینگه و دوزیته و کانت له زانکوکاندا ده وترنده و مرزفانی گدورهی تر، پیاوی و لاتراو و به تدنی جینه بنراو، دلین: تزو مرزفینکی گدوره و پایه بلندی. تزو: له تک زانا مذنه کانی بواره جیا جیا کانی زانستیبیه کاندا تاود زیرده کرنت. خاوهانی گدوره ترین دوزه وی زانستی تدواوی چاخه کانی، تزو: وزهی ژیان و پاسا کانی زیندوینتی و نه مری ویت دوزیه و تدها. تینگدینکی نوینت له بارهی نه خوشی شیزیه نجیه هینناواره ته ناراوه. لهدمر هدقیقه تدوه دوواویت، بزیه و ولات و ولات لهدور تکه و تون و راونراویت. شایانی ندوی بددستهیناوه،

سنه گده کانی پاریس و قیه نادا که و تبونه بزیر رکفت، یان ندو سدرکه و تنانه له رهوتی رزگارکردنی نه مدربیکا و له کاتی شورشی رو سیدا و دهستهینا بیرون. ناکام «پاریس» ت به «پینتاین» و «لاقال»، «قیه نا» ت به «هیتلر»، «روسیا» ت به «ستالین» کزتایی هات و «نهمدریکا» شت دور نیه به رژیعنیکی بزیر چنگی «کو. کلوکس. کلان» کزتایی بینت. تزو: زیاتر لوهدا له پیشه و دا بیویت و سدرکه و تیت که سدریه استی بز خوت و ده سبیتیت، نه ک لوهدا که بدرگری له بدرده و امبیون و مانه وهی بکدیت ج بز خوت رج خلکانی دهرو بیدرت. زور ده مینک بیو له مانه به ناگابیوون، بدلام ندوی لیس بیناگابیوون و نه مهذانی ندو بیو: بز هدر کاتینک توانیتیت له قوزتی کلوزنیه ک خوت رزگارکه دیت، که و تنده تدوه چالی کلوزنیه کی لهو خراپتله و. به کاوه خز، بدلام بدویه بی دلنجاییده و، ندو هزکاره دوزیده و که تزی کرد و ته کوزله: تزو خوت سه روهه ری کوزله بیده خوتی. که سی تر نا، خوت اندمه هدقیقه ته گدیده، بی له خوت که سیکی تر بدربرسیاری کوزله بیده تزو نیه.

نه مه شتینکی تازه بیو بز تزو، وانیده؟

ندوانه له رزگاریوونتا هدلهنلین، پینت دلین: که دا پلوسدره کانت «ویلسن»، «نیکولاوس»، «پاپا گریگوری بیست و هده شتم»، «مزرگان»، «کروب» و «فورد» ن، نهوان پینت دلین رزگارکه درانی تزو؟ «موسولینی»، «ناپلزیون»، «هیتلر» و «ستالین» ن.

منیش پینت دلین: به تدنیا خوت، رزگارکه دی خودی خوتی. به تدنیا خوت. من: به اویه کی تدواوی بهم راستیبیه هدید. منیک که خوم به خدباتگنیه نک ده زانم له پیناوی پاکیشی و راستیبا، بدلام نه میستا که مسدله که پیوه ندی به تزوو هدیده تا هدقیقه که ته دره دق به خوت بزانیت، دوودلم، چونکه نسله مینمه و ده ترسیم لیت، کاتینک بیبر لوه ده که مده تزو چون و به ج جوزنک ده بروانیه هدقیقدت و بیری لیند که بینده. هدقیقدت، هدر ندوه نده پیوه ندی به تزوو هدینت، تزو قیندره، بدلام هدقیقدت ده کرنت تهدروستیش بینت، هدر چه نده دوورنیه هدر نه گرس و ناکه س به چدیده ک هات و زوهی کا بز خزی. گدر وا نه بیوایه، نه تزو لدو چینیه خوتا ده بیویت و نه ندوه ش ده بیویت که هدیت.

دسه‌لایان داوه‌ته دهست «بزره پیاوه‌که»، بهلام خوت بینه‌نگ، همیشه بینه‌نگ دهسته‌ده. تابیت زیاتر دسه‌لات ده‌دیته دهست پیاوائی سرد است، یان که‌سانیکی لواز و پوتوی وا هله‌له‌پوزیت، نوینه‌رایتیت بکن که هیچ نیازنکی پاکیان نیه له به‌دی و چهیله‌لی زیتر. همیشه دره‌نگ و ناواختشیش لخوت بدنگادیتیه، که دوویاره و جارنکی تریش فرید راویت.

من تیت نه‌گدم! چونکه هزاران جار به رووت و قوتوی دیومیت، رووت و قوروت هم به‌لش و هم به‌زوح. بهین ده‌مامک، بی پشتگیری، بی پسوله‌ی دنگلان، بینکس و تدنیا دیومیت. دیومیت وه ک زینده‌ودرنکی تازه لدایک بیو، وه ک سوپا‌سالاریکی رووت و ره‌جال، که ته‌نی ده‌بین قووته‌کی له‌درا مایت. تو له‌دردهم منا، سکالات کردوه و گریاویت، له‌باره‌ی گیروگرفته‌کانی خوت‌ده بزم داویت، بیناکانه له نه‌لین و خه‌مینی و هیواکانت ناگدادارت کردوه. ده‌تاسم و تیت نه‌گدم. نیستا بزت نه‌گیزمه‌ده که تو چون و چیت، پیاوی پچووک! چونکه راستینکه‌ی باوه‌رم به نایینه‌یه کی گدوره هدیه بون. نایینه‌یه ک، که هیچ گومانیکی تیا نیه ته‌نی نایینه‌یه تزیه و بهس. که‌واته: به‌ر له همرو شنیک سه‌یرنکی خوت که، له خوت وردبه‌وه، وا خوت بینه که هدیت! گونگره له‌وه که یه‌کنک له رابده‌کانت، یان نوینه‌ره کانت دورنیه پیت بلیت: «تو پیاوینکی ناسایی، پیاوینکی بچووکیت». هدول به له نیوه‌رذکی نه دوو پدیقه: «ناسایی»، «بچووک»، بگهیت!

رامه‌کدا بوزه و سه‌یرنکی خوت بکه‌ا

«به ج هدفینک نه شانهم پیرانه‌گهیتی؟» نه دهسته له چاوه په له ترسه‌کانتا نه‌بینم. نه پرسه‌ی هیزی له‌درا بریویت و توقاندویتی، گرگن‌ا. تو: لده نه‌ترسیت سه‌یری خوت بکهیت، له ره‌خنه نه‌ترسیت، گرگن‌ا. لده دسه‌لایی پیمانت پیندراوه بتدرنیتی، نه‌ترسیت، چونکه دلیایت که نازانیت چون نه ده‌سلاشه به‌کاربینت. قدت ناویرنیت بیرله‌وه‌بکه‌یتده که نه‌توانیت خوت به جوزنکی تر بیینت، زیاتر له‌وه که هدیت: سه‌یرهست له‌بری سدرنه‌وهی، راستگو و کراوه له‌باتی فیلباز و خزویست، ناماده بز نه‌ده‌وهی به رذیزی روناک خوش‌اویستی بکهیت، نه ک بدزی و ملهم‌انه له

تارکه شدودا. تو: رقت له‌خوت نه‌بینه‌ده، پیاوی پچووک،

من، بزت نه‌گیزمه‌ده که تو کنیت.

تو به ته‌نیا شنیک له‌گهان مرزینیکی گدوره، مرزینیک که

بده‌پستی گدوره‌یه، جیاوارازیت هدیه: نه ده‌مرزنه گدوره‌یه‌ش

سدرده‌مانینک وه ک تز بچووک و گرگن بیو، بهلام نه ده‌تاقه

یدک سیفه‌ت له سیفه‌ت‌کانی خزی به‌ده و باشت‌بیون گزی.

خزی فیزکرده، چون خاله لوازه‌کانی خزی، ج له بیرکرده‌ده

و ج له هدنسوکه‌وتا بناستی و ده‌ستنیشانیان بکات. له‌زیر

پاله‌پستنیز بدرده‌وامی گیرگرفته‌کانیا، خزی فیزکرده، چون

ده‌ستکردن به خزی‌بچووک‌کزانین و له‌زیره‌وه‌بیون، هدپه‌ش له

ده‌ختده‌وه‌بیونی ده‌کات. به واتایه‌کی تو: نینسانی گدوره

ده‌زانیت چون و له ج هدلم‌رجینکدا ده‌بینت به پیاوینکی

بچووک. پیاوه بچووکه که لده بینتا‌گایه که بچووکه و له‌دهش

نه‌ترسیت له بچووکی خزی ناگداریکرنه. نه ده‌بچووکی و

بیقیمه‌تی خزی له پشت نه ده‌خدون و خدی‌الانده‌ده شدارداوه،

که هیز و گدوره‌یی، له به‌هیزی و بالا‌دستی که‌سانی ترا بز

نه‌گمنیتیه‌ده. نه ده‌له‌بری نه‌وهی شانازی به خزی‌وه‌بکات،

شانازی به سدرداره مه‌زنه‌کانیده‌ده‌کات. له‌دراوه‌ده نه ده را و

بزچوونانه دینه سه‌رچزک، که قدت به بیری خزی‌نها‌تون،

نه ک نه‌وانه‌ی خزی به‌ده‌نچ و تقدله‌لای خزی پینیگه‌یشتوون.

تدواوی بروا و بیونی خزی به‌دو شانه سپاردووه، که یا هدر

تیبیان ناگات یا که‌منک تیبیان ده‌گات. تا زیاتر له بیر و

بزچوونیکیش تینیگات، که‌متر باوه‌ری پینه‌کات.

نیستا، له پیاوه گرگنه‌کی ناخی خزمه‌ده ده‌ستپنده‌که‌م:

بیست و پینج سالی ره‌دق، به نوسین و پدیفین، بز

و ده‌ستهینانی به‌ختده‌وه ریز رکیقی خوت، که هی خزتن، گله‌یی و

گازه‌ندم کرد له کاراهمیت له نه‌پاراستنی نه ده

ده‌سکه‌وتابه‌نداد، که له ره‌وتی شده خوبنایونکاندا، له

پەشىيەكەم

تۇ: بە «گۈنگ» بە «پىاواي باو» ناودەبەن. ھەۋالى دەپېنىڭ چەرخىنلىكى نۇنت پېنغانە گەينىن: «چەرخى بىزەپىاوان، چەرخى گۈنگەكان». تۇ نىت، نەم ھەۋالە رادە گەينىت، پىاواي بچۈركى، بەلکۇر نەوانىن: جىنگىرى سەرۆك كۆمارى نەتدۇر گەورەكان، رېبەرانى كىنكاران؛ نەوانىدى خوتىنى باالأيان وەدەستەتىناوە. نەوهى پىاواه دارا پەشىمانەكانى نىنۇ شارەكان، پىاوانى دەولەت و فەيلەسۇوفەكان، نەم ھەۋالە رادە گەينىن. نەوانى نايىندەت پىندا بەخشىن، بىن نەوهى لە راپردووت بېرىستۇرە. تۇ میراتىگى راپرەرۇيەكى تۈقىنەتىت و میراتىكەت، مىتا گەورەنۇك لە نىنۇ دەستەكانتا دەگۈرى. نەمە من پىنەت رادە گەينىم

ھەر پىزىشكىنگ، پىنەدزىنگ، پىشىدەرنىك ياخىن مامۇستايىھەك بۇ نەوهى بەتوانىت نەو كارەي لە نەستۆزىدەتى بەجىنى بەھىنەت، بۇ نەوهى بەتوانىت بۇنىي خۇزى دابىن بىكەت، دەبىت پۇزىستېبىيەكانى خۇزى بىزانىت. دەمەنەكە تۇ سەرۋەرت پېچىرە و دەسىلائى سەر ئەم زەمینەت وەدەستەتىناوە. داھاتۇرى مەزقايدەتى بە چۈنىشى بىر و بۇچۇن، بە ھەلسۇوكەوتى تۇزۇ بەندە، بەلام مامۇستا و سەرۋەرە كانىت پىنەت نالىنن تۇ لە راستىيا چىت، يان چۈن بىردىكەيتەدۇر: كەس ناۋىزىت رووپەرۇرى نەو راستىيەت بىكادەر، كە تىن و توانىنىكى وات نەداتىدەر بەتوانىت بىنماكانە بېتىھ سەرۋەرە چارەنۇرسى خۇزى. تۇ تەنبايا بەيدەك مانا «سەرۋەست» يەت، نەوش سەرىستۇرۇنە لە رەخنەلەخۇزگەتن، رەخنەيدەكە دەبىت چۈن بىكەت تا بېتىھ سەرۋەرە خۇزى، لە ھەنلەكانىم ناگادارتان نەكەرەمەدە: نەو ھەلائى سەرپاپى بىرگەردنەوە و ھەلسۇوكەوتەكانى گەرتوومەتەدۇر».

تۇ: رى بە دەسىلائاران دەدەيت، وا پىشان بەن كە

و ھارى كەردوون. ناشكرايدە كە لەسىر نەم بېنچىنانە، ژيانى زىنلەر، دەنەنادرىت و لە مەترىسى دايە. لە ھەر جىنەك نەو بەد و دەلىپىسە ھەبىت، ژيان ھەللىدەلورۇشىت، ھەبىت بە مايدى گالتە پېنگىردن و خيانەت بەرانبىرگەرگەن، لە ھەر جىنەك كېش جىنى باوەپېت، ھەللىدە خەلەتىنەتىت. نەمە ھەمىشە راست بورو. نەمەنىتى، ئىتىر كاتى نەوهە ھاتۇرە، ژيان خۇزى كەنەتە و سەخت بېت، چۈنكە سەختى و رەقى پېرىستە لە خەباتى پەدەستەتىنانى سەرىپەستى و بەرەپېشچۈرۈن و پەدرە سەنلىنىدا، بەلام لەكەن نەو سەختىيەشىدا، چاكىنى خۇزى لە دەست نادات، گەر لە پېناوى پاراستىنى ھەقىقەتدا بېت. ھېرا و خىزىكەكان بىن بەنەمانىن، لەبەر نەو ھەزىدى كە لە نىنۇ ملىيەننان مەزۇقى سەرۋەپەست و كاركەردا، چەند كەسانىنگ ھەن كە بەتاي نەخۇشى ھەست و نەستەكان پەكى خەستۈرۈن، كەسانىنگ كە بەدەكارىيەكى بېنلىرىر دەكەن، لەو رېبىدە كە پەنە دەبەنە بەر بەكارەتىنانى ھېزە پې مەترىسيبە تارىك و نۇرۇتكەكانى نىنۇ دەرۇرنى مەزۇقانى باو و رەق و تەق و ووشىكەه لاتۇر، پېچەك و نامادەيان دەكەن بۇ وەدەستەتىنانى كوشىت و بېرى رامىيارى. ھېچ رېچارىيەكى دى، لەبەر دەمى مەزۇقى باو و ناسابىدا نېبىي بۇ نەوهى خۇزى لە تۇوشبوونى نەو دەرە بېارىزىت، كە تۇوشى ھەستەكانى دەبىت، ھەست و نەستەكانى خۇزى نەبىت، بەرانبىر بە ژيانى راستەقىنە. ژيان ھېچ داوايەكى نېبىي بۇ وەدەستەتىنانى دەسىلائىت، تەنبايا داوادەكتا، كە رۆلى گۈنگ و دانپىندازراوي خۇزى لە ژيانى ئىنسانىدا، لە رېنى نەقىن، كار و توانىتىدە بېبىنەت.

ھەر كەسىك، بەخوازىت ژيانى زىنلەر، لە دەست تۇوشبوونى دەردى ھەست و نەستەكان بېارىزىت، دەبىت خۇزى فيزىكتا، سۈرۈلدۈر سەرىپەستى دەرىپىنە بېبىنەت، كە ئىمە لە نەمىرىيەكى، بە نىازىنگى پاڭ، ھەر نېبىن ھەنەدە ئەنەوەي دەرەدە، بەنیازى خراب بەكارى دەھىنەت، سۈرۈدى ئۇنۇرگەنەت. گەر ناۋەز، ھەلى بۇ ھەلبەكەونىت بە ھەمان توانماوە خۇزى دەرپەت، لە ئاكامدا سەرەدەكەونىت. سەرەكەوتىنگ كە گەورەتىن ھېۋامانە.

خزی فیزیکات، که تدبیری که خوینده را که داده کات نمی‌بینیش؛ تدبیری که محققیت، داده توانیت دری هم‌ولدانی بتو بددسته تهیانی دهد سلاط، رایبره سنتیت. مرزوپ پنروسته روون و ناشکرا پنی رابکد نیتیت، که ندو ج پدر پرستیتیه کی له ندستیته، بدرانیم برند تو کارانه ده بیان کات، بین گویندان بدوی که کاردہ کات، خوشدوستی ده کات، رقد بدی ده کات بیان ده پدیتیت. ده بیت فیزیتیت بتو (ندو) ده بیت به فاشیستیکی سورور بیان رهش، هدر یدک له نینه، بتو ندوهی بتواتیت ژیان بپارزیت و بدرگری له مناله کانی بکات، پیوسته لمسه ری له دری ج فاشیتیه سوروره کان، ج رهش کان کاری کات؛ نه ک له بدر ندوهی سوروره کان، مینا رهش کانی ندوسا، خاوه نی بیروایه کی قرکدن، بدلوکو له بدر ندوهی (ندوان) منالانی تندنروست و زیندو، ده کدن به کهسانی په ککد وته و له پستزک و گه لوز، ده بیان کدن به کهسانی ده دنگ بتو پاراستشی رهشت و ناکاری باو، له بدر ندوهی ده دلدت له سدرو یدکسانیتیه وه، درو له سدرو راستیه و جدنگ له سدرو ژیانده دانه نین، چونکه منالان و بدرگریکردن له هیزی ژیانیان، تدبیر نهیا ویه که تا نیستن له دهستمان ندادیت. پزشکان و ماموزتایان، تدبیر په ک تهرکیان لمسه رشانه، ندویش: متمانه و باوه مرکردنیانه بتو هیزی ژیانه له منالان و نه خوشان دا هدید. گه ر بیت و له گدل ندو متمانه و باوه رهی خرباندا سدر راست بن، ندووا ندو پرساندهش که به "پیاده کردنی رامیاری دره وه" و گریندراون، هاسانتر چاره سه ریان بتو ده قززیتندوه.

ندم ترسو راوه وید: تاکریت مینا رینیشانلدزیک له ژیاندا، سهیریکریت. تدبیر لدبارهی ندو تدوڑمانهی هدست و نهسته ده دویت، که له ناخی که سینکی بده برد هدا هدید، که سینک که ژیانی خوشده ویت. بتو نیازه و ندووسراوه، قایل بکات، بیان رنه لگرانی بتو پدیدا بین. چون تابلزیه ک تدوڑمنک نهشانده دات، ندم تو سینهش لدبارهی نهزمونه کانه دوم ده دویت. له خویندر داواناکریت، هستی لایه نگرانه خزی ده بیهیت. ده کریت، بیان بیخوینیتیه وه، بیان سووک و هاسان وه لای نی. هیچ بدر نامدیده کی له خز نه گرتووه. ندو زانا و نووسدره که نووسپویشی، تدبیر

گوینگره گرگن!

نووسینی: ویلیم رایش

و در گیرانی: خببات عارف

نه قین، زانیاری و کار سه رچاوه کانی ژیانگان. ده بینت
کاریگری به کی گزگیشان لمسه‌ی هبیت و ناپاسته‌ی پکدن.
ویلیم رایش

و ده بکات به شتینکی زر لهو خونخواری به بدتر، که بدرا
له بددهسته‌یانانی، دهستدریز کارانی چینی به ده سلاط، دز به
خزی، به کاریان ده هینتا.

نم نورو سراوه‌یده: "وو تدیه ک بز پیاوه بچوو که که"،
پاریزگاری کردنیکی بینه‌نگ بیو، دز به خراپه باسکردن و له
پاشله قسه بز هله بستن. کاتینک نورو سرا، کدس لهو
برهایدا نه بیو، دامدزراوه‌یده که بدربیستی
ته‌ندر و روستی خد لکن له نهستز گرتیبت، له تک پیاوائی
رامیاری و ندو دروون‌ناسانه‌دا، که تدنی له دوی
به دهسته‌یانی پله و پایه ده گفرین، هدلکروتنه سدر
تزوینده‌وه له سدر و وزه‌ی ژیان. نیمه، سالی ۱۹۶۷، بریارمان
دا ندم نورو سراوه‌یده، مینا نورو سراوه‌یده کی میزوری
بلاآنکه‌ینده‌وه، له کانیکدا که ده دردی هدست و نسته‌کان،
هدره‌شدی له کوشتن و لدناری دردنی تزوینده‌وهی زانستی
ده کرد له سدر و وزه‌ی ژیان، (هدره‌شدیده ک، نه ک به
پدالکه‌وه بیسنه‌لینی)، که ندو تزوینده‌وه‌یده ناجز و ناپاسته،
پدالکو له رنگدی به خراپه لیدوران و له پاشله
گزناهیار کردنده‌وه. درای که مینک بیرگردنده، به
پیویسته‌ان زانی که "پیاوه باوه که کی خد لک" ده بینت له دوه
تاقا داریکردنده‌وه، که له راستیدا زانایدک، ده رون‌ناسانیک
چیبه و ندو "پیاوه گرگنه"، له چاوی ندو زانا و
ده رون‌ناسانده‌وه، چون ده بینریت. ندو "پیاوه باو"ه، ده بینت

تیوه، پیاوه کزنه‌پدرسته دوویووه، ساخته‌کان، که پنیم پنده‌که‌دن.
له ده مده‌وهی به بیوه‌بردنی نهم دنیا به تان کدو توقه ده است،
رامیاری تان له سدر چن نه زی؟
له سدر کوشtar و کوشتن و بین ا

شارلس دو کوستار، بیو: نولینشپینیگل

پنجه‌کی

نم نورو سراوه‌یده: نورو سراوه‌یده کی نیسانیبه، نه ک
زانستی. هاوینی ۱۹۶۷ به نیازی پاراستن، نه ک
بلاآنکه‌ینده‌وه بز ندرشیقی په یانگای تزوینگزی،
نورو سراوه‌ته‌وه. ندم نیو سینه، ناکامی ندو دزاید تیبه
ده رون‌نیبه‌یده، زانا و پزشکنیک، له ماوی ده سالاندا،
له گه‌لیا ژیاوه؛ سدره‌تا به خزشیاوه بیوه‌وه، دواتر به
سدر سوورمان و پاشان به ترسده‌وه، به رانبه‌ر بدو کار و
هدلسوکه‌وتانه‌ی "بزره‌پیاو"، له دزی خزی ده بیان کات: که
چون نازارده کیشیت، یاخی ده بینت، چون به دوژمنه کانیدا
هدلده‌لئی و چون هاوینکانی خزی ده کوئیت و له نیویان
ده بات، که چون هدر کاتینک مینا «نوننه‌ری کزمه‌لائی
خد لک» ده سلاطی ده کدویته ده است، خراپ به کاریده هینیت

ئەدەبەش كە سىيمىاھونەرلىي تىيا نىيە، نابىتە ئەدەبىتكى سۆسىالىستانە و هەر بە جىقدەش كارى ھونەرلىي رەسىن ناكرى دىرى سۆقىيەت، يان دىرى سۆشىالىستى بىت.

سەفيتلانا سەليفانۇقا: لېرە و ترا ئو كۆمەلگەكايى تىايادا ئەزىز، بە باشلى و ئەوهندە پەتۈمىست بىكتە، نابىناسىن. بىتم وايد ئەمەش ئەتوانىرى بىتىرى، كە بەتەواوى ئەو ئەدەبەش نابىناسىن، كە ھەمانە، چونكە لىكۆلرەوانى ئەدەب و لىكۆلرەوانى گۆمەلگا، سەركەرمى دووبارە شىكىرنەوەي تىۋەرەكەن، بۆ دىياردەكان و راستىيەكان لە رەھتى مىزۇودا. رەنگە ھەندىتكىش بلىين: تىۋەرەكە، ئىستا ئەوهندە گىرنگ ئەبىت بەلامانە، لە بەرئەوەي لىشاوىتكە نۇوسىنى پەپۇرانەمان ھەيە و ژيانى ئەدەبىش زۇر خەرقىشاوه و ئەدەبىي زىندۇوش پەتۈمىستى بە تىۋەرە ھەيە؟

پەقىدى پەقىپەق: زۇرجار ئەمە سەلىندرارو، كە ئەدەب ئەتوانى دەستىبەردارى پىناسەي شىۋە ھونەرلىي تابىيەتكەمى بىت، بەلام بەرىتكەوت نىيە، كە كلاسيك و رۇماناتىك و قوتاپاخانى سەرووشتى، تىوھەكانىيان ھەلھەينجاوه و بېرىۋاھەپى ھونەرەكانىيان پىن روونكەردىتەوە و ھىلەكانى رىتنمايىكىرىدىيان تىيا دىاريکەردىوە... لە بىست سالى رابىدوودا، بە تەواوى مەتمانە بە پىناسەي رەسمى رىاليزمى سۆسىالىست لەقبىجو، پىناسەيەكى تازەش دەرنەكەوت جىڭەي بىگىتىھو، ئەمەش زيانىتكى كەورەي لە ھونەرەكانى داو كارى ھونەرلىي واي لىتەت بىرۋاى بە شىۋەكانى خىرى نەمەنلىي و لە دەلەپاوكەدا بۇو، دىاردە و خۇنىشاندانىتكى ئەدەبىي و رەخنەيى و اشمان بىتى دۇواربىون بە مرۆغايەتى.

سەفيتلانا سەليفانۇقا: تۆمىز بەستەت ئەوهەي، كە دىيارنەبۇونى تىۋەرەكە و رىتنمايى بەجى (تىۋەرەكە گەوهەرى ئەم رىتنمايىكەرنەنەيە) بېچەوانەي نەريتى مرۆغايەتى و نەريتى سەرۇمپى فەرەنگن. فەرەنگىش شتىيەكى ئالقىز

نىيە؛ چونكە داواى بەرنامىيەكى ئەخلاقىي دىيارىكراو ئەكتە، كە ئەشتى زۇر تۇنديش بىت. مەزۇمىش باسى ئەو (كىيانى ئاراستەكارانە) ناكتە، كە ئەبىتە ھۆى توانا كۆتۈركەرنەوە لە بەردم داھىتىندا؛ بەلكو بە تەواوى بە پېچەوانەوەي و بۆ ئازادى راستەقىينى ھونەرمەندە. خۇبىستەنۇمش بە فەرەنگىو، ئىگەر (بەرەلەيى شەتكان) دووربەخىرتەوە، پەلەكى بەرزىرى ئازادى و رۆحى شارستانىيەن بۆ ھونەرمەند ئەرمەنخىستىنى. لەبىر ئەمە ناتوانىت واز لە تىۋەرەكە بەتىنەت. لەم خالىدا ھاودەنگىي خۆم ئەخەمە پالى يقىرى بۆرىقىش، ئەوهى جىلى پەرسىيەرەتەنەت لە توپۇزەكانىيەشماندا ئەوهەمان سەرنجىدا ئەۋەيە، كە داراشتەكان بۆ شىۋە ھونەرلىيەكەمان، سەربارى بەريلاؤيشى، ھىشتا رەگەزىكى كىرنگى تىادا كەمە، كە مەبەستم دىدى ھونەرمەندە بۆ جىهان و روانىنى گىشتە بۆ ھونەر. پېشىنەپارى ئەوش كەرا، تىڭەيىشتىنەكى تەمۇنەكە ئاۋەتتى پىناسەكەمان بىرى. نۇونەي سۆسىالىستە خاۋىنەكە، لە شەستانە لە رابىدووئى قىزەندا لىتى زىادىكراپۇو، بە شىۋاندىن و درووشمى دۆگەتىزمانەوە. ھۆى بەجى لە چاكەي ئەم پېشىنەپارەدا پېشىكەشكەرا. رەنگە لە دوايىشدا لەسەر ئىيەش پەتۈمىست بىت، ھەول بەدىن گەوهەرى رەسىنى ئەم تىڭەيىشتەنە تازەبەكەينەوە؟ مەرق ئەتوانى شىۋەي تىرىش بەكارىبەتىن، كە رىاليزمى سۆشىالىست رەت ئەكتاتوھ، بەلكو ھاوشانىش پېكەوە بېزىن، بەمچۇرە كىرۇكەرفتى فەرەھاپ و كىرۇكەرفتەكانىش بەپاستى كىرۇكەرفتىن. لە بەرئەوە توپۇزەكان پەتۈمىستى بەوهەي بەردەھام بىت.

* كۇشارى (الثقافـ الجـديـدـ) ژـمارـه ٢١٢ ئـابـى ١٩٨٩، لـ ١٢٠ - ١٣٢.

كەپىنى بۆ عەرەبى (رضا الظاهر).

بنچینه‌کمی تاکه‌کمی. سیمای دیالیکتیکی گقراوی (سوشیالیستی نموونه‌بی) وا پیویست ئەکات، که همان شتیش بۆ پیناسەی ریالیزمی سوشیالیست دەست ئەدات. رەنگ ئەوهشی ئەم رۆزگاره گىشەدارتر ئەکات ئەوهیه، که حقیقتی سوشیالیستی نموونه‌بی، به شیوه مىژووییه بەرجەستەکی ھاموو بنەماکانی زانستی و بېرىۋەچۈن و ئۇ بېرىۋاوه‌رانى تىابىن، کە تىگەيشتنى (بىرکىردىنوهى نوئى) دايپوشىبى، سەربارى ئەوهش، دیالیکتیکييانه تونانى لەسەر كىزپىن و گىشەكىدىنى تىابى.

يۇرى بۇرۇف: ئىمە پېویستمان بە پیناسەيەکى بەريلارەمە، بۆ شیوه ھونررېيەکەمان، بە جۇرى کە ھاموو دەستكەوتە رۇوناکبىرىيەکانى ھەفتا سالىمى رابوردووی سۆفيتى بىگىتىھ خۆى، کە ھاموويان بە شىوه يەكى راستەخۆ، بە سوشیالیستی نموونه‌بىيە و نەبىستراونەتەوە. ئەگەر پیناسەی شىوه‌كەش بىتى بىن لە سوشیالیستە نموونه‌بىكە، ئەمە چى لە "بۈلگاتۇف" بىكەين؟ ئەم نموونه‌بىيان بەدەينە باڭ ئەو؟ ئەمە شىتىكى سەخت ئېبى، لە ئەدەبەكەماندا بىسىرىنەوە؟ ئەمەشىيان زيانىتىكى گەورە نابى؟

فلاديمير ۋېرىن: دىنىانىم، کە ئاخىر پېویست ئەکات ئەوهندە بەزىادەرە يارى بە بارەكە بىكەين. كەسىش بەزىز لە چوارچىوھى پیناسەكىيدا كىرناكەين. يەكىكىش لە عەبىيەکانى پیناسەی ریالیزمی سوسيالىست ئەوهىه، کە بېرىۋاوه‌رەكە لە سەررو و ئىنەكەوە دائەنلى. ئىستا پېویستە لەسەرمان، لە پىچالى سرروشتى ھونەرەوە دەستتىشانى بارى شتەكان بىكەين و لە چوارچىوھى رىبازى باوي ئەدەبە رەسەنەكەدا، لە (بۈلگاكۇف و لىدىنۇف و پلاتۇنۇف و شۇلۇخۇف) بىكەين، چونكە ھونەرمەندى راستىگەن، ئەوهىه کە ھەمىشە بە ھاموو مانانى فراوانانى وشۇوە لەكەن سوسيالىستى و لەكەن سوسيالىستى نموونەيىدایە، ئەو

مرۆڤاپاھى و نىرخى راستەقىنەتىكەس ئەسەملەتىنى، پالەوان لە بارى كۆمەلايەتىيە و چالاکى كەمترە و دەرفت لە بەردهم پالەوانى تازەدا كەمە، دەھرى لە رووداوى مىژۇوېيدا ھېبى بۆ سەرددەمى تازە، لە بەرئە و ھېشتا ئەو مرۆڤەتى كە لە بارى كۆمەلايەتى و رەھشتى مرۆڤاپاھەتىيە و پېویستە، ئاواتىتىكى داھاتووه.

فېسفولۇد سورگانۇڭ: لەكەن ئەم قىسانەدا نىم، کە لە ئەدەبىي چەند دە سالىمى رابوردوودا تاڭە كەسى ھاواچەرخ، لە بارى كۆمەلايەتىيە و چالاک نېبۇوه. ئەو باسىكى ترە، کە (رۆزگارى سر)، خەلکى وەك: (لاسايىكەرەوە) ئى سىرگى يەسمىن" و (كۈرگى دەستامق)، كە لە نۇرسىنەكانى ئەناتلۇلى كىيم "دا ئېبىزىن، بەلام ئەو بەلگەيە كى ترە بۆ دەرخىستى توانا و ھەستى ئەدەبىمان: داھىنەرانى رەسەنمان، چاپقاشىبيان لە دىاردەكانى (سەرددەمى سر) نەكىرد. بەمەش زەمینە ئەمەلايەنە يان بىرە سەر كەلپۇرۇ كەتىبىتىكى ھەمەلايەنە يان بىرە سەر كەلپۇرۇ كەتىلەن. ئامانجىشىيان نۇتكىردىنوهى ئەو رەھشتانە بۇو، كە شۇرۇش تىايادا جىھەيىشتبۇون و وەك من ئېبىيەن، ئەو بازدانانەش ئاشكرا ئەکات، کە لە مەيدانى سەرەكى جەنگى سى سالى و سىماكانى ریالیزمی سوسيالىستىدایە، وەك چۈن لە بىستەكانيشدا بۇوه، بەلام روالەتىكى ھاواچەرخانە لە خۇڭرتۇوه، يان ئەو روالەتى لە خۇڭرتۇوه، کە لاي (پلاتۇنۇف) ھەيد، ئەگەر بتانەۋىن. ئەمەش تاقىكىردىنوهى سالانى رابوردووی سەخت، دەولەمەندى كىردووه، ئەوهىشى كىنگە، کە ھاموو بانگەشەيەكى پاوانكىردى بىتېرىيە.

فلاديمير ۋېرىن: كاتى باسى دوو قۇناغى گەشەكىدىنى ئەدەبىمان كىرد، بىرم لە نموونە جىاجىاي سوشیالیستى نموونەبىي كىرددەمەوە. يەكىيەك لەم نموونانە دەربارەي بەرژەوهندى تاقەچىنەتىكى كۆمەلايەتى بۇو، كە دووھم نموونەش

شیاوتر، بقئم تیبازگانه دابنین و ماف بدھین به داهینه رهمسنهانه و به هر رهمسنهانه و به چاویکی به رزی نرخاندنده سهیری کلهپوری هونهاری جیهانی بکهین.

ئەمەوی بلیم، ریالیزمی سۆسیالیست، یان هونهاری سۆسیالیستانه ئەگەر بتانمەی کاریکی ناتەواوه، به لام بەردەوامە و بېتسنورە و تا ئىستاش بقىتا و اوکردنى خۆى لە بەردەوامبۇوندایە.

ئەگەر ریالیزمی سۆشیالیستانه و ئەو شیوه ئاسانکراوه، رووالەت ئامیزە، دۆگماتیزمەی کە شوتىن بەھەبەکی پیتوهناپىنرى، يەكسان بکەین لەگەل ئالۆزى و ناکۆكى و تەجريب و كىشىمەكىشدا، ئەوا واى نېبىن كە مەسىلەكەمان بىراندۇتەوه، چونكە هونهارى ئالۆز داخوازكار و پىشكەرلى كىشەرە و نەكان، تەنيا ستىكە شايىستە ئەۋەپى، لېكدانەۋەبەکى زىندۇرۇي ھېبى بقى زيان. هەر ئەم بىرۇر ايانىشە، كە سەرفتا وەك شتىكى چەسپاۋ خۆى لە داهىغانەكانى ئەم نووسراوانەدا دەرئەخات: سرگى زالىگىن، فيودور ئېبرامۆف، فاسىل بايكۆف، جانگىز ئىتىماتىق، ئىقان مەلز، فاسىل شوڭشىن، يورى تەرىقۇنۇق و نووسەرە بەرزەكانى تردا.

پورەپە ئەدبىيەكەمان بىقۇناغدا رەتبۇوه. قۇناغى يەكەم (1917-1932)، بريتى بىولە ھەمەجۇر رېبازگە و چەندىن بەرnamەي سەرتايىكى و دەركەوتىنى ریالیزمی سۆشیالیستى، كە تىايادا توانىي تاكەكەسى و دروستكاري مىزۈرۈپى دەرخىست. لە قۇناغى دووھەميشدا (1922-1956) چوارچىوهى رەسمى بۇ سەرتايىكى ھەمەجۇرە دانرا و توانىي تاكەكەسى، بەشىۋەكەن، قادەغەكرا، چونكە ئەم تاكەكەسى بقى ھەمېشە مل بقى رەھوشىتە گشتىيەكانى مرۆفايەتى نادات، وەك چۈن (ئەدوارد باگریتسكى) شاعير نووسېبۈتنى: (ئەگەر سەردەمە كە

داوای لېكىرىدىت، درۆپەكەيت؛ درۆپەكە، ئەگەر داواشى لېكىرىدىت، بىكۈزىت؛ بىكۈزە). ئەگەر هونهارىش رىتى بەخۇيدا، كە بالاترین دەربىرى مرۆڤانەي، لە فەرەنگىدا لە مەسىلەي ژيان، یان مرىندىدا سەرىشكى بىت، ئەوا ئىتىر كەسىك نىبىه، دەستى (قاپىل) بىگرىت، كە مىزۇرۇ ئەم ھەلەي قۆستۈتەوه و بە بىانۇوی ئۇوهى گوايە مرۆفايەتىمان شىتىكى (مجرد) نىبىه، درۆ و كوشتارى كرد. لە قۇناغى سېتىيەميشدا دواى (1956)، ئەدەبى سۆقىتى (سېتىگى، زالىگىن، كەرىكۈرى باكلانۇش، قاسىلى بايكۆف، جانگىز ئىتىماتىق، يەگىنی كەرىكۈرىيەف و ئەليم كەلەموف) دەستى پىتكىد بە سەلاندىنى نۇخى تاكەكەس، كە ئىتىر بە دەكمەن دانى بىيانەنرا، (دۇنى ئارام) مىخائىل شۆلۆخۆف و (ئىدرەھىي) يورى ئولىشا، (لەشكرسوار) ئىساڭاڭ بابل. ئەوا ئىستا كاتىكى لەبارە بقى ئۇوهى ھاست بکەين، تاكەكەس سووتەمانى نىبىه بقى مىزۇرۇ و ئامىتىرى كارى مىزۇرۇي ئىبىه؛ بەلكو مەبەستە، پىشكەوتىنى مىزۇوش ھەر بەتەنبا بە ناوى تاكەكەسەوه ئەتوانرى ئەنجام بدرى و ھەر لە رىتگە ئەويشەوه ئەبىتى، نەك لەسەر حسابى تاكەكەس و بەزقەھەلى، مىزۇوش ئەبىتى ھەر لە مرۆفەوه جۆگە ھەلبىكى.

بۇ ئەوش شىوه هونهارىيەكەمان پىتىناسەبکەين، ئەبىن بەرىتىرى بکەين؛ تا جىيگى ئەو هونهارەمىندا نەشمانى تىابىتتەوه، كە سەر بە ریالیزمی سۆشیالیستان و ئەوانەش كە پىتشتىرلىي لاخان: (بۈلگاڭۆف، ئەخماتۇغا، تىسفىتايىشا، باستەنلاك و كرىن)، چونكە شىوه هونهارىيەكەيان ھۆيەكە بۇ پىكەتىنانى واقعىتىكى هونهارىي، كە پاشت بە تاقىكىرنەوەي كۆمەلەيەتى و سەرتايىكى سەدەي بىست ئەبىستى و لەو پىچالەوە هەنگاوشەگىر، كە تاكەكەسى چالاڭ لە بارى كۆمەلەيەتى و مرۆفايەتىيەوه لە هونەر ئەگات.

كارىن سېبىانىيان: بەلام لەكاتىكىدا ئەدەبى سۆقىتى لە قۇناغى سېتىيەمى مىزۇوه كەيدا، نۇخى نۇئى ئەداتەوه بە

لیونید تیراکوبیان: ئىمە توپۇز لەسەر تىكىمىشتىنەكىن، كە بە شىۋازى جىاجىبا لىتى ئەككىلىنىو. لە چەندىن سالانى رابۇردوودا، زاراوهكەمان زىد بەكارهيتنا و وتارى بىشومارى لەسەر نۇسرا و دكتزانامى زىرى پىن وەركىرا، كەچى دىسان ئىمە بە دەست واتاكىميهو داماوين.

پىم وايە لەسەر ھامۇومان پىيوىستە، بېرگەنەوەمان لەسەر ئەو رابىگىن، كە رىاليزمە سۆشىيالىست شەتىكى نەكقىر و سەقامكىرە و ھەر يەكجار و بۆئىجڭارى روويدا. ھامىشەش دوپياتمان كردۇتۇرە كە دلسۈز بىن بۆ رۆحى حىزب و بۆ رۆحى كەل، زۆر جاريش ئەم دلسۈزىيە لە سالانى سىيەكاندا، لەكەل بادىنگەنەھاتنى بەپەلەي ھونەرمەندا، بۆ قارانجى سىياسىيانە و بۆ بېيرەوەچۈونى فرمانى دەسەلاتتىداراندا بۆ رازاندىنەوەي ستايىش، كورت ئەكرايەوە، بەلام ئەمرىق پىيوىستە لەسەرمان، داواي ئازادى داهىتىان بىكەين، داواي ئازادى بېرىارلەسەردان بىكەين، ئەمەش دلسۈزىيەتى راستەقىنەي بۆ گىانى حىزب.

لە رۆزانى بەسەرچوودا، بەشىوھەكى كىشتى و سەيرى رىاليزمى سۆشىيالىست ئەكرا، كە پىيووھەكى ئەدەبى سۆفىيەتى لە ئەدەبى شۇرقىش جىيانەكتەرە، بەلام ئەمرىق ئەبىن بايەخىيىكى لە رادىمەدەر بە باردىھامىبۇون بىدىمەن، بەتايبەتى ئۆمەندەي پىوهندى بە ئەرىتى مەرقىشايەتى و توپۇزىنەوەي تاكەكىسىيەوەھەيە، لە ھەموو گۆشە جىاجىاكانىيەوە.

ھەر لە رۆزانى بەسەرچوودا، رىاليزمى سۆشىيالىست لە زنجىرە رىتازىكەكى تەواوى ئەدەبى جىەنلى، دوورخىستىنەوە، بەتايبەتى لە ھونەرى بېتىشەوايەتى و ھاواچەرخانە، كە ھارگىز بە شىيەكى تەواوەتى سنورەكانى دىيارى ناكلەتى. كاتى خۆى "كافكا" مان پى نامق بۇو، ھەروەها "برست" يشمان پى نامق بۇو، ھەر بەمجۇرەش جويس. ئىمە ئىستا ئەمانەۋى ھەلوئىستىكى بەرىزقىر و

لە توانا (واقيعى) يەوە پېتش ئەكەۋى، بۆ سەلاندىنى كەسايەتى مرۆغ. نۇوسەرى رىاليزمى سۆشىيالىستىش كە لەسەر ئەم بىنەرەتىه ھونەرىيە، ھەر بۆ پېتشەوە ئەچى، بۆى ھېھە ھارچى ئامرازى دەھرىنە، كە لە ھونەر و ئەدەبى سەتسەرسەرى جىهانىش ھالى ھىنچاوه، بەكارى بەتىنە.

لەكەل ئەمشىدا لە دەمىتىكە و دىزى چقىن يەكخىستىنەمۇ ئەدەبى سۆفىيەتى بۇوم، لەكەل ئەدەبى رىاليزمى سۆشىيالىستىدا، چونكە نۇوسەرى سۆفىيەتى، زۆرى لىنەكراوه ھەر ئەبىتى بە رىاليزمى سۆسیالىستەوە پابندىتتى.

چەندىش قىسە لەسەر نۇوسەرىتكى بىرىنى، ھەر بۆ گوپەرە ئەبىتى كە كاسىكى داھىتىرە و ئەشىتى بىتتە سۆشىيالىزم، يان رىاليستى رەخنەگىرانە، يان رۇمانىتىكى، يان ھەر شەتىكى تر. لە بەرامبەردا منىش پىم وايە ئەدەبى بۆلگاڭىۋە، بەردىھامىيەكى راستەخۆ و چەسپاوه لە رىاليزمى كلاسيكىيانى رۇوسى و پەيرەوەكەنەتىكى رىاليستانەي رەخنەگىرانە لەسەر واقعىي تازە. (مالى پۇشكن) يىش ئەنجامدانىتىكى چەسپاوى رىاليستى رەخنەگىرانە لەسەر واقعىي ھاوجەرخ. چى لەكەل ئەدەبى ٗبۇرۇس يامبۇلسكى ٗدا بىكەين، كە بەراسىتى بەھەممەندە؟ لە كارى (شەقامى مۇسقى) يىدا "كۇڭارى زىامىيا ئالا" - زىمارەكانى ١٩٨٨، ٢، ٢، تېبىنин ھەموو پالەوانە كان لەيەكتىر دابىرلىن، ھەرىكە لەكەل خوليا تايىپتىي پەپوچەكانى خۈيدا ئەزى و ھەرچى دەورەدى داون، بىتابىيەخ. جىهانىتىكە، لە بېرىكە بېرىكە مىزۇو و زىانى مەرقىشايەتى و وردىھەكارىيەكانى رۆزانە و بېرۇرۇاكان پېتىھەنزاوه. لە كەرى ئەم جىهانىشدا سەيرئەكەين ھەرىكە يىان بالەوانىتىكى گۆشەگىرە و بە ترسىيىكى ھەمىشەيىھەوە لەكەل ھىزىتىدا ئەزىن، كە وەك تاقىكىردنەوەيەك بە ناوياندا رەت ئەبىتى، ئەمە كارتىكى دىيارە و بېرۇباورەكانى لە تەعبىرىيەوە نزىكىن.

کۆتاپی پەنجاکان و سەرەتاي شەستەكاند، كە پىتىمان نايە سەرەدەمى (ئۇتقۇم) لەو مەرۆف لەپېتكىدا كە وە بەردم لەناوچۈون، نەك ھەر بە تەنبا مەرۆف، بەلگۇ سروشىش سەرۆمۈر، ئۇساش وەك ئىستا، تا ئەم رادەيە هوشىار نېبۈين، كە چەند لەكەل سەروشىتدا يەكىن و چارەنۋىسىشىغان ھاوپاشه... ئەماش دراماتىكىيانە، نەمۇنەي كۆمەلەيەتى تىكىيەشىتمان دەربارەي ئۇ چۆتاپاپتىيە ئەگۆرى، كە پىتىسىت ئەكتەپ بەدەست بەھىنرى. ئەمە ئەمانگىزىتەپ بۇ لای پلاتۇنۇق، چونكە لە ئەدەبىي سىيەكىاندا سىمائى سەرۆمۈر مەرقىشايەتى بەدى ناكەين، كە تا ئىستا كە تىكىيەشتى مەرقىشايەتى بۇ جىهان و بۇ بىتوانەي رۆحى و ئەخلاقى جىائەكتەپ... ئەھەن ئەمرىقىش ئەيزانىن، ئەھەن كە كاتى خۆى لە پىشەنگى ھاوسەردەمەكانييەوە، پىشەنگ و دەستپېشىكەر بۇوە و نەمۇنەي شۆرۈشكىرى توند و تۆكمەپ بەرجەستەكردۇوە. ھەر لەم تىكىيەشتىنىشەوە: ماياكۆفسكى و بۆلگاتۇف و مىخائىل بريشقىن و نىكۆلاي زابقىتسكى باسترناك، ئېبىنرىن. رەنگە ھەر بە وجىرىش ئەلكساندرى كەرىن، بېبىنرى. ئەمانە ئەگەر باسى زانىيانى وەك كونستانتنىن تىسىولوكۇتسكى، نىكۆلاي فىيۇنۇرۇف و فلاديمير ۋېرنادىسكى و هي ترىش ئەكەين. ئۇمۇدئەكەين ئىستا لەو كېيشتىپىن ئەو بەناو بەرەمانەي سىيەكىان، چەند پەيوەندىيان بە ئىستامانەوە ھەيە.

ئىقان قۇللىكىف: بىلە لە وازلىتەتىنانى زاراوهكە ناكەم، چونكە لە واتا راستەقىنەكىيدا، كە وەھەرئىكى زۇر (نەك تەنبا ئايدييلىقىزى و سىياسى) لە دۇوتىيىدایە. واتاي (سۆشىالىليست) يىش، پەيامىتىكى مەزنى مەرقىشانى ھەلگەرتۇوە: رىزگارى كۆمەلەيەتىيانەي مەرۆف، كە لە كەوھەريا نەمۇنەي رەوشتە بۇ سەرتاسرى كۆمەلگا. زاراوهى (واقىعى) ش، ئىشانەي ئەھەن، كە نۇرسەرەكە لە وىنەگىرنى ئەم كارەدا

و (رېتگەي ئازار) ئەلەكىسى تۆلۈستۈقى و (زىيانى كلىم سامگىن) اى مەكىسىم كەردى. ئىستا كەش كە ئاپىر لە راپىدوو ئەدەپىنەوە، بۇ مېزۇرى كۆمەلگەكەمان، ئېبى لەو بىكەين كە ئام بىرۇپاوهرى سۆشىالىليستە بە زۆرمەلتى ئېجگار سەخت بەسەرماندا سەپاوه و لە سالانى سىيەكەنېيىشدا بە دەست ئەستالىن "لەو بىبۇوە (دۆكما). لەو چەند ساللەدا شەپى دلتەزىن رووپىدا، لە ئىوان ماركىسىستى لېنىنىييانەي نەمۇنەيىدا، كە ئىلھامى حىزب و رەنجلەران و پېشپەوانى ئەدەبىي سۆقۇقى بۇو، لەكەل ئەو جۆرە سۆشىالىلىستە ئەستالىندا، كە ھەر لە بىنەرەتەوە دىۋار بۇو لە تەك سۆشىالىيەتى راستەقىنەدا، كە سەستالىن بۇئەوە دروشمەكەنلى بەكارھىتىنا، تا سەروشى خۆى پى بشارىتەوە. ئەمەش ئەو مەمو دىياردە ئالقۇزە زۇرە رۇون ئەكتەوە، كە لە سەرەدەمى (فەرىدى دۇوفاقى)دا بۇو، مەرق، لەو پىتۇدانگە ھونەرپەش شىكارە رائەمەننى، كە لە (زەھوبىيە بەيارەكەي كىلەمان)دا ھەيە و كاتى لەكەل (دۇنى ئارام)دا بەراوردى پى ئەكتە، كە ئاپىش ھەر لە سەرەپەندەدا تەواوکرا، ئەكتە چارەسەرى كېيش كۆمەلەيەتى و مېزۇرىيەكەن، ھەمان شتىش بۇئەو وىتە نەمۇنەيىدە زىيانى تازەتى كېلە ھەرەھەزىيەكەن ئەشىتى، كە لە شىعرەكەنلى ئىخائىل ئىسالوفىسکى" و شىعرە سەرتايىھەكەنلى "ئەلكساندر تفادرزسکى" دا ھېب، بە شىھىپەكى زەقىش لە (جىهانى مۇراشىا)دا، كە شوين پەنجەي باوکانىي سەستالىنى تىيا، لەسەر پەزارەي جۇوتىياران و رەتىماعىي كەردىون بەرەو رېتگەي بەختەوەرى. لەبەر ئەمە دىۋايەتى پلاتۇنۇق، بە تەواوى لە شۇلۇخۇف جىياناڭەمەوە. ئاخىق ئەتوانىن بلىتىن ئەمەندەي نۇرسەر، (واتە بلاتۇنۇق - مەحمەد) لە (تشىنگىز)دا سۆشىالىيەستى نەمۇنەيى رەت ئەكتەوە، زىاتەرە لە بەركىرىكەنلى ئەتى؟ با مەسەلەكە گەشە كەردىوتەر بىكەين: لە

نووسه‌رانی گهوره‌ی وهک: "بولگاکوف" و "پلاتونوف" و "ئەخماتوڤا" و "تسفتاییفا" و "خیلیتوف" و "ماندشتام" له فەرمەنگماندا دوورخران‌وه؛
هر له هەمان کاتىشدا چەندان ھونەرمندى سۆقىھى، وەك: (گۇرگى، مایا گوفسکى، فادىيىف، شۇلۇخوف، ئىزىنتايىن) وله بىيانىيانىش: (برىتىش و نىزفال و ئاراڭىن) بروايان به رىتبازگەكە هىتا.

ناشتowanىن ھەر بە تەنپا ئامادەبىي و نىرخى ستاتىكىيان چاپىۋىشى لى بىكىن؛ چونكە بېرىوکراتىيەكان، رىالىزمى سۆشىيالىستيان وەك چەكىكى كاولكار نىزى سىماكانى ترى ھونەر بەكارهيتا. كارتىكى زۇرىش قەدەغەكىزان، وەك (زىان و چارەنۇس) ئى ۋاسىلى گرۇسمان و (پلهى نوى) ئى لكساندەر تشاردۇفسكى. سەرەرای ئەوهش كە نووسه‌رانى ئەم بەرھەمانە، لە رىالىزمى سۆشىيالىستى لایان نەدا، مەگەر لە لىكدانەوە و بېرىوکراتىانەكى، كەچى لەكەل ئەوهشدا رىالىزمى سۆشىيالىستى، بەشىتكى گرنگى ئەدەبەكەمانى فەرامۇشكىدووه، وەك: (مارگىرتا و مامەستاكە) بولگاکوف، (چارۇكە ئالەكان) ئى لكساندەر گۈرين و كەليتكى زۇر... چىز مىرقە ئەتونى شانبەشانى رىالىزمى سۆشىيالىستى دەست بىكا بە وىتەگىتنى بارى ھونەرەكەمان، بە پىشىكەشكىدنى رىتبازى ترى وەك: (رىالىزمى وجودى؟ رۇمانتىكى؟)، يان بە باربلاوكىدىنى مەۋاى رىالىزمى سۆشىيالىست و سەر لە نوى پىتىناسەكىدەنەوەي و رەنگە سەر لە نوى ناولىتىانەوەشى.

فۆسفولە سورگانۇق: لە بىستە كان و سىيەكاندا، كلاسيكىستى رىالىزمى سۆشىيالىست داستانىكى شۇرۇشە مەزنەكەمان بۇو، كە بىرىتى بۇو لە (دۇنى ئارام) ئى شۇلۇخوف

(تەرفدار) و "ئەلەكىسى تۆلستۆرى" (نەمرىبى) و "ئەناتۆلى لۇناچارسکى (كۆمەلایەتى) و "ئىقان كولىك" (سۆشىيالىستى شۇرۇشكىتىر) و "قىلادىمېر ستافسکى" يش (رىالىزمى كۆمەلایەتى ئامىز) و "ئىقان گرۇنسكى و دەستە ئووسه‌رانى (رۇزىنامە ئەدەبىي) يش لە ۲۹ ئى ئايارى ۱۹۲۲دا، زاراوه‌ي (رىالىزمى سۆشىيالىستى) بىن بىرى. "ستالىن" يش ئەم زاراوه‌ي دوايىيانى لە گوندى (گورتى)، لە دىدادەرەدا دووبىارەكىرده، كە لە ۲۶ ئى تشرىنلى يەكەمى ۱۹۳۲دا، لەكەل نووسه‌راندا كردى و ناكامەكەشى تىكەلە يەكى كۆمەلایەتىانە لازى بۇو؛ چونكە زاراوه‌ي سىپاسى (سۆشىيالىستى) بە زاراوه‌ي ستاتىكى (رىالىززم) وە گىزىدا و ھەمان نموونە بۆ داراشتنى رۇمانتىكى (شۇرۇشكىتاران) و (كۆنەپەرسانە) دانا كە دېر زەمانەوە ستاتىكىستىكەنمان نەفرەتىيان لېكىردووه.

لەكەل ئەوهشدا، وەك سالى ۱۹۶۵ لە (پېشەكى بق ستاتىكىستەكانمان) دا نووسىيومە پىتىنسەي شىتۇرەتىبازگەي نەدەبەكەمان، لە پېرەگرامى يەكتىتى نووسه‌رانى سۆقىھەتدا، لە كۆھەرەكەي رووتىكراوەتەوە و ناتوانىرى بەركى لە بىرى. ئەم پىتىنسەيەش بۇتە دەستىتى وەردىنەتكى كال و كرج و پەككەوتە لە ھونەردا، وەك ئاكامىكىش بق ئامە، "باسىرناك" وەك سەكىيەكەل وەر رەفتارى لەكەلدا كرا و "تىمترى سوستانوپىج بەوە توانباركرا، كە نوودەرى (ڈاوه ژاوه، نەك مۇسىقا) و "ئەخماتوڤا" بەوە نەفرەتى لېكرا، كە (ئەتكىتىكى ناوزەلکاوى ئەدەبىي كۆنەپەرسەت و لە بارى ئابىدېلۇزىياسە وە قەدەغەكراوه) و "مېخانىل زوشىنگۆش" وەك يەكتىكى سووک رەفتارى لەكەلدا كرا، لە كاتىكا نووسه‌رانى سادەي وەك: "ئەلکسەندەر سورۇف" و "مېخائىل بويىنوف" و "سېميمىون بابا يېفسکى، خەلاتى "ستالىن" يان درايە و "ئۆسکار كورگاڭوف" يش خەلاتى "لىپين" بىن درا. لە ھەمان كاتىشدا

منهوه نهدهب، لهبارترين رىگه به بق رهنگدانوهى واقيع. ئوهه مەسالىيەكى تره و ئو كاتش بسىرچووه، كه بق هەندى بعرەم بروانرى و پەيومندى به رىاليزم و ئەدمىشەوه نەبىت، كەچى پىتى بولتى نەوونەمى رىاليزمى سۆسيالىستانى يە!

من لەكەل ئەوانەدا نىم، كه هەموو فەرەنگى ئەدھىرى كورت ئەكەنەوه و تەنيا ئەوهندەي ئەدەن بە خەلک، كه لەكەل رىيازى خۆياندا ئەگۈنچى و ئىتر زەبر و كاردانوهى ئەدھىركە ئەكەن بەزېر لەپەوه.

رسلان كىرييف: بەلام ئەگەر بىتەۋى سەرمەشقى ئەوزەبرە بىھىت، ئېتى شارەزاي ئەتىق و سۇنۇرانەش بىت، كە نۇوسەران بەلىيانە و ئەبىتە هوئىنى پىداویستىيەكانى داهىنانىيان، كەچى تا ئىستا پەپەرەوى ئەمە نەكراوه.

منىش وەكلو ئەوانەنى پىشىتر قىسيان كرد، دىزى زاراوهى رىاليزمى سۆسيالىيەت نىم. خۆ ئەگەر پىپۇرانى ئەدھىشمان، وا ھەست ئەكەن ناتوانى دەستبەردارى بىن، با بەكارى بەھىن، بەلام ئەگەر زاراوهكە وەك دارى دەستى مارشال ھەرمەشەي پى بکرى، ترسناك ئېبى، چونكە لە رايوردۇشدا بە چاوى خۆمان دىمان، چون ئەم دارى دەستە ببۇوه كوتەكى دەستى پۇلىس!

ئىقان فولڭۇف: لەم بارەدا لەكەلتام.

كارين ستيفيانيان: لە رۆمانى (زىيان و چارەنۇس) ئەقسىلىلى كرومسمان دا، پالەوانىك ھەي ناوى "مادىاروف" -، ئەلىت: رىاليزم لە ئاۋىتنە سىحراروپە ئەجى، كە لەسەر كۈزەشتە ئەقسانىيە بەناوبىكە كاندا ھېي، كاتى لەلاین حىزب و حکومەتەوە لىيى ئەپرسىن: (ھۆ ئاۋىتنە، ھۆ ئاۋىتنە ھەلواسرابەكەي بە دىوارەوە، لە ناوھەمۇاندا كىن جوانترە؟) وەلام ئەداتەوە: (تۆئەي حىزب، تۆش ئەي حکومەت، كە لە ناوماندا لە ھەمووان جوانترىت). لەلایكى ترىيشەوە، پۇققىسىقىر فارى فۇرلىلىنىقىيد، لە زانكۆى فردىك

ئەلكسەندەر لە (ئىرلانگن) پىتى وايە ماناىي رىاليزمى سۆسيالىيەست، وەك "كىدرگى" دايپاشتىپى، بىرىتىپە لە لىكدانوهىكى ناھوشيارانەي مەسىحى نەمۇونەمى: (ئەگەر لە ئىستادا چىرى داھاتوو بېبىنیت، ماناىي تەقللایكى دنیا يە بق لىكدانوهى مەسىحى نەمۇونەمى). ئەمانە بە ھەممۇ ماناىيەكى وشەوە، بېرىۋياوھرى دىز و نائىسايىن، چەند راستى لەم جۆرە بېرىۋياوھرىاندا ھەيە؟ (پان لە يەكىكىياندا ھەيە؟). ئەكىرى ئەو شاردەنوهىيە بەو زمانە روونبىكەنەوە، كە تىرىيەتىنەن بەتكەن بەزېر لەپەوه.

پۇدۇ بۇرىيف: تېقىر و سەرمەشقى كەنلىكى رىاليزمى سۆسيالىيەست، بە واقيعىتىك ئاۋىتنە بۇوه، كە خۆى بە دەست كۆپلەتىپە وە داۋو، بۇ زانىنى داھاتووەكى كۈلىن، كە لە داھاتووەكى نىزىكدا شۇتىنى بەھەشت ئەدقۇزىتەوە، بەلام ئەم لايەنە بەشتىكە لە كېشىكە، با سەرنىجمان بەرىتىر بکەين:

لە پىشىدا بپواتىن بق "زىيىناتە" لە كۆتايىي بىستەكان و سەرەتتىي سىيەكاندا، بە دەم ئەو مشتومپەوە، كە لەكەل لىكدانوهى كۆمەللەي نۇوسەرانى كەنلىكى روسىيادا، بۇ بەرnamەي ماتەریاليزمى دىاليكتىكى دەربارەي ھونەر كرا، زانىيانى ستاتىكماي واتى (شىيە - رېبازگە - ھونەرپەيەكە) يان گەلەكەردى. شىيەكەش برىقى بۇو لە ئامرازىتك بق بېرىۋياوھرى ھونەرپى، بۇ خۆلقاتىنى واقعىتى ھونەرپى، كە تىكەيەنلىكى ھونەرپى بۇ دنیا و تاكەكەسىش، لە خۆيىدا كۆپكاتەوە. "قىيودور كەلەكۈف و يېدى لىبىدەنسكى" يش وايان ئەبىنى، كە ھونەرپى سۆققىتى پىتىويستە وا باس بکرى؛ كە (واقعىتىكى كەنلىكەنەيە). پىتىشىيارىش كرا "قىلادىمېر ماياكەنۋەسىكى" زاراوهى

داکوت، که لەکەل كۆمەلەی نووسەرانى پرقلیتارى روسيادا كرا. ئەو كاتاش ئامرازى رەخنەي ئەدەبى بۇو، كە هەر خۇي دەوريكى چالاکى بىينى، كەچى هەر ئەوهندەي دەسگا ئەدەبىيەكان سەلاندىيان، ئىتىر وەك بەلگىيەك بۇوە سونگەيەكى ستراتېتىزى و هەر بە وجىزە بۇوە بىناغە. بەمەش كرايە ئامرازىكى توندى رىتكخستن لە ھونەردا.

بە شىپوھىكى گشتىش، پىيم وايە ھەموو داودەسگا ئەدەبىيەكان، سەربارى جىاوازىشىيان لە مەيدان بەنەرتىيەكانى زانسىتى ترى مرقايەتىيەدا، ئەگەر بىيانوئى رىتماييمان بىكەن، ئەبىن شوين پىي كارە ئەدەبىيەكە بىكەن؛ نەك لە پىشەوهى بن، بەلام لەم ولاتدا دامودەسگا ئەدەبىيەكە هەر خۇرسك، بۇتە سەركىدە و سوپاسالارىتى ھامىشە ئامادە و تەپار و هەر ئاوېش رەنگ بۆ كارى رەخنەكىرانى ئەدەب ئەرىزى.

ئىقانۇق فولكوف: ئامەۋىي وەلامى ئەو ئاوانە بىدەمەو، كە لە رېزىنامەدا بىلۇئى بىتىتەوە و ئەلين پتۈيىستە واز لە زاراوهى رىاليزمى سۆسيالىيەت بەتىزى. با پىشەكى بىناسى زاراوهەكە بەيادبىتىننەوە: (و)ىنەگرتىتىكى راستىگۈيانە و بىرچەستەي مىژۇوپى بۆ كەشكەردنى شۇرىشگىرانى واقىع)، لەمانە واز لە كامىيان بىتىنن؟ (و)ىنەگرتىتى راستىگۈيانە بەرچەستەي مىژۇوپى، بۆ واقىع؟ يان (و)ىنەگرتىتى واقىع، لە كەشكەردنى شۇرىشگىرانىددا، كە مانىاي بىناسى ئەو ناكۆكىيەنە، كە لە خزمەتى سۆسيالىيەتى نۇونەيىدایە؟ لەم ولاتدا ھونەرى پىشەكتەنخواز، ھەميشه تەرەفدار بۇوە، بە مانىاي پابەندى ھاولاتىيانە و حەزىزىردن لە ئاپاستەركىن، لەپەرئەوە ھونەرى رىاليزمى سۆسيالىيەت، میراتگرى ئەم چاولىكەرپىيە بۇوە. لە كاتىكدا پەيامى رىاليزمى سۆشىالىيەت، دوورە لە دىزىيەتى ئەو ئەركانەي رووبەرروى زيان ئەبنەوە، چونكە لە دىدى

كەدووپەتى، ھەمان ئاكامىش لە مەيدانى ھونەردا ئەبىنن. لە رابۇودۇپەكى كەمەتكى زىكىدا، كارەكە بەم شىپوھى بۇو بۆ ئەوهى ئاشكراي بىكەيت، كە كەتىپەتىك سەر بە رىاليزمى سۆشىالىيەت نىيە، ئىتىر ئەمە واي ئەكىردى ھەر لە خۇيەوە دانەرەكەشى ئەفرەت لېتكراو بىت.

ھەندى جار ئالوڭۇر لە ھەلوىستىشدا ئېبۇو، لەبەر ئەمە ئەگەر بۇيىستارىيە نووسەرەكە سووكاپەتى لەسەر لابرىنى (كە زۇرقىجارىش ئەكەوتە دوايى مردىنى)، ئەبوايە لېتكۈلىنەپەكى درىزى پېر ماندۇوبۇونى لەسەر بىنۇسرايە، تا بىسەلمىنزايدە، كە ئەم نووسەرە بەھۆى رەسمەنایەتىيەوە رىاليزمانىيە، بەلکو ھەر رىاليزمى سۆسيالىيەتىشە، ئىتىر شتىك بۇوەكە ماركەي بازىرگانى، كە بە تەنبا ئەو (ماركە) يە زامنى ئەوهى ئەكىردى بېتە ناو كەلەكەمانەوە.

ھەندى كەس تەقەلائى دا، ئەم ماركە بازىرگانىيە بىتىت بە كەتىپەكانىي بىلاتۇنۇق و رۆمانى (زىيان و چارەنۇس) ئى قاسىلىي گروسان ئەو، لە كاتىكدا پىتشتىريش ئەمانزانى، كە فلايدىمير نامۇكۇز بە رىاليزمى سۆسيالىيەتى حسابكراوە، شىوازىتىكى سەير و سەممەرەش ھەيە جىتى سەرنجە، ئەوپىش ئەو كارە پېر لە رامانىيە، كە بىبەرىن لە ئەدەبىكى پەسەند، كە پتۈيىستى بەم پەسەندى و ماركەيە ئىيە؛ چونكە ھەر ئۆتۈماتىكىيان بەوە پەسەندكراوە، كە خۆى بانگاشەي رىاليزمى سۆسيالىيەت ئەكتەن، كەچى ئەو كارە پېر بەھە و رەسمەنە تۇوشى ئەو ھەموو دەردەسەرپىيە ئېبۇو، تابتووانى ئەم ماركەيە بەدەست بېتىن.

ئەو مەسەلەپەش كە زۇرجار بە زەقى خۇي ئەخاتە رۇو، ئەمەيە: ئاخىز لە ھەموو بارىكدا پتۈيىستان بە چەمكى زاراوهى رىاليزمى سۆسيالىيەت ھەيە؟ ئەگەر ھەلەبم، تىۋرىيەت ئەدەبىيەكان زانىنەكانم بۆ راست ئەكەنەوە، بەلام ئەوهندەي ئەم زاراوهى من بىزازانم دواي ئەو مشتومەرە

لاغریت‌سکایا^۱ ناردووه و میزرووی ۱۹۳۳ ای پیوه، تیایدا نووسیوه: که په ترس و لهرزمه سارنج ئەرات چون (خەلک، بە سەدان لە برساندا ئەمرن و تەرم لە چالەکاندا لە سەریک کە ئەکە ئەکرتىن و هەزاران و دەيان هەزار لە برساندا لە سەلەر زەوی خۆيان كېش ئەكمەن و ئەبن بە شىوه ئازەلیک، دېھاتىش يەكپارچە قەپان تى ئەکەۋى)، كەچى شىتكىش لەم لە (زەویبە بەيارەکەی كەلامان) دا نىيە، بۇيە خوتىران ئەپرسن: ئاخىز ئەمە مانانى ئەوه نىيە، كە شۇلۇخۇف لە (زەویبە بەيارەکەی كەلامان) دا راستى ئالىت؟ يان بلا توف لە (چال) دا راستى وتووه؟

ئەگەر كار بەم شىۋىيە بىت، ئەوا (زەویبە بەيارەکەی كەلامان)، كارىتكى زۇر قوللۇ نىيە، لەمەش گەنگەر ئەوه، راستىكۈي كەمتر تىبايە، كەچى لەكەن ئەوشىدا ئەوترى ئارىتكە لە كارەكانى رىاليزمى سۆسيالىستان!!

قىلادىمير گۈسىف: بە راي من، لە بەشى يەكەم و كۆتابىي بەشى دووھمى (زەویبە بەيارەکەی كەلامان) دا، بارى ترازىدىيائى زەمان، رەنگدانەوەيەكى تەواوى ھەيە، بەلام زانىيانى ئەدەپمان خۆيان لەو پەيرەوكردنە تايىەتىانە و لەپەرە تىزىرئامىزىانە نەبان كردووه. پرسىيار لە سەر (دقنى ئارام) ناكىرى، لەپەر ھەر ھۆيىكە، كە ئىرە جىتى نىيە، چونكە ئەورۇمانە باسى سالانى شىرقىشە و ھەمووشى دوای (زەویبە بەيارەکەی كەلامان) بالۇكراوەتىوە.

پىيم وايە ئەگەر لە دىدى كۆمەلەيەتى-ئايىدىلۇزى، قوللۇرە. كاتىكىش ئەلىن ئەوهى دەربارە (زەویبە بەيارەکەی كەلامان) دەرى ئەپرىن، لە ھەمان كاتىشىدا وەك دىاردەيەكى ھونری، بە ھەموو قۇولىيەكىشىيە، لىيى نادۇتىن، بەلكو

ھەر تەنبا ھەندى لايەنى سىاسىيانە و ئايىدىلۇزىيانە ئەگەرین.

بەلام سەبارەت بە (چال) ئەندىري پلاتونىقۇ، من پىيم وايە كارىتكى يەرزە و بىرىتىيە لە رەخنەيەكى كۆمەلەيەتىيانە ئىوند و كاڭتەجار، كەچى ئەگەر لە دىدى كۆمەلەيەتى و سىاسىيانە سەيرى بکەن، كە دېسان لە سىما سىتاتىكىيەكانى كەم ئاكاتەوە، ئەوا بىكۈمان ناچىتە خانە ئارىتكى رىاليزمى سۆشىالىستانەوە.

رسلان كېرىپىن: پىدار، لە تىۋىزىتكى ھاوېشدا لە پاريس بەشدارىم كرد، لە ئىتىوان نووسەرانى سۆقىيەت و فەرەنسادا بۇو لە سىن رەقىزى تىۋىزىتكەدا زاراوهى رىاليزمى سۆشىالىستى زۇد باسکرا؛ بەلام ئەوهى سەير بۇو، زاراوهكە ئەك لاي فەرەنسايىھەكانىوھ باس ئەكرا، سەيربارى ئەمەش، وايان بەكار نەتەپىنا كە لە شان و شىكى ئەم بکەنەوە، بەلكو بە گەرنگى و بايەخ پېدانەوە باسیان ئەكىد. من ئەوا گەرنگى پېدانى ھەندى خەلکى خۇرۇئاوايىم بى سەير بۇو؛ لە كاتىكىدا زۇر لە ئىمە لە چەندان سالى خۇتنىنمانەوە، بەو زانست رەسمىيە كەتىمان داوه، كە لە واقعىع جىاوازە.

ئەمە وايە لىتكەرددۇم دوودىل بىم، چونكە بەلای ئىمەوە ھەموو شىتكە لە ھەلۆيىستان بەرامبەر زاراوهكە رۇونە، بەلام ھەلۆيىستانى ئەوان شىڭىزىنى. رەنگە ئەو ھۆيەش كە ھاۋىيەيانى فەرەنسايىي و الىتكەرىتى، ئەوا بايەخ پېدانە زىندۇرە و توندەي بوقۇرالىزمى سۆسیالىست ھەيانە، ھى ئەوه بىن؛ بەلای ئەوانوھ رىتبازگەيەك بىت لەو چەندان رىتبازگە زۇدەي لە ھونەردا ھەيە، بەلام بەلای ئىمەوە، تاقە پىرۇگرامە؛، يان بەلای كامەوە، ھەر ئەمە دىدى رەسمىيە. بۇيە لىرىدا سىما كانى ئەو نەخۆشىيەمان لە دەرنەكەۋىت، كە تىاماندا نىشتەجى بۇوە، ئەويش: پاوانكىردنە. ئىمە ئاكامەكانى ئەو پاوانكىردنە ئەبىنин، كە دەولەت لە بوارى ئابورى و زانستدا

راستی و چهوتیبیه کانی بهشی یهکمی (زهوبیه بهیارهکه) کیلامان) بکمین، بهشی دووهمیشی، بلهای منوه تیشکاوه و سهنهکه تووه، ئو چارهنووسه دلتزینه قوزاقه کان، لە همان کاتیشدا ئازمزووی خەلک بق نوهی ولاتهکه يان بە زیندوبی ببینن و چارهنووسیان دیاری بکەن و لەکەل بیروباوه پی تازمشدابگونجىن، نەمانە ھەمموو ئو هویانە بۇون کە دواتر سەرسوسيماي ریالیزمى سۆسیالیستى دەستنیشانكىد.

وا دەرئەکەوت (چال) ای پلاتقۇف، بق نوه بۇوسراپى؛ بەرهەلسىتى زاراوهکە بکات، كە بىكىمان ئامانجى بلاتقۇف ئەمە نبۇوه، چونكە قۇولايى ئۇرىانە چەرى لەم كتىبەدا وىتنەي كىشراوه، بەريچى ھەممو شىتە قالبىك ئەراتوه. **كارىن سىتىيانيان:** ئەگەر بە وردى ليستان كېشتىم، ئەتوانم لەو بگەم، كە ئىوش ئوانە ئەسەلىتىن، كە بە دەنگ وردبۇونەكانى (رۇزنامە ئەدەبىي) يەوه هاتن، ئوانەي تىيان: زاراوهى ریالیزمى سۆسیالیستى، هەر لە بىرەتىدا سىاسى و ئایدىيەلۆزبىيە، لەرئەوە زۆر لەكەل (چال)دا ناگونجى، كە كارىتكى ھونری بەرزە.

ئادىمیر گوسيقى: رەنگە تۈرast بىكەيت، بەلام ئەمە تەنیا ھۆيەك نىيە، مەبەستم ئوهىيە، مەرۆف خۆى لە بەكارەتىنانى زاراوهکەدا ئازادە بق ھەر جىيەك كە پىيى وابى دەست ئىدات و ئەچمسىن، لە لايەكى ترىشەوە، لە سەرمان پىويىستە بلەين، ئەگەر مەرۆف لە بارىتكى تايىەتىدا نەيەوەن زاراوهکە بەكاربەينى، يان ئەگەر پىيى وابى دەست نادات و چەواشە ئەكتات، رىتى پىي بدرى زاراوهکە بەكارەھەينى.

كارىن سىتىيانيان: ھىشتالىسىر بەراوردىپىكردىنى (زهوبىيە بهیارهکەي كیلامان) و (چال) دام، (ھەۋانىمە مۆسکۆ، لە ژمارە ۱۴ ئى ۳ ئى نىسانى ۱۹۸۸ دا، نامەيەكى مىخائىل شۇلۇخۇف) بلاوكىرۇتەوە، كە بق ئى.

زاراوهکە، شتىكە ئەتوانرى بە يەكجاري دەستى لىھەلگىرى. بۆيە ئىستا كاتى ئوهە ھاتووه دەست لەسەر خالەكان دابىزى.

بىكىمان منىش ناتوانم ئو قىسىمە يان بسەلىتىن، كە (ریالیزمى سۆسیالیست گەوهەرى ھونەرە) پىتشم وانىھ كەستىكى زىرەكىش ئەمە بسەلىتىن، چونكە گەوهەرى ھونەر، قۇولىتىر و رەسەنتىر و كىيان رۆچۈوتە.

ئوه مەسەلەيەكى ترە، كە ھونەر، بەتابىبەتى ھونەرى وشەئارايى، ناتوانى خۆى لە بىرقى و هوپى وشەئارايى لابدات و رووبىكاتە كاروبارى ئايدييەلۆزىيا (ئا لىرەدا سىماي تايىەتەندى خۆى حەشارداوە) نەك گەوهەرى ئايدييەلۆزى، بەلكو ھەندى لە دىيمەنەكانى دىۋى دەرەوهى.

ریالیزمى سۆسیالیستى، زاراوهەيەكى ستاتىكى و ئەخلاقى نىيە، بەلكو زاراوهەيەكى ئايدييەلۆزى و سىاسىبىيە، ئەمىشمان لە دەمىكەوە نەزانى، بەلام دەرفەتمان بق ھەلئەكەتووه، ئەمە لە رۇزنامەدا بلەين، ھەر بق ئەوش باشە ھەندى لايەنلى دىيارىكراو لە ھونردا جىاباكتەوە. ئوشى لە ھەندى كاتدا، وەك لە سەرتاي سىيەكاندا ئەم لايەنان كەوتىن پىشىوه، ئەگىنا لە ھەندى كاتى تردا، بق دواوه كەراومەتەوە.

با لەو بارە دراماتىكىيە وردبىنەوە، كە بەم دوايىھ ئەتوانىن بەناشىكرا باسى بکەن: دوو نۇو سەرى كەورە، لە ماوهى دوو سالىدا كارى گەورەيان بەرھەم ھىتىن، ئەندىرىپلەتلىقۇف (چال) و (چىفنەنگىز) نۇوسى و تەمىخاپل شۇلۇخۇف يىش (زهوبىيە بەيارەكەي كیلامان) نۇوسى. ئەم كەتىبانە دوولايەنى ریالیزمى دەرئەخان، كە سەرەرای جىاوازى چارەنۇوسى رۇمانەكان و چارەنۇوسى نۇوسەركانىشىان، باسى كارەساتى دلتزىنمان بق ئەكەن. لە پىتىاۋى ئوهى نۇوشىدا لە سەرمان پىويىستە دەستنیشانى

ئەشى دەست بەردارى رىالىزمى سۆسيالىست بىبىن؟

وەرگىرانى لە عەرەبىيەوە: مەحەممەد حەمە باقى

زىريان بە ئاستى جىاجىاي پىداكىتنەوە ئەپرسىن: رىالىزمى سۆسيالىست جىيە؟ ئەوانە ئەم نامانەيان نازارەوە، كرىتكاران و زاناييانى زانكۆ جىاجىاكان، لەسەر تىقى رىالىزمى سۆسيالىستى ئەدىن، بەتايىھتى ئەوانە ئىقۇر و مىزۇوى ئەدبى سۆفييت ئەخويىن، ئەماش كە لېرەدا بىلەن ئەدەپ، ئەو و تۈۋىزەيدە، كە (رۆزىنامەي ئەدبى)، بە بەشدارى ئەم ئاوانە ئىخوارەوە سازى كردىبو: يېرى بقىيف دكتور لە زانستى فيلولقىيا)، فيسقۇلد سورگانلىق (دكتور لە زانستى فيلولقىيا)، پروفېسۇر ئىشان قۇلۇز (سەرۆكايىتى كورسى ئەدبى سۆفييت، لە بەشى فيلولقىيا لە زانكۆ مۆسکن)، ھەردوو نووسەر ۋلاادىمير كۆسېف و رسالان كېرىف، لىونىد تیراڭىبان (رمخنەكىر و جىنگىز يەكەمى سەرپۇرسەرى كۆفارى مانگانەي (درۇزىبانەردىف، دۆستايىتى گەلان)، سفيتلانا سلىغانۇقا (ئەندامى دەستەي نووسەرانى رۆزىنامەي ئەدبى)، ۋلاادىمير ۋېرىن و كارىن سىتىبانىان (نوينەرانى رۆزىنامەي ئەدبى).

ۋلاادىمير كۆسېف: ئەوهى ئىستا پىتىۋىستە، وەك چاوهپوانىش ئەكرا، ئەوهى كە دەربارە زاراوهى رىالىزمى سۆسيالىستى بىكەينە لە يەكتىر كەشتىنەك، يان بە واتايىكى تر، پىشان ھەميشە لەكەل ئەم زاراوايەدا رووبەرود ئەبۈوینەوە، بەلام ئىستا ھەر بە تەنبا ئەم رووبەرۇ بۇونەوەيە لە بىلەي يەكەمدايە، كەواتە چۆن لەم دەرىيازىيەن؟ لە بەپەرويىكىنىدا، زۆر كەس بەتايىھتى رەختەكىران بە ئاستى ئەم زاراوهىيە يان بەكارەھەتىنا. بەم جۆرە سەلاندىيان كە

پەخشىنامە ئەدبىيەكانى سۆفييت، بە شىتەپەكى فراوان و بەرەۋام، خەرىكىي بىلەن كەن ئەو و تۈۋىزەانەن، كە رەختەكىران و زاناييانى زانكۆ جىاجىاكان، لەسەر تىقى رىالىزمى سۆسيالىستى ئەدىن، بەتايىھتى ئەوانە ئىقۇر و مىزۇوى ئەدبى سۆفييت ئەخويىن، ئەماش كە لېرەدا بىلەن ئەدەپ، ئەو و تۈۋىزەيدە، كە (رۆزىنامەي ئەدبى)، بە بەشدارى ئەم ئاوانە ئىخوارەوە سازى كردىبو: يېرى بقىيف دكتور لە زانستى فيلولقىيا)، فيسقۇلد سورگانلىق (دكتور لە زانستى فيلولقىيا)، پروفېسۇر ئىشان قۇلۇز (سەرۆكايىتى كورسى ئەدبى سۆفييت، لە بەشى فيلولقىيا لە زانكۆ مۆسکن)، ھەردوو نووسەر ۋلاادىمير كۆسېف و رسالان كېرىف، لىونىد تیراڭىبان (رمخنەكىر و جىنگىز يەكەمى سەرپۇرسەرى كۆفارى مانگانەي (درۇزىبانەردىف، دۆستايىتى گەلان)، سفيتلانا سلىغانۇقا (ئەندامى دەستەي نووسەرانى رۆزىنامەي ئەدبى)، ۋلاادىمير ۋېرىن و كارىن سىتىبانىان (نوينەرانى رۆزىنامەي ئەدبى).

كارىن سىتىبانىان: پىش ئەوهى ئامادەي ئەم دىدارە بىم، نامەي زۆرى خوتىنەرام پىشكىنى ھەر يەكسەر ھەست ئەكىرى، كە خوتىنەران، لە چاو نووسەران و زاناييانى ئەدەب دا، زىاتر بایاھ بە مەسىلەي رىالىزمى سۆسيالىست ئەدەن، چونكە

روویه‌گ: خوان میرق (لەدایکبیونى جىهان) ۱۹۲۵
پشت بەرگ: ئەندىرى بىرىقىن، پۇل ئىلواز، قالنتىن ھۆكۈز (كەلاشىكى ناسك) ۱۹۳۰

گۆفاری یەکیتیی نووسه‌رانی کورد - سویل

گۆفارنکی وەرزی نەددبی، رۆشنیبرییە

نەشتنی دەسپەرداری ریالزمی سۆسیالیست ببین؟ و. محمد حمە باقی
کوچکرە، گرگن! نووسینی: ویلیم رایش. و، خەبات عارف
شیعری سوریالیزمی فەرسى، پیتر روئیردی، و، زینبی شامزینی
چامە، نۆکتافیق پاز، (ھەندىرین) لە عەرببىيەوە كەدوویەتى بە كوردى
چەند حەكایت لە كۆلستانى سەعدى، عالى نانەوازادە
كل، ياساي مانەوهى دىۋار، ناسىر حەفيەد
ونبۇونى فيكىر و كار و بەرھەم لاي رەگەزى مى، كەزاڭ ئەممەد
(وەرزە بەرىنە) و داپراو و بەرھە بىنیادنانەوهى كەسايەتى، عطا فايق
خەونەكى شەقا زېستانى، عالى ك.
كالاما سېيىككلى. مۇنۇر چەم.
چەند شىعرانى. مالىسانىز
سىسرىكى هەنسى، سالىم بارمەكتا
حەجي موسا بىگ و گەيلەن ئەرمەنى، ناجى كوتلاى
بىزازارى، شىعر: عەغىف حوسەينى
ئەف كەله، شىعر: ر. بارناس
دۇو لەش، نۆکتافیق پاز
ب قەسى شىرىن رە ئاخافتى، داگەھەپەن
سکالا، نۇمىيد مەھدى (ھەندىرین)
ستران د خوتىنى دە، زاڭ بىرىغىر
ھەكى سەيدا، خەنەكى ساننانا
چەند كورتە چىرۇكىن كورت، دەقۇڭا كوردىن شىخىزىنى، لەوندى
منا شەرقانەكى، نۇزۇن

بەرپرسىار
یەکیتیی نووسەرانی کورد
سویل

دەستلەي نووسەران
خەبات عارف

رۆزگار عەبدوللە
مالىسانىز

محمد لەۋەندى
حەسەنە مەتى
محمد حسینى
ناونىشان:

WAN

BOX 490 90
100 28 STOCKHOLM
SWEDEN

TELEFON: 08/652 85 85
TELEFAX: 08/650 21 20
POSTGIRO: 79 47 81 - 5

گۆئارەن بەھەکىيىبىن بۇو سەرائى كورد / سويد